

M HKA 2014

Jaarverslag

Inhoud

1	INLEIDING	8
2	AFDELINGSNIEUWS	14
2.1	PRESENTATIE	
2.1.1	Programmering	
2.1.2	Productie-stagiaires	
2.1.3	Cinema Zuid	
2.2	ABCD	
2.2.1	Archiefwerking	
2.2.2	Bibliotheek	
2.2.2.1	Kunstafdeling	
2.2.2.2	Filmafdeling	
2.2.3	Collectiebeheer	
2.2.3.1	Nieuwe aanwinsten 2014	
2.2.3.2	Bruikleenverkeer	
2.2.3.3	Preventieve conservering	
2.2.3.4	Restauratie/conservatie	
2.2.3.5	Objectregistratie	
2.2.3.6	De Vrielynck collectie	
2.2.3.7	Panamarenkohuis in de Biekorfstraat	
2.2.4	M HKA Ensembles	
2.3	PUBLIEKSWERKING	
2.3.1	Communicatiestrategie	
2.3.2	Bemiddeling	
2.3.3	M HKAZINE	
2.3.4	Digitale Communicatie	
2.3.5	Opstart visuele identiteit M HKA - Website	
2.4	ONDERSTEUNING	
2.4.1	Financiën en HR-beleid	
2.4.2	Organisatie en beleid	
2.4.3	Gebouw M HKA - Panamarenkohuis - Cinema Zuid	
2.4.4	Evaluatie Infrastructuur	
2.4.5	M HKA Cyclus	
2.4.6	Veiligheid en welzijn op het werk	
2.4.7	Raad van Bestuur en Algemene Vergadering	
3	SOCIAAL-ECONOMISCH VERSLAG	50
3.1	Omzet (uitgaven versus inkomsten)	
3.2	Personeel	
3.3	Werkingskosten	
3.4	Groei subsidies en toelagen	
3.5	Kunstenaars	
4	VERWERVINGEN - BRUIKLENEN 2014	56
4.1	Aankopen 2014	
4.2	Schenken 2014	
4.3	Werken in bruikleen aan het M HKA	
4.4	Bruiklenen 2014	
4.4.1	Langdurige bruiklenen	
4.4.2	Tijdelijke bruiklenen	

5	BEZOEKERSAANTALLEN 2012-2013-2014	74
5.1	Bezoekerscijfers - overzicht 2012-2013-2014	
5.2	Bezoekerscijfers - extra muros projecten 2014	
5.3	Overzicht bezoekerscijfers per tentoonstelling 2014	
5.4	Bezoekerscijfers - zaalverhuur zonder bezoek aan tentoonstelling	
6	M HKA TENTOONSTELLINGEN	80
6.1	El Hotel Eléctrico - Kamers Beschikbaar	
6.2	Don't You Know Who I Am? Kunst na Identiteitspolitiek	
6.3	Panamarenko Universum	
7	M HKA COLLECTIEPRESENTATIES	90
7.1	Collectiepresentatie 35: Narcisse Tordoir. De Roze Spion	
7.2	Collectiepresentatie 36: Olga Chernysheva: Blik vasthouden	
8	LONELY AT THE TOP	96
8.1	Dialoog	
8.1.1	Dialoog #1 Anne-Mie Van Kerckhoven - Andrea Pichl	
8.1.2	Dialoog #2: Luc Tuymans - Vanessa Van Obberghen	
8.1.3	Dialoog #3: Ria Pacquée - Filip Gilissen	
8.1.4	Dialoog #4: David Claerbout - John Gerrard	
9	INBOX - SURPRISES OP DE VIJFDE VERDIEPING	100
9.1	Zeefdrukken van Kris Fierens	
9.2	A4 Multiple (4) van Lode Geens	
9.3	Boekpresentatie Hugo Puttaert 'Think in Colour'	
9.4	Jan Cox - Hoe de herinnering van een kunstenaar hedendaags houden?	
9.5	INBOX Party - Ter ere van de tiende verjaardag van Museumnacht	
9.6	LINES, laureaat van Kunstbende	
9.7	Christophe Terlinden	
9.8	Ilse D'Hollander. Works on paper	
9.9	Ann Eysermans. P-Trains (Astrin Phosphora)	
9.10	Wout Vercammen - A well-considered idea of an exhibition in 3 parts	
10	KUNSTWERK VAN DE MAAND IN HET M HKA FE	108
11	EXTRA MUROS	112
11.1	M HKA in het Paleis op de Meir	
11.2	Visite	
12	EVENEMENTEN	118
12.1	Structurele evenementen	
12.1.1	Art's Birthday	
12.1.2	Time Canvas 2014 - LOVE SONG	
12.1.3	Arist Talks	
12.2	Occasionele evenementen	
12.2.1	INSIDE OUT - te gast in Antwerpen	
12.2.2	Circulus Maximus	
12.2.3	Reis naar het morgenland	
12.2.4	The Olfactory	
12.2.5	Yes - Carly Wijs en Marijke van Warmerdam	

12.3	EVENEMENTEN BEMIDDELING	
12.3.1	Krokuskriebels	
12.3.2	Erfgoeddag	
12.3.3	Panamarenkobrunch voor verantwoordelijken groepsuitstappen	
12.3.4	Museumnacht	
12.3.5	Museumnocturne voor het onderwijs	
12.3.6	The Big Draw	
12.3.7	Kunstendag voor kinderen	
12.3.8	MEET ME @ M HKA	
13	PUBLICATIES	132
13.1	Flankerende publicaties	
13.1.1	EL HOTEL ELÉCTRICO - Kamers Beschikbaar	
13.1.2	Narcisse Tordoir - The Pink Spy	
13.1.3	Don't you know who I am? Art after identity politics.	
13.1.4	Panamarenko	
13.1.5	0123456789 - Christophe Terlinden	
13.1.6	Wout Vercammen	
13.2	Andere publicaties	
13.2.1	AFTERALL	
13.2.2	E-flux	
13.2.3	M HKAZine	
14	ARTtube	136
15	CINEMA ZUID	140
15.1	Filmhistories	
15.2	Reeksen	
15.3	Off-Stream	
15.4	Re-Run	
15.5	Matinees	
15.6	Zazie op Zondag	
15.7	Te Gast	
15.8	Evenementen	
15.9	De zomer van Cinema Zuid	
15.10	Het filmeducatief aanbod van Cinema Zuid	
15.11	Bemiddelings- en communicatieinstrumenten	
15.12	Samenwerkingen	
15.13	Persaandacht	
16	EXTERNE WAARDERING	152
16.1	Vragen aan de instelling en medewerkers	
16.2	Buitenlandse werkopdrachten	
16.3	Bezoek aan toonaangevende kunstmanifestaties en tentoonstellingen in binnen- en buitenland	
16.4	Opleidingen en leer mogelijkheden binnen en buiten de instelling	
17	ORGANOGRAM	162
18	SEMI-VASTE MEDEWERKERS M HKA	166
18.1	PWA-medewerkers	
18.2	Jobstudenten	
18.3	Vrijwilligers	

19	VRIENDEN VAN HET M HKA	174
20	BEDRIJVENCLUB	184
20.1	Activiteiten	
20.2	Ledenaantal	
20.3	Leden	
20.4	Specifieke sponsoring	
21	NOCTURNES EN VERHUUR ACCOMMODATIE	196
22	FOTOCREDITS	202

1 Inleiding

2014 was een goed jaar voor het M HKA, met het hoogste aantal bezoekers ooit uit de instellingsgeschiedenis: 116.552. Dat was in grote mate te danken aan de Panamarenkotentoonstelling *Panamarenko Universum*. Het M HKA kon zijn jarenlange onderzoekstraject rond deze kunstenaar vertalen in een volwaardige brede publiekstentoonstelling dankzij de eenmalige steun van 200.000 euro van de stad Antwerpen. Een budget van meer dan 500.000 euro stond toe om een goed gebalanceerde tentoonstelling op te zetten met een volwaardige communicatiecampagne.

Het M HKA kon in het tentoonstellingsopzet zijn inzet articuleren om diepgravende inzichten te vertalen in brede toegankelijkheid. Een gedegen analyse van het oeuvre werd omgezet in een helder beeld met enerzijds clusters van topwerken, en anderzijds een verdieping met suggestieve themaclusters uit de archiefbasis van het Panamarenkohuis en uit het Morrens-archief dat het M HKA beheert. Dit initiatief ging gepaard met diverse onderzoekslijnen rond het oeuvre (onder andere het belang van film, de happenings, de inhoud van het Morrens-archief, de inventarisering en analyse van de schetsen in het Panamarenkohuis en uit de foto-archieven) die werden verduurzaamd en ontsloten in Ensembles.org, zodat het M HKA zich nu een Panamarenko-expertisecentrum mag noemen.

Het M HKA investeerde daarnaast veel energie in een voortzetting van dergelijke brede publiekstentoonstellingen door een optie te onderhandelen om in 2016 de vierde *venue* te worden voor de Louise Bourgeois-overzichtstentoonstelling die in 2015 in Europa start. Het M HKA wilde zelf een zeer groot risico nemen en voor substantiële sponsoring en bezoekersinkomsten gaan, maar het slaagde er niet in om daarnaast tijdig een voldoende startbasis aan publieke middelen te garanderen. Deze ervaring leert dat in de huidige situatie de opstap naar reizende internationale toptentoonstellingen — die jaren vooraf vastgelegd worden — niet kan worden waargemaakt. Het M HKA zal daarom voor deze legislatuur verder op de koers blijven van een zuinige *low budget* tentoonstellingswerking die inhoudelijke opportuniteiten opzoekt.

Panamarenko was enkel de kroon op een breed gewaardeerd jaarprogramma. Een tweede hoofdtentoonstelling was de zomertentoonstelling *Don't You Know Who I Am? – Kunst na Identiteitspolitiek*. Hiervoor werden door curatoren Anders Kreuger en Nav Haq 27 jonge kunstenaars van over de hele wereld uitgenodigd om de polsslag te voelen van de meest recente kunstontwikkelingen. De uitgangsvraag was hoe kunstenaars nu, in deze hyperdiverse wereld, omgaan met identiteitsvragen. Het leverde een genereuze mogelijkheidshorizon van kunst op, met kunstenaars die zich gelijkwaardig aan hun publiek opstellen, en die open en toegankelijke voorstellen doen. Deze tentoonstelling maakte deel uit van het programma “The Uses of Art”, een project van de Europese museumconfederatie *L'Internationale* die is gebaseerd op de waarde van verschillen en horizontale uitwisseling tussen een groep lokaal gewortelde en wereldwijd verbonden culturele actoren.

Ook de drie andere grote presentatieprojecten in 2014 hadden een eigenzinnige vorm en inzet. *El Hotel Eléctrico – Kamers Beschikbaar* was de eindtentoonstelling van het jarenlange onderzoekstraject met het KASK in Gent, waarbij een reeks tentoonstellingen integraal deel uitmaakten van het doctoraatsonderzoek van Edwin Carels. De tentoonstelling zette op een fijnzinnige manier de vraag door van de verhouding tussen beeldende kunst en animatie, een vraag die het M HKA eerder inzette met de opstart van het *Animism*-project dat met Anselm Franke een wereldwijd succesverhaal is geworden.

In *De Roze Spion* boog Narcisse Tordoir, een van de tenoren van de kunstscène in de Benelux, een uitnodiging voor een collectie-interventie om tot een fascinerend samenspel, met de inzet van zijn eigen werk, de collectie van het M HKA en die van de Barjeel Art Foundation in Sharjah, etsen van Giambattista Tiepolo en werk van vrienden-kunstenaars. Tordoir evoceerde existentiële vragen over de mens in een ‘ontregelde’ wereld, met in de hoofdrol het topos van ‘de Oosterling’. De stad Antwerpen kocht naar aanleiding van

deze tentoonstelling een belangrijk werk van Narcisse Tordoir. De Russische kunstenares Olga Chernysheva, wellicht de laatste in de succesvolle M HKA-programmalijn van collectie-interventies, combineerde een overzicht van haar eigen werk met krachtige kernwerken uit de M HKA-collectie die daarbij aansloten. Het was de gelegenheid om het sleutelwerk van haar te tonen dat door de V-A-C Foundation voor het M HKA werd aangekocht.

Het M HKA ontleende veel vreugde aan de blijvend succesvolle programmering van Cinema Zuid. De filmwerking van het M HKA moest door de nieuwe overeenkomst met het FoMu een deel van zijn eigen profilering (de eigen ingang) opgeven, maar kreeg wel weer een helder kader, en vierde met een feestweek de herprofilering vijf jaar geleden van M HKA-Media naar Cinema Zuid.

Het M HKA slaagde erin om de evenementen in het museum zelf dichterbij de *jive* van Cinema Zuid te brengen, dankzij onder andere een gesmaakte inzet op kunstenaarsgesprekken. Ook kleinere presentatieprojecten kregen meer aandacht, zowel binnen, als buiten de organisatie. De reeks *Visite*-projecten, waarbij de collectie van het M HKA — de collectie van de Vlaamse Gemeenschap — in gemeenten en steden wordt ingezet, leidde tot bijzondere projecten in Bornem, Genk en Diest. In de *Lonely At The Top*-zaaltjes op de zesde verdieping wordt nu in reeksen geprogrammeerd, waarbij in 2014 aan 'bekende' kunstenaars werd gevraagd om een minder bekende collega uit te nodigen, wat leidde tot vier scherpe, bloedmooie presentaties. Het kleine zaaltje boven het M HKAFE op de vijfde verdieping werd onder het label INBOX een onthaalplaats voor kortlopende presentaties die een grotere museale aandacht mogelijk maken voor receptieve activiteiten zoals boekvoorstellingen. Het hoogtepunt afgelopen jaar was een reeks van drie tentoonstellingen, met keuzes van achtereenvolgens Koen van den Broek, Vaast Colson en Philippe Pirotte, uit de schenking van een vijftigtal werken van Jan Cox.

De werking blijft zich vooral presentatiegedreven ontwikkelen. Het is immers wel wenselijk om een toekomst op lange termijn uit te denken — daar gaan musea over — maar binnen de beperkte capaciteit van het M HKA is het noodzakelijk om ook steeds onmiddellijk effect te ressorteren. De brede beweging naar een nog performanter communicatiebeleid werd in 2014 ingezet met een herijking van de presentatiegedreven communicatie, om vanuit die basis in 2015 de grondslagen van de huisstijl, de website en de *look and feel* van het museumonthaal te kunnen aanpakken.

De publieksbemiddeling werd in 2014 vanuit dit opzet eveneens in een dubbel korte termijn- en lange termijnperspectief opgezet, waarbij bemiddeling de publieksgerichte kant van het duurzame kwalitatieve *content management* in Ensembles.org op zich neemt en er zich op baseert. Het M HKA kan daardoor in de museumzalen een aangenaam bezoek bieden dat op elk moment de mogelijkheid geeft om op een toegankelijke wijze te surfen naar bredere achtergrond. Deze capaciteit groeit met de jaren steeds verder op een permanent internetplatform. Ensembles.org heeft nu maandelijks 4.500 unieke bezoekers met 55.000 paginaweergaves. In 2014 werd zowel op contentontwikkeling en -verdieping, als op software-innovatie ingezet, en werd een belangrijke volgende softwarestap gepland voor 2015.

Ook de collectiewerking voegt energie toe aan de presentatiewerking en omgekeerd, zelfs al bevindt de klassieke collectiepresentatie zich in een overgangsmoment. Het verwervingsbeleid bestaat bijvoorbeeld uit een minimale aankoopcapaciteit om elk jaar een handvol museale sleutelwerken aan de collectie toe te voegen — met in 2014 als hoogtepunten de monumentale houtsnede van Kerry James Marshall en een klassiek *Passtück* van Franz West — maar zeker even belangrijk zijn werken die in het verlengde van de presentaties als schenking worden verworven (van de kunstenaar, van een stichting zoals de V-A-C Foundation of van de Vrienden van het M HKA). Voor de werking van de collectiepresentaties werd intern een visie voorbereid over de mogelijkheid om een embryonale vaste collectie te tonen, nadat in 2013 met het tweede collectieboek het collectiebeeld was scherpgezet en daarmee

de lange reeks collectiepresentaties tot een logisch eindpunt was gekomen. Tegelijkertijd werden in afwachting van de implementatie van een embryo van vaste collectie — hopelijk in 2015 — de laatste tentoonstellingen gerealiseerd in de reeks van collectie-interventies. De collectie wordt ook actief ingezet voor langdurige bruiklenen in publieke en/of semi-publieke instellingen, en ze wordt bevraagd door internationale en lokale tentoonstellingen. Het collectiebeheer wordt systematisch en gefaseerd verder geoptimaliseerd, wat gezien de beperkte capaciteit betekent dat jaarlijks voor een volume werken een conditienulmeting wordt gedaan en dat er punctuele restauratie- en behoudsmaatregelen zijn. Op dezelfde gerichte wijze wordt in de bibliotheek steeds meer aandacht gegeven aan de collectie kunstenaarsboeken en aan de deelcollectie *Artist's Novels* die in 2014 weer op reis ging, nu naar Amsterdam en Barcelona.

Het speerpunt van de collectiewerking ligt, zoals in het beleidsplan 2012-2016 aangegeven, in Ensembles.org en onderzoek. Twee sleutelwerken die op aansturen van het M HKA door het topstukken- en sleutelwerkendecreet werden verworven, passen mooi in dit plaatje: *Zwitserse fiets* van Panamarenko is een sluitstuk van de Panamarenko-werking en *Ship of Fools* van Allan Sekula complementeert de reeks foto's en het *Dockers' Museum* dat het museum eerder zelf verwierf. Bij beide kunstenaars wordt de onderzoekscapaciteit errond zo groot dat men over een onderzoeks- of documentatiecentrum kan spreken.

Bij Panamarenko verwezen we eerder al naar de manier waarop dit onderzoek verweven werd met het tentoonstellingsproject. De unieke archivalia uit het Morrens-archief werden meteen geïnventariseerd, gedigitaliseerd en ontsloten, hiervoor werd een 0,5 VTE projectmedewerker aangeworven en werden diverse experts actief betrokken. En er gebeurde nog meer: 2.200 foto's werden gedigitaliseerd en geïdentificeerd, er werd een aanzet van oevrecatalogus opgesteld van 3.200 items met onder andere 696 beschreven kunstobjecten, 499 tekeningen en meer dan 150 multiples gekoppeld of gelinkt aan 333 monografische tentoonstellingen in binnen- en buitenland, er werd ingezet op de toekomstige ontsluiting van het bibliografische luik in het archief door de digitalisering en beschrijving van 687 persknipsels over Panamarenko, er werden 286 boeken en catalogi geïnventariseerd, en het eerdere M HKA-archiefmateriaal werd gebundeld en gekoppeld (bijvoorbeeld het overzicht van posters gethematiseerd in de tentoonstelling *Panamarenko Posters*, M HKA, 2009). Verder werden een 100-tal tekeningen uit het Panamarenkohuis diepgaand bestudeerd door Hans Theys die ze als uitgangspunt nam voor de tentoonstelling en publicatie *Panamarenko Laboratorium*, in de Antwerpse Academie.

Iets gelijkaardigs geldt voor de seminale verwerving van het ensemble *Ship of Fools* van Allan Sekula. Dit past in een traject dat zowel voortkomt uit tentoonstellingen, als er opnieuw in zal uitmonden. In 2013 kon het M HKA het volledige *Dockers' Museum* van hem verwerven. Dit is een kunstenaarsmuseum met een tweeduizendtal onspectaculaire voorwerpen en beelden die aspecten van de horizon van de dokwerker centraal stelt. Het startte binnen de tentoonstelling *A Ship of Fools* in 2010 en is een dubbelster met het ensemble kunstwerken van *Ship of Fools*. Samen vormen beide het magistrale laatste grote project van deze wereldwijde referentiekunstenaar voor het artistiek gebruik van fotografie in samenhang met maatschappelijke thema's. Aan de Universiteit Leuven loopt momenteel een eerste doctoraatsonderzoek over dit project van Sekula, en het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (FWO) heeft daarnaast een tweede onderzoekstraject toegewezen, waarvan het M HKA copromotor is en hiermee door het FWO erkend. Dit tweede doctoraat wordt een eerste in een — voor dit land nieuwe — onderzoekslijn die het FWO uitzet, namelijk een doctoraat in *curatorship*. De volgende zes jaar komt er zo een onderzoekscel Allan Sekula rond het ensemble in het M HKA. Deze cel kan verder bouwen op het onderzoek en de digitalisering die reeds eerder in het M HKA gebeurde, en op het bijzondere werk van prof. dr. Hilde Van Gelder die hier rond een lijvige publicatie realiseerde, in 2015 gepubliceerd in Engelstalige, Franstalige en Portugese versies.

Algemeen kan worden gezegd dat de inzet op onderzoek in het M HKA op kruissnelheid komt, waarbij expliciet wordt gestreefd naar samenwerking met derde (academische) partijen. De reflectieve inzet die het M HKA eerder al toonde door zijn mede-uitgeverschap van het Angelsaksische *Afterall – A Journal of Art* wordt steeds verder geabsorbeerd in de interne werking, met zichtbaar wordende *best cases* zoals hoger beschreven, maar ook met een permanente inzet in het museum en een steeds professioneler apparaat om dit te dragen, van Ensembles.org over projectmatige inventariseringscapaciteit tot de broadcast-kwaliteit video-registratie die zichtbaar wordt op het video-platform ARTtube.

Wat de zakelijke kant van het M HKA betreft, was 2014 een gemengd jaar. Het M HKA eindigde met een positief saldo door een aantal eenmalige meevallers: returns van het Kerry James Marshall-project, sponsoring die genereuzer was dan aangekondigd en de hoge bezoekersaantallen voor Panamarenko. Tegelijkertijd werd de pijnlijke en moeizame operatie doorgevoerd van bezuinigingen op personeelskosten om het percentage daarvan in het geheel van de begroting beheersbaar te houden. Dit percentage dreigde onevenredig hoog te worden door een combinatie van meerkosten door een nieuwe CAO, de structurele meerkost van de huur voor Cinema Zuid en verminderde subsidiëring. Deze operatie vertraagde de inzet tot optimalisering van de interne werkprocessen. Het M HKA blijft desondanks verder zijn pad bergopwaarts bewandelen.

2 Afdelingsnieuws

2.1.1 Programmering

2014 was op wereldvlak niet zo'n denderend jaar. In M HKA echter werden wel denderende tentoonstellingen en activiteiten georganiseerd met stijgende bezoekerscijfers als resultaat. De hoofdvogel werd hierbij afgeschoten door de Panamarenko-show waarin research een ideaal huwelijk aanging met publieksvriendelijkheid.

De mix van formats, zowel grote als kleinere exposities, collectietentoonstellingen, evenementen, kunstenaarsgesprekken, symposia en surprises, resulteerden in een bijzonder gevarieerd aanbod dat jong en oud, vriend en vijand triggerde.

In 2014 presenteerden we drie **grote tentoonstellingen**.

Eerste in de rij *El Hotel Eléctrico – Kamers Beschikbaar* (zie hoofdstuk 6.1) werd samengesteld door Edwin Carels in het kader van zijn doctoraatsonderzoek. In deze thematische tentoonstelling met werk van 23 nationale en internationale kunstenaars werd gepeild naar het begrip 'animatie' in de beeldende kunst. Dit onderzoek mondde uit in een speelse tentoonstelling met intrigerende duistere kantjes. Naast een speciaal voor de tentoonstelling ontworpen installatie door The Quay Brothers was de blikvanger hier vooral een monumentale, tijdelijke muurschildering van Luc Tuymans.

De tweede grote tentoonstelling *Don't You Know Who I am ? Kunst na Identiteitspolitiek* (zie hoofdstuk 6.2) was te bezichtigen op de gelijkvloerse en eerste verdieping. Ze kaderde in 'The Uses of Art', een project van het Europese museumnetwerk 'L'Internationale' en kreeg vorm onder het duo-curatorschap van Nav Haq en Anders Kreuger. Dit grootschalige en ambitieuze project omvatte meerdere werken van 27 kunstenaars met uiteenlopende internationale achtergronden. De tentoonstelling creëerde een goed beeld van een nieuwe generatie opkomende kunstenaars en hoe die vandaag omgaan met kwesties rond 'identiteitspolitiek'. Een interessant off-site project werd gerealiseerd door Shilpa Gupta in de Permeke bibliotheek, en het thema 'identiteitspolitiek' werd uitgediept tijdens een symposium in Cinema Zuid. Bij de expo werd een drietalige publicatie gerealiseerd, geen papieren versie, maar wel gratis te downloaden via de website van het project.

De derde grote tentoonstelling *Panamarenko Universum* (zie hoofdstuk 6.3) was het neusje van de zalm. Curator Hans Willemse vertrok vanuit de vraag 'welke werken en welke samenhang vormen de ruggengraat van Panamarenko's oeuvre?' Door opdeling in zeven clusters bracht hij voor het eerst een thematische en chronologische structuur aan in de veelheid van toestellen en tuigen die Panamarenko tussen 1965 en 2005 maakte. De nieuwe benadering, weerspiegeld in de opstelling van de werken in de museumzalen, bood het publiek een verhelderende kijk op de leef- en denkwereld van Panamarenko. En hoewel virtuele bezoekers alsmaar belangrijker worden, waren we maar wat trots op de fysieke aanwezigheid van duizenden bezoekers. Gezien het grote succes werd de tentoonstelling verlengd tot 29 maart 2015 en omwille van de vele aanvragen voor geleide bezoeken stelden we het museum vanaf december ook open voor schoolgroepen op de sluitingsdag maandag.

Het begeleidende boek, uitgegeven door M HKA en Ludion, kende een tweede druk en hiervoor opteerden we voor een goedkopere, softcover-versie.

Naast deze ambitieuze grote tentoonstellingen toonde M HKA in 2014 ook twee collectietentoonstellingen. In beide projecten stonden de collectiewerken echter niet centraal, maar wel het werk van de kunstenaars die collectiewerken selecteerden.

Het collectie-opzet met *Narcisse Tordoir – The Pink Spy* (zie hoofdstuk 7.1) startte kleinschalig maar evolueerde tot een complexe gelaagde presentatie met vijf onderscheiden, maar verweven secties, namelijk de M HKA-collectie, de etsen van Giambattista Tiepolo, de Barjeel Art Foundation, werken van jonge kunstenaars en oud en nieuw werk van Tordoir zelf. Deze artistiek gevarieerde en boeiende tentoonstelling werd uitermate gesmaakt door het publiek — op de vernissage was er een record opkomst van 1.500 personen — en heeft bijgedragen aan het verbreden van het draagvlak van M HKA. Bovendien kocht de stad Antwerpen het werk 'The Pink Spy 2' aan dat in langdurige bruikleen werd gegeven aan het museum.

In 2015 wordt deze tentoonstelling in een gewijzigde vorm geprogrammeerd in Museum Het Valkhof in Nijmegen.

Met *Olga Chernysheva: Blick Vasthouden* (zie hoofdstuk 7.2) komt er een eind aan de reeks waarbij hedendaagse kunstenaars werden uitgenodigd om een presentatie te maken met werken uit de M HKA-collectie in confrontatie met eigen werk.

Olga Cherysheva's multi-mediale werk (foto's, tekeningen, video-installaties) is gebaseerd op een nauwkeurige observatie van de werkelijkheid die haar omringt. Ze confronteerde dit werk met werken uit de M HKA-verzameling waarbij het geheel kon beschouwd worden als een commentaar op de verschillende noties van 'visie'.

De V-A-C Foundation in Moskou verwierf een recente video-installatie van de kunstenares en schonk deze aan het museum. Een mooi moment dus om een reeks af te sluiten!

In 2014 werd er beslist om de bovenste verdiepingen van het M HKA op te delen. Waar vroeger de drie **Lonely At The Top/LATT**-zaaltjes telkens voor één project ingezet werden, worden vanaf 2014 de twee bovenzaaltjes voorbehouden voor 'Dialog' (zie hoofdstuk 8). Hier werd in vier afleveringen een dialoog gevoerd tussen werk van een gevestigd kunstenaar en van een minder bekende collega. Anne-Mie Van Kerckhoven, Luc Tuymans, Ria Pacquée en David Claerbout nodigden respectievelijk Andrea Pichl, Vanessa Van Obberghen, Filip Gilissen en John Gerrard uit. Dit resulteerde in vier kleine, verrassende presentaties die telkens voorafgegaan werden door een gesprek tussen beide kunstenaars.

Het derde zaaltje, naast M HKAFE, werd onder de titel **INBOX** (zie hoofdstuk 9) gelanceerd voor diverse, verrassende mini-expo's, éénmalig of in reeks, en met een duur variërend van één tot maximaal vier weken. Deze kleine presentaties waren meestal gekoppeld aan al of niet reflectieve momenten zoals een doctoraatsverdediging, debatten, voorstellingen van publicaties of multipels, gesprekken met betrokken kunstenaars, ... Met deze presentaties, twaalf in 2014 — met tussendoor ook een aantal voorstellingen van videowerken uit de M HKA-collectie — konden we kort op de bal spelen en spraken we ook nieuwe bezoekers aan gezien de aard van de activiteiten zowel gericht was op een breed als op een nichepubliek. Ook samenwerkingsverbanden met externe partners werden via deze activiteiten of opgestart of gecontinueerd. En dit ook met spelers buiten het klassieke domein van de beeldende kunst als filosofen, muzikanten, sociologen, wetenschappers, schrijvers, ...

Dit nieuwe INBOX-format bleek op meer dan één vlak verrijkend voor M HKA. Niet alleen was, en is, het een stimulans voor schenkingen — we denken hierbij aan de minireeksen m.b.t. Jan Cox en Wout Vercammen waarbij we meer inzicht kregen in de geschiedenis van de Antwerpse kunstscène — maar in bepaalde gevallen leidden INBOX-activiteiten ook tot uitgave van boeken, affiches en uitnodigingen door de externe partners, wat zeer welkom was gezien M HKA door budgetbeperkingen hiervoor geen eigen middelen kon inzetten. Bovendien genereerden we met deze activiteiten extra pers aandacht wat resulteerde in extra publiek. Kortom met dit nieuwe initiatief met minimale inzet behaalden we hier een maximaal resultaat.

Ook in 2014 was M HKAFE het podium voor **Kunstwerk van de Maand** (zie hoofdstuk 10). Collectie-collega Leen De Backer verzorgde hier, inspeland op het reilen en zeilen in M HKA en in de wereld, voor twaalf geëigende presentaties.

De **extra muros**-politiek, met zowel inzet van de M HKA-collectie als van de expertise van het M HKA-team, werd in 2014 eveneens voortgezet: in het kader van het kunstproject *Visite* (zie hoofdstuk 11. 2) werden in de lente werken uit de verzameling getoond op uitzonderlijke locaties in Bornem, Hingene en Buitenland. Tijdens de zomer was de collectie op visite in het Genkse C-Mine, waar de expo — in een participatief proces — succesvol gecureerd werd door inwoners van Genk en in het najaar bezette een deel van de collectie de citadel van Diest. Daar gingen onze werken in dialoog met werk van jonge Vlaamse kunstenaars.

Anno 2014 stonden ook heel wat **evenementen** op het programma. Naast punctuele manifestaties (zie hoofdstuk 12.1) zoals het succesvolle *Art's Birthday*, in het kader waarvan de kunstenaar Rinus Van de Velde een monumentaal drieluik creëerde waarop zijn vrienden belangrijke kunstenaars uit de 20ste eeuw belichamen. Dit paneel, dat heel wat persaandacht kreeg o.m. van *De Morgen* en *HUMO*, sierde de 'Scheldegevel' van het M HKA gedurende het ganse jaar.

Er vond ook opnieuw een aflevering plaats van *Time Canvas*, deze keer ging het om een geluidsinstallatie gewijd aan de 'love song'. Voor dit langetermijnproject, geïnitieerd door Champ d'Action en met opstart in M HKA, stond deze laatste in voor de selectie van de beeldende kunstenaars.

Een nieuw initiatief waren de *Artist Talks*. In samenwerking met een zestal Antwerpse galerieën gingen twaalf kunstenaarsgesprekken door in het auditorium en dit op donderdagavonden en telkens met Johan Pas als moderator. Min of meer afhankelijk van de faam van de spreker/kunstenaar konden we toch meer dan eens op een volle zaal rekenen. Met dit geproefde samenwerkingsverband met Antwerpse galeries deden we ons motto 'Open Huis' alle eer aan en bewezen we dat gastvrijheid voor ons geen dode letter is.

Daarnaast werden nog diverse **occasionele evenementen** (zie hoofdstuk 12.2), momenten van reflectie of van artistieke creatie — of van beide — ingelast. Deze activiteiten omvatten zowel performances, installaties, voordrachten, korte tentoonstellingen als een theatervoorstelling. In 2014 kaderden hierin zowel het *Inside Out* project van JR als *Circulus Maximus*, een onderzoeksproject van Wim Goossens en Arnaud Hendrickx naar gebruik en kenmerken van de ronde M HKA-zalen met interventies van Luc Deleu, Marie-Jo Lafontaine, Pieter Vermeersch, Richard Venlet e.a. Ook 'The Olfactory', een reizend tentoonstellingsconcept van geurkunstenaar Peter de Cupere en *Reis naar Morgenland*, een sculpturale optocht door Antwerpen, waren welkom en kampeerden aan onze deur. Actrice en theatermaakster Carly Wijs presenteerde op haar beurt in de ronde zaal *Yes*, een eendaagse doorlopende installatievoorstelling met een film van Marijke Van Warmerdam als begeleiding.

2014 was ook weer een jaar rijk aan **publicaties**. Naast het reeds vermelde *Panamarenkoboek* was M HKA ook uitgever of co-uitgever van volgende publicaties (zie hoofdstuk 13.1): *El Hotel Eléctrico – Kamers beschikbaar*, een begeleidend flipboekje bij de gelijknamige tentoonstelling; *Narcisse Tordoir – The Pink Spy*, een uitgave van Hannibal; een E-book en een beknopter boekje bij *Don't You Know Who I am? Art after Identity Politics*. In samenwerking met Ronny Van de Velde werd in het kader van de INBOX-reeks een lijvig boek over Wout Vercammen uitgegeven en eveneens in het kader van INBOX, i.s.m. ISELP, was M HKA co-uitgever van de eerste monografie over *Christophe Terlinden*.

Ook het engagement met het Engelstalige internationaal kunsttijdschrift *Afterall — A Journal of Art, Context and Enquiry* (zie hoofdstuk 13.2.1) waarvan M HKA co-uitgever en M HKA-curator Anders Kreuger één van de redacteurs is, werd voortgezet. In 2014 werd o.m. aandacht besteed aan M HKA-gerelateerde kunstenaars Olga Chernysheva, aan Panamarenko en aan Otobong Nkanga die in 2015 in M HKA zal exposeren.

Daarnaast publiceerden we ook vier nummers (#18-21) van M HKAzine, ons huistijdschrift dat niet alleen in woord en beeld verhaalt over het reilen en zeilen in het museum, maar ook een platform is voor kunstenaars en projecten die we graag in de kijker stellen. De coverontwerpen waren dit jaar van de hand van *Anne-Mie Van Kerckhoven* en voor de persoonlijke kijk op onze collectie zorgde schrijfster *Saskia De Coster*.

Het collectieve video-platform ARTtube (zie hoofdstuk 14), gelanceerd in 2012, kreeg een vervolg en kent een groeiend succes. In 2014 werden door M HKA negen filmpjes geproduceerd, meestal gelinkt aan tentoonstellingen en activiteiten in het museum o.m. over Narcisse Tordoir, Jan Cox, Vanessa Van Obberghen, Augustas Serapinas, Panamarenko, ...

Op personeelsvlak valt er minder goed nieuws te melden. In augustus vloeide er een productiemedewerkster af die niet vervangen werd. Meer werk met minder mensen dus. Gelukkig werd het invallen van haar taken goed opgevangen door presentatiemedewerkster Sabine Herrygers.

Om te besluiten met een positieve noot: 2014 was een jaar vol dynamische projecten en activiteiten die voor goede vibes en energie zorgden in het museum en bovendien een record aantal bezoekers opleverde. Wordt vervolgd...

2.1.2 Productie - stagiaires in 2014

Sinds een zestal jaar stelt de productiecel op regelmatige basis stagiaires te werk bij de voorbereiding en uitvoering van de 'grote tentoonstellingen'. Deze stagiaires komen zowel uit binnen- als (overwegend) buitenland en zijn meestal studenten.

Als museum vinden wij het belangrijk om studenten de mogelijkheid te geven om praktische ervaring op te doen op de werkvloer. En wij kijken erop toe dat ze het maximale uit deze stage kunnen halen. Om deze reden worden ze ook zeer nauw bij de werking betrokken en geven we ze relatief veel verantwoordelijkheid. Hierdoor leren de stagiaires om verantwoordelijkheid te nemen, zelfstandig te werken, en leren ze het belang van accuraat te werken. Er wordt zeer sterk de nadruk gelegd op opvolging, elke dag opnieuw, zelfs van de kleinste taken. Onze ervaring leert dat de stagiairs doorgaans zeer tevreden hun stage beëindigen en merken dat ze veel praktische ervaring hebben opgedaan. Het belangrijkste is dat ze hun stage eindigen met een positief gevoel, zowel over het leerproces, als over het M HKA als instelling, en dat ze er op een positieve manier op terugblikken en er positief over praten.

Giulia Bellinetti (1987), Udine, Italië

Master degree in Cultural Management (2009 – 2012), Ca Foscari Universiteit Venetië.

Master AICCRE in Europroject Management (2013), Universiteit Venetië.

Giulia had al enkele jaren ervaring, o.a. met de werving van fondsen voor de Biënnale van Venetië. Ze wou een stage combineren met een halftijdse job (waarnaar ze nog op zoek was). Uiteindelijk koos ze ervoor om gedurende drie maanden voltijds stage te lopen in het M HKA. Ze werkte mee aan de voorbereidingen en het zoeken naar fondsen voor de tentoonstelling: 'Don't You know Who I am? Kunst na Identiteitspolitiek'.

Stageperiode: december 2013 — eind maart 2014

Dorota Pabel (1990), Warschau, Polen
The Academy of Fine Arts Faculty of Stage Design (2010-2014) in Warschau.
Als Erasmusstudente liep ze stage van juni 2014 t.e.m. september 2014.

Marco Bonaccolto (1984), Bologna, Italië
Bachelor degree in painting (2003-2008), Academy of Fine Arts Bologna.
Stage in het kader van 'Mobility Abroad promoted by Fondazione Ater Formazione' and UNISER.
Marco Bonaccolto werd ingezet bij de tentoonstelling van Olga Chernysheva, deed opzoekingswerk voor de tentoonstelling 'De jaren '80' dat M HKA in 2016 organiseert in het kader van het project 'The Uses of Art' en deed research voor de tentoonstelling 'De Welvaartsstaat' die opent in mei 2015.
Stageperiode: oktober 2014 — eind december 2014

De taken van de stagiaires omvatten onder andere informatie verzamelen over kunstenaars en kunstwerken, contacten leggen met kunstenaars en kunstinstellingen, offertes opvragen bij kunsttransportfirma's, plannen, mee opvolgen van projectbudgetten, op zoek gaan naar externe fondsen/sponsors, verslagen maken van projectvergaderingen, regelen van accommodatie en transporten, instaan voor het onthaal van kunstenaars, ...

2.1.3 Cinema Zuid

2014 was voor Cinema Zuid een belangrijk jaar. Na jarenlange moeizame onderhandelingen tussen het FotoMuseum en Cinema Zuid/ M HKA werd in het voorjaar een nieuw protocol ondertekend. De meest ingrijpende verandering was het afschaffen van de eigen CZ-ingang aan de Lakenstraat en opnieuw te opteren voor een gemeenschappelijke ingang met het FotoMuseum aan de Waalse Kaai. De vrees om hierdoor een stuk identiteit in te boeten, bleek uiteindelijk onterecht en inmiddels is de nieuwe situatie bij het Cinema Zuid-publiek volledig ingeburgerd en wordt het als positief ervaren.

Voorts betekende 2014 voor Cinema Zuid ook een jubeljaar. Precies 5 jaar geleden vond de transformatie plaats van M HKA-Media naar Cinema Zuid. Om dit te vieren organiseerde Cinema Zuid in september een feestweek. Er werd geopteerd om de bestaande formats, namelijk *Filmhistories*, *Off-Stream*, *Reeksen*, *Zazie op Zondag* en *ReRun*, te respecteren maar wel op een aparte manier in te vullen.

De feestweek werd ingezet met de gerestaureerde 'directors cut' van Michael Cimino's meesterwerk *Heaven's Gate* en verder programmeerde Cinema Zuid een live begeleide reeks *Slapstick Double Acts*.

De Re-Run format werd voor de gelegenheid een Pre-Run vertoning met de recentste Peter Greenaway film, *Goltzius & The Pelican Company* en op zaterdag 27 september gaf de succesvolle cultgroep *Dans Dans* een speciaal gecomponeerd filmconcert.

De week werd afgesloten met een kinderfilmconcert in *Zazie op Zondag*.

In 2014 daalden de bezoekers van Cinema Zuid licht van 34.666 naar 32.407 bezoekers. Dit hoeft niet te verwonderen na drie opeenvolgende jaren van groei en vooral met de grote heropening van Cinema Cartoon's in Antwerpen die een publiek genereert deels overlappend met Cinema Zuid.

We stopten met de maandelijkse reeks 'Toneelhuis@TheMovies' omdat er wat sleet kwam op deze formule. De verwachting was dan ook dat er een grote terugval zou zijn, in plaats van een relatieve stagnatie.

Wat de reguliere programmering betreft, continueerde Cinema Zuid de bestaande formats:

Op dinsdag en donderdag worden in chronologische volgorde van september tot juni filmklassiekers vertoond in *Filmhistories*. Op regelmatige basis worden de films ingeleid en gecontextualiseerd.

Stille films worden in de meeste gevallen voorzien van live pianobegeleiding.

Voor *Filmhistories* wordt er nauw samengewerkt met de UA, het KASK en Sint Lucas in Antwerpen.

Off-Stream op woensdag blijft de vaste afspraakdag voor de liefhebbers van het buitengewone. Op die dag exploreert Cinema Zuid het trash genre, experimentele films, de betere animatiefilm, kunst- en video art, enzovoort.

Voorbeelden zijn *Best off Norman McLaren* naar aanleiding van zijn 100ste geboortjaar, de recentste documentaire van veteraan Frederick Wiseman over de *National Gallery*, een avond met animatiefilms van Maria Lassnig of het bijzondere hopperiaanse *Shirley – Visions of Reality*.

Drie opeenvolgende woensdagen was schrijver Bart Moeyaert te gast in *Off-Stream* en leidde hij als writer in residence van Permeke een prachtige reeks door hemzelf geselecteerde films in.

Donderdag blijft gereserveerd voor de *Matinee*voorstellingen. Laagdrempelige en toch kwaliteitsvolle films vinden hun weg naar een steeds ruimer publiek.

Op vrijdag- en zondagavond vertoont Cinema Zuid nog steeds de *Reeksen*. Hierin wordt een reeks films rond één regisseur, acteur of actrice geprogrammeerd naar aanleiding van een actuele gebeurtenis als een geboortjaar of een plots overlijden, een lustrumjaar of andere aanleiding.

Zo was er in 2014 een intensieve retrospectieve te zien van films met Charlotte Rampling, Marcello Mastroianni en Peter O'Toole.

Een thematische insteek is eveneens mogelijk voor de reeksen. Naar aanleiding van '30 jaar Behoud de Begeerte' werd er bijvoorbeeld een serie films vertoond die belangrijk waren voor het ontstaan van deze literaire organisatie.

Om de drie weken zijn er met *Zazie* op Zondag in de twee zalen parallelle vertoningen voor de allerkleinsten en hun ouders in de ene zaal, en voor de al wat grotere broers en zussen in de andere zaal.

Voorafgaand aan deze evenementiele voorstellingen (snoep, geschenkjes, omkadering, ...) wordt in samenwerking met het Museumcafé de mogelijkheid tot een filmontbijt aangeboden.

ReRun, de format die voorbehouden is voor zogenaamde Indie-films, arthouse prenten of recent uitgebrachte maar te kortlopende speelfilms, werd in 2014 meermaals ingevuld met films die in geen enkele andere Antwerpse bioscoop te zien waren.

Het bekendste en meest succesvolle voorbeeld (liefst drie haast volledig uitverkochte voorstellingen) is het bejubelde debuut, *Violet* van Bas Devos. Pas weken na de succesvolle vertoningen in Cinema Zuid werd *Violet* dan toch opgepikt door Cinema Cartoon's.

Aanvullend bij de dagelijkse reguliere programmering werkt Cinema Zuid ook evenementen uit met andere culturele actoren als *deSingel*, *Amuz*, *Toneelhuis*, *Eye on Palestine*, *deBuren*, *de Vlaamse Opera*, *het MoMu*, e.a.

Het doel is om vooral op het vlak van communicatie een ander publiek te genereren, en ook meer zichtbaar te worden in het lokale culturele landschap. Bijkomend effect is dat dergelijke samenwerkingen een grotere kans maken op persaandacht.

In de zomermaanden schakelt Cinema Zuid een versnelling lager en wordt er gezocht naar thema's die al dan niet op een associatieve manier met de zomer te maken hebben. In 2014 werd er een filmreeks vertoond met hét filmicoon van de vorige eeuw, Marlon Brando die precies 10 jaar geleden overleed. Maar ook een jong publiek kwam aan zijn trekken met *Screenskaters* en documentaires over rock & popmuziek in *Sound/Track/*.

Naar jaarlijkse gewoonte programmeert Cinema Zuid tijdens Jazz Middelheim enkele films in *Jazz@TheMovies*.

De schoolvoorstellingen blijven een nagenoeg constant volume aan publiek bereiken. Verheugend om vast te stellen is dat er naast nieuwe scholen ook steeds vaker scholen terugkeren.

Om af te sluiten, kunnen we vaststellen dat het afgelopen jaar een spannend jaar was met enkele cruciale veranderingen die rimpelloos verliepen.

2.2 ABCD

2.2.1 Archiefwerking

In 2007 schonk Panamarenko zijn huis en atelier met volledige inboedel aan M HKA dat het pand intussen restaureerde, en waarin het de leefwereld van de kunstenaar op een zeer geslaagde manier reconstrueerde. In 2014, via het topstukkenfonds van de Vlaamse Gemeenschap, verwerft M HKA na het sleutelwerk 'Prova Car', bijkomend een uniek ensemble archiefmateriaal dat een bevoorrechte blik gunt op Panamarenko's denk- en werkwijze. Zo vormt dit archief het concordant van het klassieke topstuk. De uitbouw van een documentatiecentrum Panamarenko is een logische volgende stap. Onderzoek en ontsluiting van deze unieke archivalia zal een meer helder beeld geven van de context waarbinnen Panamarenko zijn oeuvre creëerde, en zal in grote mate bijdragen tot een genuanceerd begrip van zijn oeuvre, en het belang ervan voor de kunst in België.

In navolging van deze aanwinst werd voor een jaar een 0,5 vte project-medewerker aangeworven om de archivalia mee te inventariseren, digitaliseren en te ontsluiten via *M HKA Ensembles*.

In 2014:

- 2.200 foto's werden gedigitaliseerd, geïdentificeerd, toegevoegd en beschreven in *M HKA Ensembles, Panamarenko Archive*;
- Er werd een oeuvrecatalogus opgesteld van 3.200 items met onder meer: 696 beschreven kunstobjecten, 499 tekeningen en meer dan 150 multiples gekoppeld/gelinkt aan 333 monografische tentoonstellingen in binnen- en buitenland;
- Er werd ingezet op de toekomstige ontsluiting van het bibliografische luik in het archief; tot op vandaag zijn er 687 persknipsels over Panamarenko, zijn objecten en tentoonstellingen beschreven, 286 boeken en catalogi werden geïnventariseerd en kregen een plaats in het papierdepot; er werd ook een koppeling gemaakt met de bibliotheekinventaris waar melding werd gemaakt van overlappingen en een nieuw inventarisnummer werd toegevoegd;
- M HKA-archiefmateriaal werd gebundeld en gekoppeld aan bijvoorbeeld het overzicht van posters (cfr. tentoonstelling Panamarenko Posters, M HKA, 2009) en een 100-tal tekeningen werden bestudeerd die in 2015 het uitgangspunt vormen van de tentoonstelling en publicatie *Panamarenko Laboratorium*, KASK, Antwerpen opgezet door KASK en Hans Theys;
- Diverse experts werden betrokken tijdens dit identificatieproces: Hans Theys (KASK Antwerpen), Jo Coucke (Deweert Art Gallery, Otegem), Ronny Van De Velde (Antwerpen), Anny De Decker (WWS, Antwerpen) en Paul Morrens (Panamarenko Collectief en voormalig archivaris van Panamarenko);
- Vanuit dit materiaal werd een uitgebreide tentoonstellingsapplicatie gedestilleerd tijdens 'Panamarenko Universum': <http://ensembles.mhka.be/events/panamarenko-universum-panamarenko-universe>;
- Zuurvrije opslag in depot: aankoop kasten en zuurvrije dozen Janssen – Wijsmuller.

In 2015 zal gefocust worden de op digitalisering en inventarisatie van het administratieve luik van het archief van de kunstenaar met onder meer documenten omtrent bruiklenen, aankopen, publicaties, de oprichting van het collectief en tentoonstellingsdossiers, verdere identificatie en structurering van de diverse digitale inhouden.

In 2013 kon het M HKA het volledige *The Dockers' Museum* van Allan Sekula verwerven. Een kunstenaarsmuseum met een tweeduizendtal spectaculaire voorwerpen en beelden die aspecten van de horizon van de dokwerker centraal stelt, dat reeds getoond werd in de tentoonstelling 'A Ship of Fools' in 2010, en waar het museum sinds 2011 al gedeeltelijk eigenaar van was.

The Dockers' Museum is een goed voorbeeld van Sekula's 'samen-denken'; objecten, beelden en documenten, gecombineerd met zijn kritische teksten contextualiseert het Sekula's beeldend werk, met *Ship of Fools* waaronder de fotoreeks *Crew, pilot, and Russian girlfriend (Novorossisk)*.

Aan de Universiteit Leuven loopt er momenteel een eerste doctoraats-onderzoek over dit project van Sekula, en het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek heeft reeds een tweede onderzoekstraject toegewezen. De volgende zes jaar komt er een onderzoekscel Allan Sekula. Dit project onderzoekt hoe *Ship of Fools / The Dockers' Museum* wil ingaan "tegen de stroom" (cfr. Sekula, 1984). Er is nog geen substantiële wetenschappelijke analyse van Sekula's uiteindelijke artistieke onderneming van *Ship of Fools / The Dockers' Museum*, die zowel een dramatisch 'nee' is tegen de "steeds donkerdere toekomst van ons cultureel erfgoed", als een actieve bijdrage aan het bedenken van een radicaal andere samenleving. Het project start met de inventarisatie en ontsluiting van de enorme hoeveelheid voorwerpen die deel uitmaken van *Ship of Fools / The Dockers' Museum*, in samenwerking met het M HKA collectie- en bibliotheek-team. De objecten zullen niet alleen worden geïdentificeerd en geanalyseerd, maar ook ontsloten via het registratiesysteem in de online Ensemblebank, vrij toegankelijk voor het publiek. Deze database zal een belangrijke bron zijn voor het schrijven van een oeuvrecatalogus van *Ship of Fools / The Dockers' Museum*, met een gedetailleerde analyse van elk object. Dit zeer praktische niveau van onderzoek impliceert een aanzienlijke hoeveelheid iconografische analyse en identificatie van de voorwerpen, en zal dienen als solide basis voor de rest van het onderzoekstraject, dat verdeeld is in twee parallelle sporen die nauw met elkaar verbonden zijn. Het theoretisch onderzoek is in de eerste plaats bedoeld om te zorgen voor een grondige theoretische analyse van *Ship of Fools / The Dockers' Museum* als kunstwerk op zich. In de tweede plaats wordt ernaar gestreefd om de precieze positie van dit werk binnen de grotere, modulaire constellatie van het multimediale oeuvre van Sekula te situeren, als een knooppunt in Sekula's oeuvre, met vermelding van hoe zijn laatste werk kan worden gezien als een belangrijke bijdrage aan het centrale thema van zijn gehele oeuvre: het verbeelden van mogelijke vormen van menselijke solidariteit in een geglobaliseerde economie die steeds meer geconfronteerd wordt met zijn eigen beperkingen. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door een PhD-student kunstgeschiedenis. Een parallel onderzoekstraject is het curatorieel onderzoek dat via een aantal tussenstappen zal leiden tot een afsluitende tentoonstelling. Dit onderzoek zal zich richten op Sekula's innovatieve manieren om tentoonstellingen te maken als een vorm van installatiekunst en antwoorden trachten te geven met betrekking tot de manier waarop het zeer heterogene 'werk' *Ship of Fools / The Dockers' Museum* van invloed is op de bestaande museale praktijken op het vlak van collectievorming, conservatie, tentoonstellingen en bemiddeling. Partners bij dit onderzoek zijn de KU Leuven, Lieven Gevaert Research Centre for Photography, M HKA, The Estate of Allan Sekula, MAUMAUS, Escola de Artes Visuais, University College London, KU Leuven, Illuminare, KU Leuven, Institute for Culture Studies.

2.2.2 Bibliotheek

De M HKA Bibliotheek bevat vandaag een uitgebreide collectie van meer dan 41.000 boeken, catalogi, tijdschriften, audiovisueel materiaal en duizenden documentatiemappen, gewijd aan hedendaagse beeldende kunst en film.

Alle materialen kunnen ter plaatse opgezocht en geraadpleegd worden via Adlib & Sinebase.

De bibliotheek is gratis toegankelijk voor iedereen. Ze biedt bovendien een informatieservice voor geschreven en telefonische aanvraag en research.

Er is gratis wifi.

Fotokopiëren is mogelijk. De kost bedraagt € 0,05 voor een zwart-wit kopie, € 0,20 voor een kleurkopie. Scans naar e-mail of USB zijn gratis. Het is de verantwoordelijkheid van de gebruiker om de rechten te klaren.

Het personeelsbestand bestaat uit: 1 voltijds coördinator, 2 voltijdse en 2 halftijdse bibliotheekmedewerkers. In 2014 ondergaat dit personeelsbestand ingrijpende wijzigingen (zie verder).

2.2.2.1 Kunstafdeling

Voor wat betreft de interne organisatie binnen de kunstafdeling of kunstbibliotheek dient gemeld dat medio 2014 de deeltijdse bibliotheekmedewerker van deze afdeling werd ontslagen. Zij bleef evenwel de rest van het jaar actief, gelet op haar opzegtermijn die loopt tot midden 2016.

Naast de kerntaken binnen de bibliotheekwerking boden de medewerkers ook in 2014 verder ondersteuning binnen de afdeling ABCD: administratieve taken in het kader van het bruikleenverkeer, inventarisatie, registratie en beschrijving van de tussenwerken, assistentie bij de ontsluiting van het boekengedeelte binnen het Panamarenko-archief (zie verder).

Vier vrijwilligers à rato van een halve dag per week, blijven zich inzetten bij klasment en gegevensinvoer in Adlib.

Het aantal bezoekers voor de kunstbibliotheek bedroeg in 2014 127.

Stand van zaken omvang en verwerking bibliotheekcollectie:

- **Boeken:** Boeken: Einde 2014 bedraagt het aantal boeken 33.938. Deze boeken zijn allemaal opgenomen in het registratieprogramma Adlib. Het overgrote deel is geregistreerd met een volledige titelbeschrijving, een kleiner gedeelte enkel met basisbeschrijving (titel en technische gegevens). Er wordt voortdurend met terugwerkende kracht gewerkt aan het vervolledigen van de titelbeschrijvingen.
- Evolutie van de deelcollecties ‘artist publications’ en ‘artist novels’:
De deelcollectie artist publications telt 1.442 items. Deze collectie is door de jaren organisch gegroeid binnen de boekencollectie en is opgedeeld als volgt: 1.098 artist books, 331 artist catalogues, 10 artist inserts, 3 artist magazines. In het kader van behoud en beheer worden al deze artist publications gekaft in zuurvrij papier, gebeuren raadplegingen met handschoenen en is scannen/fotokopiëren verboden. Fotograferen kan enkel mits toestemming van de kunstenaar (cfr. licentieovereenkomst met kunstenaar).
- De collectie artist novels telt einde 2014 264 items. Deze substantiële aangroei is te danken aan het aparte budget dat sinds 2014 wordt voorzien voor aankoop. Voor het algemene beleid omtrent deze novels (keuze aankopen, organisatie lezingen, presentaties in het buitenland...) werd ook in 2014 de samenwerking met de buitenlandse curatoren David Maroto en Joanna Zielinska voortgezet.
- In 2014 reisden de artist novels van 28 januari tot 2 februari naar De Appel, Arts Centre, Amsterdam (Book Lovers 4.0 – Pop-up Bookstore) en van 18 juli tot 5 september naar Fabra i Coats – Centre d’Art Contemporani de Barcelona (The Preparation of the Novel – Book Lovers 5.0).
- In 2014 kreeg het M HKA het Panamarenko-archief van Paul Morrens in bezit. Dit bijzonder rijk archief bevat naast foto’s, briefwisseling, persmateriaal, drukwerk, affiches e.d., ook een 286-tal boeken.

Deze boeken werden door het bibliotheekpersoneel ontsloten en geregistreerd, zowel in de ensemblebank, als in Adlib (zie verder). Najaar 2014 werd er ook gestart met een audit van bibliotheekinhouden. Er werd in een eerste fase prioriteit gegeven aan de monografieën en individuele tentoonstellingscatalogi van de 200 M HKA-kernkunstenaars. Vanaf 1 december werden er dagelijks verschillende kunstenaars onder de loep genomen : afprinten lijsten, uithalen boeken, selecteren, aanduiding lijsten, terugplaatsen boeken. Het betreft een omvangrijk werk dat in 2015 wordt voortgezet en die het aankoopbeleid verder zal beïnvloeden; hiaten zullen worden aangevuld.

- Tijdschriften: Alle aanwezige tijdschriftentitels van de belangrijkste binnen-en buitenlandse kunsttijdschriften zijn met technische gegevens geregistreerd in Adlib. Het betreft een 990 titels, waarvan een 25-tal abonnementen. Het is de bedoeling dat het volledige tijdschriftenbestand op artikel geëxerpeerd wordt. Gelet evenwel op het bijzonder uitgebreide en arbeidsintensieve karakter van dit werk, komen in eerste instantie de meest belangrijke tijdschriften aan bod. Ondertussen zijn de jaargangen van de tijdschriften *Artefactum* en *Kunst & Museumjournaal* (bestaan niet meer) volledig afgewerkt. De tijdschriften *Artforum*, *Kunstbeeld*, *Metropolis M* en *<H>art* worden momenteel verwerkt. Ook de andere tijdschriften zullen in de toekomst met terugwerkende kracht ontsloten worden op artikel.
- Audiovisuele materialen: De aantallen, geregistreerd en beschreven in Adlib bedragen : 395 videotapes, 53 audio-CD's, 68 mini DV-tapes, 279 CD-R, 393 DVD, 51 audiocassettes, 11 LP, 2 Singles, 10.745 dia's.
- Documentatie (kunstenaarsmappen en mappen op thema): ongeveer een 200 lopende meter. Deze mappen worden dagelijks aangevuld. Met het uitzuiveren van de mappen is ondertussen de letter R bereikt.
- Tussenwerken: voor de inhoudelijke beschrijving en wijze van verwerking van deze collectie verwijzen we naar het Jaarverslag 2013. Ondertussen omvat deze collectie een 50-tal items.
- M HKA-persknipsels: In 2013 werd gestart met nazicht, opschoning en registratie in Adlib van de persknipsels van de periode 1985-2012. De periode 1985-2004 werd volledig afgewerkt. In 2014 was er geen tijd om dit werk voort te zetten. De bedoeling is om deze draad terug op te pikken in 2015.

2.2.2.2 Filmafdeling

De filmafdeling of Cinema Zuid Bibliotheek biedt toegang tot een internationale collectie van documentatie en informatie over film, video, televisie en andere visuele media.

Het is een handbibliotheek wat betekent dat alle materialen moeten geraadpleegd worden in de leeszaal en niet geleend kunnen worden. De naslagwerken en de laatste nummers van tijdschriften zijn ter beschikking in de leeszaal. Alle andere werken moeten worden opgevraagd. Het aantal werken dat kan worden aangevraagd is niet gelimiteerd.

De catalogus is ter beschikking in de leeszaal, niet online.

De collectie bestaat uit 7.796 boeken en catalogi, ontsloten in FilemakerPro, circa 900 tijdschriftentitels en 42 lopende abonnementen op tijdschriften. Artikels en recensies hieruit zijn eveneens ontsloten in de database.

Verder zijn er duizenden knipsels (circa 60 lopende meter documentatiemappen) afkomstig uit een scala van de Belgische nationale pers en andere publicaties. Documentatiemappen worden dagelijks aangevuld en zijn gerangschikt op regisseur of personaliteit, gebeurtenis, land of onderwerp. De thematische mappen zijn ontsloten, de andere alfabetisch gerangschikt op naam.

Fotomappen: filmfoto's, diapositieven en negatieven (circa 12 lopende meter).

De bibliotheek levert ook het fotomateriaal voor de programmabrochures van Cinema Zuid.

De foto's, diapositieven en negatieven werden gedigitaliseerd met de hulp van vrijwilligers. Twee vrijwilligers zijn gestart met het digitaliseren van de documentatiemappen. Drie vrijwilligers helpen bij het invoeren van boeken en tijdschriften.

De bibliotheek werd door circa 90 bezoekers geraadpleegd, voornamelijk studenten van UA, UGENT, KUL, MADFAC, SKI Gent...

De bezoekers bellen of mailen hun vraag naar documentatie over een thema zoals voice-over in film, dansfilm..., een regisseur of een specifieke film en de informatie wordt voor hen klaargelegd.

De collectie kon worden geactualiseerd met de aankoop van 522 boeken.

2.2.3 Collectiebeheer

Het personeelsbestand bestaat uit: 1 voltijds afdelingsverantwoordelijke en 4 halftijdse collectiemedewerkers en 1 halftijdse 'art-handler'.

2.2.3.1 Nieuwe aanwinsten 2014

De belangrijkste algemene principes die het museum hanteert bij zijn verwervingsbeleid kunnen als volgt worden samengevat:

- Verwervingen dragen inhoudelijk bij tot de collectievisie van het museum zoals uiteengezet in het collectiebeleidsplan; ook schenkingen en langdurige bruiklenen zullen in dit kader worden beoordeeld;
- Het publiek wordt maximaal inzicht verschaft door het verwerven van gerichte referenties en van betekenisvolle items; er wordt niet naar encyclopedische volledigheid gestreefd. Verwervingen zullen een maximaal hefboomeffect bewerkstelligen; ze betreffen ook symbolisch kapitaal en willen de duurzame impact van het publiek domein via dit engagement zo groot mogelijk maken;
- Tenslotte wordt er in het verwervingsbeleid ook een aantal technische vereisten in aanmerking genomen, waaronder vooral toekomstige werkingskosten voor de te verwerven werken.

De omvang van de collectie steeg in 2014 met 121 naar 2.402 werken. Er waren 11 aankopen via de Vlaamse Gemeenschap, 63 werken uit 10 schenkingen, en er werden 35 kleinere kunstwerken, edities en multiples met eigen budget aangekocht. Het M HKA kreeg 12 werken in langdurige bewaring. Het topstukkenfonds van de Vlaamse Gemeenschap verwierf in 2014 de sleutelwerken *Zwitserse fiets* van Panamarenko en *Ship of Fools* van Allan Sekula, die in bewaring werden gegeven aan het M HKA, samen met 10 andere werken van kernkunstenaars zoals Walter Swennen, Guy Mees en Lili Dujourie. Van de Stad Antwerpen kreeg het museum het werk *The Pink Spy 2* van Narcisse Tordoir in langdurige bruikleen.

In 2014 kende de collectie een versterking van de internationale avant-garde uit onze regio in de jaren zestig en zeventig met nadruk op performativiteit en maatschappijkritisch engagement. Het sleutelwerk de Zwitserse Fiets van Panamarenko versterkt de collectie voor wat betreft de lokale referentiebasis, en vult het reeds uitgebreide Panamarenko ensemble verder aan. Het kleine ensemble rond concrete en visuele poëzie werd dit jaar uitgebreid met enkele grafieken van Italiaanse kunstenaars, waardoor het ensemble beter gestoffeerd is.

In 2014 werden ook kunstwerken verworven van meer recente kunstenaars die in de daaropvolgende periode op deze avant-garde traditie hebben voortgebouwd. De reeds behoorlijke museale representatie van Narcisse Tordoir in de collectie kon naar aanleiding van de tentoonstelling *The Pink Spy*, en dankzij een langdurige bruikleen van de Stad Antwerpen enerzijds, en een langdurige bruikleen van de Technische Universiteit Eindhoven anderzijds, aangevuld worden. Ook het ensemble van de jonge kunstenaar Vaast Colson werd verrijkt

met een aantal werken, kleinere edities en multiples. Zo verwierf het museum tijdens het project *Radikaal & Radikaler*, een samenwerking tussen Colson en Dennis Tyfus, bij verloting het schilderij 'Het middelpunt van de belangstelling'. Bijkomend verwierf het museum het werk *CONTAINERS & ACOUSTICS. We're in it together, you're in it alone (John)* dat onderdeel is van een grotere installatie die Colson maakte dankzij een beurs van de Günther-Peill-Stiftung en in 2014 tentoongesteld werd in het Leopold Hoesch Museum in Düren.

De voorbije jaren versterkte M HKA het fluxus-gerelateerde collectiedeel met edities en multiples van Robert Filliou en vooral met een aantal recentere en internationale kunstenaars die dit kunnen contextualiseren. In 2014 hebben we een belangrijk werk, een klassiek 'Passtück', van Franz West kunnen toevoegen en hebben nu een behoorlijk museale representatie van deze kunstenaar.

De collectie voor de kunst die na de neo-avantgardetijd in Vlaanderen overgaat in een gesofisticeerde beeldproblematisering werd wat betreft de kernfiguren, als voor recentere ontwikkelingen, verder versterkt. Van Tuymans werd het ensemble edities vervolledigd. Ook werd er ingezet op andere beeldtradities. Adriaan Raemdonck schonk een deel van de kern van zijn verzameling Jan Cox. De schenking bevat voornamelijk werken uit Cox' latere oeuvre die men als 'bronwerken' of 'pilootwerken' zou kunnen omschrijven. Het zijn werken waarin de kunstenaar zelf op avontuur gaat, scherpe werken die ook vandaag nog heel fris blijven. Er zijn schilderijen bij, maar ook een groot aantal sculpturen die Jan Cox op het einde van zijn leven maakte, samen met bijzondere tekeningen en archiefmateriaal. De selectie werd in samenspraak met 2 hedendaagse kunstenaars gemaakt, schilder Koen van den Broek en performancekunstenaar Vaast Colson.

Maar ook aan de internationale dimensie van de collectie werden referenties toegevoegd. Naar aanleiding van diens tentoonstelling *Painting and Other Stuff* kon het museum een belangrijk werk van de internationaal toonaangevende Kerry James Marshall verwerven. *Untitled* is een twaalfdelige houtsnede en is 15 meter breed. Marshall hanteert in dit werk een quasi cinematografisch aanpak. Het werk ontspint zicht van links naar rechts, als een verhaal en gefilmd beeld. Niet alleen omwille van zijn omvang, maar ook van zijn ingetogen naturalisme, is dit een zeer krachtig beeld.

Van de recent overleden kunstenaar Allan Sekula verwierf het museum in 2013 de bijzondere installatie *The Dockers' Museum*, dat reeds getoond werd in de tentoonstelling *A Ship of Fools* in 2010, en waar het museum sinds 2011 al gedeeltelijk eigenaar van was. Deze installatie is een seminale verzameling van door Sekula samengestelde kleine voorwerpen die inzichten bieden in de fundamentele positie van zeelui en havenwerkers. Deze verzamelde 'voorwerpen' worden niet opgevat als kunstwerken, maar ze contextualiseren Sekula's fotografie, terwijl deze op hun beurt Sekula's voortdurende activiteit van het verzamelen thematiseren. Dit bijzondere ensemble werd in 2014 vervolledigd met de verwerving van de resterende kunstwerken van de tentoonstelling *Ship of Fools*; een ensemble van foto's en diawerken dat gebaseerd is op de rondreis in de wereld van een omgebouwd cargoschip, dat binnen het kader van een tentoonstelling de problematiek van de ontvlagging van schepen om economische redenen, als start van de globalisering, bewust wilde maken. De reeksen foto's getuigen van de zee, het samenleven aan boord en de havens die worden aangedaan. Door deze verwerving beheert M HKA samen met de objecten uit het *The Dockers' Museum*, de enige volledige reeks van *Ship of Fools*, en tevens Sekula's laatste sleutelproject.

Naar aanleiding van de tentoonstelling *Don't You Know Who I Am. Art After Identity Politics* verwierf het museum enkele werken van jonge buitenlandse kunstenaars, zoals Pedro Barateiro uit Portugal, Augustas Serapinas uit Litouwen en Donna Kukama uit Zuid-Afrika.

M HKA bouwde door voortijdige engagements in diverse bewegingen een substantiële collectie kunst op uit de voormalige Sovjet-Unie, die zingend kan worden ingezet binnen een Euraziatisch perspectief. Met betrekking tot de Russische kunstscène hebben we deze collectie in 2014 kunnen versterken. Dankzij een structurele samenwerking met de V–A–C Foundation uit Moskou, die sinds 2009 Russische hedendaagse kunst ondersteunt, heeft het M HKA een groot nieuw werk van Olga Chernysheva kunnen verwerven, de twaalf-kanalen video-installatie *Screens* (2013), dat deel uitmaakt van een voortdurende reeks die korte filmfragmenten combineert met al even korte teksten — mini-essays, als het ware — op flatscreens. Zeven van deze schermen werden in 2013 voor het eerst getoond tijdens de eerste Bergen Assembly in Noorwegen.

Daarnaast verwierf het museum enkele kleinere werken, edities en multiples van diverse kunstenaars. Voor een volledig overzicht van nieuwe aanwinsten, zie hoofdstuk 4.1.

2.2.3.2 Bruikleenverkeer

De doelstelling van het bruikleenverkeer is de zichtbaarheid van de collectie te maximaliseren door een beleid van collectie-inzet complementair aan de collectiepresentaties, zonder evenwel deze te hinderen. In 2014 gaf M HKA 149 werken van de collectie in langdurige bruiklenen aan 16 publieke en/of semi-publieke instellingen. Er werden 34 werken uit de M HKA-collectie ingezet in 21 internationale tentoonstellingen, en 130 werken in 17 lokale tentoonstellingen. Grotere delen uit de collectie werden uitgeleend in het kader van het project *Visite*, dat achtereenvolgens plaatsvond te Bornem, Genk en Diest. Tijdens de Cultuurmarkt palmde het M HKA het *Blauwe Salon* van het *Paleis op de Meir* in. Het was de start van een permanente samenwerking tussen het Museum van Hedendaagse Kunst Antwerpen (M HKA) en Herita, de Vlaamse erfgoedorganisatie die het *Paleis op de Meir* beheert, maar die jammerlijk na 1 jaar werd stopgezet wegens herstructureringen bij Herita. Het M HKA toonde gedurende een jaar nieuwe aanwinsten in het *Blauwe Salon*, en gaf zo een hedendaagse invulling aan de oorspronkelijke functie ervan: werk van (toenmalige) hedendaagse kunstenaars tonen. Er was werk te zien van Vaast Colson & Dennis Tyfus, Daniel Dewaele, Rodney Graham, Michelangelo Pistoletto, C.K. Rajan en Luc Tuymans.

Een ander bijzonder project betrof de samenwerking met het advocatenkantoor Allen & Overy waar het museum werken uit de collectie in bruikleen geeft en die een plaats toegewezen kregen in de lobby, vergaderzalen en gemeenschappelijke ruimtes in de kantoren te Brussel en Antwerpen. Er wordt gestreefd om de bruikleen dynamisch te organiseren, en minstens jaarlijks de collectie in onderling overleg te vernieuwen. Bij de selectie wordt er gestreefd om te werken rond bepaalde thema's, kunstenaars en/of concepten. Voor een volledig overzicht van het bruikleenverkeer, zie hoofdstuk 4.4.

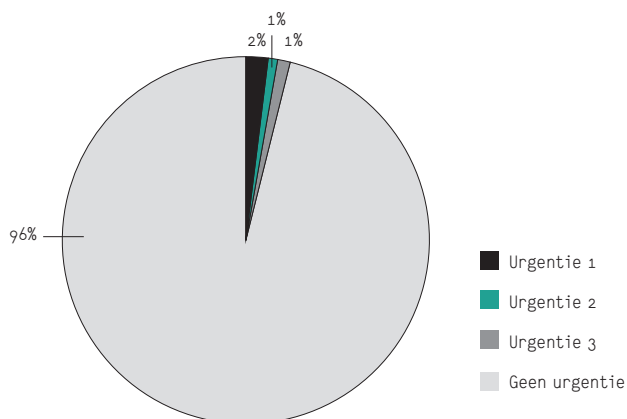
2.2.3.3 Preventieve conservering

Vanaf het najaar 2013 wordt de collectiewerking structureel en deels ondersteund door één medewerker van het team techniek specifiek voor wat betreft 'art handling' en depotbeheer.

In 2013 werd voor de kerncollectie een traject opgestart voor een gesystematiseerde inventarisatie van de conditieregistratie, conditierapporten, en behandelingsurgentie, dit werd in het voorjaar 2014 afgerond in de vorm van een bondig overzicht en urgentierapport waarin alle te behandelen objecten zijn opgenomen. Dit onderzoek werd uitgevoerd door Suzanne Visser, stagiaire van de Reinwardt academie.

Van de plus minus 1.000 objecten die bekeken werden, is slechts 4 procent urgent te behandelen. Dit lage aantal is deels te verklaren doordat het meest ingezette, en dus meest onderhouden deel van de collectie eerst gecontroleerd werd.

Grafiek Materiële urgentie

Het zwarte gebied - zeer urgent 2 procent
Het percentage van werken uit de collectie die lijden aan actieve achteruitgang, behandeling is zeer noodzakelijk.

Het groene gebied - urgent 1 procent
Het percentage van de collectie waarbij achteruitgang van de conditie dreigt. Hier gaat het

bijvoorbeeld om een sterk vervuild oppervlak waarop schimmel zou kunnen ontstaan of dreigende vervorming.

Het donkergrijze gebied - niet leesbaar 1 procent
Het percentage van de collectie dat niet of slecht toegankelijk is.

In 2014 werd de conditienulmeting stapsgewijs voortgezet.

2.2.3.4 Restauratie/conservatie

- In 2014 werkte Michel Huisman de restauratie af van zijn eigen werk. De installatie *Zonder titel* (n° 64) (BK7008_M184) werd in 2008 uitgeleend, en is tijdens deze tentoonstelling zwaar beschadigd geraakt. De kunstenaar heeft er toen voor gekozen het werk in eigen atelier, en volgens eigen inzichten terug te restaureren, dit steeds in samenspraak met de dienst collectie. Begin 2014 werd deze restauratie eindelijk afgerond en kwam het werk terug naar het M HKA.
- Twee paarden uit de installatie *In Flanders Fields* (BK7276_M235) van Berlinde De Bruyckere werden in Genk, ter gelegenheid van *Visite Genk*, gerestaureerd door Studio Berlinde De Bruyckere toen er na nazicht enkele kleine beschadigingen aan de huid en hoeven werden vastgesteld.
- *Speedy Take it Easy* (BK7518_M357) van Gert Robijns werd voor eerste maal na de restauratie opgesteld, en er bleken nog enkele kleine problemen in het functioneren die nu verholpen zijn.
- Tijdens een bruikleen aan het Frans Hals Museum in Haarlem geraakt het kleine poppetje van de installatie *Gat in de wolk* (BK5774_M89) van John Körmeling beschadigd door een onvoorzichtige bezoeker. De kunstenaar is dit zelf komen restaureren in onze technische ateliers, op kosten van de bruikleennemer.
- Het werk *When was modernism* (BK7703_M453), kwam na een lange bruikleenperiode terug naar het M HKA, en toonde verschillende lacunes, barsten en loszittende onderdelen bij verschillende sculpturen. Een offerte werd opgemaakt en goedgekeurd voor restauratie, deze wordt opgestart begin 2015.
- Offertes werden opgemaakt en toegewezen voor:
Teresa Burga – *Autorretrato. Estructura. Informe*, 9.6.1972 (BK 7804/M508)
Michelangelo Pistoletto – *Divisione e moltiplicazione dello specchio* (BK5538/M53)

2.2.3.5 Objectregistratie

Verbeteringen inzake de basisregistratie van de museumcollectie werden ook in 2014 voortgezet. De basisregistratie is uitgebreid met de registratie per object van standplaatswijzigingen, interne en externe tentoonstellingen, en langdurige en tijdelijke bruiklenen.

2.2.3.6 De Vrielynck collectie

Door het wegvallen van de collectiemedewerker die instond voor het beheer en ontsluiting van de Collectie Vrielynck, is de werking rond deze deelcollectie tijdelijk stopgezet. In 2014 werden alle grote objecten en projectoren opgeslagen in de depots van het Filmmuseum verhuisd en ondergebracht in het externe depot van het museum te Kallo.

2.2.3.7 Panamarenkohuis in de Biekorfstraat

Het Panamarenkohuis werd in 2013 volledig ontsloten. De officiële opening van het Panamarenkohuis in de Biekorfstraat 2 vond plaats in januari 2013. Er worden geleide bezoeken georganiseerd van 1 bezoekersgroep per week, steeds op dinsdag, en telkens onder begeleiding van een deskundige gids. Na afloop van de rondleiding krijgen de bezoekers een glas Cava aangeboden en is er tijd om de kleine bookshop te bezoeken. Een rondleiding duurt doorgaans anderhalf uur. De reservaties verlopen via de website van het M HKA. De toegang bedraagt 20 euro per persoon.

Gezien de grote belangstelling voor het pand, ook van bedrijven en professionele organisaties, werd besloten om in 2014 een tweede bezoekersmogelijkheid aan te bieden, telkens op vrijdag. Het betreft een luxe-arrangement voor bedrijven. Het pakket bestaat uit een gegidste rondleiding, ontvangst met cava, en per persoon twee Panamarenko-catalogi. Op deze manier tracht het M HKA het beheer van het pand financieel op te vangen, terwijl toch een breder segment geïnteresseerden aangesproken kan worden. Het luxe-arrangement voor bedrijven bedraagt 1000 euro voor een groep van 8 personen.

Op inhoudelijk vlak werd voortgewerkt aan de inventarisering van de vele documenten en foto's die in het pand werden aangetroffen. De verwerking gebeurde in functie van de uitbouw van de ensemblebank van het M HKA enerzijds, en in functie van de tentoonstelling *Panamarenko Universum*.

2.2.4 M HKA Ensembles

M HKA zet in op de mogelijkheden van nieuwe media en wil haar verzamelde kennis delen. M HKA Ensembles is een web-tool — gebruikt door de hele organisatie — gericht op duurzaam digitaal beheer van informatie en inzichten. Op dit moment bevat de multimediale databank gegevens van meer dan 7.000 kunstwerken van meer dan 2.000 kunstenaars of 12.036 items, 2.589 actors, 2.135 events, 637 ensembles, 25.968 assets uploaded en 214.267 stream items. Het gebruik van de databank wordt opgevolgd met Google Analytics. Maandelijks wordt ensembles.org door meer dan 4.500 unieke bezoekers geconsulteerd wat resulteert in 55.000 paginaweergaves met een gemiddeld bezoek van 8 minuten.

In 2014 werd er zowel op content-ontwikkeling – en verdieping als op software-innovatie ingezet:

- A. Continuïteit applicaties diverse tentoonstellingen (zie verder)
- B. Ontwikkeling applicatie voor desktop – gebruikers
- C. Onderzoek en opstart E.A.A.S. – Multitenancy
- D. Onderzoek mogelijkheden integratie website (ensembles.org als CMS)

A. Continuïteit applicaties diverse tentoonstellingen

Inhoudelijk stond het voorbije jaar in het teken van 'contextualiseren van lopende presentaties' (in samenwerking met curatoren, Bemiddeling en Productie/Presentatie) naast natuurlijk de uitbouw van het Panamarenko Archief. Dit beslaat de verdere uitbouw van relevante ensembles of betekenisclusters. Hiervoor worden bestaande collectieteksten, essays, documentatie-inhouden verder geformatteerd tot leesklare teksten voor diverse applicaties. Er wordt zo veel mogelijk gewerkt met materiaal 'vrij van rechten' of materiaal dat bestaat onder 'creative commons'. In andere gevallen worden de rechten geklaard voor verdere ontsluiting.

Naar volgende ensembles is onderzoek verricht, een structuur ontwikkeld en kennis gedeeld:

- The Book Lovers
<http://ensembles.mhka.be/ensembles/the-book-lovers>
- Dialoog #1: Anne-Mie Van Kerckhove & Andrea Pichl
<http://ensembles.mhka.be/events/dialoog-1-anne-mie-van-kerckhove-andrea-pichl>
- Dialoog #2: Luc Tuymans & Vanessa van Obberghen
<http://ensembles.mhka.be/events/dialoog-2-luc-tuymans-vanessa-van-obberghen>
- Dialoog #3: Ria Pacquée & Filip Gilissen
<http://ensembles.mhka.be/events/dialoog-3-ria-pacquee-filip-gilissen>
- Dialoog #4: David Claerbout & John Gerrard
<http://ensembles.mhka.be/events/dialoog-4-david-claerbout-john-gerrard>
- El Hotel Eléctrico – Kamers beschikbaar
<http://ensembles.mhka.be/events/el-hotel-electrico-kamers-beschikbaar-el-hotel-electrico-rooms-available>
- Narcisse Tordoir – De Roze Spion
<http://ensembles.mhka.be/events/narcisse-tordoir-de-roze-spion-the-pink-spy>
- INBOX / Jan Cox: *hoe de herinnering van een kunstenaar hedendaags houden?*
<http://ensembles.mhka.be/events/inbox-jan-cox-1>, <http://ensembles.mhka.be/events/inbox-jan-cox-2>, <http://ensembles.mhka.be/events/inbox-jan-cox-3>
- EXTRA MUROS: Visite Bornem
<http://ensembles.mhka.be/events/visite-bornem-gedeelde-ruimte>
- DON'T YOU KNOW WHO I AM? Kunst na Identiteitspolitiek
<http://ensembles.mhka.be/events/don-t-you-know-who-i-am-art-after-identity-politics-don-t-you-know-who-i-am-kunst-na-identiteitspolitiek>
+ micro-website: <http://afteridentity.muhka.be/>
- EXTRA MUROS: Visite Genk
<http://ensembles.mhka.be/events/genkenaren-kiezen-kunst-m-hka-op-visite-in-c-mine-genk>
- PANAMARENKO UNIVERSUM
<http://ensembles.mhka.be/events/panamarenko-universum-panamarenko-universe>
- OLGA CHERNYSHEVA Blik vasthouden
<http://ensembles.mhka.be/events/olga-chernysheva-keeping-sight>
- EXTRA MUROS: Visite Diest
<http://ensembles.mhka.be/events/citadel-arte>
- INBOX Wout Vercammen: *A well-considered idea of an exhibition in 3 parts*
<http://ensembles.mhka.be/events/wout-vercammen-a-well-considered-idea-of-an-exhibition-in-3-parts-1950-1970>
<http://ensembles.mhka.be/ensembles/a-o-brussel>
<http://ensembles.mhka.be/ensembles/a-o-antwerpen-3>

Bovengenoemde ensembles werden steeds in het Nederlands en het Engels ontsloten. Veel informatie (tekstmateriaal) is ook beschikbaar in het Frans.

Een belangrijk aandeel in deze applicaties is het fotomateriaal in combinatie met bewegend beeld. Het documenteren van de collectie en de lopende presentaties gebeurt hoofdzakelijk door fotografe en fotoarchivaris Christine Clinckx, aangevuld met opdrachten voor Jurgen Addiers, Bram Goots en Bob Van Mol. Het aangeleverde beeldmateriaal wordt gebruikt voor ensembles.org, de website, op de social media (Twitter en Facebook), in de bredere publiekswerking, in allerlei M HKA-publicaties, en zowel in interne als externe rapporteringen.

Voor interviews en videoregistraties wordt eveneens beroep gedaan op externe filmmakers. Verdere montage gebeurt zowel intern als extern. Voor de productie hiervan bundelen we onze krachten met ARTtube, de afdeling Communicatie en de dienst Bemiddeling.

Voor 2015 liggen de prioriteiten in grote lijnen vast: voor het ontwikkelen van een digitaal archief en ensemblestructuur volgen we in belangrijke mate de tentoonstellingskalender, waarbij we van de komende samenwerkingen gebruik maken om het archief en oeuvre van Jan Fabre (focus op de performances), Bernd Lohaus (focus op ongepubliceerd en uniek werk, voorjaar) en Huseyin Alptekin (najaar) verder te beschrijven en contextualiseren. Daarnaast wordt het onderzoek naar het oeuvre van Wout Vercammen, Panamarenko en Allan Sekula voortgezet en uitgebreid naar samenwerkingen met UGent, KULeuven en KASK Antwerpen.

Op vlak van digitale werking heeft M HKA ook samengewerkt met CAHF binnen het project 'Persistente Identifiërs/URI' (2013-2014). Via de implementatie van persistente URL's kan integratie of data-uitwisseling (via API) mogelijk gemaakt worden tussen collectieregistratie-systemen en diverse web-platformen (tussen CAHF – Partners, VKC e.a.), in geval van M HKA bieden URI de mogelijkheid om ensembles.org te laten communiceren met Adlib. In dit project werd een standaardsyntax vastgelegd voor persistente URI's van kunstwerken en aan alle kunstwerken uit de zeven deelnemende musea een persistente URI toegekend.

Daarnaast werden de 'core' identificatiegegevens (m.n. de kunstenaar, de objectnaam, de datering en de bewaarinstelling) geïdentificeerd met bestaande persistente URI's uit een externe bron (AAT, RKDartist, VIAF, etc.). Deze URI's werden gebruikt om de identificatiegegevens te verrijken en beter doorzoekbaar te maken. Om die verbetering aan te tonen werd een testomgeving gecreëerd — m.n. de Demonstrator — waarin de impact van het gebruik van persistente URI's op de doorzoekbaarheid van de identificatiegegevens werd onderzocht. In 2015 wordt dit project opgevolgd door het project 'Hoe word ik data uitgever?'.

B. Ontwikkeling applicatie voor desktop – gebruikers

Na de audit in 2013, uitgevoerd door de firma 10to1, is dit bedrijf aangeduid om de verder ontwikkeling technisch te faciliteren. Zij staan in voor het dagelijkse onderhoud en de software-modificaties van de databank.

Volgende functionaliteiten brachten de applicatie voor desktop – gebruikers van V 1.2 naar V 2.0:

- integratie en zichtbaar maken pad/breadcrumbs/navigation trail binnen de verschillende schermen in de desktop-versie
- integratie en zichtbaar maken 'Ensembles' binnen de verschillende schermen in de desktop-versie (naast de 'Items' die er nu al staan)
- integratie en zichtbaar maken 'Actors' binnen de verschillende schermen in de desktopversie
- integratie en zichtbaar maken 'Assets' binnen de verschillende schermen in de desktopversie

- overstap van plain tekst binnen de categorie 'Assets/description fields' naar rich text format
- integratie eigen errorlogging; Errbit (=gratis open source service)
- integratie 'Slideshow' (homepagina ensembles.org)
- integratie 'Code Google Analytics' (elke pagina)
- integratie 'Advanced Search'
- integratie & zichtbaar maken 'Material' binnen de verschillende schermen in de desktop-versie
- integratie & zichtbaar maken van de *linked events* (in *ensembles*)

C. Onderzoek/Opstart E.A.A.S. – Multitenancy

M HKA wil M HKA Ensembles extern aanbieden om het gestructureerd multi-disciplinair onderzoek in netwerkverband te stimuleren. Het kunstwerk 'tot leven doen komen' door te verbinden en te contextualiseren heeft pas zin wanneer je over de grenzen van de instellingen werkt. Met M HKA Ensembles wil M HKA zich zo breed en internationaal mogelijk opstellen in het veld.

In eerste instantie werd de web-applicatie ontwikkeld voor contextualisering en ontsluiting vanuit M HKA. Op middellange termijn ambiëren we om deze diensten beschikbaar te stellen aan externe kleine en middelgrote organisaties in binnen- en buitenland ('Ensembles As A Service').

Multitenancy verwijst naar een beginsel in de software- architectuur, waarbij één enkel exemplaar van de software draait op een server, maar met meerdere gebruikers/applicaties. Een multi-tenant architectuur, is een softwareapplicatie die is ontworpen om elke gebruiker een apart deel van de datastructuur met identieke configuratie, beheer functionaliteiten en eigenschappen te bieden.

De manier waarop de applicatie momenteel is opgebouwd, maakt het moeilijk om het multitenancy-gedeelte er bovenop te bouwen. Een aantal zaken in de applicatie kunnen verbeterd worden.

Noden:

- Het refactoren van de databank zodat 'vertalingen' uit de code worden gehaald, en de schermen die niet (meer) gebruikt worden, verwijderd kunnen worden. Zo verkrijgt men een kleinere, beter onderhoudbare code-base. Een perfecte start voor verdere ontwikkeling.
- Een upgrade van Rails en Ruby:
Nu wordt de applicatie ondersteund door Rails 3.1.1 en Ruby 1.9.3. De meeste recente versie is Rails 4.2.0, nu in beta. Daartussen zitten nog versie 3.2, 4.0 en 4.1. Ruby heeft nu ondertussen een versie 2.1.2. Upgraden is aangewezen omwille van beveiligingsredenen en performantie (het wordt alleen maar beter), maar zeker ook voor de onderhoudbaarheid van de software en het bouwen van nieuwe functionaliteiten.
- De verdere ontwikkeling en uitbouw van API (= application programming interface, een verzameling definities op basis waarvan een computerprogramma kan communiceren met een ander programma).

D. Integratie website (ensembles.org als CMS)

Bij de tentoonstelling 'Don't You Know Who I Am – Kunst na Identiteitspolitiek' werd er geopteerd om een micro-website te bouwen als communicatie-instrument voor het gehele project met de daarbij horende evenementen en publieke gesprekken. De website had in de eerste plaats tot doel de bovenvermelde informatie over het project beschikbaar te maken voor een breed publiek, daarnaast vormde het de ideale gelegenheid om na te gaan in hoeverre content uit M HKA Ensembles kan opgehaald en ontsloten worden via een externe website. Dit als voorstudie of onderzoek om te zien hoe dit zou kunnen verlopen en ingezet worden bij de ontwikkeling van de nieuwe website muhka.be in 2015.

2.3 AFDELING PUBLIEKSWERKING

Het M HKA wil 'lokaal verankerd en internationaal verbonden' zijn. Beide aspecten kwamen sterk tot uiting in de programmatie en werking van 2014. Met kunstenaars zoals Narcisse Tordoir en Panamarenko werd niet alleen het lokale draagvlak gemaximaliseerd, maar kon het M HKA haar opdracht om een zo groot en breed mogelijk draagvlak voor hedendaagse kunst in Vlaanderen te creëren meer dan waarmaken. De focus op lokale kunstenaars met internationale faam creëerde een bijzonder dynamiek die zich positief liet vertalen in uitvoerige media-aandacht, zowel voor de tentoonstellingen, als voor de instelling en de bezoekersaantallen.

Deze meer 'lokale' focus werd perfect in balans gehouden door tentoonstellingen en projecten waarmee het M HKA haar rol als voortrekker en internationale speler waarmaakte.

De tentoonstelling *El hotel Eléctrico – Kamers beschikbaar* — samengesteld door Edwin Carels als onderdeel van zijn doctoraatsonderzoek *Animation Beyond Animation: A Media-Archaeological Approach* — ging op zoek naar de vele mogelijkheden van het fenomeen 'animatie' in bredere zin, en vertrok daarbij van het medium in zijn vroegste gedaantes. *El hotel Eléctrico* werd bedacht als een visueel essay, een ruimtegebonden verkenning. Het bood een afwisselend vrolijk en macaber, monochroom en felgekleurd, magisch en heimelijk kader met werk van onder anderen Robert Breer, David Claerbout, Anthony McCall, The Quay Brothers en Luc Tuymans. Stuk voor stuk kunstenaars die garant stonden voor een grote aantrekkingskracht.

De ambitieuze zomertentoonstelling *Don't You Know Who I Am? Kunst na Identiteitspolitiek*, georganiseerd door M HKA in het kader van 'The Uses of Art', een project van het Europese museumnetwerk L'Internationale, presenteerde aan de hand van 27 jonge kunstenaars afkomstig uit alle hoeken van de wereld een blik op de toekomstige generatie kunstenaars. De tentoonstelling creëerde een beeld van hoe opkomende kunstenaars vandaag omgaan met kwesties rond 'identiteitspolitiek'. In 2014 kwam met de tentoonstelling *Blik vasthouden* van Olga Chernysheva een einde aan de reeks van *Collectie-interventies*. De internationaal gerenommeerde Russische kunstenares Olga Chernysheva werd uitgenodigd om de M HKA-collectie te onderzoeken en er een respons op te ontwikkelen.

Lonely At The Top (LATT) op de zesde verdieping van M HKA werd in 2014 een plek voor dialoog. In vier afleveringen stelde een gevestigde naam uit de Belgische kunstscène een hier minder bekende kunstenaar voor. **Anne-Mie Van Kerckhoven, Luc Tuymans, Ria Pacqué** en **David Claerbout** nodigden uit, want niemand beter dan kunstenaars zelf om aan te geven welke andere kunstenaars van belang zijn. De minder bekende kunstenaars op hun beurt kozen in de presentatie telkens één of meerdere werken van de gevestigde naam. Op de donderdagavond van de preview van een nieuwe *Dialoog* werd een kunstenaarsgesprek tussen beide kunstenaars georganiseerd.

Evenementen zoals Art's Birthday en Museumnacht zijn uitgegroeid tot vaste waarden, niet alleen binnen de werking van het M HKA, maar ook bij haar talrijke bezoekers. Net als voorgaande edities stond ook deze Art's Birthday, dankzij de steun van Klara en H ART, garant voor een feest voor en door kunstenaars en werd het credo van het M HKA als open huis voor kunstenaars

alle eer aangedaan. Voor deze succesvolle zesde editie konden we rekenen op de medewerking van onder anderen Rinus Van de Velde, Hans Op de Beeck en Claude Blondeel. Met onze jaarlijkse medewerking aan Museumnacht gooien we de deuren wagenwijd open voor het brede publiek. Ook dit jaar stond M HKA bovenaan het lijstje van heel wat nieuwsgierigen. Voor de tiende editie zetten we de feestelijke werken uit onze collectie op een nieuwe manier in de kijker, gecombineerd met tal van andere bijzondere activiteiten. Dit soort feestelijke en laagdrempelige evenementen blijven een absolute meerwaarde en brengen telkens zowel vertrouwde als nieuwe bezoekers richting het M HKA.

Naast het tentoonstellingsprogramma en de events probeerde het M HKA ook de vinger aan de pols te houden van wat er rondom ons gebeurde. In 2014 werd gestart met *Artist Talks*, georganiseerd door het M HKA in samenwerking met verscheidene toonaangevende Antwerpse galerieën en kunstruimtes. Het M HKA wil op die manier een platform geven aan zowel de galeries als hun kunstenaars door het hosten van een kunstenaarsgesprek dat peilt naar het leven naar een leven in de kunst. Deze gesprekken vinden steeds plaats op donderdagavond wanneer het museum langer geopend is en toegang slechts één euro bedraagt. Vrij snel werden deze gesprekken opgepikt door de lokale kunstscène in Antwerpen en groeiden ze uit tot een vaste waarde. Eind 2014 was de belangstelling vanuit de galeriewereld zo groot dat een tweede jaargang in 2015 was gegarandeerd.

Tot slot ging het M HKA in 2014 niet voorbij aan haar brede maatschappelijke rol. In kader hiervan gingen we de samenwerking aan met externe organisaties die in het M HKA de geschikte partner en/of spreekbuis zagen.

In maart 2014 werd het M HKA, samen met het GZA Ziekenhuizen campus Sint-Vincentius, aangezocht door INSIDE OUT voor het project *Clean Air for Flanders*. Sinds 2011 verovert de Franse kunstenaar JR de wereld met INSIDE OUT. Op 2 maart 2011 gaf JR, tijdens het aanvaarden van de TED-prijs, het startschot voor het INSIDE OUT-project: *“Ik wens dat jullie gaan staan voor hetgeen waar jullie om geven, door te participeren in een wereldwijd kunstproject. Samen gaan we de wereld BINNENSTE BUITEN keren.”* Met INSIDE OUT wil JR een wereldwijd kunstproject creëren dat iedereen de kans geeft om zijn of haar portret te delen en zo een verbondenheid met een bepaald thema uit te drukken. INSIDE OUT wil een globaal platform zijn dat persoonlijke verhalen wereldwijd transformeert tot ‘public art’. Het M HKA leende haar gevel uit als tijdelijke expositieruimte voor portretten van inwoners uit Antwerpen die hun bezorgdheid over de luchtkwaliteit in Vlaanderen uitdrukten. Het M HKA — niet alleen als museum, maar ook als plaats voor ontmoeting — wilde als gastheer voor het INSIDE OUT-project een artistieke interventie steunen van een kunstenaar die maatschappelijke signalen oppikt. Het Antwerpse INSIDE OUT-project werd gerealiseerd door ‘artists united’ For A Better World vzw. Sophie Rata, de vaste fotografe van het For A Better World-netwerk, levert de sprekende portretten.

Naar aanleiding van de Vlaamse en Europese verkiezingen in juni 2014 verleende het M HKA haar steun aan *Ik kies voor kunst*, een sensibiliseringsactie van de brede culturele sector. Kunst is zoals de frisse lucht en het water uit de kraan. Gedurende de duur van de actie prijkte op de M HKA-gevel het campagnebeeld van *‘ik kies voor kunst’* waarmee het M HKA expliciet haar steun verleende aan deze actie.

2.3.1 Communicatiestrategie

Promotie en marketing

El Hotel Eléctrico was de eerste tentoonstelling in 2014. De start van deze tentoonstelling werd snel gevolgd door de opening van *De Roze Spion*. Beide tentoonstellingen waren naar inhoud en opzet voldoende verschillend en maakten het mogelijk om genoeg te differentiëren. Toch moest zowel in de communicatie, als in persaanpak worden gewaakt over de eigenheid van elk project en de complementariteit voldoende voor ogen worden gehouden. M HKA wilde met de start van het nieuwe jaar een helder beeld neerzetten en kon niet vervallen in een diffuse communicatie. De verschillende promotiekanalen (affiches, gevelpaneel, advertenties, digitale communicatie) werden verdeeld over beide tentoonstellingen zodat ze de eigenheid van elk project konden uitlichten.

Focus bij affihecampagne lag voornamelijk op de M HKA-aanwezigheid in het straatbeeld en de boodschap dat er een nieuwe tentoonstelling opent. Via gerichte advertenties werd de aandacht gericht op de specifieke tentoonstellingen bij diverse doelgroepen. De samenwerking met het Rijksmuseum Amsterdam en het feit dat Narcisse Tordoir verbonden is als docent aan de Rijksakademie Amsterdam zorgde voor een extra focus op Nederland (studenten, pers, bezoekers).

Sociale media waren dan weer het ideale medium om in kader van *El hotel Eléctrico* de doelgroep van animatie — innovatie — en film liefhebbers te bereiken. Aan de hand van een doorgedreven sociale mediacampagne werd de tentoonstelling opgepikt op talrijke blogs en fora.

In 2014 gingen we verder op het elan van 2013 waarbij we een beperkt maar specifiek tentoonstellingsgebonden aanbod creëerden voor de museumshop. Het campagnebeeld van *De Roze Spion* werd verkocht als affiche en er werd uit beide tentoonstellingen een selectie gemaakt van werken waarvan postkaarten te koop werden aangeboden. Tot slot waren er enkele multiples van Robert Breer beschikbaar in de M HKA-shop.

Het uitgesproken internationaal karakter van *Don't You Know Who I Am? Kunst na Identiteitspolitiek* versterkte in de eerste plaats de rol van het M HKA als internationale speler. Met deze expo wilde het M HKA resoluut de blik richten op de toekomst door de jonge (nog) niet gevestigde kunstenaars een platform te bieden. De tentoonstelling deed op die manier ook uitspraken over de rol van musea de dag van vandaag. Musea zijn niet alleen instellingen die zich uitspreken over het verleden, zij kunnen eveneens een blik bieden op de toekomst. De tentoonstelling wil dus eveneens de relevantie van musea anno 2014 aantonen.

Naast de tentoonstelling onderstreepte de randprogrammatie, waaronder 'artists in residence' in samenwerking met AIR Antwerpen, maar ook de discussieve activiteiten — waaronder een symposium in samenwerking met CAHF (Contemporary Art Heritage Flanders) en het *off-site* project in de Antwerpse Permeke Bibliotheek — de verwevenheid van het M HKA en was het mogelijk om dit project veel meer te laten zijn dan enkel een tentoonstelling. Het gratis te downloaden e-boek en de microsite waren belangrijke instrumenten om het totale project onder de aandacht te brengen.

Het actuele, toekomstgericht en uitermate jonge karakter van de tentoonstelling leende zich ideaal voor een intense social mediacampagne. Verschillende kunstenaars ondersteunden en versterkten onze social media campagne vanuit hun eigen accounts en activiteiten waardoor deze wisselwerking voor een echt digitale *buzz* zorgde.

Ook het feit dat deze tentoonstelling werd mogelijk gemaakt in het kader van 'The Uses of Art', een project van het Europese museumnetwerk L'Internationale, gaf extra troeven om de tentoonstelling te promoten bij de internationale pers.

Het sterk internationale karakter van de tentoonstelling en de mogelijkheid die ze bood om kennis te maken met een nieuwe generatie kunstenaars wereldwijd was een sterke troef om tijdens de zomermaanden ook de toeristen in Antwerpen warm te maken voor het M HKA.

Het moet gezegd dat het grootste deel van 2014 in teken stond van de voorbereidingen van de expo *Panamarenko Universum*. Gezien het belang van de kunstenaar Panamarenko voor het M HKA, de massale interesse bij zowel publiek, pers als *art professionals* en de schaalgrote van dit project was het mogelijk om alle registers open te trekken. De budgettaire ruimte liet nieuwe formats toe, zowel op vlak van promotie, als mediasamenwerkingen, die resulteerden in een maximale zichtbaarheid voor de tentoonstelling en het M HKA.

Naast de structurele samenwerking met Klara tekenden we mee in op de Museummaand-actie van de krant De Standaard. Hierdoor konden we, in ruil voor gratis ticktes voor de De Standaardlezer, gedurende de maand oktober rekenen op maximale aanwezigheid in de vorm van advertenties.

De tentoonstelling maakte eveneens deel uit van het museumprogramma van het WO I-herdenkingsjaar (organisatie door het Vredescentrum) en kon op die manier rekenen op een samenwerking met ATV. Deze mediaruilovereenkomsten resulteerden in een ongeziene M HKA-aanwezigheid op radio (Klara), TV (ATV) en print (De Standaard), plus digitaal (kanalen van Het Mediahuis).

Reeds van in het voorjaar werd met de cultuurcel van de VRT gekeken naar mogelijkheden om iets te doen rond de tentoonstelling en de figuur Panamarenko. Vanuit de VRT werd gezocht om iets te doen met het talrijke archiefmateriaal waarover zij beschikten. Het uiteindelijke format werd een exclusief interview in de stijl van *Ten huize van* doorspekt met beeldmateriaal uit het VRT-archief. Het interview werd uitgezonden op Canvas, op zondagavond volgend op de opening van de tentoonstelling. Fragmenten uit het interview werden gebruikt voor andere VRT-kanalen zoals in Het Journaal en op de cultuurwebsite Cobra.be.

Het iconische campagnebeeld werd gebruikt voor de affichescampagnes in Gent, Brussel en Antwerpen, en was gedurende de ganse duur van de tentoonstelling te zien in de Belgische stations in kader van B-dagtrip. Om de aanwezigheid van Panamarenko in de stad te maximaliseren, werden de affiches aangevuld met een kernachtige campagne, kort na de opening, in de Antwerpse Stadsfeestzaal in de vorm van 2 reuzebanners. Met de stad Antwerpen werd intensief samengewerkt en dit resulteerde in een Panamarenko-special in *A-blad* en promotie via de kanalen van de A-kaart (wedstrijd, mailings voor A-kaarthouders en promotiecampagne op de A-kaartterminals). Dankzij de samenwerking met het Vredescentrum naar aanleiding van het herdenkingsjaar rond WO I werd de tentoonstelling ook meegenomen in alle (nationale en internationale) kanalen van Toerisme Vlaanderen en Toerisme Antwerpen naar aanleiding van het museumprogramma als onderdeel van het herdenkingsjaar.

Tot slot werden in de museumshop het campagnebeeld en Panamarenko-totebags te koop aangeboden.

Openingen

De openingen van onze projecten blijven voor het M HKA in het algemeen en de afdeling Publiekswerking in het bijzonder belangrijke momenten. Het openstellen van een nieuwe tentoonstelling is telkens weer opnieuw een bijzonder moment voor zowel de betrokken kunstenaars als iedereen die een bijdrage leverde tot het resultaat. Een moment waarop niet alleen de

voorstelling van het project centraal staat, maar ook de ontmoeting in een ongedwongen feestelijke sfeer op maat van de diverse genodigden. Een avond waarop het M HKA zich presenteert aan het publiek in al haar facetten.

De openingen van grote tentoonstellingen verlopen min of meer volgens een vast stramien. Voorafgaand aan de officiële opening organiseren we voor de genodigden een exclusieve preview met rondleiding. Voor de officiële opening en introductie van de tentoonstelling doen we steeds beroep op twee gastsprekers. Vanuit onze maatschappelijke opdracht nodigen we steeds een politicus uit met de vraag zich uit te spreken over de relevantie van kunst, en de rol van kunst in het algemeen en het M HKA in het bijzonder. Daarnaast wordt ook steeds een spreker aangezocht vanuit artistieke hoek met de vraag de kunstenaar en tentoonstelling te duiden. De avond wordt telkens feestelijk afgesloten in het M HKAFE.

De openingen van *De Roze Spion* en *Don't You Know Who I Am? Kunst na Identiteitspolitiek* volgden het klassieke stramien van een grote opening. De opening van *De Roze Spion* mondde gezien de bekendheid en verwevenheid van Narcisse Tordoir met de Antwerpse kunstscène uit tot één van de meer succesvolle openingen in termen van bezoekersaantallen.

Uitgaand van de massale interesse voor en het grote belang van de tentoonstelling *Panamarenko Universum* werd voor deze opening alle registers open getrokken. De Leuvenstraat voor het museum werd afgezet en zowel het vip-gebeuren als de speeches vonden plaats voor het museum. De volledige omkadering (decoratie, catering, muzikale omkadering) stond in teken van de sfeer die de tentoonstelling uitstraalde. De feestelijke opening werd na afloop van de speeches verdergezet in het M HKAFE.

Openingen van kleinere projecten worden meer op maat van het project ingevuld waarbij wordt gezocht naar de perfecte omkadering voor het project zoals performances, boekpresentaties of een kleine receptie. Voor de tentoonstelling *El hotel Eléctrico* werd gekozen voor een vooropening met een performance van de Franse kunstenaar Julien Maire, gevolgd door een kleine receptie. In dezelfde lijn liggen de kunstenaarsgesprekken naar aanleiding van de preview van elke nieuwe *Dialogo* waarin beide protagonisten met elkaar in dialoog gingen.

Voor zowel de meer officiële openingen als de kleinschaligere projecten kunnen we steeds rekenen op een grote interesse van het kunstminnend tot brede publiek. Dit resulteert in druk bijgewoonde avonden, waarop kunstenaars, professionals, studenten, vrienden, politici en geïnteresseerden elkaar vinden in het M HKA als open huis.

Pers

De komst van een *full time*-persverantwoordelijke in 2013 binnen het team communicatie was de aanzet voor een doorgedreven en permanente media- en persstrategie. Deze strategie werd in 2014 verder geconsolideerd met naast een brede en proactieve persaanpak ook ruimte voor een meer persoonlijke benadering, inspeland op opportuniteiten à la tête du client. Het op punt stellen van de persdatabank werd succesvol afgerond en ook op het vlak van het zelf beheren van de internationale perscontacten zijn de eerste stappen ondernomen. De aanwezigheid van een permanent aanspreekpunt binnen de organisatie voor pers- en mediavragen, zorgde ervoor dat de M HKA-persverantwoordelijke in korte tijd een vaste waarde werd, en dat (inter)nationale journalisten steeds makkelijker de weg naar het M HKA vonden, wat de zichtbaarheid in de media zeker ten goede kwam.

2.3.2 Bemiddeling

Via de bemiddeling of educatie wil het M HKA een brug slaan tussen het publiek en de kunst. Hierin staat dialoog centraal (zowel bij groepen als bij individuele bezoekers, bij jong en oud). Dialoog tussen kunst en bezoekers, maar ook tussen de bezoekers onderling; samen praten, denken en dromen

over kunst en wat dat allemaal kan betekenen. In contact met kunst kan het publiek reflecteren over hedendaagse kunst en breder over de maatschappij. Inhoud, context en beleving moeten op verschillende manieren aangereikt of getoond worden, vanuit verschillende invalshoeken van waaruit het publiek kan participeren.

In 2014 heeft het team bemiddeling diverse nieuwe acties ondernomen om als museum en als open huis meer publiek te worden en op die manier het maatschappelijk draagvlak te vergroten.

Er werd verder ingezet op **publieksverbreding** via specifieke acties opgezet voor de individuele bezoekers, het onderwijs (focus op Franstalige scholen) en vrije tijdsgroepen. Daarnaast kreeg ook de **toegankelijkheid** extra aandacht binnen het Meet Me @ MHKA-project; rondleidingen voor mensen met beginnende dementie en hun mantelzorgers. Hierbij werd gestreefd naar een verdere ontwikkeling van de methodiek met interactief rondleiden waarbij wordt uitgegaan van inclusie (voor elke bezoeker toepasbaar), maar met aandachtspunten van verbreding en toegankelijkheid. Extra aandacht ging ook naar blinden en slechtzienden. Het M HKA speelt in op de specifieke noden om op die manier effectief elke bezoeker een optimale kunstervaring te kunnen bieden.

Algemeen werden drie aspecten verder uitgewerkt met elk een eigen kader aan uitdagingen en doelen: gebruik van klare taal of bewust inzetten van laagdrempelig taalgebruik, visuele beschrijvingen en Meet Me @ MHKA.

Daarnaast werd bekeken hoe de integratie en de realisatie van digitale bemiddeling verder kon doorgevoerd worden; twee maanden voor elke tentoonstelling, in samenloop met de opmaak van een breed gedragen bemiddelingsplan, werd een overleg en brainstorm tussen bemiddeling en ensemblebank ingepland, werden de mogelijkheden voor illustratief bewegend beeld (naast tekst) afgetoetst in functie van de verschillende publieksniveaus (kinderen, jongeren, kenners, enzovoort).

In 2014 heeft het team bemiddeling diverse nieuwe acties ondernomen om als museum en als open huis meer publiek te worden en op die manier het maatschappelijk draagvlak te vergroten.

Er werd verder ingezet op publieksverbreding via specifieke acties opgezet voor de individuele bezoekers, het onderwijs (focus op Franstalige scholen) en vrije tijdsgroepen.

In januari 2014 startte het M HKA met het organiseren van yogalessen in het museum. Eén donderdagavond per maand vormt het museum de inspirerende locatie voor een yogasessie onder professionele begeleiding. Doorwinterde yogi zetten zo een eerste stap in het museum, terwijl nieuwsgierige bezoekers in aanraking komen met vernieuwende activiteiten. Op deze manier tracht het M HKA nauwer en directer in dialoog te treden met het publiek.

Naar aanleiding van de aanwervingen bij bemiddeling werd nagedacht over de werking en de plaats van bemiddeling. Bij de vervanging van Leen Thielemans werd een bemiddelingsmedewerker aangeworven met een 'digitaal' profiel, ingevuld op 01/12/2014 door Kaat Vannieuwenhuysse. Daarnaast werd een tweede functie bemiddeling open verklaard ter vervanging van Sofie Vermeiren, ingevuld op 01/10/2014 door Piet Van Hecke. De dienst bemiddeling bestaat nu uit 3 medewerkers (Lot, Piet & Kaat) om zo de werking te versterken met een bredere inzet op **experimentgedreven digitale bemiddeling**, waar we met M HKA Ensembles en diverse applicaties het verschil kunnen maken.

Verder komt de coördinatie bij Evi Bert, tevens coördinator Bibliotheek & Documentatie. De afdelingshoofden Jan De Vree (ABCD) en Els Verhaegen (Communicatie & Marketing) fungeren als klankbord en reiken expertise aan.

Voor 2015 voorziet het M HKA de ontwikkeling van innovatieve, experimentgedreven bemiddeling met het oog op doorgedreven interactie en samenwerking.

Tentoonstellingen

We kunnen voor 2014 opnieuw spreken van een expliciet brede inzet van bemiddeling doorheen de diverse tentoonstellingen en presentatieformats. Het bemiddelingsteam werkte constructief en in dialoog samen met de kunstenaars en curatoren.

— NARCISSE TORDOIR – DE ROZE SPION

14.03 — 25.05.2014

De tentoonstelling bestaat uit vijf verschillende onderdelen, die in juxtapositie met elkaar functioneren. De tentoonstelling bevat het project *The Pink Spy* van Narcisse Tordoir zelf, een selectie uit de Barjeel Art Foundation in Sharjah, een keuze van werken uit de M HKA-collectie, twee specifieke series schetsen van Giambattista Tiepolo uit het Amsterdamse Rijksmuseum, en werk van een tiental jonge kunstenaars uit de MENASA-regio. Deze vijf intuïtief samengestelde verhalen worden elk kort geduid in de brochure die gratis beschikbaar is. De muurtekst van de hand van Allard Schröder brengt de bezoeker meteen in de juiste sfeer: we zijn allen toeschouwers. Een video-interview met Narcisse Tordoir is centraal aanwezig in de tentoonstelling. Hierin spreekt de kunstenaars zelf over het samenstellen van de tentoonstelling, hij verklaart de titel en geeft meer informatie uit eerste hand. Titelbordjes bij de werken verwijzen via een QR-code naar ensembles.org, waar over ieder werk meer informatie te vinden is. In het Salon worden kinderen, jongeren en hun (groot)ouders uitgedaagd om aan de slag te gaan rond thema's zoals filosofie en de rol van toeschouwer. Het doel is het publiek kennis te laten maken met de werken van Narcisse Tordoir en onze collectie in dialoog met werk van jonge kunstenaars uit het Midden-Oosten en de klassieke werken van Tiepolo. De dialoog is thematisch. De onderlinge thema's en inspiraties komen duidelijk naar voor in de bemiddelingsinstrumenten en zorgen voor een meerwaarde tijdens het museumbezoek. De presentatie is toegankelijk voor alle bezoekers, zonder dat de complexiteit ervan verloren gaat.

— DON'T YOU KNOW WHO I AM? – KUNST NA IDENTITEITSPOLITIEK

13.06 — 5.10.2014

Deze grote groepstentoonstelling, verdeeld over twee verdiepingen en gebaseerd op het onderzoek van een dertigtal jonge kunstenaars naar identiteitspolitiek, is een grootschalige bevraging naar de manieren en middelen van identiteit en identificatie. Een uitgebreide brochure biedt beeld en uitleg bij iedere kunstenaar of collectief. De verwelkomende muurtekst duidt het thema 'identiteitspolitiek'.

Een extra muros-evenement in de Permeke Bibliotheek, waar werk van Shilpa Gupta getoond wordt, wordt bekend gemaakt door middel van een folder die zowel in het M HKA, als in de bibliotheek verspreid wordt. Zowel op het platform ensembles.org, als op de micro-website afteridentity.muhka.be kan de bezoeker meer informatie over kunstenaars en werken vinden.

In het Salon bieden een tegenstellingspel, een zintuigen-verwerkingsopdracht en een persoonlijkheidstest uitdaging en inzicht aan iedere bezoeker. Wie het Salon bezoekt, wordt via een video meteen aangesproken door de jonge kunstenaars, zij stellen het publiek een vraag en zetten hen zo aan het denken.

— PANAMARENKO UNIVERSUM

03.10 — 29.03.2015

Voor de tentoonstelling *Panamarenko Universum* denkt bemiddeling mee bij het tot stand komen van de 'wolken' en van heldere formulering in tekst en beeld van de happenings en theorieën, om te komen tot een optimaal toegankelijke tentoonstelling. Bemiddeling staat in voor de bovenlaag van de ensemblebank waarin het oeuvre toegankelijk wordt.

Een helder — en ook duurzaam — basisbeeld van Panamarenko, dat een evenwichtig overzicht biedt van de diversiteit van zijn oeuvre wordt in een duidelijke brochure naar voren gebracht. Een specifiek aanbod voor lager en secundair onderwijs, waarin de focus wordt gelegd op werken, daden en denken werd ontwikkeld. De gidsen krijgen een specifieke ‘opleiding’ in de tentoonstelling rond deze facetten en met aandacht voor de fragiliteit van de tentoongestelde werken. Bijvoorbeeld door opdrachten te linken aan en te beperken tot bepaalde zalen.

— OLGA CHERNYSHEVA – BLIK VASTHOUDEN

24.10.2014 — 18.01.2015

Het werk van Olga Chernysheva gaat in dialoog met vijf werken uit de M HKA-collectie. De tentoonstelling als een geheel verhaalt over observatie en realiteit, over sociaal realisme en narrativiteit. Olga Chernysheva spreekt de bezoekers persoonlijk aan via een video-interview dat op de eerste verdieping, meteen naast een titelmuur, getoond wordt. Acht korte, inleidende tekstjes worden in de vorm van een reeks postkaarten gratis aan bezoekers aangeboden. Via QR-codes op de titelbordjes kan meer informatie per werk gevonden worden. Gezinnen kunnen met een spelkoffer door de zalen gaan. Twee filosofische verwerkingsopdrachten in verband met observatie en kunst kunnen zowel binnen, als buiten het museum gebruikt worden.

Rondleidingen

In 2014 vonden **630 rondleidingen** en **1230 gidsbeurten** plaats. Dit is een opmerkelijke stijging ten opzichte van vorige jaren (stabiel rond de 450 rondleidingen). De stijging is het gevolg van het enorme succes van de tentoonstelling *Panamarenko Universum*. Om zo veel mogelijk scholen de kans te geven de tentoonstelling te bezoeken werd ervoor gekozen om **geen LABO's** (van 2,5 uur) te laten doorgaan. Daarnaast werden vanaf december ook **maandagen opengesteld voor scholen**. Net zoals bij de vroege opening konden scholen op de sluitingsdag een rondleiding boeken en dat in één van de drie tijdsloten. In november werden **drie extra gidsen** aangeworven om in de tentoonstelling *Panamarenko Universum* rond te leiden. Ze kregen een verkorte opleiding specifiek gericht op Panamarenko.

Voor de tentoonstelling *Panamarenko Universum* werd een **specifiek aanbod** voor lager en secundair onderwijs uitgewerkt, waarin de focus werd gelegd op werken, daden en denken. Leerkrachten lager onderwijs konden kiezen uit drie thema's: *Ontdekkingsreis*, *Proeven van Materiaal* of *Dromen en Denken*. Leraren secundair onderwijs hadden de keuze uit *Expeditie*, *Techniek en Creativiteit* en *Wetenschap en Utopie*. Op die manier spraken we ook leerlingen en leerkrachten van meer **wetenschappelijke of technische opleidingen** aan, naast de vakken (geschiedenis en esthetica) die traditioneel aan een museumbezoek worden gelinkt.

Het **Panamarenkohuis** ontving in 2014 **496 bezoekers**. Vier van onze gidsen werden specifiek opgeleid om in de Biekorfstraat rondleidingen te geven. De gidsen gaven aan dat de rol van de **vrijwilliger** tijdens deze rondleidingen zeer belangrijk is. De vrijwilliger ontvangt mee de bezoekers, zorgt ervoor dat er niemand alleen achterblijft en schenkt op het einde van de rondleiding een glaasje in. Zonder vrijwilliger zou het voor de gids bijna onmogelijk zijn om de groep voldoende in het oog te houden.

Meer groepen boekten hun bezoek via **digitale reservatie**. Toch is de mogelijkheid om via het reservatieformulier online te reserveren nog niet algemeen bekend. Dit moeten we zeker in alle communicatie blijven opnemen. Groepen die via mail of telefoon reserveren, werden doorverwezen naar het digitale reservatieformulier. Op die manier stroomden alle gegevens makkelijker door.

STAGES*Ingrid Schildermans*

gidsenopleiding CVO, Antwerpen (november 2013 – mei 2014)

- Project: observatie en rondleiden van volwassenen, kinderen en jongeren; meedraaien tijdens Krokuskriebels en Erfgoeddag.

Liesbet Gruppig

lerarenopleiding beeldende kunsten, AP Hogeschool (november 2013 – mei 2014)

- Project: observeren van rondleidingen en zelf rondleidingen en ateliers geven; uitwerken van spelmodule voor *El Hotel Eléctrico*

Winke Noppen

TEBEAC, KASK Gent (januari 2014 – februari 2014)

- Project: meedraaien in dagelijkse werking en ondersteuning bij de tentoonstelling *El Hotel Eléctrico*; inhoudelijke informatie verzamelen over de expo en de deelnemende kunstenaars; publieksteksten schrijven voor de bezoekersgids; eindredactie op de publieksteksten

Nele Druyts

SLO Kunstwetenschappen KULeuven (februari 2014 – mei 2014)

- Project: observatie en rondleiden van volwassenen en jongeren in *El Hotel Eléctrico*.

*Dorien Weyler*3e jaar kleuteronderwijs, KDG, Antwerpen (februari 2014 – maart 2014)

- Project: observeren rondleidingen kinderen; dagelijkse werking van team bemiddeling; rondleiding geven aan kleuters in *El Hotel Eléctrico*; document met tips bij verjaardagsfeestjes voor kleuters; uitwerken en begeleiden van activiteiten bij Krokuskriebels.

Ilse Daems

beroepsopleiding filosoferen met kinderen en jongeren, ISVW Nederland (februari 2014 – mei 2014)

- Project: observeren van rondleidingen in kader van gesprekstechnieken + zelf filosofiesessie organiseren voor kinderen.

*Mijke Star*2e jaar opleiding docent beeldende kunst en vormgeving Willem de Kooning Academie in Rotterdam, Nederland

- Project: Microstage, één dag observatiestage (datum, wat?).

*Shana Van Wallendael*3e jaar opleiding Plastische Opvoeding – Project Kunstvakken, KDG, Antwerpen

- Project: observatiestage (3 weken) (datum, wat?).

2.3.3 M HKAZINE

M HKAZINE bleef ook dit jaar een belangrijk communicatie-instrument voor het M HKA. Op een aantrekkelijke manier willen we graag onze bezoekers én het bredere publiek op de hoogte brengen van wat er reilt en zeilt voor en achter de schermen van het M HKA. Ondanks het feit dat digitale media meer en meer aan terrein wint, blijft het belangrijk om via een meer duurzaam kanaal te communiceren met ons publiek. Daarnaast fungeert het M HKAZINE ook als een bescheiden platform voor kunstenaars en projecten die we als M HKA graag belichten. In 2014 startte de samenwerking met Anne-Mie Van Kerckhove voor de covers en werd de samenwerking met auteur Saskia De Coster om een persoonlijke interpretatie op de collectie neer te schrijven opgestart.

2.3.4 Digitale communicatie

Het afgelopen jaar won het aandeel van sociale media (Facebook en Twitter) verder terrein. Er werd consequent verdergewerkt op de lijn die reeds in 2013 werd ingezet. Sociale media werken aanvullend op het gebied van promotie en het aankondigen van activiteiten. Ze communiceren over het M HKA op een dagdagelijkse basis en werken zo perfect aanvullend op de website en nieuwsbrieven. Facebook biedt bij uitstek de mogelijkheid om de M HKA-beleving meer centraal te zetten. Aan de hand van foto's en filmmateriaal geven we onze volgers een inkijk in de werking van het museum. Een blik in ons depot, achter de schermen tijdens de opbouw, sfeerbeelden van evenementen en openingen, ... dragen allemaal bij tot de versterking van het beeld van het M HKA als inspirerende en vibrerende plek. Via de Twitter-account proberen we contact te houden met een meer professioneel publiek van journalisten, art professionals en studenten. Ervaring leert dat de tweets vaak een prima aandachtstrekker zijn voor pers en het uitbreiden van het professioneel en vaak internationaal netwerk. Tijdens de tentoonstelling *Panamarenko Universum* werkt een speciale Flickr-account gestart waar beelden uit het Panamarenko-archief werden ontsloten. Dagelijks werden, gedurende de duur van de tentoonstelling, archiefbeelden op de Flickr-account geplaatst. De laagdrempelige toegang tot dit uniek materiaal zorgde voor een instant succes. Dit voorbeeld toont aan dat sociale media ook perfect kunnen worden gehanteerd als bemiddelingsinstrument en hun louter communicatiefunctie overstijgen.

De redactionele wijziging inzake nieuwsbrieven naar een grotere openheid bleef behouden en aangescherpt. Het M HKA blijft informeren aan de hand van een tweewekelijkse nieuwsbrief. Het huidige programma laat echter niet toe om meer doelgroepgericht te communiceren en de nieuwsbrief uit te splitsen per doelgroep. Daarnaast wordt systematisch gebruik gemaakt van het nieuwsbriefsjabloon om steeds ook digitale uitnodigingen voor openingen, evenementen en *Artist Talks* te voorzien en te verspreiden. We blijven ons publiek op regelmatige basis bevragen over de manier waarop ze willen op de hoogte worden gehouden. Daar waar het kan en is gewenst wordt de omschakeling naar digitale communicatie doorgevoerd.

2.3.5 Opstart visuele identiteit M HKA | website

De vraag naar een vernieuwde M HKA-website initieerde reeds in 2013 de vraag naar het opfrissen van de huisstijl van het M HKA. Na analyse van de bestaande huisstijl bleek dat deze niet meer voldeed aan de noden van vandaag. De huisstijl is te beperkt en is met name op vlak van digitale communicatie niet toereikend. Daarnaast werd ook vastgesteld dat, als gevolg van een eenzijdige communicatiefocus op tentoonstellingen, het M HKA als museum nog steeds onvoldoende bekend en zichtbaar was. Een geactualiseerde en uitgebreide grafische vormtaal in de vorm van een volwaardige visuele identiteit drong zich op. Deze nieuwe visuele identiteit moet een corporate communicatie mogelijk maken en de nodige grafische bouwstenen voor een nieuwe website kunnen aanleveren. Begin 2014 werd gestart met het traject van de visuele identiteit en in de tweede helft van 2014 werd parallel het traject voor een nieuwe website opgestart. Hierbij werd gefocust op het duidelijk in kaart brengen van de noden van de instelling en haar bezoekers en het zoeken naar een geschikte partner die, in samenwerking met M HKA, de nieuwe website kan realiseren in de loop van 2015.

2.4.1 Financiën en HR-beleid

In 2013 werd een overschot gerealiseerd van 17.615,69 euro. Voor 2014 werd eenzelfde objectief vooropgesteld en behaald. Dit werd hoofdzakelijk bereikt door de uitgaven heel nauwlettend te monitoren en daar waar mogelijk te beperken. Aan de inkomstenzijde werden belangrijke inspanningen geleverd om de externe financiering buiten het reguliere subsidiecircuït aan te wakkeren. De projectsporsoring en de eigen inkomsten via eventwerking, catering, en ticketverkoop stegen substantieel. Op 2 november 2014 werd de tentoonstelling 'Panamarenko Universum' geopend en dit met de steun van de Stad Antwerpen die aan het M HKA een projectsubsidie toekende van 188.000 euro.

Naar aanleiding van de implementatie van de collectieve arbeidsovereenkomst van 27 juni 2013 (paritair comité nr. 329.01) en de stijgende personeelskosten die hiervan het gevolg zijn, werd door de raad van bestuur (28 januari 2014) beslist om een herstructureringsplan uit te werken dat ervoor moet zorgen dat deze personeelskosten de komende jaren onder controle worden gehouden. In het herstructureringsplan werden diverse maatregelen uitgewerkt die inwerken op de personeelskosten: de herziening van zon- en feestdagwerk, de toepassing van de vrijstelling van arbeidsprestaties (cao-dagen), de modaliteiten van de groepsverzekering, het invoeren van landingsbanen, de beperkte vervanging van pensionering en vertrekkers en het schrappen van een aantal functies.

De implementatie van een competentiegerichte evaluatiemethodiek werd opgestart in 2014, wat resulteerde in een 360°-evaluatie van de afdelingshoofden en de zakelijk directeur. Voorbereidingen werden getroffen om de functionerings- en evaluatiecyclus door te voeren voor alle personeelsleden.

2.4.2 Organisatie en beleid

In 2013 werd voor het eerst een managementteam opgericht bestaande uit de algemeen directeur, de zakelijk directeur en de afdelingsverantwoordelijken. Het managementteam ondersteunt de coördinatie van de verschillende afdelingen bij de beleidsvoorbereiding, de beleidsuitvoering en de beleidsevaluatie. Het managementteam bewaakt de eenheid in de werking, de kwaliteit van de organisatie en de werking van de diensten, alsook de interne communicatie. Daarnaast worden een aantal organisatorische en beleidsmatige taken uitgevoerd in overleg met het managementteam. In 2014 werd de werking van het managementteam verder ontwikkeld en werd er geopteerd om op geregelde tijdstippen de samenstelling van het managementteam uit te breiden om een specifiek beleidsthema (internationale werking, huisstijl en website, ensemblebank) te bespreken.

In 2013 werd een projectmanagementstructuur opgezet voor enkele belangrijke actiepunten. Hiervoor werden projectfiches en projectbegrotingen opgemaakt. Deze instrumenten werden in 2014 verder ontwikkeld en verfijnd.

Het aankoopbudget bleef in 2014 behouden op het minimale niveau van 2013, met name 100.000 euro.

2.4.3 Gebouw M HKA, Panamarenkohuis, Cinema Zuid

In beide gebouwen werden enkel preventieve onderhoudswerken uitgevoerd. In 2014 werd een nieuwe overeenkomst afgesloten tussen het M HKA en het FotoMuseum betreffende de huisvesting van Cinema Zuid in het FoMu en de samenwerking tussen beide organisaties. Er werd afgesproken dat het M HKA maandelijks een huur betaalt aan het FoMu. Tevens werd contractueel overeengekomen om de ingang van Cinema Zuid in de Lakenstraat te annuleren en werd geopteerd om te werken met één gezamenlijke balie.

2.4.4 Evaluatie Infrastructuur

De building en facility manager verliet het M HKA in de loop van 2014. Deze vacature werd in 2014 niet ingevuld.

De Building en Facility Manager is betrokken bij het evaluatieproces van de infrastructuur (cfr. beheersovereenkomst 2012-2016) en coördineert twee teams: Art Handling en Facility. De infrastructurele taken en de aansturing van het facility team werden voorlopig overgenomen door de zakelijk directeur. De coördinatie van het Art Handling Team werd overgenomen door de coördinator productie.

Het **Art Handling Team** bestaat uit vier medewerkers die ingezet worden voor de verschillende afdelingen van het M HKA. Het overgrote deel van hun tijd besteden ze aan opdrachten voor de afdeling Presentatie tijdens de op- en afbouw van tentoonstellingsprojecten. De rest van de tijd wordt verdeeld tussen Facility en Collectie, waarbij de focus vanaf 2013 meer kwam te liggen op 'art handling' en ondersteuning van de collectie, en waarbij ervoor gekozen werd om een van de medewerkers volledig in te zetten bij de afdeling Collectie. De eerste resultaten van deze verschuiving waren in 2013 reeds zichtbaar voor Collectie. Er kon meer ingezet worden op een nauwkeurig beheer van de depots, op conditiecontroles en de inventarisatie, en het beheer van de bruiklenen. De facility-opdrachten die het Art Handling Team uitvoert, behelzen voornamelijk grotere schilderwerken en schrijnwerkerij.

Het **Facility Team** bestaat uit twee vaste voltijdse schoonmakers, aangevuld met een deeltijdse schoonmaker die onder het WEP-plus-statuuut werkt. Het insourcen van de schoonmaak is met succes ingevoerd in december 2012. Er kan sneller aangestuurd of bijgestuurd worden wat de kwaliteit van de schoonmaak ten goede komt. Er wordt ook een beroep gedaan op dit team voor wat betreft het klaarzetten van het auditorium, en voor opdrachten tijdens de af- en opbouwperiodes van tentoonstellingen, wat uiteraard een directe besparing oplevert op het budget 'externe technici' voor Productie. Het Facility Team neemt ook klusjes over van het Art Handling Team waardoor de technici zich nog meer kunnen toeleveren op het ondersteunen van de collectiewerking.

2.4.5 M HKA Cyclus

In 2014 werd ingestapt in het Green Track-traject voor de stad Antwerpen. Na het vertrek van de facility manager werden deze taken voorlopig overgenomen door de ICT-verantwoordelijke. De acties in het kader van duurzaam beheer en fair trade werden verdergezet in 2014.

2.4.6 Veiligheid en Welzijn op het Werk

Op het gebied van veiligheid wordt de ingeslagen weg voortgezet. Stelselmatig wordt gezocht naar nieuwe manieren om veiliger te werken. Het Comité voor Preventie en Bescherming op het Werk (CPBW) komt een keer per maand samen. Sinds enkele jaren wordt er jaarlijks een evacuatieoefening gehouden. De adviserend geneesheer bracht zoals elk jaar verslag uit van zijn bezoek aan het M HKA. Jaarlijks worden ook verschillende werknemers onderworpen aan een medisch onderzoek. De nijverheidshelpers volgden in 2013 een opfrissingscursus en een opleiding voor het gebruik van het aangekochte AED-toestel.

2.4.7 Raad van Bestuur en Algemene Vergadering

De voorzitter en leden van de Raad van Bestuur van het M HKA tonen een grote betrokkenheid en dragen in belangrijke mate bij tot het algemene beleid van het M HKA.

De door de Raad van Bestuur opgerichte comités en werkgroepen hebben eigen, duidelijk afgebakende taken, werken transparant, en rapporteren frequent over hun werking en beslissingen in de voltallige vergadering.

Samenstelling raad van bestuur:

In de raad van bestuur zetelen 18 stemgerechtigde en 2 niet-stemgerechtigde leden:

18 bestuurders:

Wouter De Ploey (voorzitter), Koen T'Sijen (ondervoorzitter), Yolande Avontroodt, Frank Benijts, Hilde Daem, Chantal De Smet, Philip Heylen, Thérèse Legierse, Vivian Liska, Jan Op de Beeck, Alexander ter Braak, Stef Van Bellingen, Ivo Van Vaerenbergh, Nadine Naeye, Joachim Pohlmann, Rolf Quaghebeur, Mark Vanvaeck, Toon Wassenberg

De raad van bestuur is breed samengesteld en weerspiegelt de gebieden waarin het M HKA actief is (publiek, privaat, maatschappelijk). Een van de bestuurders is ontslagnemend maar werd nog niet vervangen.

2 regeringsafgevaardigden:

Kristina Houthuys, afgevaardigde van de Vlaamse minister bevoegd voor Cultuur.

Erik Maes, afgevaardigde van de Vlaamse minister bevoegd voor Financiën en Begroting.

Samenstelling en werking comités en werkgroepen

Auditcomité

Jan Op de Beeck (voorzitter), Frank Benijts, Erik Maes, Toon Wassenberg
waarnemers: Wouter De Ploey, Dieter Vankeirsbilck

De werkzaamheden van het auditcomité omvatten onder andere het aansturen van en het toezicht op de financiële verslaggeving op kwartaalbasis, de controle en het eventueel bijstellen van de begroting, de jaarrekening, en het monitoren van de efficiëntie van de interne controlesystemen.

Het auditcomité schonk in 2014 bijzondere aandacht aan de opvolging van de kosten van de huur van het kunstwerkendepot, de evaluatie van het restauratiebeleid, het facilitair management, de werking van het museumcafetaria, het project management office (het budget- en boekhoudsysteem, de operationalisering van subsidie- en fondsenwervende acties, de projectbegrotingen, het contractbeheer), alsook de opvolging van de besparingsmaatregelen met in het bijzonder de loonkostenbeheersing.

HRM-comité

Ivo Van Vaerenbergh (voorzitter), Koen T'Sijen, Joachim Pohlmann, Philippe Van Hecke (extern lid)
waarnemers: Wouter De Ploey, Dieter Vankeirsbilck

Het HRM-comité is bevoegd voor personeelskwesties en andere HR-gerelateerde aangelegenheden.

In de voorbereidende fase van het reorganisatieplan vond er een gezamenlijk overleg plaats met de leden van HRM-comité en het Auditcomité waarbij de oefening rond de maatstaf voor personeelskosten onder de loep werd genomen, en de zachte en harde maatregelen die op tafel lagen om de loonkosten de komende jaren onder controle te houden, tegen elkaar werden afgewogen.

Werkgroep Artistiek Beleid:

Thérèse Legierse (voorzitter), Vivian Liska, Rolf Quaghebeur,
Alexander ter Braak, Stef Van Bellingen, Luc Wauters (extern lid)

In de Werkgroep Artistiek Beleid werd er uitvoerig gedebatteerd over de artistieke inzet wat betreft de missie van het M HKA als instelling van de Vlaamse Gemeenschap, de verdere uitbouw van de museale kerntaken, de presentatie-gedreven artistieke werking, alsook de verdere modellering van de identiteit van het museum. De vraag van overheden naar grote publieks-gerichte tentoonstellingen, alsook de verwachtingen m.b.t. het genereren van extra eigen werkingsmiddelen werden hierbij niet uit het oog verloren. Dit resulteerde in een voorstel tot herstructurering van de tentoonstellings-programmatie 2015 en een ambitietekst waarin de prioriteiten voor de toekomst werden vastgelegd.

Werkgroep Publieke Profilerings:

Chantal De Smet (voorzitter), Yolande Avontroodt, Hilde Daem,
Kristina Houthuys, Nadine Naeye, Mark Vanvaeck

De werkgroep monitort de werking van de afdeling Bemiddeling en Communicatie. In het voorjaar 2014 lag de focus op het traject visuele identiteit/website en een proactieve persaanpak.

Fundraising comité

Yolande Avontroodt, Wouter De Ploey, Ernest Van Buynder
(voorzitter Vrienden van het M HKA), Ivo Van Vaerenbergh
Afdeling Ondersteuning: Dieter Vankeirsbilck, Katrien Batens

In 2014 werd mevr. Yolande Avontroodt voorzitter van de werkgroep voor fondsenwerving.

Het M HKA wil hierbij de fondsenwerving een nieuw elan geven. De werkgroep stelde zich tot doel om de totale baten uit eigen fundraising te verdubbelen. De focus werd gelegd op de tentoonstellingen die de draagkracht en visibiliteit van het museum vergroten, alsook op de verwerving van museale werken voor de collectie via de steun van een netwerk van structurele partners. In 2014 vond de lancering plaats van de M HKA Art Circle (lees meer in hoofdstuk 20).

Via de schenking van kunstwerken dragen de Vrienden van het M HKA reeds structureel bij tot de museumwerking.

Het intern draagvlak werd versterkt, en mede dankzij een proactieve inzet en betrokkenheid van de M HKA-werknemers werden nieuwe externe middelen aangetrokken.

Vergadertijdstippen:

De vergaderingen van de Raad van Bestuur en het auditcomité worden jaarlijks op voorhand vastgelegd (minimaal 5 keer per jaar). De werkgroepen worden ad hoc samengeroepen wanneer de noodwendigheid dit vereist.

Vergaderdata 2014

- Raad van Bestuur: 28 januari, 25 maart, 19 juni, 21 augustus, 16 september, 16 december, telkens van 17u tot 18u30
- Auditcomité: 26 februari, 17 juni, 10 september, 12 december
- HR-comité: 17 juni, 26 november
- Werkgroep Artistieke Beleid: 11 februari, 11 maart, 16 december
- Werkgroep Publieke Profilerings: 12 maart, 16 december

De gemiddelde aanwezigheidsgraad bedroeg 63%.

De Raad van Bestuur beraadslaagde in 2014 over volgende agendapunten:

- Collectiewerking
- CAO van 27 juni 2013 ter vastlegging van de loonvoorwaarden in de sector van de cultuurspreiding (paritair comité 329.01)
- Voorbereiding van de volgende legislatuur
- Jaarevaluatie, resultatenrekening, jaarrekening 2013
- Project Office
- Reorganisatieplan
- Comités en werkgroepen: rapportering en planning
- Herstructurering tentoonstellingsprogramma 2015
- Aankopen en schenkingen
- Ambitietekst
- Beslissing tot tussenkomst in de vernietigingsprocedure voor de Raad voor Vergunningsbetwistingen
- Traject Vlaams Bouwmeester en toelichting bij het beleidsvoorbereidende onderzoek van Labo A en 51N47E Rebel
- Regeerakkoord en contacten met de nieuwe Vlaamse Regering
- Lancering M HKA Art Circle
- Politieke contacten en proces
- Begroting 2015 en resultaten 2014
- Traject herinrichting gelijkvloers
- Planning bestuursvergaderingen 2015

2.4.8 Algemene Vergadering

In het kader van ‘good governance’ besliste de Raad van Bestuur om minstens twee maal per jaar de algemene vergadering samen te roepen: eenmaal in het voorjaar (maart) voor goedkeuring van het jaarverslag en de rekeningen van het afgelopen jaar en kwijting te verlenen aan de bestuurders en commissaris-revisor, en een tweede keer in het najaar (december) voor de goedkeuring van de begroting van het komende jaar. De vergaderingen vonden plaats op 25 maart en 16 december.

De algemene vergadering nam een beslissing rond een voorstel van statutenwijziging, en aanvaardde het ontslag van mevr. Manon de Boer en dhr. Herman Asselberghs.

Dhr. Marcel Van Jole en dhr. Karel Poma zijn overleden in 2014.

3 Sociaal-economisch verslag van de werking

De cijfermatige gegevens hieronder vermeld, zijn een 'momentopname'.
Het betreft de aantallen en bedragen op 31/12/2014, m.a.w. geen gemiddelde over het jaar.

3.1 OMZET Uitgaven versus inkomsten

	Totaal uitgaven	Totaal inkomsten	Groei % inkomsten	Resultaat van het boekjaar
2011	5.740.963,00	5.734.586,00	-1,50	-6.377,00
2012	6.159.021,00	6.022.780,00	5,03	-136.241,00
2013	5.984.123,00	6.001.739,00	-0,35	17.616,00
2014	6.586.992,00	6.697.805,00	10,50	110.813,00

3.2 PERSONEEL Aandeel loonkosten in de totale uitgaven

	Totale uitgaven	Loonkost	% tav uitgaven - inv. subsidies
2011	5.740.963,31	3.150.438,61	54,9%
2012	6.159.021,00	3.376.286,00	54,8%
2013	5.984.123,00	3.587.109,00	59,9%
2014	6.586.992,00	3.607.886,00	55,1%

- Gemiddelde loonkost per VTE in 2011: 52.551,10
- Gemiddelde loonkost per VTE in 2012: 55.622,50
- Gemiddelde loonkost per VTE in 2013: 60.338,25
- Gemiddelde loonkost per VTE in 2014: 63.019,84

Ontwikkelingen personeelsbezetting

	VTE	aantal medewerkers
31/12/2011	59,95	71,00
31/12/2012	60,70	72,00
31/12/2013	59,45	71,00
31/12/2014	57,25	66,00

Type contracten

	2012	2013	2014
contracten onbepaalde duur	64	63	58
waarvan DAC	1	1	1
Gesco	5	5	5
WEP+	2	2	2

Gemiddelde arbeidstijd per afdeling in voltijdsequivalenten

	VTE 31/12/2011	VTE 31/12/2012	VTE 31/12/2013	VTE 31/12/2014
Directie	2,00	2,00	3,00	3,00
Programmering	12,60	12,90	12,90	15,90
ABCD	9,40	9,20	7,90	11,90
publiekswerking + zaalpersoneel	19,75	18,85	20,15	16,95
Ondersteuning	16,20	17,70	15,50	9,50
Totaal	59,95	60,65	59,45	57,25

3.3 WERKINGSKOSTEN

Presentatie

	Totale Uitgaven	Presentatie	% totale uitgaven
2011	5.687.724,00	643.769,00	11,32%
2012	6.159.021,00	887.262,00	14,41%
2013	5.984.123,00	683.461,00	11,42%
2014	6.544.419,00	968.469,00	14,80%

ABCD

	Totale Uitgaven	ABCD	% totale uitgaven
2011	5.687.724,00	232.141,00	4,08%
2012	6.159.021,00	221.695,00	3,60%
2013	5.984.123,00	229.240,00	3,83%
2014	6.544.419,00	266.254,00	4,07%

Publiekswerking

	Totale Uitgaven	Publiekswerking	% totale uitgaven
2011	5.687.724,00	449.079,00	7,90%
2012	6.159.021,00	546.476,00	8,87%
2013	5.984.123,00	434.896,00	7,27%
2014	6.544.419,00	488.787,00	7,47%

Infrastructuur

	Huisvesting en onroerende infrastructuur	Qua afschrijving
2011	393.624,00	192.563,00
2012	348.000,00	194.068,00
2013	207.569,00	195.202,00
2014	287.822,00	218.574,00

3.4 GROEI SUBSIDIES EN TOELAGEN

jaar	Vl. Gem.	% groei	provincie	% groei	stad	% groei
2011	4.599.000,00	0,00%	50.000,00	0,00%	68.400,00	0,00%
2012	4.645.000,00	1,00%	0,00	-100,00%	118.348,00	73,02%
2013	4.726.000,00	1,74%	0,00		68.349,00	-42,25%
2014	4.727.000,00	0,02%	0,00		224.298,00	228,17%

3.5 KUNSTENAARS

Werking met kunstenaars	2011	2012	2013	2014
Actief ¹	328	129	162	165
Passief ²	590	641	644	997
Totaal	918	770	806	1162

- 1 productie- en aanpassingen van nieuw werk, lezingen, symposia, voordrachten, kunstenaarsgesprekken, concerten...
- 2 louter presentatie van de werken zonder interactie: ophangen kunstwerken, film- en videoprojecties...

4 Verwervingen – Bruiklenen 2014

4.1 AANKOPEN 2014

AANKOPEN VLAAMSE GEMEENSCHAP – M HKA 2014

- Franz West
Untitled 1983/1989
- Craigie Horsfield
The Arciconfraternity of Santa Monica, Piazza Sant' Antonino,
Sorrento. April 2010, 2010
- Kerry James Marshall
Untitled, 1999
- Victor Alimpiev & Marian Zhunin
Ode, 2001 (editie 1 of 5)
- Pedro Barateiro
Curfew, 2013
- Jan De Lauré
Untitled (Meisje met baby), 2014
- Vaast Colson
CONTAINERS & ACOUSTICS. We're in it together,
you're in it alone (John)
- Danny Matthys
Chen en de wereld draait door, 2014
All those colors to my dreams, 2013
- Luc Tuymans
Surrender, 2014
- Carla Arocha
Persiana, 2014
- EIGEN AANKOPEN M HKA 2014
- Elly Strik
Goya y Goya, 2014
- Sophie Nys
Joe, 2014
Averall, 2014
- Christophe Terlinden
One Beep, 2014
- Claude Closky
Nail, 2014
- Lode Geens
A4 Multiple (4)
- Christophe Terlinden
EXTRAGRAMMBALL, 2014
- Eugenio Miccini
Poetry Gets Into Life, 1976

- Luciano Ori
Diiii, 1975

- Vittorio Gelmetti
Zonder titel, 1975

- Lamberto Pignotti
Journal, 1975

- Vaast Colson & Dennis Tyfus
Radikaal & Radikaler, 2014

- Guy Rombouts
Un chats dans les nuages, 2012

- Mathias Goyvaerts
A Viewmaster Multiple, 2013

- Jean-Marie Bytebier
Zonder titel, 2013

- Ayman Ramadam
The Situation Is Fluid, 2012

- Ricardo Brey
Birthplace, 2014

- Vaast Colson & Dennis Tyfus
Het middelpunt van de belangstelling, 2014

- Cory Arcangel
NR (), 2014

- Michel François
Plié, 2014

- Karl Holmqvist
Family Day At The Factory; Gay Kid Visits His Father's Workplace, 1972, 2014

- François Curlet
BELGE 39738

- Yann Sérandour
Cactus for the amateur – Cacti for the amateur, 2014

- Nel Aerts
Het Lusthof – De Toverfluit, 2014

- Michiel Ceulers
Night Writing (Polybius checkerboard), 2014

- Michael Van den Abeele
Lapsus Wallpaper, 2014

- Walid Raad
Translator's Introduction, 2014

- Thea Djordjadze
Untitled, 2014
- Thomas Bayrle
Happy days are here again, 2014
- Renaat Ramon
Alfaversum, 2014
- Jason Dodge
A Moon Calendar 2015
- Vaast Colson
8 Elvisen, 2014
- Jos De Gruyter en Harald Thys
White Element, 2014
- Guillaume Bijl
'Sorry' Multiple, 2014
- Luc Tuymans
De transformatie van de berg, 1990
- Various Artists
5 Years More, 2014

4.2 SCHENKINGEN 2014

- Jan Cox
Zonder titel, 1949, litho
- Le fou rire du nouveau riche, 1950, litho
- Le fou rire du nouveau riche, 1950, litho
- Le fou rire du nouveau riche, 1950, litho
- Visage de jeune femme, 1950, litho
- Jeune masque matuaire, 1950, litho
- Verhuizing 's avonds (Brussel), 1952, litho
- Vriendelijke takjes, 1952, litho
- Surprise, 1952, litho
- Zonder titel, 1954, litho
- The Fog in Maine, 1957, schildering
- L'homme qui s'écrit, 1957, houtsnede
- Reaching Out, 1957, houtsnede
- Happy New Year, 1957, houtsnede
- Zonder titel, 1957, lino
- Studie voor de Maenaden, Boston, 1960, tekening
- The Dancers (2), 1962, tekening
- Flower, 1969, tekening
- Oh! Those Voices, Boston, 1972, schildering
- Zonder titel, 1973, tekening
- Het hoofd van Holofernes, Boston, 1973, ets
- Het volk jubelt, Boston, 1973, ets
- Zonder titel, 1974, zeefdruk
- Zonder titel, 1974, tekening
- Monastatos, 1974, tekening
- Monastatos, 1976, tekening
- Papageno, 1976, litho

- Zonder titel, 1976, tekening
- Papageno, 1976, tekening
- Papageno, 1976, lino
- De weelde van vrouwen en paarden voor Rubens, Antwerpen 1977, 1977, zeefdruk
- Studie voor de vernieling van Troje; muurschildering station Herrmann-Debroux (Brussel), 1977, collage
- Golgotha, 1978, sculptuur
- Zonder titel, 1978, mixed media
- Zonder titel, 1978, mixed media
- Marlene (Wallin), 1978, ets
- Marlene (Wallin), 1978, ets
- Marlene (Wallin), 1978, ets
- Marlene (Wallin), 1978, ets
- Marlene (Wallin), 1978, ets
- Zonder titel, 1979, schildering
- Zonder titel, 1979, schildering
- Orpheus, 1979, schildering
- Petrified Wood, 1979, schildering
- Gnooti Se Auton, 1980, mixed media
- Herinneringen aan mijn kinderjaren, 1980, schildering
- Studie van kleuren, vormen, objecten, materialen, tekening
- Verkrachte vrouw bleek niet dood, collage
- Zonder titel, collage
- Zonder titel, tekening
- Zonder titel, tekening
- Zonder titel, tekening
- Schenking van Adriaan Raemdonck

Edson Chagas

- Found not Taken, 2014
- Schenking van Liliane De Wachter

Jan Henderikse

- NUL, 2014
- Schenking van De Vrienden van het M HKA

Vanessa Van Obberghen

- Tracing Cheikh Anta Diop, 2014
- Schenking van De Vrienden van het M HKA

George Smits

- Isomopolis
- Schenking van de Estate George Smits

Donna Kukama

- Not Yet (and No One Knows Why), 2009
- Schenking van de kunstenaar

Augustas Serapinas

- Georges, 2014
- Schenking van de kunstenaar

Jan Vercruysse

- Schöne Sentimenten, 1988
- Schenking van Nadine Malfaite

Luc Deleu

- Une démonstration d'échelle-perspective, 1981
- Schenking van Nadine Malfaite

Portfolio I & II Museum to Scale 1/7
Schenking van Galerie Ronny Van de Velde

Danny Matthys

- Object/Subject, 1975
Schenking van Bart De Baere

Olga Chernysheva

- Screens, 2013
Schenking van V.A.C. Foundation, Moskou

4.3 WERKEN IN BRUIKLEEN AAN HET M HKA

Werken in langdurige bruikleen van de Vlaamse Gemeenschap

- Walter Swennen, Mesmeric Revelation, *BK5604*
- Walter Swennen, De heilige Bart, *BK7065*
- Walter Swennen, Atoom, 2000, *BK7184*
- Guy Mees, Verloren ruimte, 1988, *BK6928*
- Lili Dujourie, Roman, 1979, *BK7606*
- Lili Dujourie, Zonder Titel, 1980, *BK7191*
- Allan Sekula, Ship of Fools, 2014, *BKS019*
- Panamarenko, Zwitserse fiets, 1967, *BKS020*

Werken in langdurige bruikleen van de Stad Antwerpen

- narcisse Tordoir, The Pink Spy 2, 2013

Werken in langdurige bruikleen van de Technische Universiteit Eindhoven

- narcisse Tordoir, One Victory, 1997

Werken in langdurige bruikleen Stichting voor Beeldende Kunst Middelburg

- Marc Naagtzaam, Not Yet Titled, 2014
- Marc Naagtzaam, Not Yet Titled (The Unmade), 2014

4.4 BRUIKLENEN 2014

4.4.1 Langdurige bruiklenen 2014

Vlaamse Overheid – Kabinet van Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en Vlaamse Rand. Dhr. Geert Bourgeois, Arenbergstraat 7, 1000 Brussel

- Jean-Marie Bytebier, Untitled, 1997, *BK6944_M171*
- Eddy De Vos, Mexican Revolution, 1995, *BK6925_M164*
- Michel Mouffe, La limite des anges, 1999, *BK7043_M202*
- Ria Pacquée, Curtain of Silence, 1998, *BK7260_M230*
- Peter Rogiers, Untitled, 1998, *BK7035_M194*
- Luc Tuymans, Shore, 2005, *BK7645_M410*
- Henk Visch, Zelfportret, 1995, *BK6925_M164*

Kabinet van de Vice-eersteminister en de Minister van Buitenlandse Zaken Institutionele hervormingen, FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking P&O Gebouwen buitenland Roerend Patrimonium - Kunst & Antiek, Karmelietenstraat 15, 1000 Brussel (24.08.2010)

- Bert De Beul, Zonder titel, 1992, *BK6921_M160B*
- Bert De Beul, Zonder titel, 1992, *BK6124_M124*
- Paul De Vree, Happenin(kt), 1967-2002, *So330_05*
- Paul De Vree, My word is my sword, 1969-2002, *So330_17*
- Paul De Vree, Conscience, 1975-2002, *So330_46*
- Paul De Vree, Qui suis-je?, 1976-2002, *So330_52*
- Fik Van Gestel, Toscana II, 1995, *BK6967_M176*
- Michael Francois, twee affiches
- Belinde De Bruyckere, Zonder Titel, 1994, *BK6867/A*
- Belinde De Bruyckere, Zonder Titel, 1994, *BK6867/F*
- Belinde De Bruyckere, Zonder Titel, 1994, *BK6867/H*
- Patrick Van Caekenbergh, Tekening van Oude Bomen, winter 2010-2011, *BK7799_M503_1*
- Patrick Van Caekenbergh, Tekening van Oude Bomen, winter 2010-2011, *BK7799_M503_3*
- Patrick Van Caekenbergh, Tekening van Oude Bomen, winter 2010-2011, *BK7799_M503_2*

Europese Commissie – Kabinet Europees Commissaris voor Handel Karel De Gucht, Wetstraat 200, 1049 Brussel (13.09.2010)

- Bert De Beul, Zonder titel, 1994, *BK6921_M160C*
- Charif Benhalima, Nest, 2005, collectie M HKA
- Charif Benhalima, Park, 2005, collectie M HKA
- Charif Benhalima, Playtime, 2005, collectie M HKA
- Charif Benhalima, Garbage, 2005, collectie M HKA

Kabinet Ingrid Lieten

Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Innovatie, Overheidsinvesteringen, Media en Armoedebestrijding, Martelaarsplein 7, 1000 Brussel (16.12.2010)

- Berlinde De Bruyckere, Zonder titel, 1994, *BK6867/G*
- Berlinde De Bruyckere, Zonder titel, 1994, *BK6867/M*
- Berlinde De Bruyckere, Zonder titel, 1994, *BK6867/O*
- Thierry De Cordier, Le discours Alpin, 1987, *BK 5610_A*
- Braco Dimitrijevic, Zonder titel, 1989, *BK5669_M73*
- Fabrice Gygi, Sans titre, 1994, *BK7326_M250*
- Michelangelo Pistoletto, Cittadellarte, 2003, *UFO02003_022*
- Michelangelo Pistoletto, Zonder titel, 2004, *M00036a*
- Marin Kasimir, Laborand Artifex, 1989, *BK7030_M190*
- Paul Van Biervliet, Industriegebouw, 1998, *BRPVB01*
- Paul Van Biervliet, Silo in Idaho, 1998, *BRPVB02*
- Jacques Charlier – Dessins Humoristique (Dan Graham), 1976, *BK5221_M34*

Vlaamse Overheid – Kabinet van minister-president van de Vlaamse Regering. Dhr. Kris Peeters, Martelaarsplein 19, 1000 Brussel

- Bert De Beul, Zonder titel (vrouwenknieën), 1994, *BK6124_M124*
- Bert De Beul, Zonder titel (huis), 1993, *BK6921_M160A*
- Berlinde De Bruyckere, Zonder titel, 1994, *BK6867/B*
- Berlinde De Bruyckere, Zonder titel, 1994, *BK6867/E*
- Berlinde De Bruyckere, Zonder titel, 1994, *BK6867/K*
- Denmark, Dode Letters (Six Days a Week), 1974 – 1977, *BK7201_M216*
- Ivan Kozaric, Angel, 1993, *So279*
- Raoul De Keyser, Zonder titel, 1988, *BK5634_M66*

EU-Berlaymont – European Commssion,
Office for infrastructure and logistics, 1049 Brussel

- Paul De Vree, Fuga in r, 1967, *So330_04*
- Paul De Vree, Petite Histoire, 1966, *So330_06*
- Paul De Vree, Revolutie, 1968, *M00160_1*
- Paul De Vree, Revolutie II, 1972, *BK3966*
- Paul De Vree, Toute predication, 1966, *BK7286_M238_01*
- Paul De Vree, Cime et Terre, 1968, *So330_13*
- Paul De Vree, Homage to Duchamp, 1969, *So330_14*
- Paul De Vree, London, 1969, *M00160_2*
- Paul De Vree, Uilenspiegel – (H)Owl, 1969, *M00160_4*
- Paul De Vree, Rose, 1971, *So330_23*
- Paul De Vree, Kissinger, 1972, *BRDV_05*
- Paul De Vree, Altijd nog hetzelfde spel op de wagen, 1973, *BRDV_02*

FOD justitie, Kabinet Turtelboom, Waterloolaan 115, 1000 Brussel

- Almagul Menlibayeva, Steppen Police, 2010, *So441_01*
- Almagul Menlibayeva, The Observer, 2010, *So441_04*
- Almagul Menlibayeva, Forever Umai, 2010, *So441_03*
- Luc Deleu, Mobile Medium University Revisited (floating U.I.A.), 1972-1982, *So114*
- Fred Bervoets, Zelfportret in huiskamer, 1991, *BK6121_M121*

Kabinet van Minister van Binnenlandse Zaken en gelijke kansenbeleid
Mevr. J. Milquet

Wetstraat 2/ Rue de la Loi 2, 1000 Brussel/1000 Bruxelles

- Luc Tuymans, Shore, 2005, *BK7645_M410*
- Luc Tuymans, Ons Geluk, 1997, *BK7414_M272*
- Walter Swennen, Zonder titel (mijn gedacht), 2003, *BK7442_M298*
- Luc Tuymans, Editie Trouble Spot Painting, 1999
- Luc Tuymans, Firewood, 1994, *BK6922_M161*
- Luc Tuymans, Die Zeit, 1994, *BK6923_M162*
- Michelangelo Pistoletto, 8 posters cittadellarte, *UFO2003_022*
- Johan Tahon, Untitled, s.d.

Voka, Kamer van Koophandel Antwerpen – Waasland, Zetel
Antwerpen, Markgravestraat 12, 2000 Antwerpen

- Koen Broucke, Menskunde, 1998-1999, *BK7196_M211A-J*

Hof Van Beroep, Waalsekaai 35A, 2000 Antwerpen

- Jean Bilquin, Zonder titel, 1985, *So086*
- Gaston De Mey, Structuur Rithe, 1976, *So118*
- Hugo De Clercq, Mandala, 1973, *So108*
- Bernard Pagès, *Crayon Petite Maille*, 1974, *So022*
- Bernard Pagès, *Crayon, Grande Maille*, 1974, *So020*
- Bernard Pagès, *Crayon Maille Moyen*, 1974, *So021*
- Bernard Pagès, *Doré, Grand Maille, petite pinceau*, 1974, *So017*
- Bernard Pagès, *Doré, Maille moyenne, petite pinceau*, 1974, *So018*
- Bernard Pagès, *Doré, petite Maille, petit pinceau*, 1974, *So019*
- Laurent Cruyt, Zonder titel (testbeeld), s.d., *So103*
- Berlinde De Bruyckere, Zonder titel, 1994, *BK6867_D*
- Berlinde De Bruyckere, Zonder titel, 1994, *BK6867_E*
- Opy Zouni, *Painting 96/126*, 1985, *So029*
- Renata Boero, *blue di legno nr. 7*, 1985, *So088*
- J.C. Farhi, *Jack and Jill*, 1986, *So136*
- J. Smets, *Mens*, 1974, *So217*
- D. Sprankenis, *Winipeg*, 1973, *So219*
- T. Van Bergen, *Zwart-wit-zwart*, 1979, *So225*
- G. Filips, *Cylcus*, 1988, *So139*

- J.P. Pincemin, Zonder Titel, s.d., *So024*
- L. Van Malderen, Mégalithes 54 + 122 + 124, 1979, *So230*
- L. Gerdes, Schwarzes Bild VI, 1987, *So011*
- L. Gerdes, Schwarzes Bild VII, 1987, *So012*
- Willy Van Sompel, Ondergaand in het Westen, 1983, *BK5762_M87*
- J. de Guimarães, Ange Blue, 1983, *So005*

UZA, Universitair Ziekenhuis Antwerpen, Wilrijkstraat 10, 2610 Wilrijk

- Korrie Besems, Away, Away, Away, 1988, *BK5973*
- Eduard Bal, Zonder titel, 1975, *So076*
- Eduard Bal, Zonder titel, 1975, *So073*
- Gilbert de Bontridder, Tweeluik S77F, 1977-1979, *So073*
- Gery De Smet, Van Goeden Huize, 1995, *BK7290_M242A*
- Dominique Stroobant, H2/95, 1978, *So221*
- Hugo Duchateau, Project voor grote zaal – rust na de eerste laag, 1977, *So133*

UIA, Universiteit Antwerpen, Universiteitsplein 2610 Wilrijk

- Pol Mara, Niche de ma poule aux diamants, 1980, *So183*
- Eddy Nolf, Zonder titel, 1978, *So195*
- Hugo Declercq, Mandala, 1973, *So109*
- Cel Overberghe, Zonder titel, 1958, *So200*
- Yves De Smet, Hammering, snowing, eating & pouring, 1973, *So123*
- Philippe Vandenberg, Zonder titel, 1981, *So227*

Allen and Overy LLP, Antwerpen, België

- Jan en Paul Schietekat, Herinnering aan een reis, 1987, *BK5575_M57*
- Jan Cox, Monastatos, 1974, *So491_29*
- Nadia Naveau, Nicholas Heracles, 2012, *So472*
- Koen van den Broek, 190 #1, 2004, *BK7658_M419*
- Jan Vercruysse, LABYRINTH & Pleasure Gardens, 1994 – 2001, *BK7433_M290*
- Laurent Cruyt, Poetry of the Book, 1990, *So102_01*
- Panamarenko, copyright Panamarenko, 2005, *So340*
- Gert Robijns, Untitled (replica Frize), 2003, *BK7521_M360*
- Bernard Frize, Ouverture (Overture), 1998, *BK7521_M360*
- Pieter Laurens Mol, Specific Impulse, s.d., *BK5759_M84*

Allen and Overy LLP, Brussel, België

- Peter Rogiers, Degas Piece, 1995, *BK6848*
- Gert Verhoeven, Auto Mio, 1998, *BK7175*
- Fik Van Gestel, Toscana II, 1995, *BK6967_M176*
- Henny Schrijver, Innerlandscape Early Day, 1986, *VH0155*
- Henny Schrijver, Innerlandscape, Late at Night, 1986, *VH0154*
- Luc Deleu, Voorstel tot totale afschaffing van het verkeersreglement in Antwerpen, s.d., *Mo0187*
- Luc Deleu, SATURNUS V. Voorstel de bestaande raketten te gebruiken om (nucleair) afval naar de zon te schieten, 1975, *So112*
- Luc Deleu, MONTREAL STADIUM (MODEL) Voorstel voor naakte Olympische spelen, 1976, *So113*
- Luc Deleu, Le PAQUEBOT “FRANCE”. Voorstel tot recycling van de SS «France» door ombouw tot ideeëntransportschip na de installatie aldaar van de Europa Medium Universiteit, 1970, *So111*
- Walter Swennen, Zonder titel (God's voet), 1985, *BK5123_M1*
- Jean-Marie Bytebier, Boom, 1999, *BK7044_M203*
- Sergey Bratkov, Portrait of the Lawyer and his wife, 2000, *BK7491_M343*
- Walter Swennen, Untitled, 1982, *BK5124_M2*
- Koen van den Broek, 190#2, 2004, *So390*
- Marina Abramovic, Rest Energy, 1981, *BK5731_M79*
- Jan Cox, Papageno, 1976, *So491_32*

- Jan Cox, Papaeno, 1976, *So491_33*
- Jan Fabre, Roschacht, 1995, *BK7683_C*
- Jacques Charlier, Dessins Humoristiques (André Cadéré), 1975, *BK5222_M35*
- Tina Gillen, Waterschute I, 1999, *BK7060_M206*
- Robert Zandvliet, Zonder Titel, 1999, *BK7042_M201*

Vlaamse Overheid – Departement internationaal Vlaanderen –
Buitenland, Vlaams Huis Madrid

- Juan Muñoz, Conversation piece with a stick, 1994, *BK 6846/M148*
- Joris Ghekiere, Zonder Titel, 2008, *BK 7712/M461*

Herita vzw, Oude Beurs 27, 2000 Antwerpen

- Rodney Graham, Continuous Transformation of the Form of a Child's Sled into that of Another, 2000. *Mo0027*
- Vaast Colson & Dennis Tyfus, Het middelpunt van de belangstelling, 2014. *Mo0212*
- Luc Tuymans, Ballroom Dancing, 2007. *BK7642_M407*
- Michelangelo Pistoletto, Untitled, 2004. *Mo0036a*
- C.K. Rajan, Selectie collages uit reeks 'Untitled', 1992. *BK7653_M416*
- Daniel Dewaele, Wat zegt U het ICC?, 1980. *So333*

4.4.2 Tijdelijke bruiklenen

CC Zwanenberg, Heist-op-den-berg, België
'WAK-expo'

25.04.2014 — 5.05.2014

- Luc Tuymans, IJzertoren, 1995, *BK6871*
- Alfredo Jaar, Real pictures/Ntarama, 1995, *BK6939_M169B*
- Alfredo Jaar, Real pictures/ Rubavu, 1995, *BK6939_M169C*
- Alfredo Jaar, Real pictures/ Emmanuel, 1995, *BK6939_M169A*
- Yerbossin Meldibekov, Mutation, 2009, *BK7725_M474*
- Francis Alÿs, When Faith Moves Mountains, Lima, Peru, April 11, 2002, 2002, *BK7510*

Museo Picasso, Barcelona, Spanje
'Post-Picasso'

06.03.2014 — 29.06.2014

- Goshka Macuga, On the Nature of the Beast, 2009, *BK7732_M481*

Le Quartier, centre d'art contemporain de Quimper, Quimper, Frankrijk
'Sorcière'

31.01.2014 — 18.05.2014

- Léon Ferrari, L'Osservatore Romano, 2001-2007, *So432*

SALT, Istanbul and Ankara, Turkije
'Method'

06.01.2014 — 1.06.2014

- Bruce Nauman, Good Boy, Bad Boy, 1982, *BK5953_M111*
- Mark Lewis, The Pitch, 1998, *BK7336_M259*
- Viktor Alimpiev, Ode, 2001, *UFO063*

De Appel, Amsterdam, Nederlands
'Book Lovers 4.0 – Pop-up Bookstore'

28.01.2014 — 02.02.2014

- Selectie van om en bij de 200 boeken

- The Solomon R. Guggenheim Foundation, New York, VSA
'ZERO: Countdown to Tomorrow, 1950s – 60s'
10.10.2014 — 7.01.2015
— Dieter Roth, Untitled, ca. 1959, reproduction 2012, So467
— Jef Verheyen, Paul De Vree, Jan Bruyndonckx and Jos Pustjens, Essential (Essentieel), 1964
- De Wattenfabriek, Herzele, België
Cultuurweken
13.03.2014 — 04.04.2014
— Wim Delvoye, Twee Delfste Butaangasflessen, 1988, BK5588
- Philip Feldman Gallery at PNCA, Oregon, VSA
Luc Tuymans – Graphic Works
06.03.2014 — 14.06.2014
— Luc Tuymans, Le Verdict, 1995, BK7327_M251
- Neue Gesellschaft für Bildende Kunst, Berlijn, Duitsland
Tagore Museum
29.03.2014 — 01.06.2014
— Goshka Macuga, When was modernism?, 2008, BK7703
- Rijksmuseum Twenthe, Enschede, Nederland
'Jan Fabre. Insectentekeningen en insectensculpturen 1975 – 1979'
16.03.2014 — 31.08.2014
— Jan Fabre, Feast of Little Friends, 1977, BK6982_M183B
— Jan Fabre, De Heilige Pillendraaier, 1978 – 1979, BK6948_M173C
— Jan Fabre, Metamorphoses, 1979, BK6948_M173A
— Jan Fabre, Insectensculpturen & ervaringen, 1979, BK6982_M183A
— Jan Fabre, Fantasie- insecten- sculpturen (3 vitrines), 1979, BK6982_M183E en BK6982_M183D
— Jan Fabre, Neushoornmestkevers, 1977, BK6982_M183C
— Jan Fabre, Project voor nachtelijk grondgebied, 1979, BK6948_M173B
- Frans Hals Museum | De Hallen Haarlem, Haarlem, Nederland
'IN DE WOLKEN – De lucht in de Nederlandse Kunst'
21.06.2014 — 07.09.2014
— John Körmeling, Gat in de wolk, 1989, BK5774_M89
- MART, Museo di arte moderna e contemporanea di Trento e Rovereto, Rovereto, Italië
'La Guerra che verrà non è la prima
(The war which is coming is not the first one)'
3.10.2014 — 20.09.2015
— Berlinda De Bruyckere, In Flanders Fields, 2000, BK7276_M235
- Centre culturel de Marchin, Marchin, België
'Il y a des mondes, des espaces et des temps pour tous les êtres vivants'
27.04.2014 — 18.05.2014
— Thierry De Cordier, Le Discours Alpin, 1987, BK5610_A
- LLS 387, Ruimte voor Actuele Kunst, Antwerpen, België
'La Morte Addosso. De (anonieme) kunstproductie van Alessandro en Schède (1966 – 1980)'
02.05.2014 — 29.06.2014
— Selectie van documenten (uitnodigingen, krantenknipsels, etc), dia's en zwart-wit foto's uit de bibliotheek van M HKA.

- James Lee Byars, The Perfect Philosophy, 1975, *So389_01*
- James Lee Byars, TH FI TO IN PH, 1975, *So389_02*
- James Lee Byars, The Giant, 1975, *BK7670_M425*
- James Lee Byars, The Intellectual Murderer Shoes, 1975, *BK7671_M426*
- James Lee Byars, Extra Terrestrial (shadow of an extra terrestrial man), 1976, *So096*
- James Lee Byars, Extra Terrestrial (shadow of an extra terrestrial man), 1976, *U_0099, U_0102, U_0097, U_0100, U_0098, U_0101*
- Francois Curlet, Chanter l'Enfer, 2010, *BK7731_M480*
- Raoul De Keyser, Penetrant, 1995, *BK6961_E*
- Wolfgang Laib, Tapijt van hazelaarpollen, 1987, *BK5585_M62*
- Dan Flavin, Untitled (to the real Dan Hill) 1b, 1978, *BK5966_M113*
- Rene Heyvaert, Zonder titel, 1981, *So393*
- Rene Heyvaert, Zonder titel (selectie van 3 tekeningen), 1974 – 1981, *So408_07, So408_14, So408_13*
- Chantal Akerman, La Chambre, 1972, *So468*
- Herman Pitz, Fridericianum erstes Obergeschoss, 1992 – 1994, *BK6886_M147*
- Herman Pitz, Duplex Rehearsal, 1992, *BK6069_M119*
- Guillaume Bijl, Mon Chalet, 1987, *BK6054_M114*
- Ivan Kozaric, Untitled (Angel), 1973, *So279*
- Ivan Kozaric, Found Sculpture, 2009, *So423*
- Loreta Visic, Washuis, 2000, *BK7289_M241*
- Honoré D'O, You May use my picture, 1995 – 2001, *BK7271_M233_02*
- Patrick Van Caeckenbergh, Luipaard, 1991, *BK5860_M100*
- Leo Copers, Gouden strop en stoel, 1979 – 1986, *BK5203_M16*
- Juan Munoz, Conversation piece with a stick, 1994, *BK6887_M148*
- Robert Filliou, Optimistic Box n°3, 1969, *Mo0008*
- Robert Filliou, Boîte optimiste n°2 - Vive La Mariage, 1969, *Mo0007*
- Robert Filliou, Optimistic Box n°1, 1968, *Mo0006*
- Robert Filliou, Optimistic Box n°4 and 5, 1968 – 1981, *Mo0018*
- Hans Op de Beeck, Exercising the nowhere (2), 2000, *BK7217*
- Lawrence Weiner, A City Shored, 1970, *BK6123_M123*
- Lawrence Weiner, A City Dragged, 1970, *BK6122_M122*
- Guy Mees, Water te water, 1970, *So278*
- Nicolas Uriburu, Project Coloration Bonaparte Dock
- Michelangelo Pistoletto, Divisione e moltiplicazione dello specchio, 1978-1979, *BK5538_M53*
- Michelangelo Pistoletto, Mar Rosso – Sedie Love Difference (Red Sea – Love Difference Chairs) (x 4), *So455_a-d*
- Fabrice Hyber, Barrage, 1986, *BK6891_M152*
- Gert Robijns, Speedy Take it Easy, *BK7518_M357*
- Pieter Engels, Herstelde stoel, 1964, *So449*
- Franz West, Uncle-Chair, 2005, *BK7605_M379*
- Lili Dujourie, Stilleven (x4), 1976, *BK7190_1-4*
- Luc Deleu, Voorstel tot verwaarlozing van de wegverharding, s.d., *Mo0188*
- Luc Deleu, Voorstel tot totale afschaffing van het verkeersreglement in Antwerpen, s.d., *Mo0187*
- Luc Deleu, Voorstel tot totale decentralisatie van Antwerpen mediumstad, *Mo0186*
- Luc Deleu, Voorstel tot totaal onbruik van de publieke verlichting. Orbanisch idee voor Antwerpen, *Mo0185*
- Luc Deleu, Geen jets te Deurne... Orbanisch idee voor Antwerpen, *Mo0184*

- Luc Deleu, SATURNUS V. Voorstel de bestaande raketten te gebruiken om (nucleair) afval naar de zon te schieten/Proposal to use existing rockets for shooting (nuclear) refuse to the sun, *So112*
- Luc Deleu, MONTREAL STADIUM (MODEL). Voorstel voor naakte Olympische spelen, 1976 te Montreal/ Proposition for naked Olympic games, 1976 in Montreal, *So113*
- Luc Deleu, Le PAQUEBOT “FRANCE”. Voorstel tot recycling van de SS “France” door ombouw tot ideeëntransportschip na de installatie aldaar van de Europa Medium Universiteit/ Proposition for récyclng of the SS “France” by transformation into idea carrier after installation on this vessel of the Europe Medium University, *So111*

Club Solo, Breda, Nederland
‘Kunstvlaai’

21.05.2014 — 25.05.2014

- Dirk Braeckman, CPS-100-2002, 2002, *BK7285_M237*
- Minnette Vâri, Alien and Alien Texted version, 1998, *BK7214_M221*

C-Mine, Genk, België
‘VISITE Genk’

02.07.2014 — 07.09.2014

- Hicham Benohoud, Version Soft, 2003, *BK7622_M390*
- Hicham Benohoud, Salle de classe (serie 2, 2000-2002), 2007, *BK7624_M392*
- Berlinde De Bruyckere, In Flanders Fields, 2000, *BK7276_M235*
- Wim Delvoye, Betonmolen, 1993, *BK6155_M135*
- Marlene Dumas, Slight Delight, 1996, *BK6911_M157E*
- Marlene Dumas, Sailor’s Dream, 1996, *BK6911_M157D*
- Marlene Dumas, Blind Joy, 1996, *BK6911_M157A*
- Marlene Dumas, Mis-Cast, 1996, *BK6911_M157C*
- Marlene Dumas, Indian Summer; 1996, *BK6911_M157B*
- Ado Hamelryck, Zonder Titel, 1988, *BK6970_M179*
- Ann Veronica Janssens, Zonder Titel, 1997, *BK6972_M181*
- Anish Kapoor, Untitled, 1991, *BK5931_M108*
- Job Koelewijn, Boys & Girls, 2006, *So420_16*
- Pieter Laurens Mol, Specific Impulse, 1985, *BK5759_M84*
- Juan Munoz, Conversation piece with a stick, 1994, *BK6887_M148*
- Hans Op de Beeck, Location (I), 1998, *BK7216*
- Michelangelo Pistoletto, Divisione e moltiplicazione dello specchio, 1978, *BK5538_M53*
- Michelangelo Pistoletto, Mar Rosso, Sedie Love Difference, 2005, *So455_a-d*
- Luc Tuymans, Antichambre, 1985, *BK5777_M92*
- Luc Tuymans, Vlaams Dorp, 1995, *BK6883*
- Anne-Mie Van Kerckhoven, Attributen en substantie, 1995, *BK6894*
- Anne-Mie Van Kerckhoven, Nursing Activities, direct (verpulveren), 1995 – 1998, *BK7039_M198*
- Patrick Van Caekenbergh, De Oogst, 1994, *BK6857_M146*
- Koen van den Broek, Madonna, 2010, *BK7803_M507*
- Jan Van Oost, Untitled, 1993, *BK6138*

Studio Pieter Stockmans, Genk-Winterslag, België
‘Dialogen’

06.11.2014 — 21.12.2014

- Koen van den Broek, Orange Border, 2001, *BK7658_M420*
- Raoul De Keyser, Zonder Titel, 1988, *BK5634_M66*
- Hugo Duchateau, Kringloop, 1979 – 1989, *So030*
- Tony Cragg, Spiral, 1983, *BK5127_M5*
- Lilianne Vertessen, Enjoy, 1975, *BK5797_M95*
- Ria Pacquée, The girl who was never asked to marry, 1988, *BK5618*
- Fred Eerdekens, Extase, succes, 1990, *BK5755*

- Joseph Kosuth, The World as I found it, 1989, *So040*
- Stephan Sack, Portrait Gallery, 1987, *BK5636*
- Guy Bleus, Curriculum=Heuristic model, 1988, *BK5527*
- Ado Hamelryck, Driedimensionele tekening, 1988, *BK5892*
- Michel Mouffe, La limite des anges, 1999, *BK7043_M202_1-2*

Centre of Contemporary Art of Barcelona, Fabra I Coats, Barcelona, Spanje

'The Book Lovers'

18.07.2014 — 31.08.2014

- Selectie van kunstenaarsboeken uit collectie M HKA

Stedelijk Museum Amsterdam

'Marlene Dumas'

06.09.2014 — 04.01.2015

- Marlene Dumas, Sailor's Dream, 1996, *BK6911_M157D*

Vrije Universiteit Brussel – Wintergarten Research Group, Brussel, België

'Master Mould and Copy Room'

21.10.2014 — 23.11.2014

- Frank Theys, Oratorium voor geprepareerde video player en acht monitoren, 1989, *Mo0031*

Gemeentemuseum Helmond, Helmond, Nederland

'Gemengde Gevoelens'

12.10.2014 — 12.01.2015

- Berlinde De Bruyckere, Spreken, 1999, *BK7198_M213*

FOD Buitenlandse Zaken, Brussel, België

'Text-ile'

18.07.2014 — 21.09.2014

- Berlinde De Bruyckere, Spreken, 1999, *BK7198_M213*

De Zee Oostende vzw, Oostende, België

'De Zee – salut d'honneur Jan Hoet'

23.10.2014 — 19.04.2015

- Luc Deleu, Madrid – Madrid en 80 jours par son antipode, 40°25S 176°17° (Weber), 1993, *BK6974_B*

Museum Dr. Guislain, Gent, België

'Donkere Kamers'

18.10.2014 — 31.06.2015

- James Casebere, Cell with Rubble, 1997, *BK6933_M165*
- Ruben Kindermans, Playing, 2006, *BK7631_M399*

Rasa vzw – Kunst voor kinderen en speelse mensen, Antwerpen, België

'Ik Jij Wij. Over identiteit en interactie met de ander.'

15.09.2014 — 30.06.2016

- Vaast Colson, Kalpetran, 2003, *BK7611_M382*

S.M.A.K. Stedelijk Museum voor Actuele Kunst, Gent, België

'Schwind Foundation'

12.09.2014 — 11.01.2015

- Jean Schwind, Schwind Foundation, 1971, *So213*
- Jean Schwind, ART, s.d., *U2013_035*
- Selectie van documenten uit bibliotheek M HKA en ICC archief

- Leopold Hoesch Museum en Papiermuseum Düren, Duitsland
'Lili Dujourie'
07.09.2014 — 23.11.2014
— Lili Dujourie, Roman, 1979, *BK7606*
- Kunsthall KAdE, Amersfoort, Nederland
'De Vierkantigste Rechthoek. Tom Barman ziet alle hoeken van een eeuw Belgische kunst'
28.09.2014 — 04.01.2015
— Guy Mees, *Verloren Ruimte*, 1991, *BK5971*
- Maagdenhuismuseum, Antwerpen, België
'Ontheemd – 150 jaar sociale fotografie
12.12.2014 — 28.06.2015
— Roland Fischer, Zonder titel (reeks Los Angeles Portraits), 1989, *BK5940_M109*
- Club Solo, Breda, Nederland
'Antonietta Peeters'
24.08.2014 — 07.09.2014
— Guy Mees, *Imaginaire Ballet*, 1998, *BK7206*
— Guy Mees, *Paravent*, 2002, *BK7332_M256*
— Guy Mees, *Verloren Ruimte*, 1991, *BK5971*
- Kunsthalle Wien, Wenen, Oostenrijk
'Blue Times'
30.09.2014 — 11.01.2015
— Goshka Macuga, *On the nature of the beast*, 2009, *BK7732_M481*
- LUCA School of Arts, Brussel, België
'The Divided Body'
14.11.2014 — 7.12.2014
— Ana Torfs, *Du Mentir – Faux*, 2000, *BK7509*
- Museum Beelden aan Zee, Den Haag, Nederland
'Krystyna Ziach. Space of Imagination'
31.10.2014 — 8.2.2014
— Krystyna Ziach, *The Fountain of Time*, 1996, *S0336*
- Lokaal 01, Antwerpen, België
'Artists by night'
10.10.2014 — 19.10.2014
— Guy Mees, Zonder titel (trap), 1970, *UFO2008_008*
— Guy Mees, Zonder titel (trap), 1970, *UFO2008_008*
— Guy Mees, *Water te water*, 1970, *S0278*
- Stad Diest, België
Citta Del'Arte
27.11.2014 — 21.12.2014
— Barbara Kruger, *We are not what we seem*, 1988, *BK5859_M99*
— Lili Dujourie, *Effen Spiegel van een stille stroom*, 1976, *BK6160*
— Lili Dujourie, *Koraal*, 1978, *BK6158*
— Jimmie Durham, *A Dead Deer*, 1986, *BK6913_M159C*
— Jimmie Durham, *Tower*, 2009, *BK7723_M472*
— Jan Fabre, *Ik, aan het dromen (spijkerman)*, 1979, *BK6962*
— Jan Fabre, *Contactstoornissen*, 1980-1982, *S0354_16*
— Jan Fabre, *Gestraft?*, 1980-1982, *S0354_14*
— Jan Fabre, *Vechtpartij*, 1980-1982, *S0354_2*
— Marie Jo Lafontaine, *History is againt forgiveness*, 1992 – 1996, *BK6908_M154*

- Danny Matthys, Vivre d'abord, 1979, *BK7573_M368*
- Sergey Bratkov, Pilots and Stewardesses, 2003, *BK7497_M349*
- Sergey Bratkov, Fighters without rules, 2000, *BK7493_M345*
- Berlinde De Bruyckere, Zonder titel, 1994, *BK6867*
- Berlinde De Bruyckere, Zonder titel, 1994, *BK6867*
- Berlinde De Bruyckere, Zonder titel, 1994, *BK6867*
- Hiwa K, Moon Calendar Iraq, 2007, *BK7729_M478*
- Khaled Hafez, Revolution, 2006, *BK7621_M389*
- Theresa Burga, Autorretrato. Estructura. Informe, 9.6.1972, 1972, *BK7804_M508*
- Eran Schaerf, Silhouette I en II, 1997, *BK7009_M185B*
- Carla Arocha, Screen, 2006, *BK7640_M406*
- Fransje Killaars, Non Stop (Amsterdam), 2000, *VH0249*
- Kati Heck, Neue Freunde (Hot Hot Spatzi), 2011, *BK7797_M501*
- Dan Flavin, Untitled (to the real Dan Hill) 1b, 1978, *BK5966_M113*

Cricoteka, Centre For the Documentation of the Art of Tadeuz Kantor,
Krakow, Polen
'Book Lovers'

12.12.2014 — 30.03.2015

- Selectie van kunstenaarsboeken uit collectie M HKA

Johann Jacobs Museum, Zurich, Zwitserland
'The Dockers' Museum (By Allan Sekula, curated by Jürgen Bock)

09.12.2014 — 03.03.2015

- Selectie uit Allan Sekula, The Dockers' Museum, 2010, *BRAS_o8*

5 Bezoekersaantallen

2012-2013-2014

5.1 OVERZICHT 2012-2013-2014

aantal bezoekers 2012	M HKA Individuele Bezoekers ¹	M HKA deelnemers bemiddelings- activiteiten ²	Cinema Zuid Individuele Bezoekers ³	Cinema Zuid deelnemers bemiddelings- activiteiten ⁴	Totaal
januari	2.896	871	1.758	737	6.262
februari	8.114	797	1.573	382	10.866
maart	7.114	1.667	1.892	989	11.662
april	6.734	717	1.637	272	9.360
mei	6.209	769	1.574	132	8.684
juni	2.812	587	826	0	4.225
juli	3.119	225	592	0	3.936
augustus	6.936	166	3.789	0	10.891
september	2.904	586	1.205	227	4.922
oktober	5.214	1.311	1.886	2.204	10.615
november	3.832	1.652	1.940	1.705	9.129
december	3.629	545	1.883	150	6.207
Totaal	59.513	9.893	20.555	6.798	96.759

1 Deelnemers aan evenementen zoals bedrijfsevenementen (voor zover een bezoek aan de tentoonstellingen onderdeel uitmaakte van de evenementen) en Museumnacht zijn inbegrepen, alsook de 12.901 bezoekers van de Vrielynck-collectie #2, Zoe Beloff - The Infernal Dream of Mutt and Jeff in het FotoMuseum, van 16.02 tot 03.06.2012.

2 Deelnemers die gereserveerd hebben voor een bemiddelingsactiviteit: museumbrunch, wandelgesprek, rondleidingen in vrije tijd en onderwijstijd, workshop voor kinderen.

3 Deelnemers aan evenementen zoals Museumnacht zijn inbegrepen, alsook gereserveerde privévoorstellingen.

4 Deelnemers van activiteiten geprogrammeerd door publiekswerking: filmvoorstellingen onderwijs, lezingen en filmvoorstellingen kinderen. Opgepast: Museumnacht werd, in tegenstelling tot 2011, NIET verrekend bij de bemiddelingsbezoekers maar bij de individuele bezoekers.

aantal bezoekers 2013	M HKA Individuele Bezoekers ¹	M HKA deelnemers bemiddelings- activiteiten ²	Cinema Zuid Individuele Bezoekers ³	Cinema Zuid deelnemers bemiddelings- activiteiten ⁴	Totaal
januari	2.774	1.330	1.870	970	6.944
februari	3.866	977	3.165	1.557	9.565
maart	3.264	1.277	2.652	1.289	8.482
april	2.295	716	1.761	667	5.439
mei	2.058	599	1.625	369	4.651
juni	2.141	656	1.236	0	4.033
juli	1.607	138	1.818	0	3.563
augustus	5.226	655	3.985	9	9.875
september	2.243	533	1.553	0	4.329
oktober	6.013	883	2.438	1.030	10.364
november	5.104	1.314	2.744	1.314	10.476
december	4.566	350	2.404	210	7.530
Totaal	41.157	9.428	27.251	7.415	85.251

1 Deelnemers aan evenementen (voor zover een bezoek aan de tentoonstellingen onderdeel uitmaakte van de evenementen) en Museumnacht zijn inbegrepen.

2 Deelnemers die gereserveerd hebben voor een bemiddelingsactiviteit: museumbrunch, wandelgesprek, rondleidingen in vrije tijd en onderwijstijd, workshop voor kinderen en bezoek aan Panamarenkhuys.

- 3 Deelnemers aan evenementen zoals Museumnacht en het Jeugdfilmfestival zijn inbegrepen, alsook gereserveerde privévoorstellingen.
- 4 Deelnemers van activiteiten geprogrammeerd door publiekswerking: filmvoorstellingen onderwijs, lezingen en filmvoorstellingen kinderen.

aantal bezoekers 2014	M HKA Individuele Bezoekers ¹	M HKA deelnemers bemiddelings- activiteiten ²	Cinema Zuid Individuele Bezoekers ³	Cinema Zuid deelnemers bemiddelings- activiteiten ⁴	Totaal
januari	5.718	695	2.523	1.339	10.275
februari	3.121	739	2.405	1.188	7.453
maart	4.788	603	1.984	1.031	8.406
april	3.619	554	1.796	428	6.397
mei	2.831	700	1.734	491	5.756
juni	2.194	106	967	222	3.489
juli	2.098	136	788	0	3.022
augustus	5.988	74	3.874	0	9.936
september	2.214	577	1.704	139	4.634
oktober	17.964	820	2.247	1.084	22.115
november	13.634	1.344	2.350	1.769	19.097
december	12.745	883	1.780	564	15.972
Totaal	76.914	7.231	24.152	8.255	116.552

- 1 Deelnemers aan evenementen (voor zover een bezoek aan de tentoonstellingen onderdeel uitmaakte van de evenementen) en Museumnacht zijn inbegrepen.
- 2 Deelnemers die gereserveerd hebben voor een bemiddelingsactiviteit: museumbrunch, wandelgesprek, rondleidingen in vrije tijd en onderwijstijd, ateliers en workshop voor kinderen en bezoek aan Panamarenkhuys.
- 3 Deelnemers aan evenementen zoals Museumnacht zijn inbegrepen, alsook gereserveerde privévoorstellingen.
- 4 Deelnemers van activiteiten geprogrammeerd door publiekswerking: filmvoorstellingen onderwijs, lezingen en filmvoorstellingen kinderen.

5.2 BEZOEKERSCIJFERS – EXTRA MUROS PROJECTEN 2014

- Visite Bornem
03.05 — 31.05.2014
Totaal aantal bezoekers: 550
- Visite Genk
02.07 — 31.08.2014
Totaal aantal bezoekers: 4.915
- Visite Diest
27.11 — 21.12.2014
Totaal aantal bezoekers: 7.892

5.3 OVERZICHT BEZOEKCIJFERS PER TENTOONSTELLING 2014¹

- Kerry James Marshall, Schilderijen en zo
01.01 — 02.02.2014
Totaal aantal bezoekers: 7.113
waarvan Belgische bezoekers: 4.818
waarvan buitenlandse bezoekers: 2.295

- Meeting Points 7. Tienduizend listen en honderdduizend trucs
01.01 — 16.02.2014
Totaal aantal bezoekers: 8.778
waarvan Belgische bezoekers: 5.910
waarvan buitenlandse bezoekers: 2.868

- El Hotel Eléctrico, Kamers Beschikbaar
21.02 — 11.05.2014
Totaal aantal bezoekers: 12.682
waarvan Belgische bezoekers: 8.826
waarvan buitenlandse bezoekers: 3.856

- Narcisse Tordoir, De Roze Spion
14.03 — 25.05.2014
Totaal aantal bezoekers: 11.605
waarvan Belgische bezoekers: 8.525
waarvan buitenlandse bezoekers: 3.080

- Don't You Know Who I Am? Kunst na Identiteitspolitiek²
13.06 — 05.10.2014
Totaal aantal bezoekers: 17.273
waarvan Belgische bezoekers: 12.445
waarvan buitenlandse bezoekers: 4.828

- Panamarenko Universum
03.10 — 31.12.2014
Totaal aantal bezoekers: 47.634
waarvan Belgische bezoekers: 41.447
waarvan buitenlandse bezoekers: 6.187

- Olga Chernysheva
24.10 — 31.12.2014
Totaal aantal bezoekers: 35.298
waarvan Belgische bezoekers: 30.895
waarvan buitenlandse bezoekers: 4.403

¹ De tentoonstellingsperiodes overlappen - deze cijfers zijn bijgevolg niet op te tellen om een totaal som te bekomen.

² Het succes van Museumnacht (jaarlijks in augustus), vertaalt zich merkbaar in de cijfers van de tentoonstellingen waarin dit evenement valt.

- 5.4 BEZOEKCIJFERS ZAALVERHUUR ZONDER BEZOEK
AAN TENTOONSTELLINGEN 2014
- De Olifant, nieuwjaarsfeest en viering 20-jarig bestaan
24.01.2014
Totaal aantal bezoekers: 206
 - Accent Event, huwelijksfeest met receptie, walking diner en dansfeest
08.02.2014
Totaal aantal bezoekers: 530
 - Hugo Puttaert, boekvoorstelling “Think in Colour”
27.03.2014
Totaal aantal bezoekers: 150
 - Odette-en-Ville, fotoshoot voor de nieuwe collectie van het kledingmerk
“Odette-en-Ville”
15.04.2014
Totaal aantal bezoekers: 9
 - Café Corsari, feestje voor de productie met hapjes, drankjes en DJ
07.05.2014
Totaal aantal bezoekers: 120
 - Matthias Mallentjer – Production Office, verjaardagsfeest met diner in
beperkte groep, live optredens, receptie, drankjes, middernachtsnacks
en DJ-set
07.06.2014
Totaal aantal bezoekers: 250
 - Karel de Grote Hogeschool – Sint Lucas, proclamatie masters en
afgestudeerden januari met speeches vooraf en gevolgd door receptie
27.06.014
Totaal aantal bezoekers: 200
 - Karel de Grote Hogeschool – Sint Lucas, proclamatie bachelors
en masters tweede zit met speeches vooraf en gevolgd door receptie
12.09.2014
Totaal aantal bezoekers: 200
 - Riviera Bridge Club, bridgenamiddag met wisselende groepen
13.09.2014
Totaal aantal bezoekers: 224
 - Café Corsari, feestje voor de productie met hapjes, drankjes en DJ
11.12.2014
Totaal aantal bezoekers: 120
-

6 M HKA Tentoonstellingen

6.1 EL HOTEL ELÉCTRICO KAMERS BESCHIKBAAR

21.02 — 11.05.2014

M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers

Wanneer wordt animatie beeldende kunst? Wat blijft er over van animatie wanneer het de filmzaal of het tv-scherm verlaat, en zich in andere ruimtes manifesteert? De tentoonstelling *El Hotel Eléctrico – Kamers Beschikbaar* ging op zoek naar de vele mogelijkheden van het fenomeen ‘animatie’ in bredere zin, en vertrok daarbij van het medium in zijn vroegste gedaantes, toen deze artistieke methode nog niet beperkt werd door de conventies en de clichés van de filmindustrie.

Wanneer animatie het afgemeten kader van het filmdoek verlaat en opduikt in een museum, biedt het de bezoeker niet langer een louter visuele ervaring, maar creëert het een plaats die aanspoort tot exploreren. *El Hotel Eléctrico* was bedacht als een visueel essay, een ruimtegebonden ervaring. Animatie werd hier begrepen als het betreden van een krachtveld: het manipuleren van beelden en objecten in ‘geregisseerde’ museumzalen, het overbruggen van intervallen.

In *El Hotel Eléctrico* checkte je in in een andere tijd en ruimte. Want net zoals een hotel, is een museum een plek waar elke bezoeker maar tijdelijk te gast is. De spanning tussen publiek en privé, tussen neutrale interieurs en gepersonaliseerde objecten, tussen waken en slapen, en tussen werken en dromen zorgde voor speelse contrasten in elke ‘kamer’ van *El Hotel Eléctrico*.

El Hotel Eléctrico bood een afwisselend vrolijk en macaber, monochroom en felgekleurd, en magisch en heimelijk kader voor werk van Robert Breer, David Claerbout, Robert Devriendt, Léon Foucault, Sara van der Heide, Pierre Huyghe, Katrin Kamrau, Julien Maire, Anthony McCall, Lars Morell, Matt Mullican, Philip Newcombe, Honoré D’O, Roman Ondák, Cornelia Parker, Philippe Parreno, Bart Prinsen, The Quay Brothers, Yann Sérandour, Tommy Simoens, Michael Snow, Claire Strand, Javier Téllez, Luc Tuymans.

Curator: Edwin Carels

De tentoonstelling was een samenwerking tussen M HKA en HoGent/KASK en werd mee mogelijk gemaakt door OCA-Office for Contemporary Art Norway en De Groene Droom.

Publicatie

Flipboek, zie 13.1.1 Flankerende Publicaties

COMMUNICATIE

1. Advertenties in het internationale magazine Metropolis M (NL) en de nationale magazines H ART, Brussel Deze Week Agenda, REKTO:VERSO en Knack Club Voordelengids
2. Elektronische nieuwsbrief
3. Banner op website M HKA
4. Facebook en Twitter
5. M HKAzine (5.000 ex.)
6. Jaarbrochure (10.000 ex.)
7. Uitnodigingen (6.700 ex.)
8. Postercampagne: Ao Billboards in Antwerpen (100 ex.) via A.C. Billboards, A2 Outdoorkaders in Antwerpen (200 ex.), Brussel (100 ex.) en Gent (150 ex.) via Agraфа en A2 Indoorkaders in het studentennetwerk in Antwerpen (60 ex.)
9. Opening met kunstenaarsetentje, VIP-rondleidingen en receptie

PERSAANDACHT

Door het eerder eigenzinnige en onconventionele karakter van *El Hotel Eléctrico*, gekoppeld aan het ongelukkig samenvallen met de grote Michaël Borremans-retrospectieve in BOZAR,

was de persaandacht voor de tentoonstelling eerder beperkt.

Voorname printmedia besteedden aandacht aan *El Hotel Eléctrico*, meestal onder de vorm van (korte) agenda-expos in onder andere Knack, Trends en Metro. H ART publiceerde wel een lange recensie, die de tentoonstelling als ‘plotloos, maar beeldrijk’ omschreef. Cobra. be daarentegen prees ‘de bevreemdende sfeer.’ Ook De Witte Raaf was positiever en stelde ‘dat het de moeite loont om het conceptuele spel van de curator te aanvaarden; in de uitgekende compositie krijgen de vele mooie kunstwerken een poëtische zeggingskracht.’

BEMIDDELING

VOLWASSENEN

– 2 DOCUMENTATIERUIMTEN

Verhoog centrale ruimte: twee zitbanken, met daarop boeken en catalogi van de deelnemende kunstenaars, en ook een iPad met link naar de ensemblebank.

Extra documentatieruimte op de eerste verdieping, integratie in het salon. Tafel met

- desktop: ensemblebank, algemene boeken rond animatie, presentatie films op Smart TV
- MUURTEKST
Introtekst (korte introductie) in drie talen (NL, FR, EN) + titel, op gelijkvloers, aan de shop
- FOLDERS
heldere toelichting bij de tentoonstelling / per kunstenaar
Boekjes liggen aan de balie en worden uitgedeeld aan de bezoekers.
Vorm: flipboekje in 3 talen: NL, FR, EN
- TITELBORDJES
Bij elkaar geplaatst per zaal op een deurpaneel: titel, jaar, courtesy en QR code of nummer met verwijzing naar applicatie, aanduiding van materiaal in drie talen, nummer dat verwijst naar de brochure
- MOBIELE APPLICATIE
Digitale bemiddeling: ontsluiting via ensemblebank. Per werk is er een tekst in het NL en EN, met linken naar (historische) gebeurtenissen en personen.
- AUDIOVISUELE BEMIDDELING
In het Salon komen vier schermen met filmpjes, zowel voor volwassen als kinderen / compilatie.
- GEZINNEN EN KINDEREN
- GEZINSSPELLEN VOOR 5-7 JAAR EN VOOR 8-12 JAAR
Modules voor gezinnen in het Salon met verwerkingsopdrachten geïntegreerd in de documentatieruimte en in de zalen, in koffers
- GIDSEN
- Curatorenrondeleiding door Edwin Carels
- Gidsenmap

6.2 DON'T YOU KNOW WHO I AM? ART AFTER IDENTITY POLITICS. KUNST NA IDENTITEITSPOLITIEK

13.06.2014 — 05.10.2014

13.06 — 14.09.2014 | M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers

13.06 — 05.10.2014 | M HKA, Antwerpen | 2^e verdieping

Don't You Know Who I Am? – Kunst na Identiteitspolitiek bracht opkomende kunstenaars uit heel Europa en de wereld bij elkaar. De tentoonstelling onderzocht wat 'identiteitspolitiek' vandaag betekent, en of het begrip ook nu nog steeds zinvol is. De tentoonstelling ondernam een ambitieuze poging om een overzicht te bieden, gepresenteerd op twee verdiepingen in het museum. Een dertigtal kunstenaars werden uitgenodigd om zowel bestaande werken, als werken die speciaal voor deze gelegenheid werden gemaakt te tonen.

'Don't You Know Who I Am?' is een uitdrukking die we zouden kunnen horen wanneer beroemdheden toegang tot een discotheek worden geweigerd, daarbij verwijzend naar 'wie ze zijn'. In dit geval verwees het ook naar het feit dat vele van de kunstenaars in de tentoonstelling nog steeds onbekend zijn bij het brede publiek. Zij onderzochten wat er na de identiteitspolitiek komt. Hoe kunnen we komen tot een subtiel begrip van wat identiteit betekent voor zowel individuen en hun gevoel van eigenwaarde, als voor de samenleving als geheel? En hoe kan onze interesse in subjectiviteit en identiteit ons helpen om ons op de toekomst voor te bereiden?

De tentoonstelling werd georganiseerd door het M HKA in het kader van "The Uses of Art", een project van het Europese museumnetwerk *L'Internationale*. *L'Internationale* organiseert een ruimte voor kunst binnen een non-hiërarchisch en gedecentraliseerd internationalisme, gebaseerd op de waarde van verschillen en horizontale uitwisseling tussen een groep lokaal gewortelde en wereldwijd verbonden culturele agenten. De organisatie omvat zes grote Europese musea: Moderna Galerija (MG, Ljubljana, Slovenië); Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía (MNCARS, Madrid, Spanje); Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA, Barcelona, Spanje); Museum van Hedendaagse Kunst Antwerpen (M HKA, Antwerpen, België); SALT (Istanbul en Ankara, Turkije) en Van Abbemuseum (VAM, Eindhoven, Nederland) en andere verwante organisaties uit academische en artistieke domeinen.

Deelnemende kunstenaars:

Lawrence Abu Hamdan, Pennacchio Argentato, Pedro Barateiro, Patrizio Di Massimo, Liesbeth Doms, Massimo Grimaldi, Nadezhda Grishina, Shilpa Gupta, Anthea Hamilton, Eloise Hawser, Hedwig Houben, Iman Issa, Ermias Kifleyesus, Donna Kukama, Onkar Kular & Noam Toran, Juha Pekka Matias Laakkonen, Nástio Mosquito, Katja Novitskova, Imran Qureshi, Maria Safronova, Augustas Serapinas, Maria Taniguchi, Wu Tsang, Oleg Ustinov, Guan Xiao, Haegue Yang.

Curators: Nav Haq en Anders Kreuger.

De tentoonstelling werd gerealiseerd met de steun van:

het Programma Cultuur van de Europese Unie, en van de Evens Stichting in Antwerpen, de Calouste Gulbenkian Foundation in Lissabon, de Ambassade van Portugal in Brussel, Frame Visual Art Finland in Helsinki, het Mondriaanfonds in Amsterdam en de Litouwse Cultuurraad in Vilnius.

In partnerschap met AIR Antwerpen, Bibliotheek Permeke en Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience in Antwerpen, CAHF (Contemporary Art Heritage Flanders), HISK in Gent en CAC Vilnius.

Verscheidene werken in de tentoonstelling zijn een coproductie met Galleria Zero in Milaan, Kraupa-Tuskany Zeidler in Berlijn, Kunsthalle Lissabon in Lissabon en Wilkinson Gallery in Londen.

Publicatie

zie hoofdstuk 13.1.3 Flankerende Publicaties

AIR TAILOR MADE

In het kader van de groepstentoonstelling 'Don't you know who I am. Art after identity politics' werkte AIR Antwerpen samen met M HKA. Drie beeldende kunstenaars: Juha Pekka Matias Laakkonen, Augustas Serapinas en Oscar Murillo werden uitgenodigd voor een residentie tussen één en drie maanden in de sasmeesterwoning. Tijdens deze periode ontwikkelden zij een nieuw, site-specifiek werk dat vanaf 12 juni 2014 in het M HKA werd tentoongesteld.

— AUGUSTAS SERAPINAS

Woensdag 21.05.2015

Op woensdag 21 mei vond een gesprek plaats in de sasmeesterwoning tussen Augustas Serapinas en M HKA curator Anders Kreuger. Het onderwerp van dit gesprek was de ontwikkeling van dit nieuwe project en hoe dit zich verhoudt tot vroegere projecten. Augustas Serapinas werkt voornamelijk met installaties en interventies in semi-publieke ruimtes: in verstopte hoeken, een rioolpijp, of tussen dubbele wanden en valse plafonds. Augustas Serapinas zoekt deze plaatsen op en tracht ze te ontsluiten voor een publiek, of alleszins het publiek op de hoogte te brengen van het bestaan ervan. Ook tijdens de tentoonstelling in het M HKA werden verborgen plaatsen ontsloten, die nog nooit als tentoonstellingsruimte werden gebruikt en zich bevinden in de periferie, de rand van de openbare ruimte en de infrastructuur.

— OSCAR MURILLO

Woensdag 18.06.2014

Oscar Murillo verbleef één maand in AIR Antwerpen in het kader van deze samenwerking met het M HKA. M HKA curator Nav Haq ging in gesprek met Murillo over zijn nieuwe project 'A bastard class', speciaal ontwikkeld voor deze tentoonstelling.

— JUST WHO DO YOU THINK YOU ARE?
Zaterdag 14.06.2014
Cinema Zuid

Een dagvullend programma van performances en gesprekken met verschillende kunstenaar die deelnamen aan de tentoonstelling, en andere uitgenodigde sprekers. Het programma keek naar de verschuivingen die blijkbaar plaatsvonden in de hedendaagse cultuur, zoals ze worden aan gevoeld door kunstenaars en geobserveerd door intellectuelen. De bijdragen voerden een onderzoek naar begrippen gaande van 'universaliteit' en 'populisme', tot 'individualiteit', 'normaliteit' en 'verschil', allemaal in relatie tot het 'I-woord', in de ondertitel van de tentoonstelling.

Programma

- 10u30: lezing-performance door Donna Kukama
- 11u: 'keynote' door Timotheus Vermeulen (assistent-professor aan de Radboud University Nijmegen)
- 11u30: panelgesprek met Donna Kukama, Timotheus Vermeulen en Nav Haq
- 14u: performance Hedwig Houben: *The Hand, the Eye and It*, 2013
- 14u30: Travis Jeppesen: 'Reading' van '16 Sculptures'
- 15u: 'Screening' Pedro Barateiro: *We Belong to Other People When We're Outside*, 2013
- 16u: 'keynote' Merijn Oudenampsen, socioloog en politicoloog aan de Universiteit van Tilburg
- 16u30: performance Lawrence Abu Hamdan: *Contra-Diction: Speech against Itself*
- 17u: panelgesprek met Lawrence Abu Hamdan, Merijn Oudenampsen, Iman Issa (artist) en Victor Wang (curator en researcher)
- 17u30: performance Nástio Mosquito

Dit event werd georganiseerd door M HKA en CAHF (Contemporary Art Heritage Flanders).

De voertaal was Engels.

COMMUNICATIE

1. Advertenties in de internationale magazines Artforum (VS), Kaleidoscope (I), De Groene Amsterdammer (NL) en het nationale magazine H ART
2. E-flux
3. Elektronische nieuwsbrief
4. Banner op website M HKA
5. Facebook en Twitter
6. M HKAZine (5.000 ex.)
7. Jaarbrochure (10.000 ex.)
8. Uitnodigingen (6.750 ex.)
9. Postercampagne: Ao Billboards in Antwerpen (200 ex.) via A.C. Billboards
10. Opening met VIP-rondleidingen en receptie

PERSAANDACHT

Ondanks de ambitieuze en brede aanpak van het project, keken binnen- en buitenlandse media al ruim op voorhand uit naar de tentoonstelling. De maandenlange inspanningen om de tentoonstelling (inter)nationaal te pitchen, gekoppeld aan een intensieve virale communicatie, resulteerde in veel persaandacht uit binnen- en buitenland. Nog voor de opening werd de tentoonstelling al getipt als absolute *must see* door onder andere Knack en De Standaard. De reacties – van zowel (inter)nationale kunstpers, als (inter)nationale broad media – waren lovend wat betrof de ambitie van het M HKA om de volgende generatie kunstenaars te tonen. Ook de avontuurlijke presentatie werd geprezen. Een wederkerend punt van kritiek was echter 'dat de tentoonstelling meer vragen oproept dan beantwoordt'.

Een minpunt in de persaandacht was de te sterke focus op printmedia (met sterke namen zoals *Il Sole 24*, *The Glass Magazine* en *Sleek*), te verklaren door het sterke anderstalige karakter van de tentoonstelling – nog steeds een struikelblok voor Nederlandstalige audiovisuele media.

Door een goede spreiding van de media-aandacht door *reminders* en (voornamelijk) *viral buzz*, bleef de tentoonstelling vier maanden lang op de radar staan van pers en publiek. In combinatie met communicatieve steun van L'Internationale en de grote virale aandacht – al dan niet gestuurd door de kunstenaars zelf – scoorde *Don't You Know Who I Am?* breed in de pers.

BEMIDDELING
VOLWASSENEN

- DOCUMENTATIERUIMTE
in het Salon wordt een video getoond
- MUURTEKST: INTROTEKST
Verklaring tentoonstellingsopzet en term 'identiteitspolitiek', in NL, EN, FR
Op gelijkvloers, aan de shop
- MUURTEKST: TITEL
In NL, EN, FR, met datum, op de tweede verdieping
- FOLDER
Introductie per kunstenaar:
250 woorden en 1 beeld
Brochure: 72 pagina's, in twee kleuren,
in NL, EN, FR.

- FOLDER
Korte inleiding extra muros project in de Permeke-bibliotheek (werk Shilpa Gupta), in NL en EN, aan de balie en in de bibliotheek
- TITELBORDJES
Naam, titel, datum, courtesy
- MOBIËLE APPLICATIE
Meer informatie over kunstenaar en ieder werk via QR-code op titelbordje of door te surfen naar ensembles.org
Voor deze tentoonstelling werd de website afteridentity.muhka.be ontwikkeld.
- AUDIOVISUELE BEMIDDELING
In een videoloopt vragen de jonge kunstenaars die tentoonstellen elk één vraag aan het publiek
- GEZINNEN EN KINDEREN
IN HET SALON:
- Gezinsspel voor de allerkleinsten (5-7 jaar)
9 tegenstellingen leiden naar een kunstwerk en bijhorende doe-opdracht
- Gezinsspel voor de groteren (8-12 jaar)
10 opdrachten in verband met zintuigen
- Interesstetest voor alle leeftijden
Door enkele vragen te beantwoorden kom je te weten welke kunstwerken bij jou horen
- Module: woordwolk
Laat in de wolk op de muur één woord of tekening achter
- Module: vertel het met je portret
Leer jezelf beter kennen door je eigen portret aan te passen
- Module: compositie
Teken een compositie van je eigen lichaam uit
- Module: Kamishibai
Vertel een verhaal aan de hand van de kunstwerken uit de tentoonstelling
- Module: camouflagecollage
Maak een kunstwerk en camoufleer het in een print
- GIDSEN
- Curatorenrondeleiding door Anders Kreuger en Nav Haq
- Gidsenmap

6.3 **PANAMARENKO UNIVERSUM** 03.10.2014 — 22.02.2015 – verlengd t.e.m. 29.03.2015 *M HKA, Antwerpen | Gelijkvloers*

Panamarenko Universum was de grote en eenmalige terugkeer van **Panamarenko** naar zijn geboortestad Antwerpen. Bijna tien jaar na de retrospectieve in het KMSK in Brussel, wijdde het M HKA een unieke overzichtstentoonstelling aan het oeuvre van Panamarenko.

Panamarenko staat centraal in het kunstbeeld van het M HKA. Dat beeld vertrekt vanuit de avant-garde van de jaren 1960, waarbij het lokale ook open en internationaal was. De centrale positie van Panamarenko voor het M HKA uitte zich in het meest ambitieuze project van het museum uit het voorbije decennium: de renovatie en herinrichting van Panamarenko's werkplaats in de Biekorfstraat, in de legendarische Antwerpse stadswijk Seefhoek. Sindsdien verwierf het M HKA ook het Panamarenko-archief van Paul Morrens. De tentoonstelling *Panamarenko Universum* was een volgende stap in dat duurzame engagement van een Antwerps museum voor een sleutelkunstenaar uit die stad. Waar de uitdaging in het tot een publiek monument maken van de Biekorfstraat lag in de complexiteit van de periferie van dit oeuvre, focuste het M HKA met *Panamarenko Universum* nu op de kern ervan. Net zoals bij zo vele Vlaamse kunstenaars besteedde de kunstscène weinig energie aan het scheppen van een zingevend beeld rond Panamarenko's oeuvre. Hij was vooral een 'rare kwiet' met magische sculpturen. De retrospectieve *Panamarenko Universum* wou niet zo veel mogelijk werken of materiaal verzamelen — het M HKA heeft hoe dan ook méér materiaal dan het kan tonen — maar vroeg zich wel af welke werken in welke samenhang een ruggengraat voor Panamarenko's oeuvre konden vormen. Voor het eerst werd een thematische en chronologische structuur aangebracht in de veelheid aan tuigen en toestellen die Panamarenko tussen 1965 en 2005 maakte. Op die manier zette *Panamarenko Universum* een helder en tegelijk gevarieerd beeld neer van Panamarenko's indrukwekkende oeuvre.

Het M HKA presenteerde dit overzicht als een ontdekkingsstocht doorheen een mentaal universum, met een intieme kijk op het artistieke proces. De focus lag op drie belangrijke facetten: werken, daden en denken. Op die manier liet *Panamarenko Universum* zien hoe en waarom Panamarenko vanaf de jaren zestig gestaag uitgroeide tot een icoon van de na-oorlogse Europese avant-garde. Naast topstukken zoals de duikboot *Pahama*, de *Donderwolk* en de legendarische *Prova Car*, bevatte de tentoonstelling ruim veertig belangrijke sleutelwerken, aangevuld met tekeningen, objecten, maquettes en edities.

Daarnaast was er ook aandacht voor Panamarenko's happenings uit de jaren zestig, zijn natuurwetenschappelijke inzichten en zijn artistieke statements.

De museale presentatie — op de volledige gelijkvloerse verdieping van het M HKA — was opgebouwd rond zeven thematische clusters. Het concept en de scenografie waren in overleg met een stuurgroep uitgewerkt door M HKA-medewerker Hans Willemse, in samenspraak met Panamarenko. De indeling van het oeuvre bracht tuigen en objecten samen die mentaal met elkaar verbonden zijn. Na de *Happenings* ging het om Panamarenko's *Silent Objects* uit de jaren zestig, de *Fixed-Wings & Zeppelins* uit de jaren zeventig, de gemotoriseerde toestellen onder de noemer *Revolutions per Minute*, de ruimtetuigen in de cluster *Lift the Machine*, de watertuigen met de titel *Engineered to go to Sea*, en ten slotte de robots en wandelende kippen, *Servo-Robotica*. Elke cluster bevatte de meest representatieve toestellen en tekeningen binnen het genre, waardoor er een samenhangend maar tegelijk verscheiden geheel ontstond.

Parallel aan de tentoonstelling werkte het M HKA ook voort aan de digitale ontsluiting van Panamarenko's oeuvre. Dit online platform, ondergebracht op ensembles.org, bevat nu 1.750 Panamarenko-gerelateerde items, en wordt nog steeds aangevuld en uitgebreid. De bezoeker kan het universum van Panamarenko verkennen aan de hand van werken, titels, theorieën, inspiratiebronnen, foto's, films, documenten en correspondentie. Uiteraard is ook de volledige inventaris van het gerestaureerde Panamarenkohuis in de Biekorfstraat digitaal beschikbaar. Als 'environment' of 'totaalkunstwerk' behoort dit authentieke pand, samen met de *ProvaCar*, tot de absolute topstukken van het M HKA.

Met de tentoonstelling *Panamarenko Universum* eerde het M HKA zijn belangrijkste referentiekunstenaar voor Antwerpen. Vanaf zijn eerste artistieke interventies in de vroege jaren zestig heeft Panamarenko, als boegbeeld van de avant-garde, de stad Antwerpen mee op de artistieke kaart gezet. Zijn oeuvre was de motor van een opgemerkte artistieke vernieuwing, waardoor Antwerpen de referentie werd voor de avant-garde in Noord-Europa. Het M HKA is diep geworteld in deze traditie, die tot vandaag de stad, haar bewoners en haar bezoekers weet te inspireren en te enthousiasmeren.

In de aanloop naar de tentoonstelling *Panamarenko Universum* ontsloten we iedere dag een stukje van het enorme Panamarenko-archief. Elke dag, ook tijdens de duur van de tentoonstelling, voegden we vijf foto's toe aan deze Flickr-pagina, unieke beelden uit het magische universum van Panamarenko.

Curator: Hans Willemse.

Stuurgroep: Bart De Baere, Evi Bert, Jo Coucke, Liliane Dewachter, Hans Willemse.

De tentoonstelling *Panamarenko Universum* was een coproductie met de stad Antwerpen en werd georganiseerd in het kader van *Antwerpen '14-'18*, het herdenkingsproject rond de Eerste Wereldoorlog.

Publicatie

zie hoofdstuk 13.1.4 Flankerende Publicaties

PANAMARENKO LABORATORIUM

16.01 — 27.02.2015

in Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen – De Lange Zaal

De tentoonstelling Panamarenko Laboratorium, samengesteld door Hans Theys in samenwerking met M HKA, stelt de tekening centraal. Een groot aantal nooit eerder getoonde schetsen en berekeningen en studies waarvan een groot gedeelte al dateert uit de jaren zestig en zeventig, afkomstig uit het Panamarenkohuis, vormen de kern van deze tentoonstelling.

Naar aanleiding van deze expo realiseerde Hans Theys het gelijknamige boek 'Panamarenko Laboratorium' uitgegeven door de Academie voor Schone Kunsten van Antwerpen. Auteurs: Hans Theys en Panamarenko, 192 pp.

SYMPOSIUM PANAMARENKO ALS ONDERZOEKER

Zaterdag 07.02.2015

KASK Antwerpen – aula Dieperik

Op zaterdag 07.02.2015 vindt de studiedag *Panamarenko als onderzoeker* plaats, met als sprekers **Evi Bert** (content manager M HKA), **Luc Deleu** (architect T.O.P.-office), **Charles Hirsch** (natuurwetenschapper, lid Panamarenko Collectief), **Johan Pas** (kunsthistoricus, docent KASKA), **Hans Theys** (curator, docent KASKA) en **Stefan Wouters** kunsthistoricusonderzoeker).

COMMUNICATIE

1. Advertenties in de internationale magazines Kaleidoscope (I), Metropolis M (NL), De Groene Amsterdammer (NL), Museumtijdschrift (NL) en de nationale magazines H ART, Brussel Deze Week Agenda, Knack Club Voordeleengids en NMBS-brochure Beleef & Ontdek
2. Elektronische nieuwsbrief
3. Banner op website M HKA
4. Facebook en Twitter
5. M HKazine (5.000 ex.)
6. Jaarbrochure (10.000 ex.)
7. Uitnodigingen (6.900 ex.)
8. Postercampagne: Ao Billboards in Antwerpen (100 ex. X 3 golven) via A.C. Billboards, A2 Outdoorkaders in Antwerpen (200 ex. X 2 golven), Brussel (200 ex. X 2 golven) en Gent (150 ex. X 2 golven) via Agrafta, 1m² Borden in Belgische stations via ClearChannel en Banners in Stadsfeestzaal
9. Opening met VIP-rondleidingen en receptie

PERSAANDACHT

Reeds vanaf de bekendmaking dat het M HKA een Panamarenko-retrospectieve ging presenteren, was de persaandacht enorm. Die aandacht was er aanvankelijk enkel in het binnenland, maar breidde nadien snel uit naar de omliggende buurlanden.

In samenspraak met de kunstenaar werden de persopportuniteiten herleid tot een enkel televisie-interview, wat door middel van persoonlijke contacten met de VRT leidde tot de Canvas-documentaire *Het universum van Panamarenko*. Als gevolg van deze intense aanpak werd door de VRT ruim aandacht besteed aan de tentoonstelling op alle media: televisie (Het Journaal, Vlaanderen Vakantieland), radio (Het Nieuws, De Ochtend, Bar du Matin) en online (deredactie.be en cobra.be, met een uitgebreid aanbod archiefmateriaal).

Ook de aandacht in de printmedia was zeer breed; niet alleen vaste waarden zoals La Libre Belgique, De Standaard, De Tijd of Knack besteedden ruim aandacht aan *Panamarenko Universum*, maar ook minder evidente publicaties, zoals Trends, L'Echo, De Artsenkrant, Elle, Feeling of Libelle schreven lovend over de tentoonstelling. Een duwtje in de rug was – zoals steeds – de vermelding door Belga.

Een tweede golf persaandacht kwam er dankzij een internationale persreis, georganiseerd door CAHF. De twintigtal journalisten van onder andere Contemporary Art Daily, Artforum,

Frieze, Corriere della Sera en Der Spiegel reageerden unaniem lovend en zorgden voor een boost aan internationale aandacht en bezoekers.

De derde golf kwam er toen de verlenging van de tentoonstelling werd gecommuniceerd. Dat bericht werd gretig overgenomen en zorgde voor een derde boost aan aandacht en bezoekers. Bij gebrek aan de kunstenaar zelf – wat verwondering wekte, maar wel op begrip kon rekenen – werden M HKA-directeur Bart De Baere en curator Hans Willemse naar voren geschoven.

BEMIDDELING

VOLWASSENEN

- DOCUMENTATIERUIMTE
Extra documentatieruimte op de eerste verdieping, integratie in het Salon. Tafel met desktop: ensemblebank, boeken om in te kijken, interview met Panamarenko
- MUURTEKSTEN: INTROTEKST EN TITEL
in drie talen: NL, FR, EN
- CLUSTERTEKSTEN
Een citaat per cluster
- FOLDERS
Heldere toelichting bij de tentoonstelling
Per ruimte: inleiding van onderwerp, toelichting bij de werken, duiding bij Wolken / clusters
- TITELBORDJES
Bij de werken: titel, jaar, courtesy en QR code of nummer met verwijzing naar applicatie, aanduiding van materiaal in drie talen
- MOBIELE APPLICATIE
Ontsluiting via ensemblebank (digitale bemiddeling)
Per werk is er een tekst in het NL en EN
- AUDIOVISUELE BEMIDDELING
tijdgenoten/kunstenaars (2)
wetenschappers (2)
curatoren – onderzoekers (2)

GEZINNEN EN KINDEREN

- Gezinsspel en aparte modules met verwerkingsopdrachten in het Salon, geïntegreerd in de documentatieruimte

DOELGROEPEN

- Teambuilding voor volwassenen
- Participatie bewoners 2060

GIDSEN

- Gidsenmap
- Curatorenrondleiding door Hans Willemse
- Vorming over specifiek aanbod

7 M HKA Collectiepresentaties

7.1 **COLLECTIEPRESENTATIE 35:**
NARCISSE TORDOIR. THE PINK SPY / DE ROZE SPION
14.03 — 25.05.2014
M HKA, Antwerpen | 2^e verdieping

In de tentoonstelling *De Roze Spion* vertelde kunstenaar Narcisse Tordoir op een intuïtieve en associërende manier verhalen over de existentiële mens in een ‘ontregelde’ wereld, door de hoofdrol te geven aan ‘de Oosterling’.

De Roze Spion bestond uit vijf verschillende onderdelen, die in juxtapositie met elkaar functioneerden. In de eerste sectie werden nieuwe, monumentale werken van Tordoir zelf getoond. Ze waren geïnspireerd door twee reeksen etsen van de Venetiaanse rococoschilder Giambattista Tiepolo uit het Amsterdamse Rijksmuseum, die in het tweede deel van de tentoonstelling werden gepresenteerd.

Met werk van onder anderen Guy Mees, Bernd Lohaus en Ann Veronica Janssens koos Narcisse Tordoir in het derde onderdeel voor een eigenzinnige selectie werken uit de M HKA-collectie, met de factoren ‘mens’, ‘wereld’ en ‘taal’ in gedachten.

In het vierde deel presenteerde de kunstenaar schilderijen uit de Barjeel Art Foundation in Sharjah (Verenigde Arabische Emiraten). Met deze keuze accentueerde Tordoir werk waarin de drang zichtbaar wordt om Westerse modellen om te buigen tot een authentieke Arabische beeldtaal.

Voor het laatste deel selecteerde Tordoir een aantal werken van jonge kunstenaars waarmee hij samenwerkte aan de Amsterdamse Rijksakademie, waar de confrontatie tussen sterk uiteenlopende culturen centraal staat.

In *Narcisse Tordoir – De Roze Spion* had ‘de Oosterling’ een verbindende functie: hij verschijnt op het toneel bij Tiepolo, duikt op in het werk van Tordoir, fungeert als denkbeeld over identiteit in het werk van de verschillende jonge kunstenaars, maar is vooral de auteur van de werken uit de Barjeel-collectie. Voor Narcisse Tordoir is ‘de Oosterling’ in zijn onvatbare gedaantes een metafoor voor de kunstenaar, filosoof, dichter en wetenschapper, figuren die in het politieke debat van vandaag samen met de migrant gestigmatiseerd worden.

Kunstenaars

Dia Al Azzawi, Saadi Al Kaabi, Issam Al Said, Walid Al Shami, Mounira Al Solh, Hicham Benohoud, Ahmed Cherkaoui, Vaast Colson, Cel Crabeels, Willem de Rooij, Niels Donckers, Hamid El Kanbouhi, Armen Eloyan, Mounir Fatmi, Anna Bella Geiger, René Heyvaert, Ann-Veronica Janssens, Ragnar Kjartansson, Bernd Lohaus, Tala Madani, Aditya Mandayam, Guy Mees, Andrei Monastyrski, Hermann Pitz, Ayman Ramadan, Marwan Rechmaoui, Ed Ruscha, Stéphanie Saadé, Praneet Soi, Walter Swennen, Giambattista Tiepolo, Narcisse Tordoir, Narcisse Tordoir in samenwerking met Carla Arocha, Alioune Bâ, James Beckett en Brehima Koné, David Tretyakoff, Alan Uglow, Richard Venlet, Didier Vermeiren, Reindeer Werk.

Curatoren: Narcisse Tordoir i.s.m. Bart De Baere, Liliane Dewachter, Jos Van den Bergh.

De tentoonstelling werd gerealiseerd met de steun van:

Barjeel Art Foundation, Sharjah; Stad Antwerpen; Vlaams-Nederlands Huis deBuren; Vrienden van het M HKA; Wouter De Ploey.

Publicatie

zie hoofdstuk 13.1.2 Flankerende publicaties

Extra Muros:

In gewijzigde vorm reisde deze expositie onder de titel ‘Tordoir verkent Tiepolo’ door naar het museum Het Valkhof in Nijmegen (NL) waar ze van 1 februari tot 14 juni 2015 te bezichtigen was.

COMMUNICATIE

1. Advertenties in het internationale magazine De Groene Amsterdammer (NL) en het nationale magazine H ART
2. Elektronische nieuwsbrief
3. Banner op website M HKA
4. Facebook en Twitter
5. M HKAZine (5.000 ex.)
6. Jaarbrochure (10.000 ex.)
7. Uitnodigingen (6.400 ex.)
8. Opening met VIP-rondleidingen en receptie

PERSAANDACHT

Ondanks het feit dat Narcisse Tordoir zijn oeuvre de laatste jaren voornamelijk via galeriepresentaties toonde, stond deze tentoonstelling al weken voor de opening op de radar van pers en publiek. Knack en De Standaard tipten de tentoonstelling als de *must see* van het voorjaar.

Alle belangrijke Belgische print- en onlinemediawaren lovend over de tentoonstelling en prezen de inzet en de visuele uitwerking. *De Roze Spion* kreeg ook aandacht op Klara; Narcisse Tordoir werd uitgenodigd voor een gesprek in Pompidou. Het VRT-nieuws kwam de tentoonstelling bekijken naar aanleiding van de eerste Meet Me @ M HKA-rondleiding.

BEMIDDELING

VOLWASSENEN

- MUURTEKST:
titel en inrotekst, in NL, EN, FR
Fragment van tekst van Allard Schröder

– FOLDER

Boekje in A5-formaat, inleiding op de tentoonstelling (250 woorden) + inleiding 6 thema's (Narcisse Tordoir, Tiepolo, M HKA-collectie, Barjeel Foundation, jonge kunstenaars, extra), in NL, EN, FR

– TITELBORDJES

Naam, titel, datum, courtesy

QR-code naar ensemblebank

Arcering om 5 thema's van de tentoonstelling aan te duiden

– MOBIELE APPLICATIE

Meer informatie over kunstenaar en ieder werk via QR-code op titelbordje of door te surfen naar ensembles.org

– AUDIOVISUELE BEMIDDELING

Video-interview met Narcisse Tordoir over het hoe en wat van de tentoonstelling,

In NL, ondertiteld in EN en FR (centrale zaal op tweede verdieping)

GEZINNEN EN KINDEREN

IN HET SALON

- Gezinsspel voor kleintjes (4-10 jaar)
9 zoekopdrachten met filosofische verwerking
- Gezinsspel voor jongeren (10-16 jaar)
11 stellingen die aanzetten tot nadenken over kunst en originaliteit
- Module in het salon (alle leeftijden)
Collage-opdracht geïnspireerd door de werken van 'The Pink Spy'

GIDSEN

- Curatorenrondleiding door Narcisse Tordoir
- Gidsenmap

7.2 COLLECTIEPRESENTATIE 36: OLGA CHERNYSHEVA: KEEPING SIGHT (BLIK VASTHOUDEN) 24.10.2014 — 18.01.2015 M HKA, Antwerpen | 2^e verdieping

Het M HKA beëindigde met deze expositie de reeks *Collectie-interventies*, waarbij hedendaagse kunstenaars werden uitgenodigd om een tentoonstelling te maken op basis van werken uit de M HKA-collectie, aangevuld met eigen werk. De voorbije jaren is o.m. samengewerkt met de Engelse kunstenares **Emily Wardill** (2011) en de Vlaamse kunstenaar **Maarten Vanden Eynde** (2012).

De internationaal gerenommeerde Russische kunstenares **Olga Chernysheva** (°1962, woont in Moskou) werd uitgenodigd om de M HKA-collectie te onderzoeken en er een respons op te ontwikkelen. Chernysheva behoort tot de in de jaren 90 opkomende Moskouse generatie, die opgang maakte tijdens een periode van grote politieke en culturele veranderingen, die echter ook werden bepaald door de moeilijke hervormingen van het Sovjetsysteem en de economische problemen die een groot deel van de bevolking troffen. Haar werk in verschillende media — waaronder ook zeer korte essays die ze combineert met stilstaande of bewegende beelden — is gebaseerd op een nauwkeurige observatie van de werkelijkheid om haar heen.

Dankzij de samenwerking met de V-A-C Foundation in Moskou heeft het M HKA een nieuw werk van Chernysheva kunnen verwerven, de video-installatie *Screens* (2013). Het werk werd opgenomen in de tentoonstelling, samen met haar recente audiovisuele installaties, foto's en tekeningen. Chernysheva selecteerde ook werken uit de M HKA-collectie van **Francis Alÿs**, **Hans Eijkelboom**, **Antoni Muntadas** en **Hermann Pitz**. Het geheel kon worden beschouwd als een commentaar op de verschillende noties van 'visie': iets dat zowel fysiek en mentaal is, als geïndividualiseerd en sociaal geëngageerd.

Olga Chernysheva zet de lange Russische traditie van **sociaal realisme** (zeer verschillend van het socialistisch realisme, de officiële artistieke doctrine van de Sovjet-Unie), en van kunst als een soort kritisch en medelevend narratief, voort. Haar werk is zowel formeel verfijnd, als subtiel humoristisch. Enkele van haar talrijke solotentoonstellingen waren *In the Middle of Things* in BAK, Utrecht (2011) en *Compossibilities* in Kunsthalle Erfurt in 2013. Ze nam deel aan verschillende internationale groepstentoonstellingen, zoals de 6^e Biënnale van Berlijn in 2010 en *Ostalgia* in het New Museum in New York in 2011. Chernysheva vertegenwoordigde Rusland op de Biënnale van Venetië in 2001.

De tentoonstelling toonde ook werk uitgeleend door de kunstenares en **DIEHL Gallery** in Berlijn, werken uit **Irina** en Maris Vitols' collectie in Riga en uit **Dmitry Aksenovs** collectie in Moskou en Wenen.

Curatoren: Olga Chernysheva & Anders Kreuger.

Projectsponsor: V–A–C Foundation in Moskou.

Op de openingsavond van de tentoonstelling vond er een kunstenaarsgesprek plaats met Olga Chernysheva gemodereerd door M HKA-curator Anders Kreuger in het auditorium van het M HKA.

COMMUNICATIE

1. Advertentie in het nationale magazine H ART
2. Elektronische nieuwsbrief
3. Banner op website M HKA
4. Facebook en Twitter
5. M HKAzine (5.000 ex.)
6. Jaarbrochure (10.000 ex.)
7. Opening met receptie

PERSAANDACHT

Door het kleinschalige(re) karakter van *Keeping Sight*, en de overweldigende aandacht voor *Panamarenko Universum* twee weken ervoor, was de persaandacht nationaal beperkt tot een aankondiging in Knack en een recensie in H ART. Een tweede, grotere golf persaandacht kwam er dankzij een internationale persreis, georganiseerd door CAHF. De twintigtal journalisten van onder andere Contemporary Art Daily, Artforum, Frieze, Corriere della Sera en Der Spiegel reageerden enthousiast en zorgden voor een boost aan internationale aandacht en bezoekers.

BEMIDDELING

VOLWASSENEN

- MUURTEKST EN TITEL
Titel in drie talen + datum, eerste verdieping
- FOLDER
Postkaartenreeks met inleidende teksten
- TITELBORDJES
Naam, titel, datum, courtesy
QR-code verwijst naar ensemblebank
- MOBIELE APPLICATIE
Meer informatie over kunstenaar en ieder werk via QR-code op titelbordje of door te surfen naar *ensembles.org*
- Audiovisuele bemiddeling
Video-interview met Olga Chernysheva
In Engels, vertaald in Nederlands en Frans

GEZINNEN EN KINDEREN

IN HET SALON

- Museumspel voor gezinnen met kinderen (5-12 jaar)
Drie zoekopdrachten in de tentoonstelling, met telkens twee niveaus
- Meeneemopdracht voor alle leeftijden

GIDSEN

- Curatorenrondleiding door Anders Kreuger
- Gidsenmap

8 LATT-Dialoog

Lonely At The Top (LATT) op de zesde verdieping van M HKA was in 2014 een plek voor dialoog. In vier afleveringen nodigde een gerenommeerde kunstenaar telkens een minder bekende collega uit voor een presentatie. Anne-Mie Van Kerckhoven, Luc Tuymans, Ria Pacqué en David Claerbout inviteerden, want niemand beter dan kunstenaars zelf om aan te geven welke andere kunstenaars van belang zijn. De minder bekende kunstenaars op hun beurt kozen in de presentatie telkens één of meerdere werken van de gevestigde naam. Op de donderdagavond van de preview van een nieuwe *Dialoog* gingen beide kunstenaars telkens in gesprek.

DIALOOG #1

ANNE-MIE VAN KERCKHOVEN – ANDREA PICHL

24.01 — 23.03.2014

Preview met kunstenaarsgesprek op donderdag 23 januari — 19u
6e verdieping

Anne-Mie Van Kerckhoven stelde Andrea Pichl voor, een Duitse kunstenares die geïnspireerd wordt door inconsistenties en tegenstrijdigheden in de socialistische architectuur, door de vreemde manier waarop tussenruimtes worden overbrugd, door vaak verwaarloosde gegevens, en door elementen die 'officieel' als een mislukking worden beschouwd. De vele gedaanten van socialistische architectuur vormen de primaire focus van haar onderzoek, waarvoor ze veel heeft gereisd, op zoek naar meer voorbeelden.

Curator: Liliane Dewachter.

DIALOOG #2

LUC TUYMANS – VANESSA VAN OBBERGHEN

04.04 — 15.06.2014

Preview met kunstenaarsgesprek op donderdag 03.04.2014 — 19u
6^e verdieping

Luc Tuymans stelde Vanessa van Obberghen voor, een Antwerpse kunstenares die op multimediale wijze reflecteert over de beeldvorming van de 'ander', over migratie en integratie. Met haar werk wil van Obberghen voor de bezoeker ruimte en tijd creëren om zijn of haar vooroordelen in vraag te stellen.

Curator: Jos Van den Bergh.

DIALOOG #3

RIA PACQUÉE – FILIP GILISSEN

27.06 — 05.10.2014

Preview met kunstenaarsgesprek REAL politics FAKE art GOLD gold, gemodereerd door Dessislava Dimova op donderdag 26.06.2014 — 19u
6e verdieping

Ria Pacqué stelde Filip Gilissen voor, een Brusselse kunstenaar die aan de hand van reclame-, marketing- en mediataal op een ironische manier commentaar levert op de geglobaliseerde consumptiemaatschappij. Op multimediale wijze (events, performances en installaties) analyseert hij onze dromen, illusies en de zoektocht naar succes en waardering. Op zondag 5 oktober vond de finissage plaats met om 18u de performance Show Me The Magic.

Curator: Leen De Backer.

DIALOOG #4

DAVID CLAERBOUT – JOHN GERRARD

24.10 — 18.01.2015

Preview met kunstenaarsgesprek op donderdag 23.10.2014 — 20u
6^e verdieping

Voor de vierde en laatste aflevering nodigt David Claerbout de in Dublin werkende kunstenaar John Gerrard uit. Beiden werken met digitaal gegenereerde, technisch complexe beelden, maar hun focus ligt op visuele precisie. Voor deze tentoonstelling tonen ze beiden werk gebaseerd op bestaande fotografische beelden.

David Claerbout toont *Oil workers (from the Shell company of Nigeria) returning home from work, caught in torrential rain* (2013, eenkanaals-videoprojectie, HD-animatie, kleur, zonder geluid, zonder einde). Courtesy: de kunstenaar, Galerie Micheline Swajcer, Brussel, en Sean Kelly Gallery, New York.

John Gerrard toont *Dust Storm (Dalhart, Texas)* (2007, simulatie, variabele afmetingen). Courtesy: de kunstenaar, Thomas Dane Gallery, Londen, en Simon Preston Gallery, New York

Curator: Anders Kreuger.

COMMUNICATIE

1. Advertenties in het nationale magazine H ART
2. Elektronische nieuwsbrief
3. Banner op website M HKA
4. Facebook en Twitter
5. M HKAZine (5.000 ex.)
6. Jaarbrochure (10.000 ex.)
7. Preview met receptie

PERSAANDACHT

LATT-presentaties hebben door hun kleinschalige karakter altijd minder aandacht gekregen, maar de *Dialoog*-reeks kon toch rekenen op belangstelling voor de vier delen. Feeling, Zone 03, De Morgen en H ART besteedden er aandacht aan, en vooral H ART ging met interviews of recensies dieper in op de presentaties.

BEMIDDELING

- MUURTEKST
Algemene muurtekst verduidelijkt het dialoogconcept en kondigt de 4 edities aan, in vinylletters, op muur 5de verdieping
- FICHE
Herbruikbare infofiches in NL, per editie
- TITELBORDJES
Naam, titel, datum, courtesy
QR-code verwijst naar meer informatie op de ensemblebank
- MOBIELE APPLICATIE
Meer informatie over kunstenaar en ieder werk via QR-code op titelbordje of door te surfen naar ensembles.org

9 INBOX

In 2014 reserveerde het M HKA de vijfde verdieping — waar tijdens het Hessenhuisproject een aantal bijzondere installaties van jonge kunstenaars werden getoond — voor verrassende interventies en intieme pop-up presentaties.

INBOX wordt zo een plaats die inspireert en verrast, en ons een blik gunt in het universum van bevlogen denkers en doeners. Met INBOX creëert het M HKA ruimte voor een aantal van de vragen die vaak aan het museum worden gesteld. In de periodes tussen de verschillende events tonen we een selectie van onze collectiewerken, met speciale aandacht voor videokunst.

9.1 ZEEFDrukKEN VAN KRIS FIERENS 17.01 — 16.02.2014

Kunstenaar Kris Fierens was de eerste gast in INBOX. Van 18 januari tot 16 februari stelde hij er zijn boek met zeefdrukken voor, 48 zeefdrukken op vijf exemplaren die hij maakte tijdens een residentie in het Frans Masereel Centrum.

In het intieme kader van INBOX werden de kleurrijke, delicate zeefdrukken gepresenteerd op lange tafels, onderverdeeld in compartimenten van 27 x 36 cm, de afmetingen van de zeefdrukken.

Voor zijn zeefdrukken vertrekt Kris Fierens vanuit de krachtige vitaliteit en de dynamische schoonheid van 'een beweging'. Hieruit resulteren telkens weer subtiele en verfijnde werken, die nooit te herhalen zijn. En toch wil de kunstenaar nooit vrijblijvend zijn, letterlijk 'niet-toegewijd' of zonder enige vorm van verplichting. Volgens Fierens is kunst, om te kunnen slagen, het aan zichzelf verplicht om toe te eigenen, om zich iets aan te matigen. Dat maakt zijn werk tot een evenwichtsoefening tussen vrijheid en vrijblijvendheid.

Kris Fierens maakte de zeefdrukken voor deze bijzondere editie tijdens een zes weken durende residentie in Frans Masereel Centrum in Kasterlee, onder begeleiding van meesterdrukker Ivan Durt. Het Frans Masereel Centrum biedt een werkplaats en residentie aan kunstenaars en critici die willen werken met diepdruk, hoogdruk, zeefdruk en lithografie, of die de positie van de grafiek in relatie tot beeldende kunsten willen onderzoeken.

9.2 A4 MULTIPLE (4) VAN LODE GEENS 14.03 — 25.03.2014 Preview op donderdag 13.03.2014

Na Kris Fierens was Lode Geens de volgende gast in INBOX, met de presentatie van *A4 Multiple (4)*. Voor de vierde keer op rij stelde Geens *A4* samen, een map met zeven multiples op A4-formaat die in een oplage van vijftig exemplaren verschijnt. Geens nam het initiatief voor dit project uit een passie voor multiples, kunstwerken die in een beperkte oplage verschijnen.

A4 Multiple (4) is een editie van zeefdrukken van Fred Bervoets, Kasper Bosmans, Damien De Lepeleire, Werner Mannaers, Xavier Noiret-Thomé, Koen van den Broek en Walter Swennen. Samen met de map werden ook de originele werken waar de zeefdrukken naar gemaakt werden, tentoongesteld in INBOX.

In 2007 verbaasde de jonge kunststudent Lode Geens (°1980) vriend en vijand met de publicatie van *A4*. Als verwoed verzamelaar van vintage parafernalia en kunstenaarsmultiples, nam hij het initiatief tot een betaalbare uitgave met multiples van medestudenten en van jonge, Antwerpse kunstenaars van wie hij het werk apprecieerde. Voor deze ambitieuze onderneming wist hij zich ondersteund door de studentenraad van de Koninklijke Academie voor

Schone Kunsten Antwerpen. Nononse A4 getiteld (het formaat waarbinnen de kunstenaarsbijdragen zich zouden situeren), verscheen als eerste editie in mei 2007 met een oplage van 50 exemplaren. Ze werd onder ruime belangstelling voorgesteld in de nieuwe Antwerpse ruimte *Gallery 85*. In het beige archiefmapje trof men, naast een tegendraadse inleiding door Hans Theys, een *Cake Box Edition* van Vaast Colson aan, een flashy ijskaststicker van Dennis Tyfus, een kleurenfoto van Leon Vranken, een zeefdruk van Tomas Boiy, een kleurendia van Celine Felga, een DIY sculptuur van Timothy Segers en een collage van Geens zelf.

Omdat de reacties bijzonder positief waren, zette Geens zich meteen aan een opvolger. Amper een jaar later werd A4(2) voorgesteld in het M HKA. Opnieuw ingeleid door Hans Theys, en deze keer in een stevige kartonnen opbergdoos met een opgekleefd werk van Dennis Tyfus, bevatte de editie speciaal gemaakte bijdragen op 50 exemplaren van Philippe Van Wolputte (een tekstprint), Timothy Segers (een kleurenfoto), Guy Rombouts (een knipsel), Kati Heck (een manueel gekleurde zeefdruk), Danny Devos (een manifest in een zakje met aarde) en Lode Geens (een brief met cd).

Ook de derde editie werd het jaar daarop (2009) in het M HKA gepresenteerd, vergezeld van een live tekenperformance van Rinus Van De Velde. Deze keer verschole de 7 gesigeneerde kunstwerken zich in een aluminium doos die associaties opriep met *Caran d'Ache* kleurpotloden. In zijn begeleidende tekst schetst Hans Theys hoe archeologen van de toekomst zich het hoofd braken over de vondst van deze 'blikken doos' met vreemde inhoud. Damien de Lepeleire voorzag een originele collage, Paul Casaer een bedrukte glasplaat, Benjamin Verdonck een ironische sticker, Freek Wambacq een zeefdruk, Walter Swennen een kleurenfotokopie, Rinus Van De Velde een serigrafie en Ria Pacquée een kleurenfotoprint.

Toen werd het plots stil rond A4. Lode Geens zette zich volledig in voor het kunstenaarsinitiatief NICC en stelde er diverse tentoonstellingen samen, waaronder een over multiples. Tot hij, aangesproken door de compromisloze schilderkunst die hij rondom zich zag, opnieuw de behoefte kreeg deze in een betaalbare editie te bundelen. De vierde editie van A4 (opnieuw op 50 exemplaren) week door zijn focus op de schilderkunst enigszins af van de vorige. Vergezeld van een tentoonstelling in het M HKA met schilderijen van Walter Swennen, Fred Bervoets, Damien de Lepeleire, Koen Van Den Broek, Werner Mannaers, Kasper Bosmans en Xavier Noiret-Thomé, nam ze de vorm aan van een klassiek ogend boek. De 'reproducties' van de getoonde schilderijen zijn echter losbladige zeefdrukken, door de kunstenaars gesigeneerd en in bepaalde gevallen zelfs van een manuele 'retouche' voorzien. Het plezier van het schilderen en het feest van de kleur spatten je vanop elke bladzijde tegemoet. A4 4 vormde daardoor zowel een draagbare tentoonstelling als een explosief picturaal prentenboek.

9.3 BOEKPRESENTATIE HUGO PUTTAERT 'THINK IN COLOUR'

28.03 — 02.04.2014

Preview op donderdag 27.03.2014

Think in Colour is een uitzonderlijke catalogus met meer dan 380 pagina's gewijd aan het kleurrijke oeuvre van grafisch ontwerper Hugo Puttaert (°1960). *Think in Colour* is een visuele trip doorheen het jarenlange werk van de Brusselse ontwerper, tevens docent aan Sint-Lucas Brussel, creatief directeur en hoofdredacteur van Addmagazine. Puttaerts designstudio Visionandfactory wordt door heel wat Belgische en internationale bedrijven gesmaakt voor haar frisse *no-nonsense*-aanpak van grafische vormgeving.

Eerder dan een volledig overzicht, biedt *Think in Colour* een selectie, een caleidoscopisch beeld op de veelvormige *output* van studio Visionandfactory.

Het geselecteerde werk wordt gekaderd aan de hand van teksten die een inzicht verschaffen over de geschiedenis en de processen van de studio en de visie op het ontwerpvlak door Hugo Puttaert. Cruciaal daarin is het credo 'think in colour' en met een kaft in irisdruk en honderden kleurenpagina's, is dit boek daar ook een treffende illustratie van. Het werd uitgegeven door MER.Paper Kunsthalle.

In INBOX werd het boek gepresenteerd in een door Jan en Randoald speciaal ontworpen installatie: een soort module die het boek afwisselend opwarmt en afkoelt. Wanneer het boek koud is, wordt het zwart; wanneer het opwarmt, wordt het volledig gekleurd. Samen met kritische en scherpe opiniestukken van gastauteurs Rick Poynor en Steven Cleeren werd Puttaerts visie op grafisch ontwerp en het artistieke denken uiteengezet.

9.4 JAN COX HOE DE HERINNERING VAN EEN KUNSTENAAR HEDENDAAGS HOUDEN?

06.04 — 29.06.2014

Preview op zondag 06.04.2014: gesprek tussen Koen van den Broek en Philippe Pirotte over Jan Cox; met Jan De Vree als moderator.

De Vlaamse Gemeenschap is een belangrijk artistiek ensemble rijker: Jan Cox, de mede-oprichter van de Jeune Peinture Belge, verwant aan Cobra, en de internationale spilfiguur bij de start van de Antwerpse galerie De Zwarte Panter. Adriaan Raemdonck van De Zwarte Panter heeft een deel van de kern van zijn verzameling Jan Cox geschonken aan het M HKA. Hij doet dit als statement over het belang van publieke instellingen.

"Jan Cox kun je vanuit verschillende invalshoeken benaderen," zegt Bart De Baere, directeur van het M HKA. "Kunsthistorisch gezien is hij een vaste waarde als mede-oprichter van de Jeune Peinture Belge. Maar je kunt hem ook zien als een kunstenaar die de canon van de schilderkunst voortzet, zoals het Koninklijk Museum in Antwerpen vijf jaar geleden deed. Het M HKA kiest voor een derde invalshoek: Cox als een kunstenaar die hedendaags blijft. Want we vinden zijn artistieke waarde nog te weinig belicht."

Adriaan Raemdonck heeft een lange geschiedenis met Jan Cox. Toen Cox terugkeerde uit de Verenigde Staten, werd hij de spilfiguur in het jonge verhaal van de Zwarte Panter. Na zijn zelfmoord in 1980, werd Raemdonck zijn testamentuitvoerder. Galerist, vriend, en ook verzamelaar. Raemdonck verzamelde een aantal werken van Cox die hij nooit te koop aanbood, maar in de plaats daarvan koesterde omdat hij zich afvroeg hoe ze op de juiste manier een plaats konden vinden. De kern van die werken schonk hij aan het M HKA. Met zijn schenking werden ze dus publiek bezit. Het museum is immers de belangrijkste tempel die er is, vindt Raemdonck.

Om uit het genereuze aanbod van Adriaan Raemdonck de juiste keuzes te maken, nodigden we twee kunstenaars uit om samen met het museum en Adriaan Raemdonck de finale beslissing te nemen: schilder Koen van den Broek en performancekunstenaar Vaast Colson. Het ging er immers niet om om zo veel mogelijk werken naar het M HKA te halen, maar om samen te kijken wat de beste invalshoek is. Hier was de vraag: welk ensemble van Jan Cox zou best in publiek domein bewaard blijven?

De uiteindelijke selectie bevat voornamelijk werken uit Cox' latere oeuvre die men als 'bronwerken' of 'pilootwerken' zou kunnen omschrijven. Het zijn werken waarin de kunstenaar zelf op avontuur gaat, scherpe werken die ook vandaag nog heel fris blijven. Er zijn schilderijen bij, maar ook een groot aantal sculpturen die Jan Cox op het einde van zijn leven maakte. Daarnaast zijn er bijzondere tekeningen en archiefmateriaal, zoals de brieven die hij schreef aan Hugo Claus toen Cox decaan was aan de academie van Boston.

In het voorjaar van 2014 toonde het M HKA in INBOX gedurende telkens een maand de selectie van Koen van den Broek, Vaast Colson en Philippe Pirotte. Op een later tijdstip wordt het hele ensemble getoond. Het M HKA redigeerde ook een aantal van de ongepubliceerde teksten van Jan Cox, die opgenomen zijn in het digitaal platform rond de kunstenaar. Later dit jaar zal de stichting De Vlaamse Gids de artikels die Cox voor het gelijknamige tijdschrift schreef, bundelen in een boek, samen met enkele belangrijke interviews. Met deze aanwinst voegt het

M HKA opnieuw een stukje toe aan het verhaal van de internationaliteit van de Antwerpse beeldende kunstscène.

- Aflevering 1: 06.04 — 04.05.2014
De keuze van Koen van den Broek
 - Aflevering 2: 06.05 — 01.06.2014
De keuze van Vaast Colson
 - Aflevering 3: 03.06 — 29.06.2014
De keuze van Philippe Pirotte
-

9.5 PARTY 02.08 — 24.08.2014

Ter ere van de tiende verjaardag van Museumnacht presenteerden we *INBOX Party*. De meest feestelijke kunstwerken uit de M HKA-collectie werden van onder het stof gehaald en opgeblonken voor deze verjaardagseditie.

De 5e verdieping van het M HKA werd omgetoverd tot een forum voor de meest uitgelaten werken uit de collectie:

- Vaast Colson & Dennis Tyfus: Het middelpunt van de belangstelling, 2014;
 - Luc Tuymans: Feu d'artifice, 1982;
 - Ria Pacquée: The girl who was never asked to marry, 1988;
 - Kerim Ragimov, *Human Project Portrait n°16*, 1994-2003.
 - Alain Arias-Misson: video van de performance The Public Linguistic Poem, 2013
-

9.6 LINES, LAUREAAT VAN KUNSTBENDE 28.08 — 04.09.2014

Kunstbende, dé competitie voor kunstzinnige jongeren van 13 tot 19 jaar, bestaat vijftien jaar. Voor die feesteditie werd cultuurcentrum De Warande in Turnhout ingepalmd door jong geweld van over het hele land. In verschillende categorieën werden de besten naast elkaar geplaatst. **LINES**, beter bekend als **Linus Bonduelle**, kaapte de hoofdprijs in de categorie *Beeldend Nationaal* weg: een week lang expositieruimte in INBOX. Van 28 augustus tot 4 september zal het werk van deze 18-jarige jongeman uit Leefdaal getoond werd op de vijfde verdieping van het M HKA.

LINES' frisse en diverse oeuvre bestaat uit grafische experimenten met fotomateriaal, verschillende illustratieve observaties — al dan niet opgetekend in een schriftje — en het werk waarmee hij Kunstbende won: *What I See When I Close My Eyes*. Het kunstwerk kwam tot stand na enkele experimenten met pen en drager. Uiteindelijk koos Linus Bonduelle ervoor om een witte MDF-plaat te gebruiken als ondergrond. Met zwarte stift en vaste hand begon hij te tekenen, startend in de linkerbovenhoek. Langzaam werd de plaat gevuld met beelden die spontaan in hem opkwamen, vaak geïnspireerd door vrienden en het dagelijkse leven. Allerlei figuren en objecten zwermen in een cartooneske stijl door elkaar, maar door het gebruik van een enkele kleur en medium oogt het geheel toch enigszins sober. Toch wil Bonduelle niet dat

dit ene werk hem definieert; hij beheerst meerdere stijlen en wil steeds blijven experimenteren.

9.7 CHRISTOPHE TERLINDEN
10.10 — 02.11.2014
Preview op 09.10.2014 – 19u

INBOX presenteerde een tentoonstelling met oud en nieuw werk van Christophe Terlinden, naar aanleiding van *0123456789*, de eerste monografie over de kunstenaar. Het boek, met een bijdrage van M HKA-directeur Bart De Baere, is een coproductie tussen het M HKA en ISELP (zie hoofdstuk 13.1.5 Flankerende Publicaties).

9.8 ILSE D'HOLLANDER
WORKS ON PAPER
06.11 — 16.11.2014

Ilse D'Hollander schildert als een handelend persoon, waarbij ze haar *zijn* investeert in het schilderen. Haar werk laat zich niet gemakkelijk in woorden vatten. Zelf gaf de kunstenares geen verklarende uitleg bij haar werken, en kregen haar schilderijen ook geen titel. Voor haar staat de handeling van het schilderen centraal. Ze gaat niet op zoek naar een herpositionering van de schilderkunst, of naar vernieuwingen binnen een oud medium. De tentoonstelling *Works on paper* in INBOX werd vergezeld door het gelijknamige boek, uitgegeven door Hannibal, dat op 6 november werd voorgesteld, met sprekers Eric Rinckhout en Hans Martens.

9.9 ANN EYSERMANS
P-TRAINS (ASTRIN PHOSPHORA)
20.11 — 07.12.2014

In *P-Trains (Astrin Phosphora)*, een intermediaal doctoraatsonderzoek van Ann Eysermans, nemen de eenzame fysicus Frank Kondon en zijn hond Hund ons mee op een reis door een wereld van treinen en fosforescentie. Deze intieme audiovisuele voorstelling bestaat uit verschillende werelden die samenkomen in composities, vertellingen, klanken, bewegingen, parallellen en contradicties, tot één geheel, dat luidop davert en minzaam fluistert. De doctoraatsverdediging vond plaats op donderdag 27 november om 16:00 in het auditorium van het M HKA.

9.10 WOUT VERCAMMEN
A WELL-CONSIDERED IDEA OF AN EXHIBITION IN 3 PARTS
11.12.2014 — 15.03.2015

In het najaar was er bijzondere aandacht voor Wout Vercammen. Met *A well-considered idea of an exhibition in 3 parts* presenteerde het M HKA een driedelige tentoonstelling over Wout Vercammen, waarbij elk deel een eigen invalshoek heeft en werd samengesteld door drie verschillende curatoren: Jef Lambrecht, Frank Hendrickx en Ronny Van de Velde.

De tijd van Wout Vercammen (°1938) was een periode waarin de ene revolutie in de beeldende kunst volgde op de andere. De jonge kunstenaar werd ook gevormd door wat hij aantrof in de boekhandel van zijn vader,

gespecialiseerd in kunst en politiek. Tijdens zijn opleiding tot typograaf bracht een van zijn leraren, John Trouillard, hem in contact met de recente stromingen binnen de hedendaagse kunst.

Vanaf de jaren 50 stelde Vercammen tentoon in Antwerpse galerieën, maar ook in Duitsland, Zwitserland en Italië. In de jaren 60 verlegde Vercammen zijn actieterrein naar de happenings, samen met Panamarenko, Hugo Heyrman, Bernd Lohaus en Jacques Charlier. Eind jaren 60 vond de beeldtaal van Wout Vercammen haar definitieve en onmiskenbaar eigen vorm: rudimentaire gegevens zoals zijn Belgische identiteit, een 'toevalligheid' die Vercammen verhief tot readymade. In dezelfde lijn lag zijn keuze voor de vierkante meter als standaardafmeting.

Aan het einde van de jaren 70 nam Wout Vercammen met zijn compromisloze opstelling een aparte positie in op de Antwerpse kunstscène. Hij was een outsider en werd een *artist's artist*. Meer door zijn houding dan door zijn werk, dat weinig bekend was, werd hij een referentie voor nieuwe generaties kunstenaars, een levende legende die zelden exposeerde. Met *A well-considered idea of an exhibition in 3 parts* brengt het M HKA hulde aan een flamboyante kunstenaar, een losbol en een vakman.

Ter gelegenheid van deze tentoonstellingsreeks verscheen op initiatief van Ronny Van de Velde het boek 'Wout Vercammen' (zie hoofdstuk 13.1.6 Flankerende Publicaties).

— Aflevering 1: 1950-1970 – Curator: Jef Lambrecht

11.12.2014 — 11.01.2015

Preview met boekvoorstelling Wout Vercammen en gesprek tussen curatoren Jef Lambrecht, Frank Hendrickx en Ronny Van de Velde op donderdag 11 december om 19u in het auditorium van het M HKA.

— Aflevering 2: Belgische werken en woordschilderijen –

Curator: Frank Hendrickx

15.01.2015 — 15.02.2015

Preview op donderdag 15 januari vanaf 19u in het M HKAFE

— Aflevering 3: Postdadaïstisch en ander werk dat niet past in Aflevering 2 tot heden – Curator: Ronny Van de Velde

19.02.2015 — 15.03.2015

Preview op donderdag 19 februari vanaf 19u in het M HKAFE

Tussendoor opstelling collectiewerken (projecties)

van 18 februari tot 9 maart : De Gruyter, Jos & Thys, Harald – Parallellogram, 2000 – video

01.07 — 30.07.2014 : videowerk van Ria Pacquée: Inch'Allah

06.09 — 05.10.2014: videowerk an Ria Pacquée: Inch'Allah

COMMUNICATIE

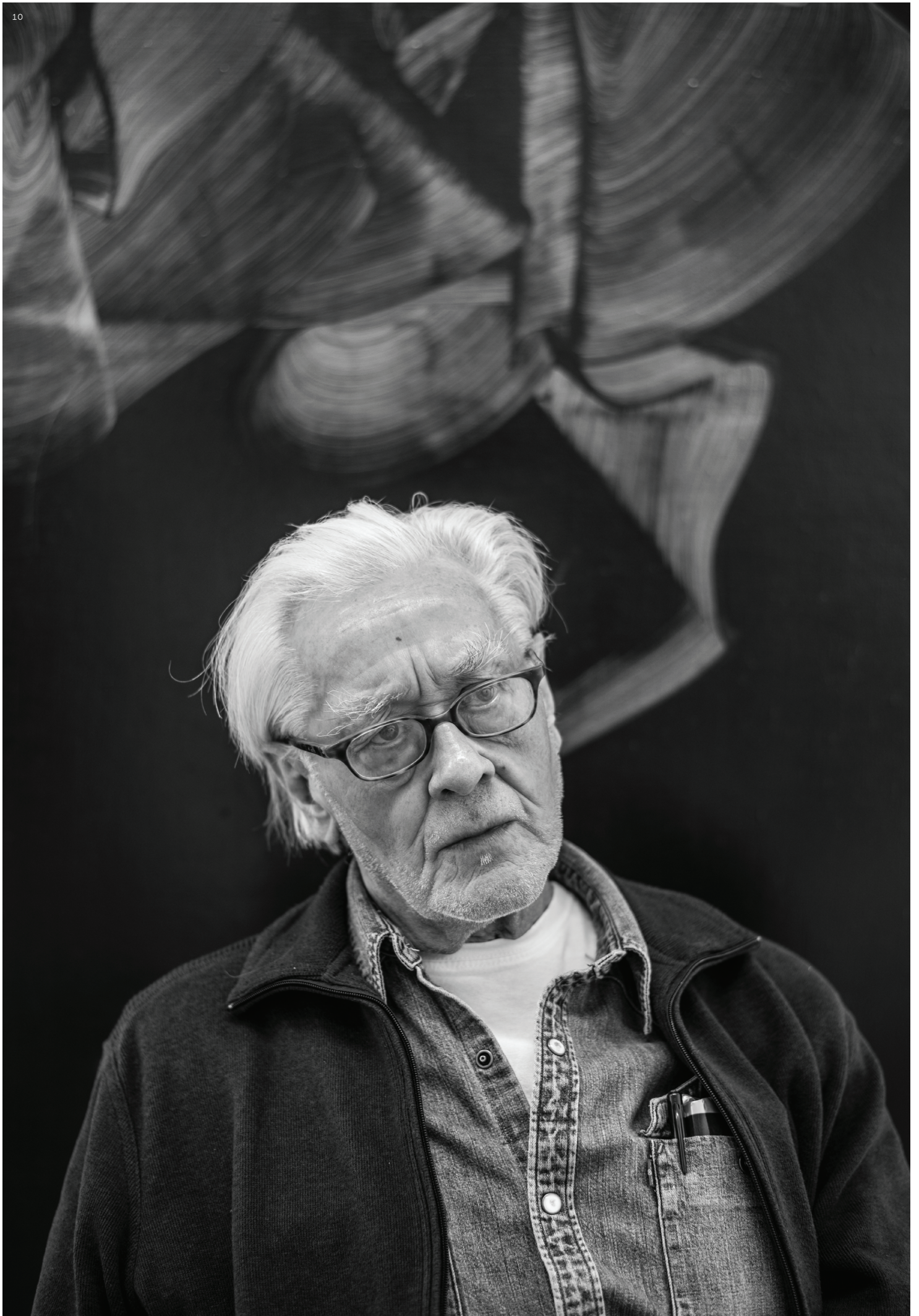
1. Elektronische nieuwsbrief
2. Banner op website M HKA
3. Facebook en Twitter
4. Kris Fierens werd mee opgenomen op uitnodigingskaart van Art's Birthday

PERSAANDACHT

De presentaties van Jan Cox en Wout Vercammen konden op ruime aandacht rekenen. Gazet van Antwerpen, De Standaard en Het Laatste Nieuws publiceerden interviews met Adriaan Raemdonck (naar aanleiding van Jan Cox), en H ART bracht een diepgaand stuk over leven en werk van Wout Vercammen.

BEMIDDELING

- MUURTEKST
Vinylletters op muur, korte toelichting tentoonstelling
- TITELBORDJES
Naam, titel, datum, courtesy
QR-code met link naar ensemblebank
- MOBIELE APPLICATIE
Meer informatie over kunstenaar en ieder werk via QR-code op titelbordje of door te surfen naar ensembles.org
- AUDIOVISUELE BEMIDDELING
Video/ARTtube

10 Kunstwerk van de maand in het M HKAFE

- Januari: Panamarenko, Blimp, 2013, collage
- Februari: Luc Deleu, Mobile medium architecture promotion, 1974
Zeefdruk op mat papier. Een exemplaar getekend in blauwe inkt
'Luc Deleu', met datum gestempeld '03 juli 1974'.
- maart: Patrick Van Caeckenbergh, Tekeningen van oude Bomen
(winter 2010-2011)
Pentel 120 3DX - 0,5mm A315 (series of 3 works)
- April: Jan Cox (in het kader van INBOX)
- Mei: Jan Cox (in het kader van INBOX)
- Juni: Jan Cox (in het kader van INBOX)
- Juli: Ivan Kozaric, Untitled (Angel), 1973
- Augustus: Patrick Corillon, C'est peut-être ici que..., 1989
- september: Thierry De Cordier, Discours Alpin, 1987
- Oktober: Thierry De Cordier, Discours Alpin, 1987
- November: Goele De Bruyn, Zonder titel (Sinterklaasraket), 1994
- December: Goele De Bruyn, Zonder titel (Sinterklaasraket), 1994

11 Extra Muros

31.01.2014 – Het M HKA een beetje terug naar het Paleis op de Meir
 Avond Herita met partners: Contour, Toneelhuis en Tim Van Steenberghe, AMUZ, strOhm, FoMu en AmuseeVous, Anne Zellien, meubelrestauratie i.s.m. Artesis Hogeschool en M HKA

De Vlaamse erfgoedorganisatie Herita vzw beheert verschillende erfgoedsites en organiseert als dienstverlener diverse erfgoedactiviteiten. Maar Herita tracht ook een beleid te ontwikkelen voor erfgoed, waarbij sites met een ander en meer dynamisch model ontsloten kunnen worden. De erfgoedorganisatie nodigde onder andere het M HKA uit om een creatieve invulling te geven aan de kamers van het voormalig Koninklijk Paleis op de Meir, nu in het bezit van Herita.

Het M HKA ging graag in op deze uitnodiging en richtte de historische Blauwe Zaal in met verschillende kunstwerken uit de ICC-tijd van Daniel Dewaele, Ben Vautier, Gordon Matta-Clark en James Lee Byars, maar ook met recentere collectiestukken van onder andere Vaast Colson, Koen van den Broek.

Het Paleis op de Meir huisvestte vroeger nl. het Internationaal Cultureel Centrum (ICC), opgericht in 1970 op initiatief van het Ministerie van Nederlandse Cultuur. Het ICC was de eerste publieke instelling voor hedendaagse kunst in Vlaanderen, en ontwikkelde zich onder leiding van toekomstig M HKA-directeur Flor Bex tot een dynamische ontmoetingsplek voor kunst(enaars) en publiek. Het ICC was daarmee de onmiddellijke voorloper van het M HKA. Het museum werd bij de oprichting in 1982 ook formeel de erfgenaam van het ICC, omdat het documentatiecentrum, de bibliotheek en de videotheek ervan werden opgenomen in het M HKA. Bovendien legde de ICC-tijd ook de basis voor de M HKA-collectie.

Beide partijen waren bijzonder enthousiast over de samenwerking en beslisten om een stukje geschiedenis van het baanbrekend ICC permanent in het Paleis te presenteren, aan de hand van documentair materiaal uit het ICC-archief dat het museum nu beheert. Daarnaast stelde het M HKA ook voor om de Blauwe Zaal in de oorspronkelijke functie te herstellen — een salon voor hedendaagse kunst — door er werk te tonen uit de M HKA-collectie. Op deze manier kan het museum opnieuw een band aangaan met de historische wortels waaruit het is gegroeid.

30—31.08.2014 – M HKA in het Paleis op de Meir
 Tijdens de Cultuurmarkt palmde het M HKA het Blauwe Salon van het Paleis op de Meir in. Het was de start van een permanente samenwerking tussen het Museum van Hedendaagse Kunst Antwerpen (M HKA) en Herita. Het M HKA toont vanaf dan nieuwe aanwinsten in het Blauwe Salon, en geeft zo een hedendaagse invulling aan de oorspronkelijke functie ervan: werk van (toenmalige) hedendaagse kunstenaars tonen. Er is werk te zien van Vaast Colson & Dennis Tyfus, Daniel Dewaele, Rodney Graham, Michelangelo Pistoletto, C.K. Rajan en Luc Tuymans.

Op deze manier keert het M HKA ook terug naar haar verleden.

M HKA in het Paleis op de Meir heeft ook een digitaal verlengstuk. Via de QR-codes bij de werken kunnen bezoekers meertalige informatie over de kunstwerken, kunstenaars en multimediale extra's raadplegen op hun smartphone of tablet. Maar ook via desktop thuis is dit multimediale platform te consulteren via www.ensembles.org.

M HKA verzamelt al meer dan 25 jaar een uitgebreide collectie nationale en internationale hedendaagse kunst. Door voortdurend de vinger aan de pols te houden en met een open blik naar de mondiale kunstwereld te kijken, wil het museum bezoekers aansporen tot reflectie. Maar het M HKA wil ook de muren van het museum openbreken en een dialoog aanmoedigen door de collectie buiten het museum te tonen. Het M HKA vond een partner in LOCUS, het steunpunt voor bibliotheken, cultuur- en gemeenschapscentra en lokaal cultuurbeleid in Vlaanderen. Het resultaat van deze samenwerking is *Visite*.

Gemeentebesturen, cultuur- of gemeenschapscentra en bibliotheken kunnen tijdelijk werken uit de M HKA-collectie ontlenen. Toch is *Visite* veel meer dan louter bruiklenen. Het wil cultuurwerkers en lokale besturen ondersteunen en adviseren in (de ontwikkeling van) een beleid rond hedendaagse beeldende kunst. Tijdens een tentoonstelling in het kader van *Visite* treden de kunstwerken uit de M HKA-collectie buiten de muren van het museum. Ze nodigen uit tot reflectie, en zetten aan tot projecten in samenwerking met de lokale partners.

Bornem: 03 — 31.05.2014

Kunstwerken uit de collectie van het M HKA op uitzonderlijke locaties in Hingene en Buitenland.

Chantal Akerman, Guillaume Bijl, James Lee Byars, Leo Copers, François Curlet, Raoul de Keyser, Luc Deleu, Lili Dujourie, Honoré D'O, Jimmie Durham, Pieter Engels, Robert Filliou, Dan Flavin, René Heyvaert, Fabrice Hyber, Ivan Kožarič, Wolfgang Laib, Guy Mees, Juan Muñoz, Hans Op de Beeck, Michelangelo Pistoletto, Hermann Pitz, Gert Robijns, Nicolás Uribe, Patrick Van Caekenbergh, Loreta Visic, Lawrence Weiner en Franz West. Opening op zaterdag 3 mei om 14u in Kasteel d'Ursel, Hingene

Genk: 02.07 — 31.08.2014

Tijdens de zomermaanden was de M HKA-collectie op visite in C-Mine in Genk. Bijzonder aan deze editie was dat alle Genkenaren door het cultuurstudiecentrum werden uitgenodigd om curator te zijn van de tentoonstelling. Veertig inwoners met totaal verschillende achtergronden en interesses stelden zich kandidaat. In een participatief proces, dat over meerdere maanden liep, vervulden deze veertig deelnemers zowat alle taken gerelateerd aan de realisatie van een tentoonstelling. Het resultaat was een zeer boeiende en frisse tentoonstelling, waarbij het publiek en de beleving centraal stond. *Visite* in Genk toonde werk van onder anderen Berlinde De Bruyckere, Wim Delvoye, Marlene Dumas, Ann Veronica Janssens, Anish Kapoor, Juan Muñoz en Luc Tuymans.

Diest: 27.11 — 21.12.2014

In het najaar ging de M HKA-collectie naar de citadel van Diest. De voormalige legerkazerne staat sinds twee jaar leeg, waardoor veel mogelijkheden zich aanbieden om op zoek te gaan naar nieuwe functies voor deze bijzondere plek. De stad Diest onderzoekt hoe ze de ruimtes als tentoonstellingslocatie kan inzetten, maar ook via kunst welke andere functies de site in de toekomst kan hebben. De werken uit de collectie van het M HKA werden getoond naast kunstwerken van jonge Vlaamse kunstenaars, waarvan enkelen nieuw werk hebben gemaakt voor het project. De impact van de ruimte heeft, net zoals de keuze van de werken, deze tentoonstelling naar een bijzonder niveau getild. *Visite* Diest toonde werk van o.a. Berlinde De Bruyckere, Lili Dujourie, Jimmie Durham, Jan Fabre en Marie-Jo Lafontaine.

COMMUNICATIE

1. Elektronische nieuwsbrief
2. Banner op website M HKA
3. Facebook en Twitter

PERSAANDACHT

De *Visite*-projecten kunnen steeds rekenen op aandacht in de regionale media, zowel print (Gazet van Antwerpen, Belang van Limburg, Nieuwsblad) als televisie (ATV, RTV, TV Limburg). Voor 2014 werd vooral het project in Genk ruim onder de aandacht gebracht, voornamelijk dankzij de medewerking van C-Mine.

12 Evenementen

12.1 STRUCTURELE EVENEMENTEN12.1.1 ART'S BIRTHDAY

17.01.2014

In 1963 riep Fluxus-kunstenaar Robert Filliou zijn verjaardag uit tot de officiële geboortedag van de 'kunst'. Dit statement in een Parijse bar groeide uit tot diverse Art's Birthday-feesten wereldwijd. Klara, H ART en M HKA slaan voor de zesde maal de handen in elkaar voor een feest ter ere van de kunst.

Eén van de hoogtepunten van de avond was de inhuldiging van het nieuwe gevelpaneel aan de Cockerillkaai. Op vraag van het M HKA maakt een kunstenaar een paneel dat een heel jaar lang, tot aan de volgende Art's Birthday, de gevel zal sieren. In 2014 was het de beurt aan Rinus Van de Velde. De jonge kunstenaar maakte een drieluik in zwart-wit van twaalf meter op drie. Van de Velde liet zichzelf fotograferen met zijn vrienden, die kunstenaars uit de twintigste eeuw incarneren.

Programma

- 19:30: Inhuldiging gevelpaneel Rinus Van de Velde
 - 20:30: Verwelkoming
 - 21:00: State of the Arts door Claude Blondeel
 - 21:30: Preview boekpresentatie Kris Fierens
 - 22:00: Verjaardagstaart door Hans Op de Beeck
 - 22:15: Optreden The Valerie Solanas
 - 23:00: Gratis tombola
- Doorlopend Muzikale opluistering door Duo Pack & Roll

COMMUNICATIE

1. Advertenties in de nationale magazines H ART en WeekUp
2. Elektronische nieuwsbrief
3. Banner op website M HKA
4. Facebook en Twitter
5. M HKAzine (5.000 ex.)
6. Jaarbrochure (10.000 ex.)
7. Uitnodigingen (2.000 ex.)
8. Evenement met receptie en gratis cava

PERSAANDACHT

De Morgen bracht een mooi artikel naar aanleiding van het nieuwe gevelpaneel van Rinus Van de Velde: de kunstenaar gaf de krant een *sneak preview* en vertelde meer over zijn inspiratiebronnen. Naar jaarlijkse gewoonte publiceerde H ART opnieuw de *State of the Arts*, dit keer van Claude Blondeel.

12.1.2 TIME CANVAS 2014 – LOVE SONG

Za 20 en zo 21.09.2014 van 11 tot 18u

Gelijkvloers – ronde zaal

Installatieproject met opnames op 3000 buttons van internationale artiesten
Co-productie : ChampdAction, deBuren, Objectif Exhibitions, M HKA.
Naar een concept van Serge Verstockt.

Love Song is een langetermijnproject met de officiële opstart in het M HKA. Vier Belgische organisaties selecteerden elk een 300-tal kunstenaars, componisten, muzikanten en schrijvers uit de hele wereld, en stuurden elk van hen per post een compact opnameapparaatje. Zij maakten daarop een opname van hun 'love song', en stuurden het apparaatje terug. Elk kregen ze ook een paar bijkomende toestelletjes, die ze op hun beurt aan anderen konden toesturen. Van 20 tot 21 september waren er reeds 400 opnames te beluisteren in M HKA, als geluidsinstallatie tijdens de 11de editie van het jaarlijkse Time Canvas Festival van ChampdAction & M HKA.

Als het universele van de love song de sleutel is tot zijn populariteit, en die populariteit leidt tot zijn enorme verspreiding, blijft er dan nog iets over van zijn betekenis en impact? Wat is een love song? Tot wie richt hij zich, en voor

wie is hij bedoeld? Voor het beantwoorden, of tenminste het ervaren van die vragen, biedt de uniformiteit van het toestelletje een egalitair productieapparaat dat een collectieve verscheidenheid aan interpretaties toelaat. De diversiteit vergroot nog door de gedecentraliseerde selectieprocedure die verschillende netwerken verbindt en exponentieel vergroot. En dit alles binnen een opmerkelijke economie: de goedkope apparaatjes functioneren dubbel, zowel opname als weergave. Plaats en tijd zijn geen obstakel, vermits er enkel gewerkt werd via posttrajecten en adresboeken.

LOVE SONG werd gerealiseerd mede dank zij de steun van de Vlaamse Gemeenschap en de Stad Antwerpen.

COMMUNICATIE

1. Elektronische nieuwsbrief
2. Banner op website M HKA
3. Facebook en Twitter

12.1.3 ARTIST TALKS *Auditorium*

Van februari tot juni 2014 organiseerde het M HKA in samenwerking met drie toonaangevende Antwerpse galerieën Artist Talks met telkens Johan Pas als moderator.

- donderdag 06.02.2014 – 19u30: Peter Rogiers – Tim Van Laere Gallery
- donderdag 20.03.2014 – 19u30: Dirk Braeckman – Zeno X Gallery
- vrijdag 28.03.2014 – 16u30: Adrian Ghenie – Tim Van Laere Gallery
- donderdag 08.05.2014 – 19u30: Mark Manders – Zeno X Gallery
- donderdag 22.05.2014 – 19u30: Kati Heck – Tim Van Laere Gallery
- vrijdag 06.06.2014 – 19u30: Anton Corbijn – Zeno X Gallery (in Cinema Zuid)
- donderdag 19.06.2014 – 19u30: Angel Vergara – Axel Vervoordt Gallery
- donderdag 04.09.2014 – 19u: Anne-Mie Van Kerckhoven – Zeno X Gallery
- donderdag 25.09.2014 – 19u: Nadia Naveau – Base Alpha Gallery
- donderdag 09.10.2014 – 19u: Maryam Najd – Galerie Van De Weghe (in het Engels en gemodereerd door Klara-nethoofd Chantal Pattyn)
- donderdag 13.11.2014 – 19u: Henk Visch – Tim Van Laere Gallery
- donderdag 04.12.2014 – 19u: Michael Wolf – GALLERY FIFTY ONE

COMMUNICATIE

1. Elektronische nieuwsbrief
2. Banner op website M HKA
3. Facebook en Twitter

PERSAANDACHT

De *Artist Talks* kregen aankondigende stukken in H ART en Knack Focus. Vooral de *Talk* met Anton Corbijn kon op heel wat aandacht rekenen.

12.2 OCCASIONELE EVENEMENTEN

12.2.1 INSIDE OUT te gast in Antwerpen 13.03 — 13.04.2014 *Gevel ronde zaal*

In maart veroverde het INSIDE OUT-project Antwerpen. Het M HKA en GZA Ziekenhuizen campus Sint-Vincentius leenden hun gevels uit als tijdelijke expositieruimte voor portretten van inwoners uit Antwerpen die hun bezorgdheid over de luchtkwaliteit in Vlaanderen uitdrukken. Het initiatief was een lokaal INSIDE OUT-project: een mondiaal kunstproject van de Franse kunstenaar en TED-winnaar JR die van de straat de grootste kunstgalerie ter wereld wil maken.

Het Antwerpse INSIDE OUT-project werd gerealiseerd door 'artists united' For A Better World vzw.

Sophie Rata, de vaste fotografe van het For A Better World-netwerk, leverde de sprekende portretten. Meer info via www.forabetterworld.net.

COMMUNICATIE

1. Elektronische nieuwsbrief
2. Website M HKA
3. Facebook en Twitter

PERSAANDACHT

Door de samenwerking met het Sint-Vincentiusziekenhuis kon *INSIDE OUT* op ruime aandacht rekenen bij zowel de regionale, als de nationale pers. Alle belangrijke print-media besteedden er aandacht aan, en ook radio (Radio 2 Antwerpen) en televisie (VRT-nieuws, De Zevende Dag en ATV) hebben erover bericht. Door de lancering te koppelen aan de opening van *De Roze Spion*, werd de aandacht gemaximaliseerd.

12.2.2 CIRCULUS MAXIMUS

20.05 — 01.06.2014

Gelijkvloers – ronde zaal

Circulus Maximus was een ruimtevullende installatie in de ronde zaal op de benedenverdieping van het M HKA. Als structuur bevroeg de installatie de identiteit van de dwingende cilindrische tentoonstellingsruimte.

Als materialisatie van de grootst mogelijke cirkel die zich in de zaal kon manifesteren, verbeeldde *Circulus Maximus* een poëtische maat van de ruimte. En als ruimtelijk scenario nodigde het de bezoeker uit tot (inter)actie. Wand, vloer en plafond van de zaal werden deel van de installatie. Het museale licht werd gevangen, waardoor schaduw ontstond. Geluid vulde de stilte. Architectuur werd intensiteit.

Circulus Maximus was een betreedbare sculptuur, opgebouwd uit materialen en componenten die ontleend waren aan het alledaagse architectuurvocabularium. De oneigenlijke opstelling van de constructie zorgde voor een gevoel van bevreemding, waardoor zich een geheel nieuwe wereld van mogelijke interpretaties opende. Een omgekeerd dak werd een verstilde tol, een op hol geslagen carrousel van associaties. De installatie was een immersieve, fysiek en mentaal betreedbare omgeving op schaal 1:1.

Circulus Maximus was ingebed in een verleden van twintig jaar tentoonstellen in de beide ronde zalen van het M HKA. Het bestuderen van het geheugen van deze plekken heeft geleid tot het bewust en onbewust citeren van, en refereren aan het werk van Ludwig Vandevelde, Dimitri Vangrunderbeek, Richard Venlet, Pieter Vermeersch en anderen die er tentoonstelden. Maar *Circulus Maximus* definieerde ook een nieuwe tentoonstellingsvloer in de ronde zaal. De installatie werd het toneel voor events en interventies die inhoudelijk resoneren met de ruimte in het algemeen, en met het project in het bijzonder. De naam *Circulus Maximus* verwees daarom naar het Circus Maximus, een Romeins bouwwerk bestemd voor publiek vermaak dat bijna 1000 jaar heeft bestaan.

Circulus Maximus was een project van Wim Goossens en Arnaud Hendrickx. Beiden zijn opgeleid als architect en hebben een onderzoekende praktijk die zich ontwikkelt op het raakvlak tussen kunst en architectuur. *Circulus Maximus* kaderde binnen een onderzoek naar het ruimtelijk affect aan het Departement Architectuur van de KU Leuven en werd gefinancierd door het Onderzoeksplatform voor Architectuur en Kunsten (OPAK). *Circulus Maximus* is de eerste in een reeks interventies waarbij het poëtisch meten wordt ingeschakeld als een mechanisme om de betekenis en de kenmerken van een ruimte te verkennen, en een architectuur van intensiteiten te installeren.

Programma

- *Circulus Maximus – FRONT/BACK*
Michael Van den Abeele en Nav Haq schreven met dubbele tong rond *Circulus Maximus*.
- Van dinsdag 20.05 tot en met zondag 25.05:
Circulus Maximus I
Luc Deleu, Marie-Jo Lafontaine & Ludwig Vandeveldde actualiseerden hun werk en de specifieke opstellingen die ze in het verleden in deze ruimte realiseerden in relatie tot de nieuwe tentoonstellingsomgeving van *Circulus Maximus*.
- Donderdag 22.05 van 19:00 – 20:00:
Circulus Maximus – Schijfdoop
Hilde d'Haeyere en Bára Sigfúsdóttir gingen een fysieke en associatieve dialoog aan met *Circulus Maximus* ter verkenning van de ruimtelijke structuur. Aansluitend was er gelegenheid voor nababbel en een drankje in het M HKA FE.
- Zondag 25.05 van 11:00 – 12:00:
Circulus Maximus I – Artist Talk
Hans Theys sprak over de ronde zaal van het M HKA aan de hand van *Circulus Maximus* en de actualisaties van een aantal werken die in deze ruimte tentoon werden gesteld: *Academical Upgrade* (opgesteld in 2004) van Luc Deleu, *Jeder Engel Ist Schrecklich* (opgesteld in 1994) van Marie-Jo Lafontaine en *Élément Cosmologique* (opgesteld in 1994 in combinatie met *Image du Monde*) van Ludwig Vandeveldde.
- Van dinsdag 27.05 tot en met zondag 01.06:
Circulus Maximus II
Dimitri Vangrunderbeek, Richard Venlet & Pieter Vermeersch bevroegen de bijzondere kenmerken en tentoonstellingscondities van de ronde ruimte en *Circulus Maximus* door een site specifieke interventie.
- Zondag 01.06 van 11:00 – 12:00:
Circulus Maximus II – Artist Talk
Een gesprek tussen Dimitri Vangrunderbeek, Richard Venlet en Pieter Vermeersch over de ronde zaal van het M HKA aan de hand van hun eerdere interventies in deze tentoonstellingsruimte en hun bijdrage aan *Circulus Maximus*.

COMMUNICATIE

1. Elektronische nieuwsbrief
2. Website M HKA
3. Facebook en Twitter

12.2.3 REIS NAAR HET MORGENLAND

28.08.2014

aan de hoofdingang van het M HKA in de Leuvenstraat

Een sculpturale doortocht door Antwerpen van 25 tot 30 augustus 2014; bedacht en uitgevoerd door FASE (een collectief gevormd door vijf jonge artiesten die rond dezelfde periode aan de beeldhouwrichting van het KASK te Gent studeerden).

Het volledige traject:

- Maandag 25 augustus: vertrek aan de Herbouvillekaai (SCHELD'APEN hangar) naar de WELVAERT WELTON aan de Nieuwpoortkaai.
- Dinsdag 26 augustus: vertrek van de Nieuwpoortkaai naar het PLANTIN en MORETUSMUSEUM op de Vrijdagsmarkt.
- Woensdag 27 augustus: vertrek van de Vrijdagsmarkt naar het TONEELHUIS aan de Graanmarkt.

- Donderdag 28 augustus: vertrek van de Graanmarkt naar het M HKA in de Leuvenstraat.
- Vrijdag 29 augustus vertrokken de wagens op sleeptouw van het M HKA in de Leuvenstraat naar het MIDDELHEIMPARK.
- Zaterdag 30 augustus van de poort van het MIDDELHEIMPARK tot aan het MIDDELHEIMMUSEUM.
- 's Avonds werd de tocht afgesloten met een feest in HET BOS.

REIS NAAR HET MORGENLAND was een productie van HET BOS en FASE met steun van de Theatremaker, met medewerking van Toneelhuis, Welvaert Welton, Plantin en Moretusmuseum, M HKA en Middelheimmuseum.

COMMUNICATIE

1. Elektronische nieuwsbrief
2. Website M HKA
3. Facebook en Twitter

12.2.4 THE OLFACTORY

23—26.10.2014

Aan de hoofdingang van het M HKA in de Leuvenstraat

The Olfactory is een reizend tentoonstellingsconcept van beeldend kunstenaar Peter de Cupere. Vanaf midden september werden in een verplaatsbare container meerdere tentoonstellingen met geur gehouden.

'Olfactory' betekent de 'sense of smell'. Olfactory Art is de term die men geeft aan kunstwerken met geur. Maar 'The Olfactory' is meer dan alleen een 'Scent Space', geurruimte. In de container wordt om de twee, soms zelfs om de dag nieuw beeldend en olfactief werk getoond. Peter De Cupere toont hierbij vele keren eigen werk, maar nodigt ook andere kunstenaars uit om werk te tonen. Daarnaast zijn er tentoonstellingen waarbij geurgebruik doorheen de geschiedenis wordt toegelicht.

'The Olfactory' is een experimenteel en interactief concept. Het tentoonstellingsprogramma ligt vast, maar wordt per week aangepast volgens de interactie dat er plaats vindt.

Van 23 oktober tot en met 26 oktober werd 'The Olfactory' aan het M HKA getoond.

Peter De Cupere voorzag voor deze dagen 2 interactieve tentoonstellingen en 1 perfumance, nl. perfumance 'DEFLOWERING'; een nieuw olfactisch werk van Peter de Cupere.

Een Madonnabeeld gemaakt van bevroren gewijd water smelt gedurende een uur. In het midden van haar lichaam bevindt zich een concentraat van een opwindende vaginale geur. Wanneer het Madonnabeeld begint te smelten, mengt het geurconcentraat zich met het gewijd water. In de ruimte is de geur dan licht waarneembaar. Bezoekers konden achteraf de geur van dichtbij besnuffelen of even met hun vinger de geurstof beroeren om zo de geur mee naar huis te nemen. De geur blijft lang aanwezig op de huid, ook na het wassen zal er een lichte geur blijven hangen. De vaginale geur werd ontwikkeld door een professioneel labo. Meerdere geuren werden gemengd tot een universele vagina geur. Het werk is een eerbetoon aan de vrouwelijkheid.

Het werk werd enkel op donderdag 23 oktober tussen 17u en 18u30 getoond; waarvan het eerste uur het smelten van het lichaam was.

Na het M HKA reisde The Olfactory verder naar de VUB (28-30.10.2014) en daarna naar de Zebrastraat in Gent (7-23.11.2014).

COMMUNICATIE

1. Elektronische nieuwsbrief
2. Website M HKA
3. Facebook en Twitter
4. Preview

PERSAANDACHT

De aandacht voor *The Olfactory* was eerder beperkt, en spitste zich vooral toe op het smeltende Mariabeeld, met artikels in Het Laatste Nieuws en P-Magazine.

12.2.5 YES - CARLY WIJS EN MARIJKE VAN WARMERDAM

14.12.2014

2^e verdieping – ronde zaal

doorlopend van 11 tot 18u

Op zondag 14 december presenteerde Monty in samenwerking met M HKA en Caravan Productions *Yes*, een doorlopende installatie-voorstelling van theatermaakster Carly Wijs en beeldend kunstenaar Marijke van Warmerdam. *Yes* is een bewerking van James Joyce's theatertekst *Exiles*, in een combinatie van theater, tekst, video, geluid en installatie.

Begeleid door de film *Monologue Intérieur* van de Nederlandse kunstenaar Marijke van Warmerdam speelden de drie acteurs Carly Wijs, Jerry Killick en Rasmus Ölme in een constante herhaling. Het verhaal heeft geen helder plot, maar kan alle kanten uitgaan, naar analogie met James Joyce's *stream of consciousness* en de grillige, ononderbroken stroom van het menselijke denken.

Onderworpen aan de dwang van het spelen, zijn de drie personages letterlijk gevangen in een museumruimte, waar hun theatrale *loop* begint als het museum de deuren opent en ophoudt als het museum sluit. Zowel het spel, de videofilm als het geluidwerk waren doorlopend te zien.

COMMUNICATIE

1. Elektronische nieuwsbrief
2. Website M HKA
3. Facebook en Twitter

12.3 EVENEMENTEN BEMIDDELING

12.3.1 KROKUSKRIEBELS

01 — 09.03.2014

Krokuskriebels is het tweejaarlijks cultuurproject van de Gezinsbond. Tijdens Krokuskriebels, dat om de twee jaar tijdens de krokusvakantie wordt georganiseerd, zetten musea in Brussel en Vlaanderen de deuren wagenwijd open voor gezinnen. De deelnemende musea programmeren dan een bijzonder aanbod waar (groot)ouders en (klein)kinderen samen aan kunnen deelnemen.

Met dit evenement wil de Gezinsbond enerzijds het museumbezoek promoten als een zinvolle vrijetijdsbesteding voor gezinnen met jonge kinderen (tot 12 jaar). Anderzijds stimuleert het evenement de musea om in hun publiekswerking meer aandacht te besteden aan een gezinsgerichte aanpak. Krokuskriebels vond plaats tijdens 'El Hotel Electrico'.

Het is een initiatief van de Gezinsbond in samenwerking met de provincies en Faro.

Workshops

- Op zondag 2, 5 en 9 maart
Kleuters (3 – 5 jaar) kunnen samen met hun (groot)ouders de workshop ‘Stilstaan en bewegen’ volgen.
Voor kinderen van 6 tot 12 jaar en (groot)ouders: ‘Magie in Hotel M HKA’, verspreid door het museum staan films en beelden waarmee de deelnemers en de gids improviseren bij de kunstwerken.
Met iPads, camera’s, beeld, klank en beweging
- Salon
Doorlopend van 14 – 16u
Voor kinderen (3 – 12 jaar) en gezinnen tijdens de krokusvakantie
Kunstige zoekopdrachten en creatieve activiteiten
Ontvangst door gastvrouw of gastheer M HKA

COMMUNICATIE

1. Elektronische nieuwsbrief
2. Website M HKA
3. Facebook en Twitter

12.3.2 ERFGOEDDAG
Zondag 27.04.2014

Erfgoeddag is een bovenlokaal evenement, dat jaarlijks ingevuld wordt rond een thema. In 2014 was dit thema ‘Grenzeloos’. Alle manieren waarop grenzen en het grenzeloze ons leven, kunst en hedendaagse kunstenaars beïnvloeden inspireerden ons tot het programma.

Wandelgesprekken in de openbare ruimte

(11:00, 12:00, 14:00, 15:00 en 16:00)

Bezoekers kunnen tijdens Erfgoeddag deelnemen aan rondleidingen in de openbare ruimte. Het thema werd gebruikt om de hedendaagse kunstcollectie van het M HKA buiten de muren van het museum onder de loep te nemen. Tijdens een rondleiding nam een gids de bezoeker mee op een ontdekkings-tocht langs deze collectiewerken.

Er werd letterlijk op wandel gegaan en achterhaald waarom deze werken op die specifieke plaats staan, wat de meerwaarde daarvan is en welke extra zorg ze nodig hebben.

In de museumzalen konden de bezoekers ‘El Hotel Eléctrico’ en ‘Narcisse Tordoir-The Pink Spy’ bekijken. Een host stond klaar om korte toelichting te geven bij de werken.

Special “Grenzeloos”: bezoek het kunstwerk *Sky Space*, op het dakterras van het M HKA, en kom alles te weten over de restauratie van dit werk

(14u-15u, 15u-16u)

Voor de liefhebbers was er ook een uitzonderlijke tour. Een medewerker van de afdeling Behoud en Beheer lichtte de restauratie toe van het werk ‘Skyspace’ van James Turrell, een werk dat letterlijk buiten zijn grenzen treedt en helemaal in zijn oude glorie hersteld is.

Themarondleiding en workshop ‘The sky is not the limit’ –

voor kinderen van 6 tot 12 jaar (11u-12u30, 14u-15u30)

Ook kinderen gingen aan de slag op Erfgoeddag. Speciaal voor hen boden we een rondleiding en workshop ‘The Sky is not the limit’ aan. Een gids nam hen mee op een ontdekkingstocht waarin grenzen opgeheven werden. De kinderen werden uitgedaagd om verder te kijken dan hun neus lang is, en gingen zelf ook de slag om een eigen grenzeloos kunstwerk te maken.

Het salon en mobiel salon (doorlopend van 11u-17u, drop-in drop-out activiteiten voor kinderen van 4-12 jaar)

Kinderen en (groot)ouders konden heel de dag terecht in het Salon. In deze gezinsruimte stond een gastvrouw klaar met kunstige zoekopdrachten, creatieve activiteiten, passend bij het thema 'Grenzeloos'. Het Salon kreeg ook wielrijes, dit wil zeggen dat we met het Salon in de zalen gingen en bij de kunstwerken creëerden en fantaseerden.

Alle activiteiten in het salon waren drop-in, drop-out; de bezoeker kon op elk moment inpakken of vertrekken.

COMMUNICATIE

1. Elektronische nieuwsbrief
2. Banner op website M HKA
3. Facebook en Twitter
4. M HKAZine (5.000 ex.)

12.3.3 PANAMARENKOBRUNCH VOOR VERANTWOORDELIJKE
VOOR GROEPSUITSTAPPEN

Deze brunch werd georganiseerd om verantwoordelijke van groepsuitstappen kennis te laten maken met het groepsaanbod van de tentoonstelling 'Panamarenko Universum', de highlight van het jaar.

Er werd een kersvers aanbod voor groepen voorgesteld: interactieve rondleidingen binnen en buiten de museummuren.

In het M HKA is iedere rondleiding op maat van de groep. Met zorg organiseerden we rondleidingen voor mensen met beginnende dementie, blinden en slechtzienden, en mensen met een beperkt taalniveau.

Na een informatieve sessie, waarin het jaarprogramma en het groepsaanbod verduidelijkt werd, volgde de brunch en een exclusieve preview in de tentoonstelling 'Panamarenko Universum'. Als afsluiter was er een kennismakende rondleiding in de tentoonstelling, waar de gids 'El Hotel Eléctrico' en 'De Roze Spion' op een interactieve manier in de kijker zette.

Ondanks het slechte weer telden we 62 aanwezigen.

12.3.4 MUSEUMNACHT
02.08.2014

De museumnacht was een grote publiekstrekker: 2.668 bezoekers vonden de weg naar het M HKA, waar een gevarieerd aanbod aan activiteiten het museum, van benedenverdieping tot dakterras, bezette.

- Don't You Know Who I Am? – Kunst na Identiteitspolitiek
Tentoonstelling 1e en 2e verdieping
- DIALOOG #3 Ria Pacquée & Filip Gilissen
Tentoonstelling 6e verdieping
- INBOX Party
Tentoonstelling 5e verdieping
Museumnacht bestaat 10 jaar en dat vierden we in INBOX!
- Rondleiding met gids
Een gids nam de bezoekers drie kwartier lang mee door het museum.
- A Horse Called Turkey
Muziek/performance

- Salonnacht
Activiteit voor kinderen (6 – 12 jaar)
- M HKAFE/Bar
Eten en drinken
Het M HKAFE/Bar serveerde heerlijke hapjes en drankjes.
Tegelijk kon de bezoeker genieten van de wolkenhemel en zonsondergang in het kunstwerk 'Skyspace' van James Turrell.
- Frame me @M HKA
Doe-het-zelf – in de huid van Ria Pacquée's 'Madame',
De bezoeker werd gefotografeerd door AmuseeVous en kon een jaar lang gratis bezoek aan Antwerpse musea winnen.
- M HKA op VISITE in Genk
Expo in C-mine cultuurcentrum Genk
Voor wie het iets verder weg wilde zoeken.

COMMUNICATIE

1. Elektronische nieuwsbrief
2. Banner op website M HKA
3. Facebook en Twitter
4. M HKAzine (5.000 ex.)

PERSAANDACHT

Naar jaarlijkse gewoonte kon Museumnacht weer op ruime belangstelling rekenen in de pers. Het M HKA-programma kreeg een plaats in de punchlijst van De Standaard Weekblad, terwijl De Morgen, Belga, Gazet van Antwerpen en Het Nieuwsblad vooral focusten op de succesvolle tiende editie.

12.3.5 MUSEUMNOCTURNE VOOR HET ONDERWIJS 8, 15 & 16.10.2014

Om leraren meer op maat kennis te kunnen laten maken het onderwijsaanbod, werd de klassieke museumnocturne opgedeeld in drie edities: gedurende drie avonden kwamen kleuter- en lager, secundair en hoger onderwijs aan bod.

De pas geopende tentoonstelling 'Panamarenko Universum' vormde de focus en garandeerde de terugkeer van de deelnemers met hun klas.

Tijdens de museumnocturne loodsten de deskundige gidsen van het M HKA de leraren doorheen het museum. Ze lieten hen proeven van de tentoonstelling en gaven hen uitleg over de verschillende rondleidingen en labo's. Hierbij gingen ze niet alleen dieper in op de evidente artistieke waarde van het oeuvre van Panamarenko, maar maakten ze ook uitstappen naar wetenschap, techniek en technologie. Het M HKA bood de leraren een unieke kans om hun eigen vakgebied met andere ogen te bekijken. De nocturne werd afgesloten met een hapje en een drankje in het M HKAFE.

COMMUNICATIE

1. Elektronische nieuwsbrief
2. Banner op website M HKA
3. Facebook en Twitter

12.3.6 THE BIG DRAW 22 — 26.10.2014

Na een succesvolle eerste editie in Gent in 2013, zette KUNSTWERKT in samenwerking met enkele Antwerpse partners 'The Big Draw' in Antwerpen op. Vijf dagen lang werden bezoekers aangemoedigd om aan het tekenen te gaan. M HKA bedacht 4 tekenopdrachten om in en rond het museum uit te voeren.

- SALON – Vind een uitvinding uit
De deelnemers aan ‘The Big Draw’ lieten zich inspireren door de tekeningen van Panamarenko en zetten hun eigen uitvinding op papier. De materialen in het Salon hielpen hen op weg.
 - M HKA FE – Eat, drink, draw
 - Gevelontwerpen
De deelnemers konden in de kleinste kamertjes de nieuwste ontwerpen voor de gigantisch grote M HKA-gevel vinden. Eigen ideeën werden toegevoegd aan deze unieke tentoonstelling in een aparte setting.
 - Meeneemopdracht
Aan de balie konden deelnemers een opdracht meenemen waar ze thuis creatief verder aan de slag konden gaan. Het Panamarenkohuis was de inspiratiebron.
-

12.3.7 KUNSTENDAG VOOR KINDEREN 16.11.2014

Kinderen zijn alle dagen van het jaar welkom in het M HKA. Voor de kunstendag voor kinderen, die als doel heeft om iedereen tot 12 jaar de gelegenheid te geven om kennis te maken met allerlei soorten kunst, werkten we een aantrekkelijk aanbod uit.

Kinderen konden zoals steeds het museum gratis bezoeken, voor volwassenen was de toegang die dag uitzonderlijk 4 euro.

- Wandelgesprek voor jong en oud
Op het programma stond een wandelgesprek voor jong en oud in de tentoonstelling ‘Panamarenko Universum’. Tijdens het wandelgesprek wa er de tijd en de ruimte om na te denken en te discussiëren.
 - Salonspelen
Zoals iedere week doopt M HKA zondag om tot familiedag. In het Salon stonden tijdens de kunstendag voor kinderen uitdagende opdrachten te wachten. Samen met een zeer lieve gastvrouw of -heer leerden kinderen kunst nog beter kennen.
 - Workshops nieuwe media
Kunstenares Olga Chernysheva maakt kunst vanuit observatie. In haar tentoonstelling *Blik vasthouden* keken we door haar ogen en ontdekten we haar (nieuwe) wereld.
Door de nieuwste technieken en materialen te gebruiken, kwamen de deelnemers zelf tot het maken van kunst.
Stop-motion movies, soundscapes, fotografie, iPads, ...
 - Pannenkoeken in het M HKA FE
-

12.3.8 MEET ME @ M HKA

In 2014 ging het project Meet Me @ M HKA van start, een bezoekersprogramma voor personen met beginnende dementie en hun mantelzorgers. Meet Me @ M HKA werd ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Antwerpen en is geïnspireerd op het succesvolle Meet Me at MoMA dat al sinds 2006 loopt.

Het M HKA is het eerste museum in België dat rondleidingen voor mensen met beginnende dementie organiseert.

Op 14 maart 2014 organiseerden UAntwerpen en het M HKA het symposium ‘UAntwerpen ontmoet MHKA: over wetenschap, kunst en dementie.’ Het symposium werd geopend door Prof. Dr. Alain Verschoren, rector UAntwerpen, en dhr. Bart De Baere, directeur M HKA. Prof. dr. Sebastiaan

Engelborghs, drs. Stefan Van der Mussele, drs. Femke Soetewey en drs. Ellis Niemantsverdriet (UAntwerpen) stelden de resultaten van het pilootproject voor. Stefanie Metsemakers (Stedelijk Museum Amsterdam) en Laurel Humble (MoMA) gingen dieper in op hun ervaringen in respectievelijk Amsterdam en New York.

Piet Van Hecke (M HKA) schetste het ontstaan en verloop van Meet Me @ M HKA. Als afsluiter gingen Prof. dr. Christine Van Broeckhoven en Kurt Van Eeghem tijdens een panelgesprek dieper in op het thema ‘wetenschap en hedendaagse kunst.’

Tijdens de pauzes konden deelnemers aan het symposium een demonstratie krijgen door M HKA-gidsen.

Elke eerste zaterdag van de maand vindt er een rondleiding plaats voor individuele bezoekers. Daarnaast kunnen zorginstellingen op een door hen gekozen moment een rondleiding boeken. Van af April 2014 gingen er 8 rondleidingen door voor individuele bezoekers en werden er 18 rondleidingen geboekt. Het project kreeg een zeer brede media-aandacht. En het M HKA werd gevraagd om op uiteenlopende studiedagen (zowel binnen de culturele-, als binnen de zorgsector) Meet Me @ MHKA voor te stellen.

PERSAANDACHT

De lancering van Meet Me @ M HKA werd tijdens de persconferentie overgenomen door Belga, wat resulteerde in een maximale media-aandacht in alle online- en printmedia. Later verschenen diepgravende stukken in onder andere Knack, Gazet van Antwerpen, de Artsenkrant en Kerk & Leven. Ook Radio 2 Antwerpen, ATV en VRT-Nieuws besteedden ruim aandacht aan het initiatief.

13 Publicaties

13.1 FLANKERENDE PUBLICATIES

13.1.1 EL HOTEL ELÉCTRICO – Kamers Beschikbaar

Bij deze tentoonstelling werd door M HKA een flipboekje uitgegeven met achtergrondinformatie over de deelnemende kunstenaars en de geëxposeerde werken. Gratis voor de bezoekers.

Teksten door Edwin Carels, Winke Noppen,
Piet Van Hecke en Sofie Vermeiren.
72 pp.; 16 × 11,5 cm; kleurillustraties;
Nederlandse, Engelse, Franse versie.

13.1.2 Narcisse Tordoir – The Pink Spy

De catalogus *Narcisse Tordoir – The Pink Spy* biedt een weelderig overzicht van deze ambitieuze tentoonstelling.

Teksten door Bart De Baere, Gaston Meskens,
Allard Schröder, Lisa van Gerven.
Uitgegeven door Hannibal Publishing.
Engels / Nederlands.
pp.176; 27 × 23,5 cm; kleur en
zwart-wit illustraties.

13.1.3 DON'T YOU KNOW WHO I AM? ART AFTER IDENTITY POLITICS.

Er werd naar aanleiding van deze tentoonstelling een omvangrijk e-boek gepubliceerd in het Engels, Nederlands en Frans. Het kan gratis worden gedownload via de microsite (afteridentity.muhka.be).

Het e-boek bevat korte teksten over alle deelnemende kunstenaars, samen met nieuwe teksten van auteurs Nida Ghouse en Travis Jeppesen, en de co-curatoren van de tentoonstelling Nav Haq en Anders Kreuger. Daarnaast publiceerde M HKA ook een beknopter brochure die de bezoekers gratis ter beschikking werd gesteld.

64 pp.; 25 × 17,5 cm; kleur illustraties;
Nederlandse, Engelse en Franse versie.
Teksten door Anders Kreuger, Bert De
Vlegelaer, Lot Wens en Nav Haq.

13.1.4 PANAMARENKO

Ter gelegenheid van de tentoonstelling verscheen bij uitgeverij Ludion de gelijknamige catalogus *Panamarenko Universum*, die dezelfde indeling hanteert als de tentoonstelling. Alle afgebeelde werken worden toegelicht met kernachtige onderschriften en gedocumenteerd aan de hand van bijhorende schetsen, foto's en documenten. Het boek bevat een inleiding door Philip Heylen, schepen voor cultuur van de stad Antwerpen, een voorzet van M HKA-directeur Bart De Baere, en twee essays over het oeuvre van Panamarenko van de Zweeds-Litouwse M HKA-curator Anders Kreuger en de Russisch-Italiaanse criticus Viktor Missiano. De teksten over de happenings zijn geschreven door Stefan Wouters en Paul Morrens, het concept, de lemma's en de inleiding tot het oeuvre zijn van Hans Willemse. De catalogus bevat 200 pagina's en werd uitgegeven als hardcover met linnen rug, beschikbaar in Nederlands en Engels.

pp. 223; 30,5 × 23,5 cm; kleur en zwart-wit
illustraties.

13.1.5 0123456789 – Christophe Terlinden

Eerste monografie over de kunstenaar
Christophe Terlinden.

Teksten door François Curlet, Bart De Baere,
Anne-Esther Henao, Luk Lambrecht en Yoann
Van Parys.
Het boek is een coproductie tussen
het M HKA en ISELP.
pp. 134; 26 × 20 cm; kleurillustraties;
Nederlands/Frans/Engels.

13.1.6 WOUT VERCAMMEN

Dit boek verscheen ter gelegenheid van de tentoonstellingsreeks in het M HKA (INBOX) van 11.12.2014 tot en met 15.03.2015 en werd uitgegeven door Galerie Ronny Van de Velde en het M HKA.

Tekst door Jef Lambrecht en Woord Vooraf
door Bart De Baere.
pp. 454; 30 × 30 cm; kleur en zwart-wit
illustratie; Nederlands, hardcover.

13.2 TIJDSCHRIFTEN

13.2.1 AFTERALL

Sinds 2007 is het M HKA mede-uitgever van het viermaandelijke internationale kunsttijdschrift Afterall. 'A Journal of Art, Context and Enquiry' luidt de handzame omschrijving, en het daarin weerklinkende enthousiasme voor onderzoek en bevraging sluit naadloos aan bij de kritische kunstvisie die het M HKA sinds lange tijd aankleeft. De ruggengraat van elk Afterall-nummer zijn telkens de monografische essays - twee teksten gewijd aan het werk van vier kunstenaars per nummer. Maar elke uitgave van Afterall bevat ook twee lijvige essays en een drietal specifiek kunst- en cultuurhistorische beschouwingen die het nodige tegenwicht bieden voor die monografische focus – de individuele artistieke praktijk als het centrale principe van het hedendaagse kunstland-schap. In deze essays, die een breed gamma aan onderwerpen bestrijken, schept Afterall ruimte voor een reflexieve benadering van de hedendaagse beeldcultuur in het algemeen.

Spring 2014 (#35)

Contextuele Essays:

- Occupy 21st Street! Helen Frankenthaler at Gagosian

Kunstenaars:

- Tony Chakar, Teatro da Vertigem, Olga Chernysheva

Events, Werken, Tentoonstellingen:

- Circus Architecture: Ângela Ferreira's 'Zip Zap Circus School'
- Less Sauvages than Others: Rosemarie Trockel's 'A Cosmos'
- Compulsion to Repeat: Max Ophüls's 'Lola Montès'
- Responding to the Relations and Conditions of Exhibitions: The 'Services' Working-Group Discussion Forum

Summer 2014 (#36)

Contextuele Essays:

- Brothers in Arms: Laboratoire AGIT'art and Tenq in Dakar in the 1990s
- The Artist as Double Agent

Kunstenaars:

- K.P. Krishnakumar, Nilbar Güres, Panamarenko

Events, Werken, Tentoonstellingen:

- Gendered Transformations: Carla Zaccagnini's 'Elements of Beauty'
- Not Quite Shame: Embarrassment and Andrea Büttner's 'Engel der Geschichte'

Autumn/Winter 2014 (#37)

Contextuele Essays:

- From Narcissism to the Dialogic: Identity in Art after the Internet
- The Way Ahead: The Association for the Advancement of Creative Musicians and Chicago's Black Arts Revolution

Kunstenaars:

- Juan Downey, Otobong Nkanga, Janice Kerbel, Boris Charmatz
- Events, Werken, Tentoonstellingen:
- Five Images of an Image: The Museum of African Art in Belgrade

13.2.2 E-flux

e-flux is één van de bekendste digitale informatiekkanalen binnen de hedendaagse kunst. Opgericht in New York in 1999 bereikt het netwerk met zijn e-mail nieuwsbrieven, website en projecten zowat dagelijks zo'n 50.000 mensen. Sinds eind 2008 geeft e-flux bovendien het e-flux journal uit, een maandelijks publicatie met essays en andere bijdrages van 'de meest geëngageerde kunstenaars, schrijvers en denkers van dit moment', zoals e-flux het zelf beschrijft. Sinds de zomer van 2010 kan elk nummer ook gedownload worden.

E-flux werkte immers al van in het begin aan een print-op-vraag-systeem, waarbij verschillende musea en andere kunstinstellingen, al dan niet tegen een kleine vergoeding, een exemplaar van de publicatie zouden kunnen voorzien – en dat systeem is sinds 2010 in werking. Het M HKA is één van de instellingen waar je op vraag een print van de nummers van e-flux journal kunt krijgen.

In 2014 verschenen de nummers 51-52-53-54-55-56-57-58-59-60

13.2.3 M HKAzine

Van het huistijdschrift M HKAzine verschenen er in 2014 vier nummers (#18-21).

Het tijdschrift bood een overzicht van wat reilde en zeilde in het M HKA en Cinema Zuid en bij uitbreiding in Antwerpen.

Aan de hand van woord en beeld, zoals o.m. verhelderende interviews met uitgenodigde kunstenaars of uitzonderlijke foto's van events of zaalzichten werd de interesse gewekt voor onze activiteiten.

Nummer 18 was het laatste — in een reeks van vijf — waarvan de cover ontworpen werd door kunstenaar **Aglaia Konrad** en waarin werken uit de collectie becommentarieerd werden door muzikant **Mauro Pawlowski**. De covers van de drie daaropvolgende nummers werden ontworpen door **Anne-Mie Van Kerckhoven** en schrijfster **Saskia De Coster** zorgde voor de eigenzinnige collectieteksten.

PANAMA AREN HODU
UNIVERSUM

14 ARTtube

Sinds de zomer van 2012 beheren Het Stedelijk Museum Amsterdam, Gemeentemuseum Den Haag, De Pont in Tilburg en Museum Boijmans Van Beuningen in Rotterdam samen met het M HKA ARTtube, een collectief videoplatform voor kunst en design in Nederland en België. De musea publiceren op ARTtube alle mogelijke filmpjes die met hun programma en werking samenhangen. Dat kan gaan over bijzondere interviews met toonaangevende kunstenaars en ontwerpers of een kijkje achter de schermen bij de opbouw van tentoonstellingen en de restauratie van kunstwerken; curatoren en conservatoren komen aan het woord en ook fictie en experiment komen aan bod, bijvoorbeeld in de televisiereeks Boijmans TV en in een aantal bijzondere animatie- en remixfilms.

M HKA is de enige Belgische partner binnen het project en is verheugd om het collectieve videoplatform de komende jaren samen met zijn Nederlandse collega's verder uit te bouwen. In een eerste reeks filmpjes werd de blik gericht op enkele recente spraakmakende tentoonstellingen en gebeurtenissen: *Too Far, Too Close* van Chantal Akerman; de unieke samenwerking tussen Liam Gillick en Lawrence Weiner *A Syntax of Dependency*; het bezoek van Daniel Spoerri aan het museum; de Belgische première van de documentaire over Anton Corbijn, *Inside Out, Anton Corbijn*; de renovatie van het Panamarenko huis in de Biekorfstraat; de aanwezigheid van Orlan in *COLLECTIE XXXI 5 ensembles, 25 jaar M HKA*; de jaarlijks terugkerende manifestatie Art's Birthday.

In 2013 realiseerde M HKA al filmpjes over de tentoonstelling *Optimundus* van Jos De Gruyter & Harald Thys, de tentoonstelling van Kerry James Marshall en een filmpje over de Vrielynck Collectie.

De wens om een stap te zetten op inhoudelijk vlak in de vorm van gemeenschappelijke videoproducties, kreeg in 2013 eveneens vorm. Er werd onder de noemer *We Love Art* een gezamenlijk online videoprogramma neergezet die de partnermusea de mogelijkheid biedt om op zoek te gaan naar nieuwe inhoudelijke verbanden tussen de musea, zowel op het gebied van locatie als van collectie.

M HKA Onderwerpen voor ARTtube in 2014:

- MUHKADEMIE
- INBOX: Jan Cox – Vaast Colson, Koen Van Den Broeck, Philippe Pirotte
- El Hotel Eléctrico – met performance Julien Maire
- Narcisse Tordoir – The Pink Spy
- Dialoog: Vanessa Van Obberghen
- After Identity – 30 kunstenaars van verschillende nationaliteiten.
- Werken buiten het
- M HKA (Permeke bibliotheek), 2 residenties van 3 maanden in Air, nieuwe werken in situ
- Panamarenko
- Don't You Know Who – Augustas Serapinas
- We Live Art: Peter Verhelst. Het wonder van de verhevigde werkelijkheid

M HKA top 5 vaakst bekeken video's in 2014:

- Panamarenko Universum: 1806
- Panamarenko workstation Biekorfstraat: 899
- Kerry James Marshall Schilderijen enzo: 1125
- We Live Art Peter Verhelst: 755
- El Hotel Eléctrico: 621

ARTtube

video's
over kunst
en design

[NIEUWS](#)
[NIEUWSBRIEF](#)
[OVER ARTTUBE](#)
[CONTACT](#)

[NL / EN](#)

[Video's](#)
[Series](#)
[Musea](#)
[Onderwijs](#)
[Kunstenaars](#)

Kies een onderwerp

[fotografie](#)
[design](#)
[mode](#)
[tekenkunst](#)
[schilderkunst](#)
[restaurantie](#)
[architectuur](#)

[animatie](#)
[onderwijs](#)
[hedendaagse kunst](#)
[Dutch Profiles](#)
[dans](#)
[cross-over](#)

[moderne kunst](#)
[Serie: Makers](#)
[Serie: We Live Art](#)
[oude kunst](#)
[Willem Sandberg](#)

[Terug naar overzicht](#)

Kies een museum

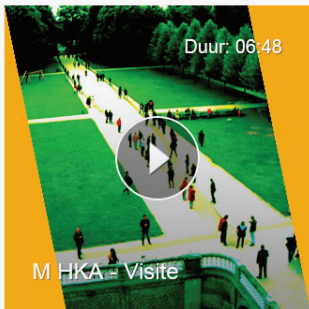
[Frans Hals Museum | De Hallen Haarlem](#)
[Groninger Museum](#)
[M HKA](#)
[Museum De Lakenhal](#)

[Stedelijk Museum Amsterdam](#)
[Willem II Fabriek](#)
[Middelheimmuseum](#)
[Museum Jan Cunen](#)

[Museum Boijmans Van Beuningen](#)
[CBK Rotterdam](#)
[Centraal Museum](#)
[De Pont](#)

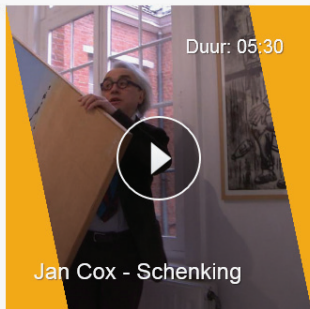
[Gemeentemuseum Den Haag](#)

Video's online: 27

Duur: 06:48

M HKA - Visite

Duur: 05:30

Jan Cox - Schenking

Duur: 03:07

Dialogo: Luc Tuymans en Vanessa Van Obberghen

Duur: 03:00

Olga Chernysheva

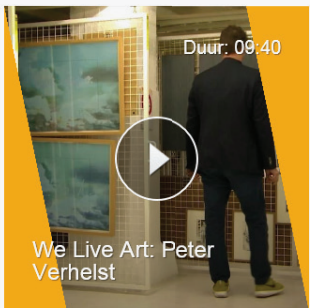
Duur: 14:33

Panamarenko Universum

Duur: 01:34

Over ARTtube

Duur: 09:40

We Live Art: Peter Verhelst

Duur: 04:00

Augustas Serapinas

Duur: 07:40

Narcisse Tordoir

Duur: 07:25

El Hotel Eléctrico - Kamers Beschikbaar

Duur: 06:47

Gordon Matta-Clark

Duur: 03:10

MUHKADEMIE

15 Cinema Zuid

- * stille films werden begeleid door de vaste pianisten van Cinema Zuid: Ronn Andriessen, Jacques Motmans, Wim Lauwert en Hilde Nash
- ** live in Cinema Zuid
- *** in het kader van 5 jaar Cinema Zuid

15.1 FILMHISTORIES Dinsdag- en donderdagen

Deze reeks bestaat in hoofdzaak uit klassiekers en sleutelfilms en is dus de ideale instap voor wie vat wil krijgen op de filmgeschiedenis.

i.s.m. de afdeling video- en filmkunst van de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten-DKO, de Karel de Grote-Hogeschool en Universiteit Antwerpen.

Januari

Il Posto; Ermanno Olmi
De Jeugd van Ivan; Andrej Tarkovski
Het Mes in het Water; Roman Polanski
Bande A Part; Jean-Luc Godard
Le Journal d'une Femme de Chambre; Luis Bunuel
Gertrud; Carl Theodor Dreyer
Persona; Ingmar Bergman
De Man die zijn haar kort liet knippen; André Delvaux
La Collectionneuse; Eric Rohmer

Februari

De Madeliefjes; Vera Chytilova
The Wild Bunch; Sam Peckinpah
Umberto D; Vittorio De Sica
Vidas Secas; Nelson Pereira Dos Santos
Mamma Roma; Pier Paolo Pasolini
Soy Cuba; Mikhail Kalatazov
Gomorra; Matteo Garrone
Terra em Transe; Glauber Rocha

Maart

Kal Ho Naa Ho; Nikhil Advani
Der Händler der Vier Jahreszeiten; R.W. Fassbinder
Pather Panchali; Satyajit Ray
Chungking Express; Wong Kar-Wai
Dev D; Anurag Kashyap
→ kort ingeleid door Paolo Favero, hoofddocent Filmstudies en Visuele Cultuur UA
Heremakono; Abderrahmane Sissako
→ kort ingeleid door Matthias De Groof, postdoctoraal onderzoeker UA
Rebel Without A Cause; Nicholas Ray
Scenes uit een Huwelijk; Ingmar Bergman

April

Harold and Maude; Hal Ashby
Dry Summer; Metin Erksan
→ kort ingeleid door Kevin Smets, postdoctoraal onderzoeker UA
The Last Picture Show; Peter Bogdanovich
Nashville; Robert Altman
Blood Simple; Joel Coen
Alien; Ridley Scott
The Life Aquatic with Steve Zissou; Wes Anderson
→ kort ingeleid door Sam Roggen, mandaatassistent Filmstudies en Visuele Cultuur UA
Taste of Cherry; Abbas Kiarostami
The House is Black; Forugh Farrokhzad
Pickpocket; Robert Bresson

Mei

The French Lieutenant's Woman; Karel Reisz
Ma Saison Préférée; André Techine
Yama No Oto; Mikio Naruse
L'Heure d'été; Olivier Assayas
Mai Morire; Enrique Rivero
La Notte di San Lorenzo; Paolo & Vittorio Taviani
The Fly; David Cronenberg
Landschap in de Mist; Theo Angelopoulos
Zoo – A Zed and Two Noughts; Peter Greenaway

Juni

Beweeg niet, Sterf en Verrijst; Vitali Kanevski
La Double Vie de Véronique; Krzysztof Kieslowski
Unforgiven; Clint Eastwood
Groundhog Day; Harold Ramis
The Piano; Jane Campion
Clerks; Kevin Smith
The Big Lebowski; Joel Coen
Happiness; Todd Solondz

September

Duck Soup; Leo McCarey
Monkey Business; Norman Z. McLeod
Way Out West; James W. Horne
Our Wife; James W. Horne
Hellzapoppin; H.C. Potter
Abbott and Costello Meet Frankenstein; Charles Barton
Artists and Models; Frank Tashlin
The Fortune Cookie; Billy Wilder
***Heaven's Gate; Michael Cimino
***Slapstick Double Acts Special
– The Rounders; Charles Chaplin
– The Garage; Roscoe 'Fatty' Arbuckle
– Wandering Willies; Del Lord
– *Big Business; James W. Horne
* Vroege Cinema
– La Sortie des Ouvriers des Usines Lumière / Repas de Bébé / L'Arrivée du Train en Garde de la Ciotat / Arroseur et Arrosé / En Mer Par Gros Temps; Auguste & Louis Lumière
– The Kiss in the Tunnel / Grandma's Reading Glass; G.A. Smith
– The Big Swallow / Fire!; James Williamson
– L'Homme à la Tête en Caoutchouc / Le Voyage dans la Lune; Georges Méliès
– The Great Train Robbery / The Dream of a Rarebit Fiend; Edwin S. Porter
– Rescued by Rover; Cecil Hepworth
– The Lonedale Operator / The Musketeers of Pig Alley; D.W. Griffith
→ voorafgegaan door les en introductie door Wouter Hessels, docent filmgeschiedenis, atelier film- en videokunst (KASKA-DKO), Rits en Vesalius College (VUB)

Oktober

* The Perils of Pauline; Louis J. Gasnier
* Cabiria; Giovanni Pastrone
* The Cheat; Cecil B. DeMille
* Hearts of the World; D.W. Griffith
→ voorafgegaan door les en introductie door Wouter Hessels
* Tol'able David; Henry King
* The Big Parade; King Vidor
→ ingeleid door Luc Rasson, hoogleraar UA, Auteur van de Kracht van het Beeld, De Grote Oorlog op het witte doek (2014)
* Die Büchse der Pandora; G.W. Pabst
* Wings; William Wellman
→ ingeleid door Luc Rasson
* Het Einde van Sint-Petersburg; Vsevolod Poedovkin

November

- * Der Letzte Mann; F.W. Murnau
→ voorafgegaan door les en introductie door Wouter Hessel
- * The Docks of New York; Josef Von Sternberg
All Quiet on the Western Front; Lewis Milestone
→ ingeleid door Luc Rassin
The Public Enemy; William Wellman
Pantserkruiser Potemkin; Serge J.M. Eisenstein
→ voorafgegaan door les en introductie door Wouter Hessel
- Remorques; Jean Gremillon
A Farewell to Arms; Frank Borzage
→ ingeleid door Luc Rassin

December

- M – Eine Stadt Sucht Einen Mörder; Fritz Lang
→ voorafgegaan door les en introductie door Wouter Hessel
- Sergeant York; Howard Hawks
→ ingeleid door Luc Rassin

- 09.12.2014: Lezing: The Dark Galleries
→ door Steven Jacobs & Lisa Colpaert
+
Scarlet Street; Fritz Lang
+
The Dark Galleries; Nicolas Provost

- The 39 Steps; Alfred Hitchcock
La Grande Illusion; Jean Renoir
→ voorafgegaan door les en introductie door Wouter Hessel
- I Bambini Ci Guardano; Vittorio De Sica

- Free Cinema:
– O Dreamland; Lindsay Anderson
– Every Day Except Christmas; Lindsay Anderson
– We Are the Lambeth Boys; Karel Reisz
Paths of Glory; Stanley Kubrick
→ ingeleid door Luc Rassin

15.2 REEKSEN

Vrijdag en zondagen

In haar reeksen belicht Cinema Zuid het werk van een regisseur of andere filmpersoonlijkheid, een genre, stijl, of de productie van een land, of haakt in op een actueel thema.

Januari / Februari

JOSEPH LOSEY (1) (1909-1984)

M
The Prowler
Time Without Pity
Blind Date
The Criminal
The Damned
The Servant
King and Country

PATRICE CHEREAU (1944-2013)

L'Homme Blessé
La Reine Margot
Intimacy
Son Frère

DEREK JARMAN

Sebastiane
Caravaggio
Edward II
The Last of England

SHAKESPEARE/WELLES

Othello
Macbeth
Chimes at Midnight

Maart / April

JOSEPH LOSEY (2) (1909-1984)

Modesty Blaise
Accident
The Go-Between
The Romantic Englishwoman
Mr. Klein
Don Giovanni

SHAKESPEARE/KOZINTSEV

Hamlet; Grigori Kozintsev
King Lear; Grigori Kozintsev

SHAKESPEARE/OLIVIER

Henry V; Laurence Olivier
Hamlet; Laurence Olivier
Richard III; Laurence Olivier

SAMOERAI FILMS

De Samoerai-Trilogie I:
Musashi Miyamoto; Hiroshi Inagaki
De Samoerai-Trilogie II:
Duel bij de Ichijoji-tempel; Hiroshi Inagaki
De Samoerai-Trilogie III:
Duel op het eiland Ganryu; Hiroshi Inagaki
De Zeven Samoerai; Akira Kurosawa
Harakiri; Masaki Kobayashi
Drie Samoerai-Outlaws; Hideo Gosha

Mei / Juni

BEST OF ISTANBUL FILM FESTIVAL
 I Am Not Him; Tayfun Pirselimoglu
 Nobody's Home; Deniz Akcay
 Come To My Voice; Hüseyin Karabey

CHARLOTTE RAMPLING
 The Night Porter; Liliana Cavani
 Farewell, My Lovely; Dick Richards
 Max, Mon Amour; Nagisa Oshima
 Sous le Sable; François Ozon
 Swimming Pool; François Ozon
 Vers le Sud; Laurent Cantet

PETER O'TOOLE
 Lawrence of Arabia; David Lean
 Becket; Peter Glenville
 The Stunt Man; Richard Rush
 Venus; Roger Michell

BRUCE DERN
 Silent Running; Douglas Trumbull
 The King of Marvin Gardens; Bob Rafelson
 Family Plot; Alfred Hitchcock

September / Oktober

MARCELLO MASTROIANNI
 Le Notti Bianche; Luchino Visconti
 La Dolce Vita; Federico Fellini
 Il Bell'Antonio; Mauro Bolognini
 L'Assassino; Elio Petri
 La Notte; Michelangelo Antonioni
 Divorzio All'Italiana; Pietro Germi
 Otto E Mezzo; Federico Fellini
 I Compagni; Mario Monicelli
 Matrimonio All'Italiana; Vittorio de Sica
 La Grande Bouffe; Marco Ferreri
 Una Giornata Particolare; Ettore Scola
 O Melissokomos (The Barkeeper); Theo Angelopoulos
 Oci Ciornie; Nikita Mikhalkov
 Splendor; Ettore Scola
 Stanno Tutti Bene; Giuseppe Tornatore
 Trois Vies et une Seule Mort; Raul Ruiz

November / December

JOHN BOORMAN
 Point Blank
 Hell in the Pacific
 Deliverance
 Leo The Last
 Zardoz
 Exorcist II: The Heretic
 Excalibur
 The Emerald Forest
 Hope and Glory
 Beyond Rangoon
 The General
 The Tailor of Panama

30 JAAR BEHOUD DE BEGEERTE
 O Amor Natural; Heddy Honigmann
 Short Cuts; Robert Altman
 Hannah and her Sisters; Woody Allen
 The Postman Always Rings Twice; Bob Rafelson

15.3 OFF-STREAM

Op woensdagavond maken we in Off-stream ruimte voor een eigenzinnig programma met spraakmakende documentaires, bijzondere animatiefilms, avant-garde en experimentele films, cultklassiekers, curiositeiten en films met een behoorlijk randje. Het label op zich is een waarborg voor altijd weer een prikkelende avond film.

Januari

Blackfish; Gabriela Cowperthwaite
 ** Gesmoord; Mieke Daneels
 → ingeleid door Mieke Daneels
 The Last Man on Earth; Sidney Salkow, Ubaldo Ragona
 ** Dotmov-Filmfestival
 → ingeleid door Hans Mortelmans, Visual Digital Artist

Februari

** Lucien Hervé, Photographe Malgré Lui; Gerrit Messiaen
 → ingeleid door Gerrit Messiaen
 Robinson Crusoe on Mars; Byron Haskin
 The Last of England; Derek Jarman
 Best of Anima - Internationaal Animatiefilmfestival:
 – Betty's Blues; Rémi Vandenitte
 – Pripad (The Case); Martin Zivocky
 – Oh Willy; Emma De Swaef, Marc James Roels
 – Fear of Flying; Conor Finnegan
 – Deux Îles; Eric Lambé e.a.
 – Palmipedarium; Jérémy Clapin
 – Oh Sheep!; Gottfried Mentor
 – Le Banquet de la Concubine; Hefang Wei
 Jukyard; Hisko Hulsing

Maart

The Missing Picture, Rithy Panh
 Why Don't You Play in Hell?; Sion Sono
 200 Motels; Tony Palmer, Frank Zappa
 The World's Greatest Sinner; Timothy Carey
 The Amazing Mr. Bickford; Bruce Bickford
 Upload Downtown #8

April

In het kader van de tentoonstelling El Hotel
 Eléctrico - Kamers Beschikbaar:
 * Corpus Callosum; Michael Snow
 The Chelsea Girls; Andy Warhol
 Georges Méliès, Emile Cohl & Segundo De Chomon
 → kort ingeleid door Edwin Carels, Curator van de tentoonstelling
 Expedition to the End of the World; Daniel Dencik
 City World; Brent Chesaneck

Mei

DE KEUZE VAN BART MOEYAERT VOOR CINEMA ZUID: DE FILMS
 Paul Bowles: The Cage Door is Always Open; Daniel Young
 → ingeleid door Bart Moeyaert
 Charlotte Rampling: The Look; Angelina Maccarone
 → ingeleid door Bart Moeyaert en Patrick Conrad
 Salinger; Shane Salerno
 → ingeleid door Bart Moeyaert en Freek Vielen

L'Etrange Couleur des Larmes de Ton Corps; Hélène Cattet, Bruno Forzani

Juni

9999; Ellen Vermeulen
→ ingeleid door Ellen Vermeulen

HET BESTE VAN NORMAN MCLAREN
The Brig; Jonas & Adolfas Mekas
Song from the Forest; Michale Obert

September

Ne me quitte pas; Sabine Lubbe Bakker,
Niels Van Koevorden
Batman – The Movie; Leslie Martinson
Desert Haze; Sofie Benoot
→ ingeleid door Sophie Benoot
***Trashbin Treasures; compilatiekeuze
door Michael Helmerhorst

Oktober

On the Bowery; Lionel Rogosin
Animatiefilms van Maria Lassnig:
– Baroque Statues / Iris / Chairs /
Selfportrait / Shapes / Couples / Palmistry /
Art Education / Maria Lassnig Kantate
Three Sisters (San Zimei); Wang Bing
Shirley – Visions of Reality; Gustav Deutsch
Til Madness Do Us Part (Feng Ai); Wang Bing
→ ingeleid door Wang Bing

November

Caricaturistes, Fantassins de la Democratie;
Stephanie Valloatto, Radu Mihaileanu

BEST OF BRITISH ANIMATION AWARDS 2014
– Baa Title Sequence: Blue Zoo Animation
– Brave New Old; Adam Wells
– Sandy; Joseph Mann
– Apodemy; Katerina Athanasopoulou
– A Black Cow Film; Cat Bruce
– The Shirley Temple; Daniela Sherer
– Everything I Can See; Sam Taylor &
Bjorn-Erik Aschim
– Marilyn Myller; Mikey Please
– Benjamin Scheuer: The Lion; Peter Baynton
– I Am Tom Moody; Ainslie Henderson
– Wildebeest; Ant Blades
– Buy Buy Baby; Gervais Merryweather
– Carpark; Ant Blades
– Head over Heels; Tim Reckart

UPLOAD DOWNTOWN #9

Come Back Afrika; Lionel Rogosin

December

The Masque of The Red Death; Roger Corman
DOTMOV (digital filmfestival georganiseerd door
het Japanse online-magazine Shift)
Animal Farm; Joy Batchelor, John Halas
National Gallery; Frederick Wiseman

15.4 RE-RUN

Op vrijdag, zaterdag en zondag vertonen we
films die net wat meer aandacht verdienen
dan ze gewoonlijk krijgen in het reguliere
circuit.

Januari

Behind the Candelabra; Steven Soderbergh
Omar; Hany Abu-Assad
A Touch of Sin; Jia Zhangke
82 Days in April; Bart Van den Bempt
Like Father Like Son; Hirokazu Koreeda

Februari

Venus in Fur; Roman Polanski
The Lunchbox; Ritesh Batra
The Selfish Giant; Clio Barnard
Inside Llewyn Davis; Ethan & Joel Coen

Maart

Inside Llewyn Davis; Ethan & Joel Coen
In the Name of; Malgorzata Szumowska
Short Term 12; Destin Cretton
Child's Pose; Calin Peter Netzer
Suzanne; Katell Quillévéré

April

Nebraska; Alexander Payne
Ony Lovers Left Alive; Jim Jarmusch
Gloria; Sebastian Lelio
Her; Spike Jonze

Mei

Ida; Pawel Pawlikowski
Camille Claudel 1915; Bruno Dumont
Blue Ruin; Jeremy Saulnier
Eastern Boys; Robin Campillo
We Are the Best; Lukas Moodysson

Juni

Shell; Scott Graham
Tom à la Ferme; Xavier Dolan
Night Moves; Kelly Reichardt
After the Night; Basil Da Cunha

September

Deux Jours, Une Nuit; Jean-Pierre & Luc Dardenne
Anni Felici; Daniele Luchetti
Maps to the Stars; David Cronenberg
***Goltzius and the Pelican Company;
Peter Greenaway
***Filmconcert met Dans Dans & Philippe Winkers

Oktober

Winter Sleep; Nuri Bilge Ceylan
Boyhood; Richard Linklater
My Sweet Pepper Land; Hiner Saleem
The Rover; David Michôd
Violet; Bas Devos
→ ingeleid door Bas Devos

November

Violet; Bas Devos
Reunion; Ana Odell
Locke; Steven Knight
Les Combattants; Thomas Cailley
A Most Wanted Man; Anton Corbijn

December

3 Coeurs; Benoît Jacquot
 Leviathan; Andrey Zvyagintsev
 Party Girl; Marie Amachoukeli-Barsacq;
 Claire Burger; Samuel Theis
 Kreuzweg; Dietrich Brüggemann

15.5 MATINEES

Elke donderdagnamiddag worden klassiekers
 afgewisseld met ooit populaire, maar nu ten
 onrechte vergeten films.

I.s.m. Radio Minerva

Januari

Zorba The Greek; Michael Cacoyannis
 La Traverse de Paris; Claude Autant-Lara
 Marnie; Alfred Hitchcock

Februari

Kiss Me, Stupid; Billy Wilder
 Marnie; Jean Delannoy
 To Have and Have Not; Howard Hawks
 The Big Sleep; Howard Hawks
 Calamity Jane; David Butler
 The Man Who Knew Too Much; Alfred Hitchcock

Maart

Le Clan des Siciliens; Henri Verneuil
 The Night of the Iguana; John Huston
 Written on the Wind; Douglas Sirk
 Teacher's Pet; George Seaton

April

Le Chat; Pierre Granier-Deferre
 Goldfinger; Guy Hamilton
 Easter Parade; Charles Walters
 Pillow Talk; Michael Gordon

September

Battle of the Bulge; Ken Annakin
 Boys Town; Norman Taurog
 The Apartment; Billy Wilder
 Et Dieu Créa... La Femme; Roger Vadim

Oktober

The Singin' Nun; Henry Koster
 Zorba The Greek; Michael Cacoyannis
 Girl Crazy; Norman Taurog
 All in a Night's Work; Joseph Anthony
 En Cas de Malheur; Claude Autant-Lara

November

Viva Las Vegas!; George Sidney
 Irma la Douce; Billy Wilder
 Le Gendarme de Saint-Tropez; Jean Girault
 I Girasoli; Vittorio De Sica

December

La Vérité; Henri-Georges Clouzot
 Arabesque; Stanley Donen
 Sweet Charity; Bob Fosse
 Hello, Dolly!; Gene Kelly

15.6 ZAÏE OP ZONDAG
(kinderprogrammatie)Januari

De Nieuwe Avonturen van Capelito; Rodolfo Pastor
 The Young and Prodigious Mr. Spivet;
 Jean-Pierre Jeunet

Februari

Ter Land of Ter Zee-Kortfilmcompilatie:
 – Het verhaal van de zeeschildpad; Kathy Shultz
 – Egels in de Stad; Evalds Lacis
 – Hopkikker; Leonid Shmelkov
 – Macropolis; Joel Simon
 – De mol en de zee; Anna Kadykova
 Pelle en de Politiewagen; Rasmus A. Sivertsen

Maart

Anina; Alfredo Soderguit
 Inuk; Mike Magidson

April

Bijzondere Beestjeskortfilmcompilatie:
 – Alleen Thuis; Tsuneo Goda
 – Kat in een Zak; Nils Skapans
 – Miriam's Keukenrobot; Andres Tenusaar
 – Mijn Gekke Opa; Dina Velikovskayan
 – Papiroflexia; Joaquin Baldwin
 – De Duizendpoot en de Oude Pad; Anna Khmelevskaya
 – Lente; Udo Prinsen
 Otto is een Neushoorn; Kenneth Kainz

September

***Kinderfilmconcert met Tip Toe Topic &
 Joris Caluwaerts

Oktober

Pim & Pom: Het Grote Avontuur; Gioia Smid/
 gebaseerd op tekening van Fiep Westendorp
 Haas & Hert; Péter Vác

November

De Krekel; Zdenek Miler
 De Verenconing; Esben Toft Jacobsen
 16.11.2014: KINDERKUNSTENDAG

December

Knettergekke Beestenboel; Nils Skapans;
 Janis Cimermanis; Dace Riduze
 Mary Poppins; Robert Stevenson

15.7 TE GAST

TONEELHUIS@THEMOVIES

Een tweede reeks van boeiende gesprekken met topacteurs en makers van het Toneelhuis over de relatie tussen toneel en film, de eigen wetten van het vak, de vertaalslag van het live performen naar het grote doek.

14.01.2014

Gesprek met Marc Van Eeghen die nadien Ragtime van Milos Forman inleidde.

18.02.2014

Gesprek met Marie Vinck die nadien Naked van Mike Leigh inleidde.

11.03.2014

Gesprek met Tom Dewispelaere die nadien Submarino van Thomas Vinterberg inleidde.

22.04.2014

Gesprek met Benjamin Verdonck die nadien Mauvais Sang van Leos Carvax inleidde.

CINEMA ZUIDEN DEBUREN PRESENTEREN:

IDFA ON TOUR!

29.03.2014

Jaarlijks vindt in Amsterdam het International Documentary Festival Amsterdam (IDFA) plaats.

Uit dit grote interessante aanbod worden elk jaar enkel prachtige documentaires geselecteerd die nadien op toer gaan vnl. door Nederland, maar ook bij ons in Cinema Zuid zijn ze al een paar jaar te gast! Dit jaar bestond de selectie uit 4 documentaires:

Return to Homs; Talal Derki

Our Curse; Tomasz Sliwinski

Letter to Nelson Mandela; Khalo Matabane

Twin Sisters; Mona Friis Bertheussen

Net zoals in 2013 leidde VRT anchor William Van Laeken, zelf jarenlang documentairemaker en presentator voor Panorama, alles in goede banen en modereerde gesprekken met specialisten ter zake; nl. Ludo De Brabander, vredesactivist, woordvoerder van vzw. Vrede en mede-oprichter van het film- en kunstenfestival 'Eye on Palestine' en Stefaan Anrys, voor kort MO*journalist.

DAG VAN DE AMATEURCINEAST

19.04.2014

Ook in 2014 organiseerde het Centrum voor Beeldexpressie een editie van de Dag van de Amateurcineast. Met dit jaar als thema 'Groen'. Volgende lezingen en workshops stonden op het programma:

- Lezing Paul Klaver
- Cameraman 'De Nieuwe Wildernis', een Nederlandse natuurdocumentaire met internationale allure.
- Lezing 'Hoe zelf een natuurdocumentaire maken?'
- Lezing: Het castingproces en hoe omgaan met acteurs?
- Feedbackmoment voor cineasten.
- Wanneer krijgt jouw film 'groen licht'?
- Greenkey: Wat is greenkey en hoe werkt het?
- Rondleiding achter de schermen van Cinema Zuid.
- Vertoning 'De Nieuwe Wildernis'

EYE ON PALESTINE

6-7 MEI 2014

Is een festival in België dat Palestina en de Israëlische bezetting in de kijker wil zetten. Het festival wil een platform zijn voor een andere beeldvorming over Palestina, de Palestijnen en het conflict waarin ze verwickeld zijn. Daarnaast wil het een impuls geven aan de culturele sector in België met kritisch en belangrijk werk dat zelden te zien is in commerciële circuits. Het festival brengt Palestina naar België door het publiek

kennis te laten maken met opkomende en gevestigde Palestijnse, Israëlische en internationale regisseurs.

When I Saw You; Annemarie Jacir

Massaker; Monika Borgmann & Lokman Slim

NIEUWE ANTWERPSE FILMMAKERS (NAF)

9, 10 & 11 MEI 2014

Ontdek tijdens het driedaagse filmfestival 'Nieuwe Antwerpse Filmmakers' tientallen films en documentaires, gemaakt of gekozen door een nieuwe lichting filmmakers met diversiteit als grootste, bindende factor. Cinema Zuid presenteert een nieuwe generatie filmmakers die klaarstaat om de wereld te veroveren. Laat u verrassen door hun hoogstpersoonlijke filmselectie, hun beste werk en boeiende gesprekken.

09.05.2014

Filmmaker in Focus: 3x Bülent Öztürk

– Zaman Zaman, Talking Stones of Bakacik

– Beklemek

– Houses with Small Windows

Bülent Öztürk kiest: Sürü van Yilmaz Güney & Zeki Ökten

→ gevolgd door gesprek met Bülent Öztürk

10.05.2014

NAF-KORTFILMCOMPILATIE 1:

Vacances; Mustapha Souadi

Wolfsmelk; Hans Vercauter

La Realidad; Andres Lubbert

Fertilize; Senne Dehandschutter

Rotkop; Jan & Raf Roosens

Shattered Past; Boris Sverlow

NAF-KORTFILMCOMPILATIE 2:

Het Bijzondere Leven van Rocky De Vlaeminck;

Kevin Meul

Lucide; Uwamungu Cornelis

Injury Time; Robin Pront

'Now/Here'; David Williamson

Like a Virginneecati; Bozkurt & Sajad Omid

11.05.2014:

Raf Reyntjens kiest: The Return van Andrei Zvyagintsev

→ gevolgd door gesprek met Raf Reyntjens

Filmmaker in Focus: 3 x Bilal Fallah & Adil El Arbi

– Coupe Ghoroto

– Astaghfiro

– Broeders

OPEN SCREENING biedt een vrij scherm voor alle filmmakers in Antwerpen, zowel beginners als meer ervaren makers, die hun kortfilm aan het publiek willen voorstellen.

Workshop Scenarioschrijven voor Beginners door Bilal & Adil i.s.m. de scenaristengilde.

Best of Bergica

(humoristische sketchshow bedacht door Bilal,

Adil en de Griekse Antwerpenaar Dimitri

Sakelaropoulos)

Bilal Fallah & Adil El Arbi kiezen:

La Haine van Mathieu Kassovitz

→ gevolgd door gesprek met Bilal & Adil

Slotfeest in Zuiderpershuis i.s.m. district Antwerpen

ZIE MENU IN DE CINEMA

Provincie Antwerpen start een filmcyclus over personen met dementie. Om de drie maand wordt in een ander arrondissement een film vertoond waarin dementie het centrale thema is. Al de films tonen een genuanceerd beeld van de aandoening.

16.05.2014: Feel My Love; Griet Teck

15.8 EVENEMENTEN

OPERA+

Opera+ is een programma in samenwerking met de Vlaamse Opera. De geprogrammeerde films hebben een thematisch of visueel verband met opera-producties van de Vlaamse Opera.

FEBRUARI

Othello; Orson Welles > wordt vertoond n.a.v. de productie Otello van Giacomo Rossini in de Vlaamse Opera.

MAART

Hamlet; Grigori Kozintsev > wordt vertoond n.a.v. de opvoering van Lady Macbeth in het District Mtsensk van Dmitri Sjostakovitsj

MEI

Tender Son - The Frankenstein Project > wordt vertoond n.a.v. de opvoering van Blauwbaards Burcht van Béla Bartók in een regie van Kornél Mundruczó.

SEPTEMBER

We Need To Talk About Kevin; Lynne Ramsay > wordt vertoond n.a.v. de productie Elektra van Richard Strauss in een regie van David Bösch in de Vlaamse Opera.

→ ingeleid door David Bösch

NOVEMBER

Metropolis; Fritz Lang > wordt vertoond n.a.v. de productie van Khovansjtsjina van Modest Moessorgski in de Opera Vlaanderen. ingeleid door Hilde D'Haeyere, Fotografe en Filmonderzoekster

18.01.2014 en 01.02.2014

Exclusieve vertoning van 'Die Andere Heimat - Chronik einer Sehnsucht' van Edgar Reitz

22.03.2014

Nymphomaniac Part I & II; Lars Von Trier

28.03.2014

EUROVISION SINGALONG

De Active Company selecteerde de beste songs uit de geschiedenis van het Eurovisie Songfestival. *Eurovision Singalong* is een samenwerking tussen Cinema Zuid, Active Company: actieve sport&ontspanning voor holebi's en Antwerp Pride.

DASKULTURFORUM

15.10.2014

Der Geteilte Himmel; Konrad Wolf

19.11.2014

Die Stille Nach De m Schuss; Volker Schlöndorff

17.12.2014

Mauerhause; Bartek Konopka + The Invisible Frame; Cynthia Beatt

15.11.2014

La Grande Bellezza; Paolo Sorrentino

→ vooraf kort gesprek met Daniela Ciano, kostuumontwerpster van de film

15.9 DE ZOMER VAN CINEMA ZUID

MARLON BRANDO

Woensdagavonden in juli en augustus
A Streetcar named Desire; Elia Kazan
Viva Zapata!; Elia Kazan
The Wild One; Laszlo Benedek
On The Waterfront; Elia Kazan
One-Eyed Jacks; Marlon Brando
The Chase; Arthur Penn
Reflections in a Golden Eye; John Huston
The Godfather; Francis Ford Coppola
L'Ultimo Tango a Parigi; Bernardo Bertolucci

SPOOKVERHALEN / GHOST STORIES

Zaterdagavonden in juli en augustus
The Innocents; Jack Clayton
The Haunting; Robert Wise
Kwaidan; Masaki Kobayashi
Don't Look Now; Nicolag Roeg
The Shining; Stanley Kubrick
Los Otros / The Others; Alejandro Amenabar
The Eye; Danny & Oxide Pang
Dark Water; Hideo Nakata

SCREENSKATERS

Donderdagavonden in juli
Kids; Larry Clark
Dogtown and Z-Boys; Stacy Peralta
Zombie: The Resurrection of Tim Zom; Billy Pol
This Ain't California; Marten Persiel
Wasted Youth; Argyris Papadimitropoulos & Jan Vogel

JAZZ@THEMOVIES

Donderdagavonden in augustus
Round Midnight; Bertrand Tavernier
The Savoy King; Check Webb & The Music That Changed America; Jeff Kaufman
In The Heat of the Night; Norman Jewison
Count Basie: Swingin'The Blues; Matthew Seig
Count Basie Big Band 77

SOUND/TRACK/

(recentste rockumentaries)
Vrijdagavonden in juli en augustus
Good Ol'Freda; Ryan White
A Band Called Death; Jeff Howlett & Mark C. Covino
Mistaken for Strangers; Tom Berninger
Road to Austin; Gary Fortin
Europe in 8 Bits; Javier Polo
Our Vinyl Weighs a Ton; Jeff Broadway
Musicwood; Maxine Trump
The Other One: The Long, Strange Trip of Bob Weir; Mike Fleiss
Deep City: The Birth of the Miami Sound; Marlon Johnson, Dennis Scholl, Chad Tingle

MUSEUMNACHT

2 AUGUSTUS 2014 - DOORLOPEND IN LOOP

Tijdens de Museumnacht vertoonde Cinema Zuid drie videokunstwerken op het grote filmscherm. Van Wim Catrysse was het indrukwekkende *MSR* te zien. Apocalyptische beeldenstorm met in de hoofdrol een roedel zwerfhonden. Nicolas Provost isoleerde filmscènes, monteerde ze achter elkaar en maakte op die manier met *The Dark Galleries* een geheel nieuw verhaal. Met

Sea of Tranquility van Hans Op de Beeck kwamen we in geheel ander vaarwater terecht. Hier was het de toeslaande verveling op een luxe-cruiseschip dat cinematografisch in beeld wordt gebracht.

15.10 HET FILMEDUCATIEF AANBOD VAN CINEMA ZUID

Voor het Lager Onderwijs

Rondleiding 'Achter de schermen van de bioscoop'
(1^e t.e.m. 6^e leerjaar)

Duur: 1 uur

Workshop 'Word Filmarcheoloog!'
(1^e t.e.m. 6^e leerjaar)

Duur: 2 uur

Workshop 'Word Foto- en Filmarcheoloog!'
(1^e t.e.m. 3^e leerjaar)

Duur: 2,5 uur

Kinderfilms 'A la carte'

Voor het Secundair Onderwijs

RONDLEIDING 'ACHTER DE SCHERMEN VAN DE BIOSCOOP'

(1^e t.e.m. 4^e middelbaar)

Duur: 1 uur

18^e editie van de WEEK VAN DE FRANSE FILM

Schooljaar 2014-2015

NASCHOLINGSNAMIDDAG

10.09.2014 – 14-18u

Projectie van de film 'La Marche'

van Nadil Ben Yadir

Met nadien een dialoog tussen deze regisseur en het publiek.

Rondleiding voor leraars + voorstelling educatief aanbod: [kennismaking/nascholing](#)

09.10.2014

9 FRANSE FILMS

Belle et Sébastien; Nicolas Vanier

Angélique; Ariel Zeitoun

En solitaire; Christophe Offenstein

9 mois fermé; Albert Dupontel

L'Écume des jours; Michel Gondry

Les Garçons et Guillaume, à table;

Guillaume Gallienne

La Marche; Nadil Ben Yadir

Suzanne; Katell Quillévéré

Le Passé; Asghar Farhadi

9 DUITSE FILMS

FILMKLASSIEKERS

Blue Velvet

Les 400 Coups

Singing in the Rain

Night of the Hunter

The General

M-Eine Stadt sucht einen Mörder

WORKSHOP

Oog op Film

Initiatief van de Vlaamse Dienst voor Filmcultuur

15.11 BEMIDDELINGS- EN COMMUNICATIE-INSTRUMENTEN

BEMIDDELING

INDIVIDUELE BEZOEKERS

- magneetborden
(filmprogramma, foto's, persartikels)
- inhoudelijke contextualisering: website, nieuwsbrieven, inleidingen, debat, interviews (Q&A) en lezingen

GROEPEN

- gezinnen: aangepaste filmprogrammering op maat van het gezin met educatieve omkadering (inleidingen) en uitgekiend onthaal (speelse decoratie, verjaardagsfeestjes)
- scholen: onderwijsnocturne, rondleiding achter de schermen, workshop filmarcheologie, deelname aan de Week van de Franse en de Duitse Film, lesmappen, filmbegeleiders, inleidingen en filmadvies, filmeducatie voor leerkrachten (Oog op Film)
- kunstonderwijs: aangepast filmaanbod met gespecialiseerde lesmappen en inleidingen
- deelname aan student events (Cultoer)
- filmhistories op dinsdag- en donderdagavond legt een traject af doorheen meer dan 100 jaar filmgeschiedenis, i.s.m. de afdeling Video&Filmkunst van KASK Antwerpen, de Karel de Grote-Hogeschool en Universiteit Antwerpen Filmstudies en Theater-, Film- en Literatuurwetenschappen (TFL). Deze worden voorafgegaan door lessen gegeven door o.a. Wouter Hessels.
- Upload Downtown, tweemaal per schooljaar een anderhalf uur durende montage van kortfilms en filmfragmenten met kunstzinnige inslag (wars van wat hip of hot is, cult-klassiekers, confronterende interviews, grensverleggende animatie en postmodern Youtube geweld) i.s.m. Sint-Lucas Antwerpen, de Karel de Grote-Hogeschool.
- opleiden en coaching van filmleiders.
- matinees: filmklassiekers met inleiding/live piano op donderdagnamiddag voor seniorenverenigingen, cursistengroepen, actieve 60plussers.
- Zomerfilmcollege i.s.m. Cinematek en Vlaamse Dienst voor Filmcultuur: tweejaarlijks een 20-tal lezingen door binnen- en buitenlandse sprekers en een 35-tal films uit de collectie van Cinematek voor studenten, docenten, individuele bezoekers en cursistengroepen.

COMMUNICATIE

DRUKWERK

- tweemaandelijks programmabrochure: informeren filmgeïnteresseerd publiek, via direct mailing en via aanvullende vrijwilligerstoeren
- tweemaandelijks programmafolder: informeren filmgeïnteresseerd publiek, spreiding via WEEKUP, via direct mailing
- seizoensbrochure voor Matinees: informeren specifiek publiek (senioren) en filmpubliek, spreiding via aparte distributielijst gericht op senioren, per post en via vrijwilligerstoer
- seizoensbrochure voor Zazie: informeren specifiek publiek (gezinnen en kinderen), spreiding via scholen en via aparte distributielijst door vrijwilligerstoer en jobstudenten
- flyers en affiches voor evenementen via vrijwilligersroutes, via aparte distributielijst of via externe partner

- educatief aanbod digitaal (mailing, nieuwsbrief) gebracht naar secundair en basis onderwijs en naar kunst- en avondonderwijs in de provincie Antwerpen, informeren leerkrachten en (kunst)studenten

DIGITAAL

- website Cinema Zuid
- tweewekelijkse algemene e-nieuwsbrief
- facebook en twitter
- e-flash: emailadressen groeperen en specifieke publieken informeren (pers, studenten, senioren, Zazie, Matinees, ...)
- zazie-nieuwsbrief
- educatieve nieuwsbrief
- digitaal ter beschikking stellen vd brochures: downloadbaar op de homepage van de website.

MEDIA

- kalender (Week Up)
- advertenties Wood ivm (Screenskaters)
- radiospots (Radio Minerva (matinee), Klara (o.a. 5 jaar CZ))
- persberichten, ticketacties, o.a. Uit in Vlaanderen
- aanwezigheid in culturele agenda's en relevante nieuwsbrieven

15.12 SAMENWERKINGEN

- brede publieksacties (Museumnacht)
- educatieve partners: Video&Filmkunst van KASK Antwerpen, de Karel de Grote-Hogeschool, Universiteit Antwerpen Filmstudies en Theater-, Film- en Literatuurwetenschappen (TFL), Sint-Lucas Antwerpen, Artesis, Cinematek, Vlaamse Dienst voor Filmcultuur, Belgische Vereniging Leraren Frans, Vlaamse Gemeenschap vzw., Goethe Instituut, Das Kulturforum, Cinemagie, KULeuven-Campus Kortrijk, het Goethe-Institut Brüssel, de Belgischer Germanisten- und Deutschlehrerverband, de Stiftung zur Förderung von Deutsch als Fremdsprache in Belgien en de Vakgroep Duits van de Universiteit Gent en van de Hogeschool Gent, Cultuur, Österreichisches Kulturforum.
- culturele partners: Antwerpse Jazz Club, Antwerp Convention (Hellraiser), M HKA, Centrum voor Beeldexpressie, deBuren (IDFA), Eye on Palestine, Europalia India, FoMu Jeugdfilmfestival, Kinderkunstendag, Mind the Book, Instituto Italiano di Cultura, Vlaamse Opera (Opera+), DeSingel (Zappa), Toneelhuis, Silen'n Sound Festival, Kunstbende, Vereniging van Amateurecineasten, Permeke-bibliotheek
- filmsector: 20th Century Fox, Another Dimension of an idea, ABC-distributie, A-film, Anima, BAM, Cinéart, E-one entertainment, Filemon, Imagine, Internationaal Kortfilmfestival Oberhausen, Lumière, Jekino (Zazie), Fonk vzw. (Zazie, Offstream), Filemon (Zazie), Numéro Zéro, O'Brother, Offscreen Festival (Offstream), Remain in Light, Victory Films, Visualantics,

15.13 PERSAANDACHT

- Ook dit jaar kreeg CZ weer een ruime persaanbacht zowel digitaal als in de gedrukte pers.
- We werden aangeraden als bioscoop op o.a. antwerpenstreetstyle.com. We haalden ook de pers door de nieuwe inkom in de Gazet van Antwerpen.
- Verschillende van onze films uit Filmhistories kwamen aanbod in vertigoweb.be en zoals altijd in Focus Knack 'Focus op de week'. De reeksen konden ook op veel bijval rekenen, rond de John Boorman-reeks werd gepubliceerd door de Gazet Van Antwerpen, Metro, Focus Knack en Vertigoweb. In Inch-cultuur kreeg de reeks rond Derek Jarman aandacht. Fellini, Pasolini en Joseph Losey kregen persaanbacht in respectievelijk GvA, Vertigo en Knack Focus.
- Deze laatste berichtten ook over de matinees, alsook Femma.
- Off-stream haalde vooral veel pers met 'Shirley; Visions of Reality' in DM.city en H Art. Ook de film 'Black Sun' kreeg vanwege de link met beeldende kunst een aankondiging in Focus Knack. Maar ook animatie en fotografie gerelateerde film werden breed in beeld gebracht in H Art, Filmmagie, dS Weekblad. Vertigo liet zijn oog vallen op 'Desert Haze' en 'I, of whom I Know Nothing'. Verder schreef ook Focus Knack en Metro nog over enkele Off-Stream vertoningen.
- Re-run haalde de pers met films als 'My Sweet Pepperland', 'Short Term 12' (Gazet van Antwerpen). Als enigste cinema in Antwerpen die Bas Devos' 'Violet' zou spelen en de heisa die daaruit voortvloeide kwamen we ter sprake in Focus Knack, Vertigo. Ook de Belgische prent '82 dagen in April' zorgde voor pers-aandacht in Libelle en de Artsenkrant. Plus Magazine schreef over Polanski. De Standaard plaatste een artikel over Godards 'Adieu au langage', alsook over Abel Ferrara's Pasolini.
- Het grote evenement was natuurlijk '5 jaar Cinema Zuid', daarrond publiceerden Metro, de Gazet Van Antwerpen (o.a. ook Citta), Vertigo, Libelle, Focus Knack, dS Weekblad, H Art.
- In de zomer ligt ons programma altijd iets anders, waardoor ook dit op veel aandacht kon rekenen.
- Eerst en vooral was er het skateprogramma 'Screenskaters', daarover kon je lezen in Metro, dS Weekblad, Focus Knack en H Art.
- Sound/Track/ was aan zijn tweede editie toe en daarover konden we info en artikels vinden bij GvA, Vertigo (uitgebreid artikel), Focus Knack (verschillende films), DM.city, De Morgen publiceerde een groot artikel over één van onze films. Maar ook de reeks rond Marlon Brando werd in de spotlight gezet in Focus Knack. 'Spookverhalen' kwamen aanbod in Knack Focus en dS Weekblad. Ook de jazz films werden opgenomen in de 'Focus op de week' van Focus Knack. Tijdens de museumnacht toonden we videokunst, dus publiceerde H Art daar met plezier rond.
- Extra voorstellingen/reeksen konden ook veel belangstelling opwekken bij de pers, zoals onze Zappa-reeks in Focus Knack, Rifraf, Staalkaart en dS Weekblad. Aan Bart Moeyaerts keuzefilms werd ruimte gegeven in Het Laatste Nieuws, H Art, Focus Knack en www.apen.be. Het evenement IDFA on Tour kreeg media-aandacht in Focus Knack, Gazet van Antwerpen en H Art. Over de laatste Toneelhuis-reeks schreef Kurt Vandemaele in De Morgen. Ook het festival 'NAF: Nieuwe Antwerpse Filmmakers' kreeg veel

- bijval van de pers o.a. in Het Nieuwsblad, de Gazet van Antwerpen, Focus Knack, dS Weekblad en digitaal op www.apen.be en deredactie.be.
- Verder werd er ook aandacht gegeven aan onze opera & filmvoorstellingen, (GvA) WO I-reeks (o. a. voorstelling van het boek van Luc Rasson) (Filmmagie), CinéPublic (bamart.be) en uitgebreid aan Jans Verheyen nieuw boek in Blik, Het Nieuwsblad, Knack, Belga, Metro, Het Laatste Nieuws, skynet.be
 - Ons educatieve luiken zoals Oog op Film en de Franse film konden rekenen op publiciteit in Klasse en Filmmagie.
 - Zowel de reguliere als de kinderpers berichten over de maandelijkse avant-premières van de kinderfilmreeks 'Zazie op zondag' of zetten leuke ticketacties op touw: bv. Ketnet & Metro. Alle Zazies komen als tip op de homepage van UiTmetVlieg.
 - Zowel in 'de nieuwe Antwerpenaar' als in Antwerp Today wordt Cinema Zuid op zichzelf nog eens in de kijker gezet.
 - Het filmprogramma is elke maand te vinden op de websites van Cinebel, Cinenews, Le Soir, The Bulletin, Week Up, Uit in Vlaanderen, Metro.
 - Ons filmaanbod duikt op in de filmagenda's van de geschreven/gedrukte pers: De Standaard, De Morgen, Weekup, Gazet van Antwerpen, de Nieuwe Antwerpenaar (vnl de matinees, veel persaandacht voor 5 jaar Cinema Zuid).
 - Een selectie en/of speciale evenementen worden digitaal verspreid door BAM (audiovisuele nieuwsbrief), VAF (Vlaamse nieuwsbrief) en KASK.
-

16 Externe Waardering

16.1 VRAGEN AAN DE INSTELLING EN MEDEWERKERS

Spreker/moderator op een bijeenkomst, symposium, colloquium, seminarie, rondetafelgesprek, workshop, opening, lezing, ...

Bart De Baere

14/03: opening symposium *UAntwerpen ontmoet M HKA: over wetenschap, kunst en dementie*, met (inter)nationale sprekers, waaronder Prof. Dr. Sebastiaan Engelborghs, Prof. Dr. Christine van Broeckhoven en kunstenaar Jan Fabre, in Aula Jan Fabre, Campus Middelheim, Antwerpen
23/05 en 7/11: deelname aan een interactieve workshop van Connect2Antwerp in het kader van de nieuwe externe marketingstrategie van de stad Antwerpen
02/07: gastspreker opening 'Visite' met sleutelwerken uit de M HKA-collectie, in samenwerking met LOCUS, C-Mine, Genk
10/09: laudatio Jan Fabre n.a.v. zijn opname in de Galerij der Prominenten, Voka- Kamer van Koophandel Antwerpen-Waasland

Jan De Vree

14/03: moderator studiedag in het kader van het project 'Meet Me', Universiteit Antwerpen
06/04: moderator publieksmoment 'INBOX - Jan Cox'
27/11: spreker opening 'Visite' Diest (inleiding)

Nav Haq

spreker ARCO Art Fair, Madrid
spreker opening 'Kerry James Marshall', Charlottenborg Kunsthall, Kopenhagen
spreker Milan Art Fair
spreker Biennale d'art contemporain Rennes
spreker Stroom, Den Haag

Anders Kreuger

april: Lezing over de kunstenaars Darius ŽiĖdra and ArtDras Raila in de residentie Rupert, gevestigd in Vilnius in Litouwen; gesprek met de Finse kunstenaar Juha Pekka Matias Laakkonen en de Litouwse kunstenaar Augustas Serapinas n.a.v. hun werk in AIR Antwerpen, Antwerpen
juli: gesprek met de Servische kunsthistorica Ana SladojeviĖ over kunst, kolonisatie en de beweging van niet-gebonden landen, Museum of African Art, Belgrado
september: lezing over de tentoonstelling 'Dont You Know Who I Am? Kunst na identiteitspolitiek' in Galerija Nova in Zagreb, Kroatië, op uitnodiging van het curatorencollectief WHW (What, How and For Whom); gesprek met de Russische kunstenaar Olga Chernysheva over haar oeuvre, ICA, Londen
november: Een reeks lezingen over de M HKA-tentoonstellingen 'De Collectie als een karakter' en 'Don't You Know Who I Am? Kunst na identiteitspolitiek' in Brest, Minsk en Vitebsk, Wit-Rusland, op uitnodiging van het Centre for European Studies in Minsk
december: lezing over de kunstenaar James Richards in het Russian Photography Museum, Sint-Petersburg, Rusland

Piet Van Hecke

04/02: spreker op de 'Dag Van de Cultuureducatie 2014', BOZAR, Brussel
14/03: spreker en moderator op symposium 'UAntwerpen ontmoet M HKA: Over wetenschap, kunst en dementie', UAntwerpen, Antwerpen
22/03: spreker tijdens 'Kunst in de publieke ruimte', Bornem
23/03: lezing over het werk van K.J. Marshall, Academie-Noord, Brasschaat
19/09: spreker op 'Inkijk op aanpak', Auxilia / CM, Antwerpen
20/09: spreker op 'Werelddag Dementie van de Vlaamse Alzheimer Liga: Mantelzorg in balans – WZC De Regenboog', Zwijndrecht
16/10: spreker Long Live Art conferentie, op uitnodiging van het departement CJSM, Londen
08/11: keynote-spreker op 'Erfgoedontmoeting Waasland', Waasmunster
26/11: lezing over het werk van Panamarenko, DKO Mol

Lot Wens

12/9: spreker ter gelegenheid van werkbezoek van medewerkers Museum Dr8888, Friesland, focus op 'het Salon / M HKA'
2/10: spreker ter gelegenheid van werkbezoek van medewerkers Helsinki Art Museum, focus op educatie
26/4: spreker ter gelegenheid van Panamarenko-brunch voor verantwoordelijken voor groepsuitstappen

Gastdocentschap

Anders Kreuger

juli: gastdocent, Salzburg International Academy for Visual Art, in het kader van de cursus 'Visual Thinking for Curators'

Nav Haq

visiting lecturer aan de Jan Van Eyck Academie (2x)
visiting lecturer Sint Lucas Antwerpen

Mandaat in een bestuursraad

Bart De Baere

lid Hoge Raad Universiteit Antwerpen
lid raad van bestuur Witte de With, Rotterdam
lid raad van bestuur Stichting van Openbaar Nut Roger Raveel

Liliane Dewachter

lid raad van bestuur LLS 387, Ruimte voor actuele Kunst vzw.
lid raad van bestuur van de School of Arts, Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen
ondervoorzitter van de raad Sint Lucas Antwerpen, Karel de Grote Hogeschool
lid raad van bestuur St. Lukasarchief, Brussel

Nav Haq

Lid raad van bestuur kunstenaarsplatform Jubilee, Brussel

Jos Van den Bergh

lid van Escautville, organisatie ter ondersteuning van de audiovisuele kunsten Antwerpen

**Mandaat in een advies- of
beoordelingscommissie**

Bart De Baere

lid van de aankoopcommissie van B.P.S. 22, ruimte voor hedendaagse kunst, provincie Henegouwen

Jos Van den Bergh

lid beoordelingscommissie VAF (Vlaams Audiovisueel Fonds), Fictie 2 (Speelfilms) commissielid VAF Breda

Mandaat in jury

Bart De Baere

jurylid 'The Udnarik Contemporary Art Museum Competition', Avesta Group, Moskou

jurylid Luxemburgse inzending voor de Biennale van Venetië 2015, MUDAM, Luxembourg

Liliane Dewachter

jurylid Art'contest, jaarlijkse hedendaagse kunstwedstrijd ter promotie van jonge Belgische kunstenaars

Nav Haq

jurylid Prijs Jonge Belgische Schilderkunst, Koninklijke Academie voor Schone Kunsten Antwerpen

jurylid de Lucas Prijs, Sint Lucas Antwerpen

Anders Kreuger

lid van het selectiecomité voor de 'Innovation Art Prize', georganiseerd door de National Centre for Contemporary Art in Moskou, Rusland (februari-april)
evaluator bij de kandidaatstelling van Emily Wardill als Associate Professor aan de kunstacademie in Malmö, Zweden (september)

Jelle Maréchal

lid van de algemene externe eindejaarsjury van de Academie voor Beeldende Kunsten in Mol, Antwerpen (12/06)
lid van de externe jury voor de Masters Beeldende Kunst, afstudeerrichting grafisch ontwerp, Sint Lucas Antwerpen, University College of Art and Design (20-21/06)

Jos Van den Bergh

jurylid Belgische inzending voor de Oscar voor Beste Niet-Engelstalige film

Teksten

Bart De Baere

Niet rationeel te verklaren: het werk van Narcisse Tordoir, in 'The Pink Spy / De roze spion – Narcisse Tordoir', ISBN 978 94 9137 683 2
The Failure of the Network Ideology – politics vs cultural institutions, ADACE, Madrid
de kunstenaar en de ruimte, een vertelling, verschenen in het kunstenaarsboek 'Christophe Terlinden – U en het beeld', in het kader van

INBOX / M HKA

Het museum als onthaalplek, in 'Privéverzamelaars – De behoeders van ons erfgoed'. Deze publicatie werd uitgegeven naar aanleiding van de 60ste verjaardag van de BRAFA kunstbeurs.

Kantelaar? Zo eenvoudig is het niet, zes Belgische museum- en kunsthalleiders over 'kunstjaar' 2014, verschenen in het magazine H ART (18 december 2014)

The Cell and Its Momentum, boek bij de tentoonstelling 'Louise Bourgeois, Structures of Existence: The Cells', Haus der Kunst, München

René Magritte is certainly a factor too, in 'Ricardo Brey – Qué le importa al tigre una raya más – The Futility of Good Intentions', ISBN 978 94 9177 535 2

The Potentials of Plurality: A Discussion with the Directors of L'Internationale, neerslag van het rondetafelgesprek met de directeurs van L'Internationale op 4 april 2014 in Gent met Nathalie Zonnenberg als moderator, verschenen in Afterall 38 pg. 63

The Failure of the Network Ideology, politics vs cultural institutions (Het failliet van de netwerkidologie, politiek versus culturele instellingen), verschenen in de conferentiebundel n.a.v. het symposium 'ENCUENTRO ADACE. El museo en futuro. Cruces y desvíos' dat plaatsvond in Madrid op 7 november 2013

Bert De Vlegelaer

bijdrage over *Helena Sculpture* van Vaast Colson voor de publicatie VAAST COLSON 10/04, op vraag van Maes & Matthys Gallery

Jan De Vree

inleiding, in: *Out of the Box. Bringing art out of the museum*, Allen & Overy, 2014

Nav Haq

Interview met Ellen Harvey, voor Groeningemuseum, Brugge (tentoonstellingscatalogus) Interview met Ibraaz Online platform

Interview met Jos de Gruyter, & Harald Thys, Metropolis M

Interview met Guan Xiao, Mousse Magazine

Anders Kreuger

Woord vooraf, in *Afterall* n°35, lente 2014
Essay, in *Afterall* n°36, 'Five Images of an Image: The Museum of African Art in Belgrade'

Essay, in *Afterall* n°37, 'Things Together and Apart: James Richards'

Catalogustekst voor de tentoonstelling Darius Žiūdra (CAC, Vilnius), 'SWIM: Some Interesting Problems'

'Conversation between Vytautas Michelkevičius and Anders Kreuger' in de publicatie *The Lithuanian Art Scene in the 1990s*, gepubliceerd door de Lithuanian Interdisciplinary Artists' Association, Vilnius

Jelle Maréchal

tekstuele bijdrage aan het ABCEDARIUM van het boek 'Skip The Intro'. Het boek toont werk van alumni van Sint Lucas Antwerpen (december 2014)

Vormgevingsopdracht

Jelle Maréchal

27/03: Enkele ontwerpen van Jelle Maréchal werden getoond in het boek 'Think In Colour' van Hugo Puttaert, uitgegeven door MER. Paper Kunsthalle. Dit boek werd gelanceerd in M HKA's eigen INBOX.

Stageopdracht

Lot Wens:

21 – 30/10: observatiestage Shana Van Wallendael, 3 PBSO Plastische Opvoeding-Project Kunstvakken, KDG, Antwerpen
21/10: microstage Mijke Star, 2 Opleiding docent Beeldende kunst en vormgeving, Willem de Kooning Academie Rotterdam

Interview

Bart De Baere

A conversation with Bart De Baere, interview door Stephanie Bailey n.a.v. de tentoonstelling 'Don't You Know Who I Am? Art after Identity Politics', OCULA conversation, 23 december 2014

Diverse gesprekken met Jan Haerynck in het kader van zijn boek 'De luchtkunstenaar Jan Hoet'

20/01: gesprek met Wilfried Bossier in het kader van zijn doctoraat in visuele kunst en mediacultuur aan de UA met Paul Huvenne als promotor, onderzoeksproject: De docuphonie als een iconografie voor de 21^e eeuw.

28/03: gesprek met Nana Lambregs, student cultuurmanagement, in het kader van haar praktijkproject en thesis over HRM in M HKA.

maart: gesprek met Bas Veldhuizen in het kader van een onderzoek naar het behoud en beheer van nalatenschappen van hedendaagse beeldend kunstenaars vanuit het brabants kenniscentrum voor kunst en cultuur in Tilburg i.s.m. de Amsterdamse Reinwardt Academie en de Universiteit van Tilburg

Jan De Vree

10/11: interview voor ARTtube over het project 'Visite'

Piet Van Hecke

januari 2014: maandblad Vlaamse Alzheimer Liga: "Kunst en wetenschap tegen apathie bij beginnende dementie"

14/03: ATV nieuws, Radio 2, De Standaard, Het Laatste Nieuws, De Morgen, Cartoon, GvA

15 en 16/03/2014: Gazet van Antwerpen: "Kunst helpt tegen dementie"

april 2014: De Nieuwe Antwerpenaar: "Mensen met dementie voelen zich beter na een bezoek aan ons museum"

05/04: VRT journaal

08/04: Het Laatste Nieuws: "M HKA helpt mensen met dementie"

28/05: Kerk en leven: "Rondleiding in het M HKA laat mensen met dementie even terug zichzelf zijn"

15/09: Neuron: "Meet me @ M HKA: een ontmoeting tussen kunst, dementie en wetenschap"

Adviserend gesprek

Bart De Baere

mei-juni: deelname aan bevraging / projectoproep Prins Filipsfonds: *duurzame bruggen bouwen in de culturele wereld*, tien culturele actoren uit de Vlaamse en de Franse gemeenschap werden bevragd over de mogelijke rol voor het Prins Filipsfonds, in het kader van een cultureel akkoord tussen Vlaanderen en Wallonië.

Jelle Maréchal

23/03 – 05/04/2014: In het kader van de ontwikkeling van een nieuwe huisstijl voor het M HKA, wordt er samengewerkt met de Nederlands-Amerikaanse ontwerper Kees Bakker. Als startschot van de samenwerking ging Jelle Maréchal twee weken naar New York om er intensief te ontwerpen, workshops te volgen en ideeën op te doen.

Els Verhaegen

27/02/2014: werkbezoek aan Statens Museum for Kunst, Kopenhagen. Overlegvergadering met Hanne Stovring, hoofd marketing & sponsoring

(Gast)curator

Bart De Baere

In november 2014 werd Bart De Baere aangesteld als curator voor de Moskovo Biënnale 2015.

Anders Kreuger

Gastcurator tentoonstelling 'SWIM' (Someone Who Is Not Me) door de kunstenaar Darius ŽiDra in CAC Vilnius (april-mei)

Curatoriaal onderzoek buiten het M HKA

Nav Haq

Musea- en studiobezoek in Keulen, Düsseldorf, Bonn, Aken, Istanboel (2 bezoeken), Liverpool (Biennial), North Ossetia (Russische Federatie), Wallonië, Sao Paulo, Rio de Janeiro, Rennes/Bretagne

Anders Kreuger

Musea- en studiobezoeken in Zagreb, Kroatië, georganiseerd door WHW (september)

Opdracht in het kader van nationale samenwerkingsverbanden

Contemporary Art Heritage Flanders (CAHF)

Een samenwerkingsverband van het Middelheimmuseum, M HKA, Mu.ZEE en S.M.A.K., de 4 belangrijkste hedendaagse kunstmusea in Vlaanderen. Met een uitgesproken inhoudelijke ambitie en steeds vanuit de werking van zijn partnermusea, ontplooit CAHF zich als een kennisplatform dat de collecties van de partnermusea verbindt, met elkaar confronteert en internationaal profileert, met respect voor hun eigenheid.

Aanwezig op diverse bijeenkomsten (directeurenoverleg of collega-groep): Bart De Baere, Dieter Vankeirsbilck, Els Verhaegen, Bert De Vlegelaer, Jan De Vree, Evi Bert (03/06, collega-groep, Middelheimmuseum, Antwerpen)

Overleg Instellingen Vlaamse Gemeenschap (OIV)

Aanwezigen M HKA op diverse samenkomsten: Bart De Baere, Dieter Vankeirsbilck

FARO, Vlaams Instituut voor Cultureel Erfgoed vzw.

20/01, 19/05, 17/11: Evi Bert, gebruikersgroep cultureel erfgoed en auteursrecht, FARO, Brussel

09/05: Jan De Vree, overlegvergadering, Platform 'Landelijk Erkende Musea'

25/08: Evi Bert, collega-groep digitale publieksbemiddeling, FARO, Brussel

11/12: Dieter Vankeirsbilck, brainstormdag, Platform 'Overleg Vlaamse Musea'

BAM

Juni: Ontvangst buitenlandse curatoren in het kader van het uitwisselingsprogramma voor curatoren uit Frankrijk en België, een initiatief van BAM, georganiseerd samen met d.c.a., Platform en C-E-A.

BAM – Flanders Arts Institute Visual Arts

Arts Flanders is een communicatieplatform van de steunpunten, fondsen en koepelorganisaties gericht op internationale promotie van kunsten en erfgoed uit Vlaanderen.

Collega-groep: communicatieverantwoordelijken, publiekswerkers

Aanwezig op deze bijeenkomsten: Els Verhaegen

URI – PACKED / Expertisecentrum Digitaal Erfgoed

27/02: Jan De Vree, Evi Bert, vergadering stuurgroep, S.M.A.K., Gent

27/10: Evi Bert, vergadering stuurgroep, URI – PACKED / CAHF, Boudewijngebouw, Brussel

Samenwerking met het Vlaams Instituut voor Archivering (VIAA) om de collectie niet gedigitaliseerde materialen, en gedigitaliseerde of digitaal geboren bestanden duurzaam te bewaren, te beschrijven en beschikbaar te maken voor doelgroepen zoals onderwijs, bibliotheken en onderzoek.

Projectgebonden samenwerkingen:
lees meer in de hoofdstukken 6 t.e.m. 15

16.2 BUITENLANDSE WERKOPDRACHTEN

Opdrachten in het kader van internationale samenwerkingsverbanden

L'INTERNATIONALE

Onder de projectnaam 'The Uses of Art – The legacy of 1848 and 1989' verbinden zes toonaangevende Europese musea voor moderne en hedendaagse kunst zich ertoe om vijf jaar samen te werken aan een nieuwe culturele kaart van/voor Europa. Naast het M HKA zetten ook het Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía (MNCARS, Madrid, Spanje), de Moderna Galerija (MG, Ljubljana, Slovenië), het Van Abbemuseum (VAM, Eindhoven, Nederland), het Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA, Barcelona, Spanje) en SALT (Istanbul en Ankara, Turkije) hun schouders onder deze vernieuwende manier van samenwerken. *L'Internationale* kiest hierbij nadrukkelijk voor de term 'museumconfederatie'. Dit impliceert dat elk museum zijn eigenheid bewaart, maar langdurig samenwerkt met elkaar. Op deze manier ontstaat een nieuw, internationaal en duurzaam samenwerkingsmodel, dat een breuk vormt met de centralistische en kortstondige museumnetwerken uit het verleden.

De confederatie garandeert autonomie en bewaakt de eigen scherpste, maar de bestaande praktijkervaring wordt verder uitgediept en verankerd op het gebied van artistieke, zakelijke en communicatieve samenwerking.

Andere externe partners: Grizedale Arts (Coniston, GB), Liverpool John Moores University (Liverpool, GB), Stiftung Universität Hildesheim (Duitsland), KASK (Gent).

3-5/04: *Project Team Meeting*, KASK, Gent
Deelnemers M HKA: Bart De Baere (lid *Board of Directors*), Dieter Vankeirsbilck (lid *Project Projects*), Nav Haq (tentoonstellingscurator, lid *Editorial Board*), Anders Kreuger (tentoonstellingscurator, permanent narrator *Glossary of Common Knowledge*), Jan De Vree (lid *taskforce Collection and Archive*), Evi Bert (lid *taskforce Access and Use*), Els Verhaegen (lid *taskforce communication*), Bert De Vlegelaer (perswoordvoerder M HKA)
23-24/06: *Editorial Meeting*, M HKA, Antwerpen

Vergadering in het kader van L'Internationale Online Platform

Deelnemers M HKA: Nav Haq, Anders Kreuger

Anders Kreuger is 'permanent narrator' voor het project 'Glossary of Common Knowledge' van L'Internationale, georganiseerd door Moderna Galerija in Ljubljana (Slovenië), en nam in het kader hiervan deel aan twee vergaderingen (mei, december).

L'Internationale werkgroepvergaderingen
taskforce Communication:
 18-20/03 en 26-28/11: Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, MNCARS, Madrid, Spanje, deelnemer: Els Verhaegen
 10-11/10: vergadering *Board of Directors*, tijdens 31. BIENAL Sao Paulo, Brazilië
 10-12/12: tasforce Education, JMU, Liverpool
 Deelname aan seminarie Mediation
 L'Internationale – presentatie Meet Me @ M HKA door Piet Van Hecke
 Deelnemers M HKA: Piet Van Hecke, Lot Wens
 De tentoonstelling *Don't You Know Who I am? Kunst na Identiteitspolitiek* kaderde in 'The Uses of Art' en kreeg vorm onder het duo-curatorschap van Nav Haq en Anders Kreuger.
Lees meer hoofdstuk 6.2

AFTERALL

M HKA is co-uitgever van het Engelstalige internationaal kunsttijdschrift Afterall – A Journal of Art, Context and Enquiry (zie hoofdstuk 13.2.1). M HKA-curator Anders Kreuger is lid van de redactieraad van dit in Londen gevestigde tijdschrift. Hij nam in 2014 deel aan 3 redactievergaderingen in Londen (januari, november) en 1 in Antwerpen (juni).

V-A-C Foundation

Dankzij een structurele samenwerking met de V-A-C Foundation in Moskou, die sinds 2009 Russische hedendaagse kunst ondersteunt, bouwt het M HKA zijn ensemble kunstwerken uit de voormalige Sovjet-Unie verder uit.

Lees meer over de samenwerking met V-A-C in hoofdstuk 2: nieuwe aanwinsten 2014

Online videokanaal ARTtube

13/01: ARTtube, Rotterdam, sollicitatiegesprekken voor de aanwerving van een nieuwe coördinator

5/09: ARTtube, Rotterdam, redactievergadering en ARTtube Academy

Lees meer over ARTtube in hoofdstuk 14

Club Solo

In 2014 is het M HKA ingegaan op de vraag van het jonge kunstenaarsinitiatief 'Club Solo' tot samenwerking en met hen in de toekomst een nieuw project te lanceren ter opvolging van het recent gesloten Lokaal 01 Breda.

Deze nieuwe vorm van samenwerking levert een bijzondere bijdrage voor alle betrokken partijen, en in het bijzonder de inwoners van Breda en brede omstreken, om collectiewerken van verschillende internationale topmusea te kunnen beleven in dialoog met nieuw en recent werk van regionale kunstenaars.

Dit initiatief wordt mede ondersteund door het Van Abbemuseum in Eindhoven.

22/01: overlegvergadering, verantwoordelijke M HKA: Jan De Vree

16.3 BEZOEK AAN TOONAANGEVENDE KUNSTMANIFESTATIES EN TENTOONSTELLINGEN IN BINNEN- EN BUITENLAND

Verschillende medewerkers waren aanwezig op verschillende kunstmanifestaties, en bezochten diverse musea, kunstbeurzen, en tentoonstellingen in binnen- en buitenland, onder meer in Londen, Moskou, Vilnius, Berlijn, Parijs, München, Wenen, Aken, Rome, Minsk, Shanghai, St. Petersburg, Amsterdam, Düsseldorf, Kopenhagen, Lissabon, Barcelona, New York, Zürich, Praag, Cuba, Almaty, Bishkek, Liverpool, Napels, São Paulo, St. Petersburg, Sao Paulo, Rennes, Keulen, ...) In het kader hiervan vonden tal van ontmoetingen plaats met kunstenaars en andere actoren uit het kunstenveld.

Een greep uit de tentoonstellingen en kunstenaarsateliers die ze bezochten:

Januari

RE: Painted. 'Schilderkunst' uit de collectie, S.M.A.K.

Elly Strik, Reina Sofia Madrid
 The Book Lovers, de Appel, Amsterdam (28/01)

Leap into the Void, Vervoordt Gallery, Antwerpen (30/01)

Februari

Opening tentoonstelling 'Das Wunder des Lebens: Jos de Gruyter & Harald Thys', Kunsthalle Wien, Wenen
 Asger Jorn: Restless Rebel, SMK, Kopenhagen
 Opening tentoonstelling 'Kerry James Marshall: Painting and Other Stuff', Kunsthall Charlottenborg, Kopenhagen
 Art Up!, Rijsel

Michaël Borremans: As Sweet as it Gets,

BOZAR, Brussel

Visual Poetry, l'Avanguardia delle Neoavanguardia, Pavia – Castello Visconti

Visual Poetry, l'Avanguardia delle Neoavanguardia, Pavia – Palazzo Broletto

Opening tentoonstelling Patrizio Di Massimo in Kunsthalle Lissabon, Portugal

Akram Zaatari: This Day at Ten,

WIELS, Brussel

Franz Erhard Walther, WIELS, Brussel

Maart

Richard Jackson, Ain't Painting a Pain, S.M.A.K.

Whitney Biennial, Whitney Museum of American Art, NYC

Pawel Althamer: The Neighbors, New Museum, NYC

Alain Arias-Misson, The Public Linguistic Poem Part 2, Brussel

April

Art Brussels, Brussel

Tentoonstelling Ricardo Brey, Museo de Bellas Artes, Havana

Perspreview lancering museumaanbod

Herdenkingsjaar Wereldoorlog I,

Middelheim Antwerpen

Gauguin: Metamorphoses, Museum of Modern Art, NYC
Ravage, M, Leuven

Mei

Thomas Ruff, Lichten, S.M.A.K.
Alain Arias-Misson, The Public Linguistic Poem Part 2, Brussel (27/03), Art Brussels (24/04)
Visite Bornem (03/05)
Club Solo, Kunstvlaai, Amsterdam (21/05)
Opening 8th Berlin Biennial, Berlijn, Duitsland (mei)
Motor of Modernity, MACBA, Barcelona
The Listening Eye, Eugeni Bonet: Screens, Projections, Writings, MACBA, Barcelona
Invocable Reality, MACBA, Barcelona

Juni

Wilfredo Prieto: Speaking badly about stones, S.M.A.K.
24/06: Atelierbezoek Ricardo Brey, Gent

Juli

Atelierbezoek Elly Strik, Brussel
Summer of Photography, BOZAR, Brussel
'WOMAN, The Feminist Avant-Garde of the 1970s', BOZAR, Brussel
'WHERE WE'RE AT! Other voices on gender', BOZAR, Brussel
Visite Genk
Tekst-île, Egmontpaleis
Frac Pas de Calais
Studiobezoeken in Kazakhstan en Oezbekistan
Liverpool Biennial 2014

September

Collectieonderzoek II: Kunst in Europa na '68, S.M.A.K., Gent
Lili Dujourie, Leopold-Hoesch-Museum, Düren
Vaast Colson, 'Containers and Acoustics. We're in it together, you're in it alone', Leopold-Hoesch-Museum, Düren
Jean Schwind, S.M.A.K., Gent
Opening tentoonstelling Marlène Dumas, Stedelijk Museum Amsterdam

Oktober

Berlinde De Bruyckere, S.M.A.K.
ZERO: Countdown to Tomorrow, Guggenheim Museum, New York (09/10)
Preview *De Zee*, MuZee, Oostende
São Paulo Biennial, São Paulo, Brazilië
Manifesta 10, St. Petersburg
TRIPOSTAL & Musée des Beaux-Arts, Lille

November

Confessions, Van Abbemuseum, Eindhoven
Visite Diest
Opening 10th Shanghai Biennial in Shanghai, China (november)
Press Launch Antwerp Art Weekend, Extra City, Antwerpen
Jimmie Durham, Napels

December

Allan Sekula Dockers' Museum, Johann Jacobs Museum, Zurich, Switzerland

16.4 OPLEIDINGEN EN LEERMOGELIJKHEDEN BINNEN EN BUITEN DE INSTELLING

Opleidingen

Team Baliemedewerkers

25-26 juni en 6-7 augustus: opleiding etalagetechnieken, via Syntra

Suppoost (werkervaringsklant) en poetsman (Wepplus)

Tussen 9/09 en 25/11: individuele lessen Nederlands, via Happy Mondays

Suppoost en baliemedewerker:

Tussen 5/11 en 17/12: individuele lessen Frans, via Happy Mondays

Ellen Cottyn, medewerker communicatie
Schooljaar 2013–2014: Postgraduaat Business Event Management, Arteveldehogeschool, Gent

Deelname aan studiedagen, workshops, seminars, symposia & colloquia

Medewerkers balieploeg

24/02: Studiedag Museumshops (Miat – Gent)
15/10: EHBO vervolgopleiding, M HKA

Eerste interventieploeg

28/11: Brandblustechnieken

Ellen Cottyn

5/9: ARTtube Academie, Boijmans Van Beuningen, Rotterdam

Bert De Vlegelaer

28/01: symposium *Erfgoed & Media*, georganiseerd door FARO

Jan De Vree

04/04: Conferentie 'L'Internationale', Gent
14/06: Conferentie 'Just who do you think you are?', organisatoren M HKA/CAHF, in Cinema Zuid, Antwerpen
18/09: Lancering Online Platform L'Internationale, KASK, Gent
27/09: Boekvoorstelling *Renaat Ramon*, Vorm en Visie, Poëziecentrum, Gent

Liliane Dewachter

10/04: Lezing 'Faces of Power' door John C. Welchman, Universidad de La Habana
14/04: Lezing 'The Uncanny' door John C. Welchman, Wifredo Lam Center for Contemporary Art, Havana

Anders Kreuger

Maart: Conferentie L'Internationale over 'activism and art' in Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía in Madrid, Spanje

Jelle Maréchal

03/04: kennisuitwisseling met het marketing, design en communicatie team van MoMA in New York

Kaat Vannieuwenhuysse

1/12: FARO symposium 'Museums in the 21st Century: re-thinking the museum experience',
in het Gallo-Romeins Museum, Tongeren
11/12: AmuseeVous On Tour in het MAS

Els Verhaegen

24/03: Colloquium van het Bilsen Fonds voor Cultuurmanagement: Cultuur=belevén. Kan de beleveniseconomie bijdragen tot een duurzame participatie?, Universiteit Antwerpen
23/04: Cultuurforum, Museum M, Leuven
28/04: Nacht van de Woordvoerder, Kortom vzw, Voka Brussel
08/05: Research Seminar UA door Pierre Tanguay, Cultuurmanagement UA, Antwerpen
23/05: Rondetafel 'Onthaalfuncties' door Vlaamse Kunststeden, Amuz, Antwerpen
18/11: 'Do Museum Users Matter? Reflections on Museum Management, Programs and Exhibitions?', Universiteit Antwerpen

Piet Van Hecke

27/01: *Publiek aan zet*, Museum M, Leuven
04/02: Dag Van de Cultuureducatie 2014, BOZAR, Brussel
01/12: Museums in the 21st Century, Gallo-Romeins Museum, Tongeren

Lot Wens

27/1: studiedag *Publiek aan Zet*, Museum M, Leuven
4/02: Dag van de cultuureducatie, thema: Verlies, BOZAR, Brussel
14/03: Symposium Meet me @ M HKA, Universiteit Antwerpen
23/04: Cultuurforum 2020, thema: de waarde van cultuur, Schouwburg, Leuven

8/05: Seminarie Museum Research Methodology, thema: het gebruik van sociale media en online marketing in participatieve museumprojecten, UA, Antwerpen
9/05: Gidsenuitstap: workshop en rondleiding in het Middelheimmuseum, Antwerpen
18/05: Topstukkendebat, Toneelhuis Antwerpen
26/05: Lezing Superdiversiteit, Stadhuis Antwerpen, organisatie: Stad Antwerpen en FARO
27/05: Studiedag Participatie van Kansengroepen, Oostende, organisatie: DEMOS
2/06: Studienamiddag *Publiek aan Zet*, KDG, Antwerpen
20/6 -21/6: Congres 'International perspectives on participation and engagement in the arts', Utrecht, organisatie: Leeds Metropolitan University en LKCA
24/06: Studiobezoek Ricardo Brey, Gent
10/07: Teamuitstap naar Brussel, atelierbezoek en bezoek aan BOZAR
25/08: Startdag gidsen + stemcoaching, in huis
4/09: Terugkomdag Krokusriebels, organisatie: FARO, Speelgoedmuseum Mechelen
9/09: Studiedag kunst voor de allerkleinsten, Cultuurcentrum Berchem, organisatie: Kunst in zicht, Vitamine C, Musica, Stad Antwerpen, Cultuur Jeugd Sport Media
24/09: Voorstelling Museumapp, organisatie: Stad Antwerpen, Den Bell, Antwerpen
25/10: Ikvrijwilligbeurs 2014, organisatie Stad Antwerpen en Atlas, Kinopolis, Antwerpen
1/12: 'Re-thinking the museum experience', organisatie: FARO, Gallo-Romeins Museum Tongeren
9/12 Amuseevous on tour, organisatie: Amuseevous, Museum voor Schone Kunsten, Gent

17 Organogram

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het personeelsbestand als een foto op 31 december 2014. Het is niet het werkelijk aantal continu in dienst gedurende 2014.

			2013	2014	Vershil
1	Bart de Baere	onbepaalde duur	1	1	0
2	Dieter Vankeirsbilck	onbepaalde duur	1	1	0
3	Ann Ceulemans	onbepaalde duur	1	1	0
Totaal directie – directiesecretariaat			3	3	0
4	Liliane Dewachter	onbepaalde duur	1	1	0
5	Frank Van der Kinderen	onbepaalde duur	1	1	0
6	Ghislaine Peeters	onbepaalde duur	1	1	0
7	Roel Van Nunen	onbepaalde duur	1	1	0
8	Georges Uittenhout	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
9	Laurent Haro	onbepaalde duur	1	1	0
10	Sabine Herrygers	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
11	Jos Van den Bergh	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
12	Nico Koppe	onbepaalde duur	1	1	0
	Maya Lozic	onbepaalde duur	0,5	0	-0,5
13	Ina Weyers	onbepaalde duur	0,5	0,5	0
14	Anders Kreuger	onbepaalde duur	1	1	0
15	Nav Haq	onbepaalde duur	1	1	0
16	Jürgen Addiers	gesco	0	1	1
17	Raoul Amelinckx	gesco	0	1	1
18	Leen Bosch	onbepaalde duur	0	1	1
19	Hughe Lanoote	onbepaalde duur	0	1	1
20	Mien Kuppens	WEP+	0	1	1
	Tamara Jordan	WEP+	1	0	-1
Totaal presentatie			12,4	15,9	3,5
21	Els Verhaegen	onbepaalde duur	1	1	0
22	Bert De Vlegelaer	onbepaalde duur	1	1	0
23	Nine Verschueren	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
	Sofie Vermeiren	onbepaalde duur	1	0	-1
24	Martine Delzenne	onbepaalde duur	1	1	0
25	Gerda Van Paemele	onbepaalde duur	1	1	0
26	Lutgard Van Renterghem	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
27	Maya Beyns	onbepaalde duur	1	1	0
28	Ben Lecock	gesco	1	1	0
29	Joris Kestens	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
30	Joost Peeters	onbepaalde duur	0,5	0,5	0
31	Staf Rombouts	onbepaalde duur	1	1	0
32	Chris Van den Broeck	onbepaalde duur	0,5	0,5	0
33	Kris Van Treeck	onbepaalde duur	0,8	0,8	0
34	Renild Krols	onbepaalde duur	0,75	0,75	0
35	Cecilia Casariego	onbepaalde duur	0,5	0,5	0
36	Myriam Caals	onbepaalde duur	1	1	0
	Leen Thielemans	onbepaalde duur	1	0	-1
37	Yolande Wintmolders	gesco	1	1	0
	Ina Weyers	onbepaalde duur	0,5	0,5	0
38	Jelle Maréchal	onbepaalde duur	1	1	0
39	Ellen Cottyn	onbepaalde duur	1	1	0
	Lot Wens	bepaalde duur	0,8	0	-0,8
	Piet Van Hecke	onbepaalde duur	0,4	0	-0,4
Totaal publiekswerking			20,15	16,95	-3,2

40	Leen De Backer	onbepaalde duur	0,5	0,5	0
41	Jan De Vree	onbepaalde duur	1	1	0
42	Christine Clinckx	onbepaalde duur	0,5	0,5	0
43	Els Brans	onbepaalde duur	1	0,8	-0,2
44	Ria Hermans	dac	0,8	0,8	0
45	Viviane Liekens	onbepaalde duur	1	1	0
46	Carine Bocklandt	onbepaalde duur	0,6	0,6	0
47	Christine Lambrechts	onbepaalde duur	0,5	0,5	0
48	Lisa Van Gerven	bepaalde duur	0,5	0,5	0
49	Hans Willemse	onbepaalde duur	0,5	0,5	0
50	Evi Bert	onbepaalde duur	1	1	0
51	Lot Wens	bepaalde duur	0	1	1
52	Piet Van Hecke	onbepaalde duur	0	1	1
53	Kaat Vannieuwenhuysse	onbepaalde duur	0	1	1
	Joris Kestens	onbepaalde duur	0	0,2	0,2
54	Yves Vanpevenaeghe	bepaalde duur	0	1	1
Totaal ABCD			7,9	11,9	4
	Hanne De Roeck	onbepaalde duur	1	0	-1
55	Katrien Batens	onbepaalde duur	1	1	0
56	Tom Ceelen	gesco	1	1	0
57	Celina Claeys	onbepaalde duur	0,5	0,5	0
58	Rita Scheppers	onbepaalde duur	0,8	0	-0,8
59	Aicha Rafik	onbepaalde duur	0,5	0,5	0
60	Ria Van de Broeck	onbepaalde duur	0,5	0,5	0
	Jürgen Addiers	gesco	1	0	-1
	Raoul Amelinckx	gesco	1	0	-1
	Joris Kestens	onbepaalde duur	0,2	0	-0,2
	Leen Bosch	onbepaalde duur	1	0	-1
	Hughe Lanoote	onbepaalde duur	1	0	-1
61	Ingeborg Coeck	onbepaalde duur	1	1	0
	Annelies Van de Vyver	onbepaalde duur	1	0	-1
62	Gabriëla Rib	onbepaalde duur	1	1	0
63	Ann De Beukelaer	onbepaalde duur	0	1	1
64	Abdel Ziani	onbepaalde duur	0	1	1
	Ramin Mammadov	WEP+	1	0	-1
65	Abdel Hasnaoui	onbepaalde duur	1	1	0
66	Fadil Ayoujil	activa	1	1	0
Totaal ondersteuning			15,5	9,5	-6
Totaal			58,95	57,25	-1,7

	2013	2014	Vershil
Totaal directie	3	3	0
Totaal presentatie	12,4	15,9	3,5
Totaal ABCD	7,9	11,9	4
Totaal publiekswerking	20,15	16,95	-3,2
Totaal ondersteuning	15,5	9,5	-6
Totaal	58,95	57,25	-1,7

18 Semi-vaste Medewerkers

M HKA

18.1 PWA-MEDEWERKERS

- Aantal PWA-medewerkers in 2014
Werkuren/jaar toegekend door PWA:
600 werkuren, toegekend voor oktober 2014 t.e.m. september 2015

PWA wordt ingeschakeld voor de functie van suppoost.

- Aantal PWA uren per maand

maand	uren/maand
januari	31 uren
februari	6 uren
maart	43 uren
april	27 uren
mei	33 uren
juni	93 uren
juli	16 uren
augustus	61 uren
september	96 uren
oktober	103 uren
november	85 uren
december	75 uren
Totaal 2014	669 uren

18.2 JOBSTUDENTEN

- Aantal Jobstudenten in 2014
96
Aantal contracten: 960

Jobstudenten worden ingezet voor volgende functies :
Hosten/suppoosten, hosting, balie, cafetaria en occasioneel
administratieve functies

- Aantal werkuren/maand/functie in 2014

functie	jan	feb	maart	april	mei	juni	juli	aug	sep	okt	nov	dec	jaar
bediende ABCD		60,80	60,80	76,00	60,80	68,40							326,80
bediende administratie		24,00	25,50										49,50
bediende balie M HKA	125,50	121,75	111,50	84,00	91,00	173,25	141,00	187,50	158,75	182,50	192,25	206,75	1.775,75
bediende balie Cinema Zuid	48,50	38,75	50,00	40,50	51,00	75,25	7,50	34,25	14,00	79,00	45,70	81,75	566,20
bediende cafetaria	135,50	82,50	186,00	148,75	122,00	212,00	293,00	513,50	333,00	515,75	518,00	638,00	3.698,00
bediende host	239,00	51,00	219,50	365,00	78,00	206,50	481,00	286,50	54,50	558,50	592,50	696,50	3.828,50
Totaal	548,50	378,80	653,30	714,25	402,80	735,40	922,50	1.021,75	560,25	1.335,75	1.348,45	1.623,00	10.244,75

— Aantal dagen/jaar/functie in 2014

functie	arbeidsdagen
bediende ABCD	43
bediende administratie	6
bediende balie M HKA	260
bediende balie Cinema Zuid	115
bediende cafetaria	486
bediende host	590
Totaal	1.500

18.3 VRIJWILLIGERS

— Aantal vrijwilligers in 2014:

63

Frequentie inzet vrijwilligers:

Vrijwilligers zetten zich minimum 2 keer per maand in voor het M HKA of Cinema Zuid, variërend van enkele uren, een halve tot een hele dag.

— Vrijwilligerstaken:

Vrijwilligers worden op diverse terreinen ingezet in de werking van het M HKA en Cinema Zuid.

Voor de volgende taken werden vrijwilligers op regelmatige basis geëngageerd:

1. **Ticket- en zaalcontrole**

In Cinema Zuid: 1 vrijwilliger per avond ondersteunt de vaste baliemedewerker. De vrijwilligers staan in voor de ticketcontrole, ontvangst van bezoekers, controle zaal, ...

- Frequentie activiteit: dagelijks (niet op maandag).
- Frequentie inzet vrijwilliger: per persoon 2 tot 4 avonden per maand.
- Aantal uur: ongeveer 4 uur per dag of avond.
- Gemiddeld aantal vrijwilligers per maand: 15 (x 2 avonden).

2. **Inleiding Matinee Cinema Zuid**

Het voorbereiden en verzorgen van de inleiding bij de middagvoorstellingen in Cinema Zuid.

- Frequentie: 1 keer per week.
- Frequentie inzet vrijwilliger: 2 keer per maand.
- Aantal uur: 2 uur per Matinee.
- Gemiddeld aantal vrijwilligers per maand: 2.

3. **Promotieteam**

a. **Folderverdeling**

Het verdelen van de Cinema Zuid programmaproject, het drukwerk van het M HKA en ander promotiemateriaal in Antwerpen. Er zijn een viertal vaste routes die door vrijwilligers 1 tot 2 keer per maand werden uitgevoerd. Bovendien werden er — indien nodig — andere themaroutes uitgewerkt. De verspreiding van de folders en bijhorende bijlagen werd uitsluitend door het vrijwilligersteam uitgevoerd.

- Frequentie activiteit: 1 keer per 2 maanden.
- Frequentie inzet vrijwilliger: per persoon 1 tot 2 keer per maand.
- Aantal uur: 2 uur per route.
- Gemiddeld aantal vrijwilligers: 2.

4. Verzending drukwerk

Het verzendklaar maken van folders, bijlagen, drukwerk van het M HKA en Cinema Zuid. De mailing wordt gecoördineerd door een vaste medewerker, de uitvoering gebeurt uitsluitend door vrijwilligers.

a. Uitnodigingen voor openingen tentoonstellingen, interventies, ...: ongeveer 6.000 stuks per mailing.

- Frequentie: ongeveer driemaandelijks.
- Frequentie inzet vrijwilliger: gemiddeld 1 keer per drie maanden.
- Aantal uur: 7 tot 14 uur.
- Gemiddeld aantal vrijwilligers: 8 – 10 per actie.

b. Andere mailings:

- Pakketten Canvascollectie, groepsbrochure, Matineefolders, schoolbrochures, jaarbrochure.
- 1 tot 2 keer per jaar.
- Aantal uur: 6 tot 10 uur.
- Gemiddeld aantal vrijwilligers: 4-6 personen per actie.

5. Bibliotheek

Het klasseren van artikels, inputten van datagegevens in de computer, reorganisatie van het archief. Dit wordt gedaan door een vast en trouw team, dat niet meer weg te denken is uit de bibliotheekwerking.

- Frequentie: 12 keer per week.
- Frequentie inzet vrijwilliger: 1 tot 2 keer per week.
- Aantal uur: 3 tot 7 uur.
- Gemiddeld aantal vrijwilligers per week: 8.

6. Evenementen

In 2014 werden voor diverse evenementen vrijwilligers ingezet met een wisselend takenpakket.

a. Art's Birthday

- Frequentie: 1 keer per jaar.
- Frequentie inzet vrijwilliger: 1 keer per jaar.
- Aantal uur: 5 uur.
- Aantal vrijwilligers: 6.

b. Zazie op zondag in Cinema Zuid

- Frequentie: 1 tot 2 keer per maand, 7 maanden per jaar.
- Frequentie inzet vrijwilliger: 8 keer per jaar.
- Aantal uur: 3 uur per Zazie op zondag.
- Aantal vrijwilligers: 2 personen per Zazie op zondag.

c. Museumnacht

- Frequentie: 1 keer per jaar.
- Frequentie inzet vrijwilliger: 1 keer per jaar.
- Aantal uur: 4 tot 8 uur per vrijwilliger.
- Aantal vrijwilligers: 6.

d. Opening 'Don't you know who I am'

- Frequentie: 1 keer per jaar.
- Frequentie inzet vrijwilliger: 1 keer per jaar.
- Aantal uur: 5 uur per vrijwilliger.
- Aantal vrijwilligers: 2.

e. Opening 'Panamarenko'

- Frequentie: 1 keer per jaar.
- Frequentie inzet vrijwilliger: 1 keer per jaar.
- Aantal uur: 4 uur per vrijwilliger.
- Aantal vrijwilligers: 5.

- f. Opening 'Olga Chernysheva'
 - Frequentie: 1 keer per jaar.
 - Frequentie inzet vrijwilliger: 1 keer per jaar.
 - Aantal uur: 4 uur per vrijwilliger.
 - Aantal vrijwilligers: 3.

 - 7. **Overige activiteiten**
 - a. Rondleidingen in het Panamarenkohuis
 - Frequentie: 4-5 keer per maand
 - Frequentie inzet vrijwilliger: 2 keer per maand
 - Aantal uur: 3 uur per rondleiding
 - Aantal vrijwilligers: 1 vrijwilliger per rondleiding.
-

Maand	Host			Host			Productie	Ticketcontrole	Matinee	Eindtotaal
	Bibliotheek	Folderronde	Panamarenko	Panamarenkohuis	Mailing					
JANUARI										
Som van Aantal werkuren	176	6			9	8		104	16	319
Som van Aantal vrijwilligers	44	3			3	2		43	6	101
Som van Aantal activiteiten	16	3			3	2		39	5	68
FEBRUARI										
Som van Aantal werkuren	176	4			15	8		76	8	287
Som van Aantal vrijwilligers	44	2			5	2		37	4	94
Som van Aantal activiteiten	16	2			5	2		37	4	66
MAART										
Som van Aantal werkuren	187	16			12			82	8	305
Som van Aantal vrijwilligers	47	2			4			40	4	97
Som van Aantal activiteiten	17	1			4			40	4	66
APRIL										
Som van Aantal werkuren	193				18			74	8	293
Som van Aantal vrijwilligers	48				6			36	4	94
Som van Aantal activiteiten	18				6			36	4	64
MEI										
Som van Aantal werkuren	192	6			12	72		94		376
Som van Aantal vrijwilligers	48	3			4	18		46		119
Som van Aantal activiteiten	17	3			4	18		46		88
JUNI										
Som van Aantal werkuren	187	24			21		48	68		348
Som van Aantal vrijwilligers	47	6			7		12	34		106
Som van Aantal activiteiten	17	5			7		12	34		75
JULI										
Som van Aantal werkuren	209				15			36		260
Som van Aantal vrijwilligers	52				5			18		75
Som van Aantal activiteiten	19				5			18		42
AUGUSTUS										
Som van Aantal werkuren	176				12			38		226
Som van Aantal vrijwilligers	44				4			19		67
Som van Aantal activiteiten	16				4			19		39
SEPTEMBER										
Som van Aantal werkuren	194				27			63	8	292
Som van Aantal vrijwilligers	49				9			31	4	93
Som van Aantal activiteiten	18				9			31	4	62
OKTOBER										
Som van Aantal werkuren	202	10	27	24				78	10	351
Som van Aantal vrijwilligers	50	3	7	8				38	5	111
Som van Aantal activiteiten	18	2	6	8				38	5	77
NOVEMBER										
Som van Aantal werkuren	176		33	12				90	8	319
Som van Aantal vrijwilligers	44		11	4				42	4	105
Som van Aantal activiteiten	16		11	4				42	4	77
DECEMBER										
Som van Aantal werkuren	132		51	12	40			66	8	309
Som van Aantal vrijwilligers	33		15	4	10			33	4	99
Som van Aantal activiteiten	12		14	4	10			33	4	77
TOTAAL										
Som van Aantal werkuren	2.200	66	111	189	128	48		869	74	3.685
Som van Aantal vrijwilligers	550	19	33	63	32	12		417	35	1.161
Som van Aantal activiteiten	200	16	31	63	32	12		413	34	801

19 Vrienden van het M HKA vzw

Om het beleid uit te stippelen en beslissingen te treffen op financieel en organisatorisch vlak, kwam de Raad van Bestuur van de Vrienden van het M HKA in 2014 5 keer bij elkaar. Deze vergaderingen vonden plaats op 28 januari, 25 maart, 27 mei, 30 september en 25 november 2013.

De Algemene Vergadering vond plaats op 27 mei 2014. Deze vergaderingen werden gekenmerkt door een constructieve sfeer.

In de Algemene Vergadering van de Vrienden van het M HKA waren er in 2014 geen benoemingen of ontslagen.

De heer Marcel Van Jole en de heer Karel Poma zijn overleden in 2014.

ACTIVITEITEN

Voor de leden van de Vrienden van het M HKA werden de volgende activiteiten georganiseerd. Op het merendeel van de activiteiten werden de leden van de Bedrijvenclub van het M HKA ook uitgenodigd.

Zondag 26 januari 2014 om 11u15

Nieuwjaarsbezoek aan de Collectiepresentatie MEETING POINTS 7. Tienduizend listen en honderdduizend trucs, gevolgd door de Nieuwjaarsreceptie in het M HKAFE met de voorstelling van de editie 2014 en een toespraak.

De Nieuwjaarsactiviteit ving aan met een gesmaakte rondleiding in de Collectiepresentatie Meeting Points 7. Tienduizend listen en honderdduizend trucs. Daarna werd in het M HKAFE het glas geheven op het nieuwe jaar tijdens de jaarlijkse Nieuwjaarsreceptie, waarop Dhr. Ernest Van Buynder alle aanwezigen verwelkomde. Daarbij werd ook de editie 2014 van “NUL” Jan Henderikse voor de ARTLovers en ARTPromotors en leden van de Bedrijvenclub voorgesteld door Dhr. Luc Wauters, die een goede inhoudelijke introductie gaf. Dhr. Dieter Van Keirsbilck, zakelijk directeur van het M HKA, stelde tijdens een korte toespraak het programma 2014 van het museum voor. Zoals elk jaar werd de wijn en cava gesponsord door Puerta del Sol.

De Nieuwjaaractiviteit is aangenaam en prettig verlopen. Er waren ook veel aanwezigen, namelijk 162 personen. We telden 142 Vrienden van het M HKA en 20 leden van de Bedrijvenclub. Het gezelschap was een goede en interessante mix, waaronder ook heel wat galeriehouders en verzamelaars.

Zondag 2 maart 2014 om 11u15

Rondleiding in de tentoonstelling El Hotel Eléctrico; Kamers beschikbaar.

De rondleiding in de tentoonstelling “El Hotel Eléctrico; Kamers beschikbaar.” was een succes. De activiteit is uitstekend verlopen. Later volgden veel positieve reacties van de 82 deelnemers.

Zondag 30 maart 2014 om 11u15

Rondleiding in de tentoonstelling Narcisse Tordoir. De Roze Spion.

De rondleiding in de tentoonstelling “Narcisse Tordoir. De Roze Spion” was een succes. Daarvan waren er 4 leden van de Bedrijvenclub en 100 Vrienden van het M HKA. Er waren zeer veel positieve reacties achteraf op deze schitterende tentoonstelling.

Donderdag 3 april 2014 om 19u
Derde bezoek aan toonaangevende galleries in Vlaanderen: Antwerpen-Borgerhout.

De Vrienden bezoeken vanaf 2012 één keer per jaar de galleries en laten de galeriehouders zelf aan het woord.

Deze derde editie ging door in Borgerhout, met een bezoek aan Ingrid Deuss Gallery, Still Gallery en Base-Alpha Gallery. De gastvrije galeriehouders gaven elk een toelichting over hun programma, interessespunten en kunstenaars. Luc Wauters gaf in de eerste galerie een inleiding. In Base-Alpha Gallery werden de gasten verwelkomd op een buffetje en een glas.

Het bezoek aan de galleries is uitstekend verlopen. De activiteit telde een 27 Vrienden van het MKA. De deelnemers waren enthousiast en de galeriehouders lieten weten dat ze tevreden waren over de avond.

Donderdag 17 april 2014 om 19u
Uitwisseling met de Vrienden van het Modemuseum. Borrel in het M HKA FE gevolgd door een voorstelling van de film 'A Single Man' met inleiding door Mevr. Katleen Derijcke van het Modemuseum.

De Vrienden van het M HKA en de Vrienden van het Modemuseum zijn een uitwisseling aangegaan, waarbij beide Vriendenverenigingen twee gezamenlijke activiteiten per jaar organiseren, één in het Modemuseum en één in het M HKA. De Vrienden van het M HKA nodigden de Vrienden van het Modemuseum uit voor een borrel in het M HKA FE. Minister Annemie Turtelboom, Voorzitter van de Vrienden van het MoMu, was aanwezig op deze activiteit. Van daaruit ging de groep naar Cinema Zuid voor de vertoning van de voor de kostumering gelauwerde film 'A Single Man'. Jos Van den Bergh gaf een inleiding over de film en mevr. Katleen Derijcke gaf een inleiding over de schitterende kostuums en de architectuur in de film.

De activiteit is vlot verloren en de deelnemers van beide vriendenverenigingen waren vol lof over de film, de receptie en de prima inleiding.

We telden een mooie opkomst met een 40-tal deelnemers van de Vrienden van het M HKA en een 20-tal deelnemers vanuit de Vrienden van het MoMu.

Zaterdag 26 april 2014 om 14u00
Atelierbezoek bij de kunstenaar Robert Fortgens.

Het jaarlijkse atelierbezoek vond deze keer plaats in het atelier van de Nederlandse beeldende kunstenaar Robert Fortgens.

Het atelierbezoek was een boeiende en unieke ervaring. De ontvangst in het atelier werd door Ernest Van Buynder ingezet en daarna volgde een dialooggesprek tussen de galeriehouder en de kunstenaar.

Achteraf werd het bezoek afgerond met heerlijke hapjes en drankjes. Na de activiteit sprak Dhr. Luc Wauters een dankwoordje uit en hij gaf de kunstenaar een presentje.

Zaterdag 10 mei 2014 om 14u30
Bezoek Privé-verzameling Mia Van Hool-Vuylsteke te Koningshooikt.

Dit bezoek aan de uitzonderlijke privé-verzameling van Mia Van Hool in Koningshooikt vertoonde een schitterende verzameling. Luc Wauters organiseerde dit bezoek. Er werd een schitterende, vakkundige rondleiding gegeven door kunstenaar Peter Morrens. De gastvrouw werd vergezeld door haar dochter en bood na de rondleiding een schitterende receptie aan. Iedereen was dik tevreden over dit bezoek. Er waren 31 leden van de Vrienden van het M HKA ingeschreven voor dit evenement.

Donderdag 15 mei 2014 om 20u00

Tweede Herman Toblezing in samenwerking met het Instituut voor Joodse Studies van de Universiteit Antwerpen, gevolgd door een receptie. Charlotte Salomon, "Leven of Theater", receptie en plaats in de kunstgeschiedenis. Joël J. Cahen – Joods Historisch Museum, Amsterdam.

Deze lezing kaderde in de jaarlijkse samenwerking van de Vrienden van het M HKA met het Instituut voor Joodse Studies. Vanaf 2013 zal de samenwerking de vorm aannemen van een terugkerende Herman Tob-lezing rond moderne kunst en jodendom. Dit ter ere van wijlen Herman Tob (1936-2011), groot verzamelaar van moderne en hedendaagse kunst, mecenas, zakenman en filantroop, die actief betrokken was bij musea in België en Israël.

Prof. dr. Vivian Liska, directeur van het Instituut voor Joodse Studies, verwelkomde de aanwezigen. Daarna volgde de interessante, Engelstalige lezing van Dhr. Joël Cahen, algemeen directeur van het Joods Historisch Museum in Amsterdam. Zijn lezing ging over de receptie en plaats in de kunstgeschiedenis van Charlotte Salomon en haar "Leven of theater". De avond werd afgesloten met een gezellige receptie.

Het was een zeer goede lezing met een uitstekende spreker en een geslaagde avond, afgesloten met een goede receptie. Er was ook een ruime publieke belangstelling, met in totaal 40 aanwezigen van de Vrienden van het M HKA en 2 leden van de Bedrijvenclub.

Zondag 22 juni 2014 om 11u15

Rondleiding in tentoonstelling "Don't you know who I Am ? Art after Identity politics".

Don't You Know Who I Am? – Kunst na Identiteitspolitiek brengt opkomende kunstenaars uit heel Europa en de wereld bij elkaar. De tentoonstelling onderzoekt wat 'identiteitspolitiek' vandaag betekent, en of het begrip ook nu nog steeds zinvol is. De tentoonstelling onderneemt een ambitieuze poging om een overzicht te bieden, gepresenteerd op twee verdiepingen in het museum. Een dertigtal kunstenaars worden uitgenodigd om zowel bestaande werken, als werken die speciaal voor deze gelegenheid werden gemaakt te tonen. 'Don't You Know Who I Am?' is een uitdrukking die we zouden kunnen horen wanneer beroemdheden toegang tot een discotheek worden geweigerd, daarbij verwijzend naar 'wie ze zijn'. In dit geval verwijst het ook naar het feit dat vele van de kunstenaars in de tentoonstelling nog steeds onbekend zijn bij het brede publiek. Zij onderzoeken wat er na de identiteitspolitiek komt. Hoe kunnen we komen tot een subtiel begrip van wat identiteit betekent voor zowel individuen en hun gevoel van eigenwaarde, als voor de samenleving als geheel? En hoe kan onze interesse in subjectiviteit en identiteit ons helpen om ons op de toekomst voor te bereiden?

De uitstekend verlopen rondleiding had een zeer mooie opkomst: een 73 Vrienden en ook 4 leden van de Bedrijvenclub. Ermias Kifleysus, één van de exposerende kunstenaars, was aanwezig en verstreekte bij zijn werk toelichting aan de aanwezigen.

Zaterdag 13 september 2014 om 08u45

Daguitstap naar Duinkerke naar het LAAC en FRAC.

De uitstap ging dit jaar door in Duinkerke (Frankrijk). De start was in het LAAC en er werd een rondleiding met gidsen gepland. Daarna was er een wandeling naar het restaurant 'La grand large' via het beeldenpark. Na de lunch ging het richting FRAC waar ook een rondleiding voorzien was met gidsen. Deze rondleiding toonde de collectie van het FRAC maar ging ook dieper in op de architectuur van het gebouw. De daguitstap is prachtig verlopen en iedereen was enthousiast. De vrienden werden in het FRAC begroet en rondgeleid door mevrouw Teirlinck, directeur van de instelling.

Er waren in totaal 52 Vrienden van het M HKA aanwezig.

Donderdag 2 mei 2013 om 18u00

Receptie op het dakterras van het M HKAFE gevolgd door de filmvoorstelling in Cinema Zuid van “Nono het Zigzagkind” met een interview met actrice Jessica Zeylmaker door Jos Van den Bergh.

De Vrienden van het M HKA organiseerden de speciale filmvoorstelling van ‘Nono het Zigzagkind’ met vooraf een hapje en een drankje op het dakterras van het M HKA. Vervolgens ging de groep naar Cinema Zuid, waar Jessica Zeylmaker, actrice van de schitterende film, werd geïnterviewd door Jos Van den Bergh, Coördinator van Cinema Zuid en filmkenner. Het was een uniek en boeiend gesprek. “Nono het Zigzagkind” was de openingsfilm in 2012 op het Nederlands filmfestival.

De film is gebaseerd op een boek van David Grossman en geregisseerd door Vincent Bal.

“Nono het Zigzagkind” is het verhaal van de 13-jarige Nono. Zijn moeder is overleden toen hij één jaar was. Zijn vader, inspecteur Feierberg, is ‘de beste politie-inspecteur ter wereld’. Nono doet zijn best om op hem te lijken, maar raakt steeds in de problemen. Daarom stuurt zijn vader hem twee dagen voor zijn bar mitswa naar zijn oom Sjmoel om volwassen te worden.

In de trein treft Nono een mysterieuze opdracht: het is zijn laatste kans om zich te bewijzen. Samen met meestercrimineel Felix Glick trekt hij naar de Franse Rivièra, op zoek naar de waarheid over zijn moeder. Zal hij achterhalen wat haar geheim is voor zijn vader hem opgespoord heeft?

Jessica Zeylmaker speelt de vriendin van zijn vader.

De avond is uitstekend verlopen. Het was een smakelijke en gezellige receptie, gevolgd door een interessant en levendig interview. De aanwezigen waren ook erg onder de indruk van de pakkende filmen van Jessica Zeylmaker. Er werden in totaal 64 tickets verkocht. De bedoeling van deze avond was om een extra inkomen te hebben voor de Vrienden, wat gelukt is.

Dinsdag 7 oktober 2015 om 20u00

Lezing over het werk van Jef Geys door dr. Liesbeth Decan ten huize Ivo Van Vaerenbergh – Zoersel.

De heer Ivo Van Vaerenbergh nodigde de ArtLovers en Raad van Beheer van de Vrienden uit in zijn huis voor een lezing over Jef Geys door dr. Liesbeth Decan. Na een inleiding voor Ivo Van Vaerenbergh volgde een geïllustreerde, uitstekende lezing door Dr. Liesbeth Decan. Het slotwoord werd uitgesproken door Ernest Van Buynder, mede namens de Vrienden van het M HKA. Dr. Lorry Swerts situeerde kort KODEC, stichting.

Na de rondleiding bood Ivo Van Vaerenbergh het glas van de vriendschap aan met lekkere toastjes. Door de Vrienden werd ‘Grondplan M HKA Douven’ aangekocht die zal geschonken worden aan het M HKA. Er waren 64 inschrijvingen, waaronder de directeurs van het SMAK te Gent, Middelheimmuseum te Antwerpen en het Roger Raveelmuseum te Machelen (Zulte) alsmede de secretaris-generaal Cultuur.

Zondag 12 oktober 2014 om 11u15

Rondleiding in de tentoonstelling ‘Panamarenko Universum’.

De rondleiding in de deze tentoonstelling was uiteraard erg boeiend. M HKA presenteert deze Panamarenko-retrospectieve als een ontdekkingsstocht doorheen het mentale universum van de kunstenaar, met een intieme kijk op zijn artistieke proces. Naast topwerken is er ook aandacht voor Panamarenko’s happenings uit de jaren 60, zijn natuurwetenschappelijke inzichten en zijn artistieke statements. Voor het eerst wordt ook dieper ingezoomd op de inspiratiebronnen van de kunstenaar. Panamarenko Universum belicht tegelijk zowel de veelzijdigheid, als de diepgang van het oeuvre van een bevlogen kunstenaar-tovenaar. De rondleiding is goed verlopen en was ook inhoudelijk uitstekend. Er was een mooie opkomst

van 136 leden. In totaal telden we 121 leden van de Vrienden van het M HKA en 25 leden van de Bedrijvenclub. We mogen hier natuurlijk spreken van een ontzettend succes. De groep werd verwelkomd en de rondleiding werd toegelicht door Hans Willemse, de curator van de tentoonstelling.

Zondag 16 november om 11u15

Bring-A-Friend van de Raad van Bestuur van de Vrienden van het M HKA met een rondleiding in tentoonstelling 'Panamarenko Universum', de voorstelling van de Vrienden van het M HKA en een drankje en hapje in het M HKAFE.

Voor de tweede keer ging een miniversie van de Bring-A-Friend van de Vrienden van het M HKA door. Enkel de leden van de Raad van Bestuur van de Vrienden van het M HKA nodigden deelnemers uit, die de vereniging leerden kennen en ter plekke lid van de Vrienden van het M HKA konden worden.

Eerst lichtten de leden van de Raad van Bestuur van de Vrienden van het M HKA hun favoriete werken in de tentoonstelling 'Panamarenko Universum' aan de deelnemers toe. Dit was een interessante formule die erg gesmaakt werd. Daarna ging de groep naar het M HKAFE, waar Dhr. Ernest Van Buynder de Vrienden van het M HKA informeel voorstelde tijdens een gezellig hapje en drankje. Tijdens deze receptie konden de deelnemers onmiddellijk een lidmaatschap bij de Vrienden van het M HKA aangaan. Er waren in totaal 26 deelnemers aanwezig: 8 leden van de Raad van Bestuur van de Vrienden en 18 gasten. Dit resulteerde in 15 nieuwe lidmaatschappen van de Vrienden van het M HKA, wat een uitstekend resultaat is. Alle deelnemers gingen immers een lidmaatschap aan. Bovendien waren alle aanwezigen ook erg enthousiast over de activiteit, die vlot, gezellig en vlekkeloos verliep.

Zaterdag 22 november 2013 om 10u00

Uitwisseling met de Vrienden van het ModeMuseum. Bezoek aan de tentoonstelling 'MoMu nu. Hedendaagse mode uit de MoMu collectie', gevolgd door een drankje.

Beide vriendenverenigingen ontmoetten elkaar voor een rondleiding in de tentoonstelling 'MoMu nu. Hedendaagse mode uit de MoMu collectie'. 'MOMU NU toont een selectie topstukken uit de recentste aanwinsten van hedendaagse silhouetten uit de MoMu collectie. De MoMu collectie bestaat uit zo'n 25.000 objecten, voornamelijk kleding en accessoires, waarvan de laatste vijf jaren zo'n 7000 items zijn bijgekomen naar aanleiding van aankopen, schenkingen en langdurige bruiklenen. Het MoMu verzamelbeleid focust naast historische kleding voornamelijk op hedendaagse Belgische ontwerpers, en koopt van hen silhouetten aan die staaltjes zijn van rigoureuze vakmanschap, gedurfde concepten en avant-garde vormtaal. Al deze elementen van het collectiebeleid komen duidelijk naar voor in MOMU NU.

Sterke namen uit de Belgische modescène zoals Raf Simons, Haider Ackermann, Walter Van Beirendonck, Veronique Branquinho, AF Vandevorst en Ann Demeulemeester, maar ook jongere talenten als Christian Wijnants en Peter Pilotto komen aan bod. Daarnaast ontving MoMu de laatste jaren ook schenkingen van grote buitenlandse modehuizen (o.a. Balenciaga, Helmut Lang) dankzij internationale relaties, evenals langdurige bruiklenen van iconische Antwerpse privé-personen en -verzamelingen. Ook daarvan tonen we een selectie silhouetten. Tot slot werden via de nieuwe vriendenwerking van het museum (MoMu+Friends) enkele belangrijke silhouetten verworven, onder andere van Raf Simons voor het Franse modehuis Christian Dior.

Het interessante bezoek mag een succes genoemd worden en telde 10 Vrienden van het MoMu. Verder waren er 4 leden van de Bedrijvenclub en 69 Vrienden van het M HKA. De groep werd zeer goed ontvangen, genoot een grondige rondleiding en een sympathiek geserveerde borrel, waarna de deelnemers zeer tevreden vertrokken. De ontvangst was zeer goed en de rondleiding in deze tentoonstelling werd zeer gesmaakt. We mogen van een succesformule spreken hier.

Zaterdag 20 december 2014 om 15u00

Samenwerking met ARGUS. Lezing 'Nick Ervink' in het kader van The Third Paradise – Rebirth Day en gevolgd door een receptie in het M HKAFE.

Deze lezing werd ook dit jaar weer ingepland op aangeven van Michelangelo Pistoletto en dit op The Third Paradise – Rebirth Day. 21 december 2012 werd immers door Pistoletto uitgeroepen tot Third Paradise Day. Het is de dag waarop volgens de voorspelling van de Maya's de wereld zou vergaan. De kunstenaar heeft hieromtrent een programma uitgewerkt met verschillende revoluties. Hij deed een oproep om deze dag over de hele wereld te vieren, ook in de volgende jaren, en daar sloten de Vrienden zich met deze lezing graag bij aan. Er werd een samenwerking aangegaan met ARGUS, stichting voor leefmilieu van de KBC.

Mevr. Helga Van der Veken, directeur van ARGUS, verwelkomde de groep en gaf een gesmaakt voorwoord, terwijl de foto's van de lezing van voorgaand jaar werden vertoond. De inleiding werd gegeven door Ernest Van Buynder, Voorzitter van de Vrienden, die de jonge dynamische kunstenaar Nick Ervinck voorstelde. Nick Ervink deed dan een uiteenzetting van zijn werk omtrent 3D creaties.

Prof. dr. Gustaaf Van Tendeloo van de Universiteit Antwerpen trok nadien de conclusies.

De activiteit werd afgesloten met een geslaagde receptie met vegetarische hapjes in het M HKAFE. De mensen van ARGUS hadden voor pralines met het symbool van The Third Paradise gezorgd.

Er waren in totaal 64 aanwezigen via de Bedrijvenclub en de Vrienden van het M HKA, de Universiteit Antwerpen en ARGUS. Het auditorium zat goed vol met een zeer divers publiek. De avond is vlekkeloos, schitterend, succesvol en inspirerend verlopen.

LEDENAANTAL

Het ledenaantal is tegenover vorig jaar licht gestegen. Met 421 leden telt de vereniging het hoogste ledenaantal sinds 2007. Opvallend is de stijging van het aantal ARTSeniors (€25) en ARTFamily (€50). De totale stijging van de lidmaatschappen, vooral bij de ARTLovers zorgt voor een eindresultaat van € 25.685. De stijging in inkomsten zijn ook in licht stijgende lijn. Al bij al een goed resultaat.

LEDENAANTAL	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
GRATIS	2		1	2	1	1	1	1
€ 20 - senior/junior t.e.m. 2006	5	3						
€ 25 - individueel › senior/junior 2007	73	76	67	71	89	67	81	95
€ 30 - individueel vanaf 2007	157	107	107	110	97	116	114	110
€ 35 - gezinsformule Stevens & Cie					17			
€ 40								
€ 45 - gezinsformule t.e.m. 2006	2							
€ 50 - gezinsformule vanaf 2007	112	107	109	105	131	145	134	160
€ 135 - opwaardering lidmaatschap			3		1		1	
€ 155 - opwaardering lidmaatschap			2			1		
€ 160 - opwaardering lidmaatschap								1
€ 175 - steunend lid t.e.m. 2006	1							
€ 185 - steunend lid vanaf 2007	48	42	53	37	40	43	49	50
€ 200								
€ 620 - promotor t.e.m. 2006	0							
€ 650 - promotor vanaf 2007	3	3	4	5	3	2	6	4
TOTAAL LEDEN	403	338	341	330	379	375	385	421
TOTAAL OPBRENGSTEN	23.300	20.240	23.455	20.420	21.765	21.815	25.195	25.685

OPMERKINGEN

- De editie voor 2014 was de editie ‘Nul’ van de kunstenaar Jan Henderikse. Deze editie is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met Galerie Schoots+Van Duyse. Zoals steeds werd nummer 1 door de Vrienden aan het M HKA geschonken.
- De Vrienden ondersteunden het Alzheimerproject ‘Meet Me @ M HKA’. Dit project werkt een rondleiding op maat van Alzheimerpatiënten en hun mantelzorgers uit, en is gekoppeld aan een onderzoekstraject van de Universiteit Antwerpen.
- De Vrienden steunden de tentoonstelling Narcisse Tordoir in het M HKA.
- De Vrienden van het MHKA schonken een kunstwerk “Tracing Cheikh Anta Diop”, 2014 van Vanessa Van Obberghen aan het M HKA. Dit kunstwerk kochten ze aan voor € 3.500.

20 Bedrijvenclub

De Bedrijvenclub van het M HKA werd opgericht in de jaren 1993-1994 vanuit de betrachting de bedrijfsleiders en managers enerzijds en de kunstenaars en het museum anderzijds gemakkelijker met elkaar in contact te brengen.

Er werd vanuit gegaan dat er een basis van wederzijdse belangstelling bestaat en dat deze, door het organiseren van gerichte manifestaties, kan aangescherpt worden. De formule van de Bedrijvenclub is geschikt omdat de bedrijfsleider, via zijn contacten met de hedendaagse kunst, met collega-zakenmensen tot een dialoog en dynamiek kan komen, waarbij het artistieke een stimulans is.

Aan de leden, ereleden, partners en sponsors biedt de Bedrijvenclub een bevoorrechte inkijk en toegang tot de hedendaagse kunst, een bron van verbeelding, inspiratie en verwondering, een ontmoetingsplaats en een forum tot kennismaking met collega's uit de zakenwereld.

De werking wordt binnen het M HKA verzekerd door een groep bestaande uit Dhr. Wouter De Ploey (Voorzitter van de Raad van Bestuur van het M HKA), Mevr. Yolande Avontroodt (lid van de Raad van Bestuur van het M HKA), Dhr. Ivo Van Vaerenbergh (Lid van de Raad van Bestuur van het M HKA), Dhr. Ernest Van Buynder (Voorzitter van de Raad van Bestuur van de Vrienden van het M HKA), Dhr. Dieter Vankeirsbilck (Zakelijk Directeur van het M HKA) en een medewerkster van het M HKA, Katrien Batens. Deze groep wil de werking van de Bedrijvenclub activeren en optimaliseren.

ACTIVITEITEN

De activiteiten van de Bedrijvenclub van het M HKA en de Vrienden vielen vaak samen.

Zondag 26 januari 2014 om 11u15

Nieuwjaarsrondleiding in Collectiepresentatie "MEETING POINTS 7 – Tienduizend listen en honderdduizend trucs", gevolgd door de Nieuwjaarsreceptie in het M HKAFE met de voorstelling van de editie 2014 "NUL" van Jan Henderikse in aanwezigheid van de kunstenaar, de voorstelling van het programma van het M HKA in 2014 en een toespraak.

De Nieuwjaarsactiviteit ving aan met een gesmaakte rondleiding in de Collectiepresentatie "MEETING POINTS 7 — Tienduizend listen en honderdduizend trucs". Daarna werd in het M HKAFE het glas geheven op het nieuwe jaar tijdens de jaarlijkse Nieuwjaarsreceptie, waarop Dhr. Ernest Van Buynder alle aanwezigen verwelkomde. Daarbij werd ook de editie 2014 "NUL" van Jan Henderikse voor de leden van de Bedrijvenclub voorgesteld door Dhr. Luc Wauters, die een goede inhoudelijke introductie gaf. Dhr. Dieter Vankeirsbilck, Zakelijk Directeur van het M HKA, stelde tijdens een korte toespraak het programma 2014 van het museum voor. Zoals elk jaar werd de wijn en cava gesponsord door Puerta del Sol.

De Nieuwjaaractiviteit is aangenaam en prettig verlopen. Er waren ook veel aanwezigen, namelijk 152 personen. Daaronder telden we 14 leden van de Bedrijvenclub. Het gezelschap was een goede en interessante mix, waaronder ook heel wat galeriehouders en verzamelaars.

Zondag 2 maart 2014 om 11u15

Rondleiding in de tentoonstelling "El Hotel Elèctrico – Kamers Beschikbaar".

De rondleiding in de tentoonstelling "El Hotel Elèctrico – Kamers Beschikbaar" was een succes.

De tentoonstelling ging op zoek naar de vele mogelijkheden van het fenomeen 'animatie' in bredere zin, en vertrok daarbij van het medium in zijn vroegste gedaantes, toen deze artistieke methode nog niet beperkt werd door de conventies en de clichés van de filmindustrie.

Net zoals een hotel, is een museum een plek waar elke bezoeker per definitie maar tijdelijk te gast is. De spanning tussen publiek en privé, tussen neutrale interieurs en persoonlijke objecten, tussen waken en slapen, tussen werken en dromen, zorgde voor een speels contrast in het ontwerpen van elke zone of 'kamer' van de expositie.

Wanneer animatie het afgemeten kader van het filmdoek verlaat en opduikt in een museum, biedt het de bezoeker niet langer een louter visuele ervaring, maar creëert het een plaats die aanspoort tot exploreren. De tentoonstelling was bedacht als een visueel essay, een ruimte-gebonden ervaring. Animatie werd hier begrepen als het betreden van een krachtveld: het manipuleren van beelden en objecten in 'geregisseerde' museumzalen, het overbruggen van intervallen.

De activiteit is uitstekend verlopen. Later volgden veel positieve reacties van de 82 deelnemers, waarvan 3 leden van de Bedrijvenclub.

Zondag 30 maart 2014 om 11u15

Rondleiding in de Collectiepresentatie "NARCISSE TORDOIR. De Roze Spion".

In de tentoonstelling "NARCISSE TORDOIR. De Roze Spion" vertelt de kunstenaar op een intuïtieve en associërende manier verhalen over de existentiële mens in een 'ontregelde' wereld, door de hoofdrol te geven aan 'de Oosterling'. Narcisse Tordoir was zelf op de rondleiding aanwezig en gaf de groep een korte inleiding omtrent de tentoonstelling, wat absoluut een meerwaarde voor het bezoek was. De rondleiding is ook uitstekend verlopen en was volgens de deelnemers bijzonder boeiend. De activiteit was een succes met 114 aanwezigen, waaronder 8 leden van de Bedrijvenclub.

Donderdag 3 april 2014 om 19u00

Derde bezoek aan toonaangevende galleries in Vlaanderen: Antwerpen-Borgerhout.

De Vrienden en de Bedrijvenclub van het M HKA bezoeken vanaf 2012 één keer per jaar de galleries en laten de galeriehouders zelf aan het woord.

Deze derde editie ging door in Borgerhout, met een bezoek aan Ingrid Deuss Gallery, Still Gallery en Base-Alpha Gallery. De gastvrije galeriehouders gaven elk een toelichting over hun programma, interessepunten en kunstenaars. Luc Wauters gaf in de eerste galerie een inleiding. In Base-Alpha Gallery werden de gasten verwelkomd met een buffetje en een glas.

Het bezoek aan de galleries is uitstekend verlopen. De activiteit telde een 27-tal aanwezigen. De deelnemers waren enthousiast en de galeriehouders lieten weten tevreden te zijn over de avond.

Donderdag 17 april 2014 om 19u00

Uitwisseling met de Vrienden van het MoMu: Borrel in het M HKA FE, gevolgd door een vertoning met inleiding van de film "A Single Man" in Cinema Zuid.

De aanwezigen genoten eerst van een gezellige borrel in het M HKA FE. Daarna werd koers gezet naar Cinema Zuid, waar de groep ontvangen werd door Dhr. Jos Van den Bergh, die een korte introductie gaf over de cinematografie. Vervolgens sprak Mevr. Katleen Derijcke van het ModeMuseum over Tom Ford en de kostumering in de film.

Voor *A Single Man* in een regie van Tom Ford kruipt Colin Firth in de huid van George Falconer, een 52-jarige homoseksuele Professor Literatuur, die er in het Amerika van de sixties maar niet in slaagt de dood van zijn minnaar te verwerken. Moegestreden besluit hij er zelf een eind aan te maken, na nog één laatste dag al het mooie van deze wereld in zich opgenomen te hebben. Firths acteerprestatie leverde hem van alle kanten lof op.

De vertoning van deze prachtige film, met een borrel vooraf én boeiende inleidingen, is vlekkeloos verlopen. Er volgden flink wat tevreden reacties van de aanwezigen. Er waren een 60-tal personen present, waaronder 4 leden van de Bedrijvenclub.

Zaterdag 26 april 2014 om 15u00
Atelierbezoek bij de Nederlandse beeldende kunstenaar Robbert Fortgens.

Het jaarlijkse atelierbezoek vond deze keer plaats in het prachtige atelier van de Nederlandse beeldende kunstenaar Robbert Fortgens. Het bezoek was een boeiende en unieke ervaring. Het atelier is een schitterend voorbeeld van hoe een oud industrieel pand in een stadsweefsel kan omgetoverd worden in een culturele bestemming. De ontvangst in het atelier werd ingezet door Dhr. Ernest Van Buynder, Voorzitter van de Vrienden van het M HKA, die het werk van de kunstenaar toelichtte. Daarna volgde een dialooggesprek tussen de kunstenaar Robbert Fortgens en diens galeriehouder, waarbij een aantal invalshoeken van zijn werk, en vooral de technische aspecten, aan bod kwamen. Na het bezoek aan het atelier, volgde nog een borrel met heerlijke hapjes en drankjes. Tot slot sprak Dhr. Luc Wauters een dankwoordje uit en gaf hij de kunstenaar een presentje.

Het atelierbezoek telde een mooie opkomst, waaronder 2 leden van de Bedrijvensclub.

Het bezoek is prima verlopen en de aanwezigen werden gastvrij ontvangen. Vele van de deelnemers lieten weten erg enthousiast over het atelierbezoek te zijn.

Zaterdag 10 mei 2014 om 14u30
Bezoek aan de privéverzameling van Mevr. Mia Van Hool-Vuylsteke te Koningshooikt.

Het traditionele bezoek aan een private collectie ging dit jaar door bij Mevr. Mia Van Hool-Vuylsteke. De groep werd goed en hartelijk ontvangen en mocht een kijkje nemen in de uitzonderlijke en schitterende privéverzameling van deze verzamelaarster. Kunstenaar Peter Morrens gaf een vakkundige rondleiding. De gastvrouw werd vergezeld door haar dochter en bood na de rondleiding een heerlijke receptie aan. De 31 aanwezigen waren bijzonder geboeid en tevreden.

Donderdag 15 mei 2014 om 20u00
Tweede Herman Tob-lezing in samenwerking met het Instituut voor Joodse Studies van de Universiteit Antwerpen, gevolgd door een receptie. Prof. dr. Joël J. Cahen, Algemeen Directeur van het Joods Historisch Museum in Amsterdam: "Charlotte Salomon, Leven of Theater, receptie en plaats in de kunstgeschiedenis".

Deze lezing kaderde in de jaarlijkse samenwerking met het Instituut voor Joodse Studies. Vanaf 2013 nam deze samenwerking de vorm aan van een terugkerende Herman Tob-lezing rond moderne kunst en jodendom. Dit ter ere van wijlen Herman Tob (1936-2011), een groot verzamelaar van moderne en hedendaagse kunst, mecenas, zakenman en filantroop, die actief betrokken was bij musea in België en Israël.

Charlotte Salomon (Berlijn 1917 – Auschwitz 1943) is een kunstenares die haar leven tekende en onder dreiging, terugkijkend, een visueel dagboek maakte: haar Gesamtkunstwerk "Leven of Theater".

Tijdens de lezing trok Prof. dr. Joël J. Cahen, Algemeen Directeur van het Joods Historisch Museum in Amsterdam, vergelijkingen met andere visuele dagboeken, zoals dat van Nan Goldin, maar ook met andere dagboeken geschreven tijdens de bezetting, met de dreigende vernietiging in de rug.

Het was een bijzonder boeiende lezing, gegeven door een uitstekende spreker. De geslaagde avond werd afgesloten met een gezellige receptie. Er was ook een ruime publieke belangstelling, met een 20-tal Vrienden en ook 2 leden van de Bedrijvensclub onder de aanwezigen.

Zondag 22 juni 2014 om 11u15

Rondleiding in de tentoonstelling “Don’t You Know Who I Am? Kunst na Identiteitspolitiek”.

De tentoonstelling bracht opkomende kunstenaars uit heel Europa en de wereld bij elkaar. In de expositie werd onderzocht wat ‘identiteitspolitiek’ vandaag betekent en of het begrip ook nu nog steeds zinvol is. “Don’t You Know Who I Am? Kunst na Identiteitspolitiek” ondernam een ambitieuze poging om een overzicht te bieden, gepresenteerd op twee verdiepingen in het museum. Een dertigtal kunstenaars toonden zowel bestaande werken, als werken die speciaal voor deze gelegenheid werden gemaakt.

Vele van de kunstenaars in de tentoonstelling zijn nog steeds onbekend bij het brede publiek. Een van de jonge kunstenaars, Ermias Kifleyesus was aanwezig en gaf een toelichting van zijn eigen werk, wat door de deelnemers erg werd gesmaakt.

De uitstekend verlopen rondleiding had een mooie opkomst. Er waren 77 deelnemers, waaronder 4 leden van de Bedrijvenclub.

Zaterdag 13 september 2014 om 08u30

Daguitstap naar Duinkerke, met onder andere een bezoek aan het LAAC en het FRAC.

De herfstuitstap ging naar Duinkerke in Frankrijk, waar werd gestart met een boeiend bezoek aan het Lieu d’Art et Action Contemporaine (LAAC). Dit prachtige museum ligt midden in een beeldentuin met waterpartijen en bezit een bijzondere collectie van meer dan 1.500 kunstwerken uit 1940-1980, van onder meer Karel Appel, Andy Warhol, Ben en César. De expositie “Een avontuur vol passie” belichtte het levensverhaal van Gilbert Delaine, die in de jaren 1970 de uitdaging aanging om een museum voor hedendaagse kunst in Duinkerke op te richten en vlot een collectie van bijna 1.000 werken verzamelde. De rondleiding in de vaste collectie én tentoonstelling verliep aangenaam en was erg boeiend. Via het beeldenpark wandelde de groep naar het restaurant “Le Grand Large”, voor een uitstekende lunch. Na de middag volgde er een geleid bezoek aan het FRAC, Fonds régional d’art contemporain. De groep werd gastvrij ontvangen én rondgeleid door Mevrouw Hilde Teerlinck, de directrice van de instelling. De rondleidingen focusten op de collectie, maar gingen ook dieper in op de architectuur van het gebouw. Het FRAC bouwt een internationale collectie hedendaagse kunst uit — die ondertussen meer dan 1.500 werken uit de Arte Povera, Minimal Art, Conceptuele Kunst, Nieuw Realisme, Pop Art en Fluxus telt — en stelt deze voor een breed publiek beschikbaar. Ook de architectuur is bijzonder. Het gebouw, ook wel “de kathedraal” genoemd, stamt uit 1945 en domineert de kunstlijn. Gelegen op de scheepswerven van Duinkerke is het een historische site, een geografisch landmark met een grote invloed op de sociale geschiedenis van de regio. Gedurende bijna 40 jaar werden er stoomboten, olietankers en oorlogsschepen gemaakt. Nu is het één van de weinige bewaarde industriële scheepswerfstructuren.

De daguitstap is schitterend verlopen, onder een stralende zon. Achteraf volgden er veel enthousiaste reacties van de deelnemers. De bus zat vol, met 52 aanwezigen.

Donderdag 25 september 2014 om 18u30

Receptie in het M HKA FE, gevolgd door de filmvoorstelling van “Nono, het Zigzag Kind” in Cinema Zuid met een interview van actrice Jessica Zeylmaker door Jos Van den Bergh.

De Bedrijvenclub van het M HKA was uitgenodigd op deze speciale filmvoorstelling van “Nono, het Zigzag Kind”, met vooraf een hapje en een drankje in het M HKA FE.

Vervolgens ging de groep naar Cinema Zuid, waar actrice Jessica Zeylmaker werd geïnterviewd door Jos Van den Bergh, Coördinator van Cinema Zuid en filmkenner. Het was een uniek en boeiend gesprek.

Vervolgens werd de film “Nono, het Zigzag Kind” vertoond. De film was in 2012 de openingsfilm op het Nederlands filmfestival en vertelt het verhaal van de 13-jarige Nono. Zijn moeder is overleden toen hij één jaar was. Zijn vader, inspecteur Feierberg, is ‘de beste politie-inspecteur ter wereld’. Nono doet zijn best om op hem te lijken, maar raakt steeds in de problemen. Voor zijn bar mitswa krijgt hij van zijn vader een verrassingsreisje. Maar dit loopt uit de hand wanneer hij de elegante meesteroplichter Felix op de trein ontmoet. Samen begaan ze enkele misdaden en krijgen de politie achter zich aan. Tussen alle avonturen door ontdekt Nono het ware verhaal van zijn vader en zijn overleden moeder, en dat zet hem tot nadenken over wie hij eigenlijk is.

“Nono, het Zigzag Kind” is gebaseerd op een boek van David Grossman, één van Israël's beroemdste schrijvers. De film werd geregisseerd door Vincent Bal, met in de hoofdrollen onder andere Jessica Zeylmaker en Isabella Rossellini.

De avond is uitstekend verlopen. Het was een smakelijke en gezellige receptie, gevolgd door een interessant en levendig interview. De aanwezigen waren gecharmeerd door de film.

Er waren in totaal 64 aanwezigen, waaronder een 4-tal leden van de Bedrijvensclub.

Zondag 12 oktober 2014 om 11u15

Rondleiding in de tentoonstelling “Panamarenko Universum”.

De traditionele rondleiding in de nieuwe tentoonstelling is erg boeiend en succesvol verlopen. De groep werd hartelijk verwelkomd door Hans Willemse, de curator van de tentoonstelling. Hij lichtte ook de expositie grondig toe, tot groot enthousiasme van de aanwezigen.

“Panamarenko Universum” was een levendige retrospectieve over één van de weinige topkunstenaars uit de naoorlogse Europese avant-garde: Panamarenko. Zijn naam zal altijd verbonden blijven aan de stad Antwerpen en hij is een referentiekunstenaar voor het M HKA, dat daarom zijn kunstenaarshuis in de Biekorfstraat veilig stelde. Met “Panamarenko Universum” wil het M HKA nu de basis leggen voor een internationaal canonisch beeld aan de hand van drie facetten uit zijn omvangrijke oeuvre: werken, daden en denken.

Het M HKA presenteerde deze Panamarenko-retrospectieve als een ontdekkingsstocht doorheen het mentale universum van de kunstenaar, met een intieme kijk op zijn artistieke proces. Naast topwerken was er ook aandacht voor Panamarenko's happenings uit de jaren '60, zijn natuurwetenschappelijke inzichten en zijn artistieke statements. Voor het eerst werd ook dieper ingezoomd op de inspiratiebronnen van de kunstenaar. “Panamarenko Universum” belicht tegelijk zowel de veelzijdigheid, als de diepgang van het oeuvre van een bevlogen kunstenaar-tovenaar.

De rondleiding is goed verlopen en was ook inhoudelijk uitstekend. Er was een enorme opkomst van 136 personen, waaronder 25 leden van de Bedrijvensclub. Achteraf mochten we veel tevreden reacties noteren, waardoor de activiteit zeker als een enorm succes geklasseerd mag worden.

Zaterdag 22 november 2014 om 10u00

Uitwisseling met de Vrienden van het ModeMuseum. Bezoek aan de tentoonstelling “MoMu Nu. Hedendaagse mode uit de MoMu collectie”, gevolgd door een drankje.

Het idee van een samenwerking met de Vrienden van het MoMU werd in 2012 geïntroduceerd. Daarbij zijn beide instellingen om beurt in elkaars huis te gast en dat één keer per jaar. We zetten de traditie verder met een bezoek aan het ModeMuseum voor een rondleiding in de tentoonstelling “MoMu Nu. Hedendaagse mode uit de MoMu collectie”.

De expositie toonde een selectie topstukken uit de recentste aanwinsten van hedendaagse silhouetten uit de MoMu collectie. De collectie bestaat uit zo'n 25.000 objecten, voornamelijk kleding en accessoires, waarvan

de laatste vijf jaar zo'n 7.000 items zijn bijgekomen naar aanleiding van aankopen, schenkingen en langdurige bruiklenen. Het MoMu verzamelbeleid focust, naast historische kleding, voornamelijk op hedendaagse Belgische ontwerpers, en koopt van hen silhouetten aan die staaltjes zijn van rigoreus vakmanschap, gedurfde concepten en avant-garde vormtaal. Al deze elementen van het collectiebeleid kwamen duidelijk naar voor in "MoMu Nu. Hedendaagse mode uit de MoMu collectie". Sterke namen uit de Belgische modescène, zoals Raf Simons, Haider Ackermann, Walter Van Beirendonck, Veronique Branquinho, AF Vandevorst en Ann Demeulemeester, maar ook jongere talenten als Christian Wijnants en Peter Pilotto kwamen aan bod. Daarnaast ontving het MoMu de laatste jaren ook schenkingen van grote buitenlandse modehuizen (o.a. Balenciaga, Helmut Lang), evenals langdurige bruiklenen van iconische Antwerpse privépersonen en -verzamelingen. Tot slot werden via de vriendenwerking van het museum enkele belangrijke silhouetten verworven, onder andere van Raf Simons voor het Franse modehuis Christian Dior.

Na de rondleiding werd er door de Vrienden van het ModeMuseum een gezellig glas van de Vriendschap geschonken.

Het interessante bezoek mag een succes genoemd worden en telde 83 deelnemers, waaronder 10 Vrienden van het MoMu. Verder waren er 4 leden van de Bedrijvenclub en 69 Vrienden van het M HKA aanwezig. De groep werd zeer goed ontvangen, genoot van een grondige rondleiding en een sympathiek geserveerde borrel. Daarna vertrokken de deelnemers zeer tevreden.

Zaterdag 20 december 2014 om 15u00

Samenwerking met ARGUS. Lezing door Nick Ervinck omtrent zijn 3D constructies met een besluit door Prof. dr. Gustaaf Van Tendeloo in het kader van The Third Paradise – Rebirth Day, gevolgd door een receptie in het M HKAFE.

Deze lezing werd ook dit jaar weer ingepland op aangeven van Michelangelo Pistoletto en dit op The Third Paradise – Rebirth Day. 21 december 2012 werd immers door Pistoletto uitgeroepen tot Third Paradise Day. Het is de dag waarop volgens de voorspelling van de Maya's de wereld zou vergaan. De kunstenaar heeft hieromtrent een programma uitgewerkt met verschillende revoluties. Hij deed een oproep om deze dag over de hele wereld te vieren, ook in de volgende jaren, en daar sloten wij ons met deze lezing graag bij aan. Er werd een samenwerking aangegaan met ARGUS, stichting voor leefmilieu van KBC.

Biologe Helga Van der Veken, directeur van ARGUS, verwelkomde de groep, gaf een gesmaakt voorwoord en lichtte het thema toe, ook vanuit milieutechnisch oogpunt. De inleiding werd gegeven door Dhr. Ernest Van Buynder, Voorzitter van de Vrienden van het M HKA, die de jonge dynamische kunstenaar Nick Ervinck voorstelde. Ervink gaf vervolgens een gesmaakte uiteenzetting van zijn werk omtrent 3D creaties en 3D printing. De kunstenaar schept surrealistische ruimtes door een bevreemdende combinatie van vormen en een spel van volumes, proporties en kleuren. Er werd ook aandacht besteed aan de medische toepassingen van 3D printing. Prof. dr. Gustaaf Van Tendeloo (Universiteit Antwerpen), die vorig jaar sprak over de relatie tussen nanotechnologie, beeldende kunst en leefmilieu, trok de conclusies na de lezing. Het was een geslaagde en heldere voordracht.

De activiteit werd afgesloten met een geslaagde receptie met vegetarische hapjes in het M HKAFE. De mensen van ARGUS hadden voor pralines met het symbool van The Third Paradise gezorgd.

Er waren in totaal 66 aanwezigen via de Bedrijvenclub, de Vrienden van het M HKA, de Universiteit Antwerpen en ARGUS. Van de Bedrijvenclub waren er 4 leden present. Het auditorium zat goed vol, met een zeer divers publiek. De middag is vlekkeloos, schitterend, succesvol en inspirerend verlopen.

LEDENAANTAL

Het ledenaantal van de Bedrijvenclub van het M HKA is stabiel gebleven tegenover 2012.

20 Bedrijvenclub

	2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014	
	Cash	Natura	Cash	Natura	Cash	Natura	Cash	Natura	Cash	Natura	Cash	Natura	Cash	Natura	Cash	Natura	Cash	Natura	Cash	Natura	Cash	Natura
Leden (€ 625)	37	3	43	6	45	3	40	6	37	4	29	3	26	3	24	1	20	1	20	1	19	1
Ereleden (€ 1.250)	3	3	2	2	2	4	3	2	3	1	3		3		3	1	3	1	3	1	3	1
Sponsors (€ 2.500)	6	3	5	4	6	3	4	3	4	2	3	2	4	2	4	2	4	2	4	2	4	2
Evenement- sponsor (n.a.v. nocturne € 5.500)					1 UBS																	
Project- sponsor (€ 3.500)	1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1	
Structurele Sponsor (€ 12.500)									1	1	1	1		1		1						
Media- sponsor (€ 24.750)		1				1		1		1		1		2		2		2		2		2
Totaal	47	10	51	12	55	11	48	12	46	9	37	7	34	8	32	7	28	6	28	6	27	6
Totaal		58		65		66		60		55		44		42		39		34		34		33

LEDEN

- Media Sponsor
€ 24.750 Aantal: 2
Cobra.be, Klara
- Structurele Sponsor
€ 12.500 Aantal: 0
- Projectsponsor
€ 3.500 Aantal: 1
Evonik Degussa Antwerpen
- Sponsor
€ 2.500 Aantal: 6
Duvel Moortgat, Groep Van Roey N.V., Hiscox Verzekeringen, Prem Group, McKinsey & Company, Inc., Vooruitzicht
- Ereleden
€ 1.250 Aantal: 4
Allift Michielsens, KBC, Lessius Antwerpen VZW, Retail Estates
- Leden
€ 625 Aantal: 20
Ackermans & Van Haaren, Antwerps Havenbedrijf, AXA Belgium, BASF Antwerpen, Belfius, Data Clean, DSV Belgium, Ethias, F. Van Lanschot Bankiers België, ING NV, Interbuild, Mensura, Mercator Verzekeringen N.V., Methis, Nationale Bank van België, Rem.B, SD Worx, 't Fornuis, VOKA – Kamer van Koophandel Antwerpen-Waasland, Willemen Groep

In 2014 telde de Bedrijvenclub 33 leden, waaronder 6 naturasponsors: *Allift Michielsens* (hoogtewerker); *Cobra.be* (publiciteit); *Duvel Moortgat* (drank); *Klara* (radiospots); *Prem Group* (ruilovereenkomst hotelkamers); *'t Fornuis* (diner).

Het aantal leden van de Bedrijvenclub wordt regelmatig aangepast. Er komen nieuwe leden bij, er vallen er af, maar de meeste leden blijven normaliter hun lidmaatschap hernieuwen.

In 2014 viel er één lid van de Bedrijvenclub af, namelijk Deplo Schoonmaak. Er werden jammer genoeg geen nieuwe lidmaatschappen genoteerd.

SPECIFIEKE SPONSORING

In 2014 waren er ook bedrijven die specifieke tentoonstellingen of projecten steunden, waarbij de relatie met de Bedrijvenclub van het M HKA op een secundaire plaats kwam.

Sponsoring Bank Degroof

Bank Degroof ondersteunde het M HKA voor het tweede jaar op rij met een bedrag van € 30.000.

Allen & Overy LLP

In 2014 ging het M HKA een duurzame samenwerking met Allen & Overy LLP aan en dit voor minstens drie jaar. Het bedrijf ondersteunt het M HKA met € 10.000 per jaar, in ruil voor een returnpakket gebaseerd op bruikleen en evenementen.

De Olifant

In 2014 werd een samenwerkingsovereenkomst met De Olifant afgesloten, die de nieuwe verfsponsor / naturasponsor van het M HKA worden.

De Groene Droom

De bloemen- en plantenzaak “De Groene Droom” ondersteunde de tentoonstelling “El Hotel Elèctrico – Kamers Beschikbaar” deels met een naturasponsoring. Ze voorzagen de bloemenarrangementen voor het kunstwerk “DIY” van Joe Scanlan tijdens de hele looptijd van de tentoonstelling.

M HKART CIRCLE

De M HKArt Circle werd in 2014 opgestart, vanuit de bedoeling om verzamelaars en kunstliefhebbers in één groep samen te brengen.

De M HKArt Circle is een besloten gezelschap van kunstliefhebbers en kunstverzamelaars. Het lidmaatschap is enkel op persoonlijke uitnodiging.

Drie maal per jaar wordt voor de leden een exclusief kunstevenement georganiseerd, waaronder steeds een buitenlandse reis. Unieke kunstontmoetingen staan centraal en de leden komen in nauw contact met de hedendaagse kunst en de kunstenaars. Dankzij het participatief karakter worden de activiteiten op aangeven van de leden ingepland. Tijdens de activiteiten in binnen- en buitenland worden uitzonderlijke contacten gelegd met inspirerende mensen op prestigieuze locaties. Het is een unieke gelegenheid om een passie voor kunst te delen, bijzondere collecties te ontdekken, ideeën uit te wisselen, een netwerk uit te breiden, potentiële samenwerkingen vorm te geven of contacten te leggen.

De M HKArt Circle richt zich op een beperkt gezelschap van een tiental duo's, die een jaarpremie van € 2.500 per duo betalen.

Deze morele en financiële steun zorgt ervoor dat het M HKA zijn missie als museum verder kan uitbouwen. De groep levert een substantiële bijdrage aan de werking van het museum, om educatieve projecten uit te bouwen, bijzondere kunstaankopen te realiseren, onderzoekstrajecten op te zetten, fragiele kunstwerken optimaal te restaureren, bijzondere trajecten voor specifieke doelgroepen (bv. Alzheimer patiënten) op te zetten, het documentatiecentrum verder te ontsluiten, etc.

De werking wordt binnen het M HKA verzekerd door een groep bestaande uit Dhr. Wouter De Ploey (Voorzitter van de Raad van Bestuur van het M HKA), Mevr. Yolande Avontroodt (lid van de Raad van Bestuur van het M HKA), Dhr. Ernest Van Buynder (Voorzitter van de Raad van Bestuur van de Vrienden van het M HKA), Dhr. Dieter Vankeirsbilck (Zakelijk Directeur van het M HKA) en een medewerkster van het M HKA, Katrien Batens. Deze groep wil de werking van de M HKArt Circle activeren en optimaliseren.

ACTIVITEITEN

Woensdag 1 oktober 2014 om 18u00

Startevenement: exclusieve preview van de tentoonstelling “Panamarenko Universum” in aanwezigheid van de kunstenaar, gevolgd door een champagnediner.

Als lanceringsevenement voor de M HKArt Circle organiseerden we een exclusief Panamarenko-event op woensdag 1 oktober 2014 in aanwezigheid van de kunstenaar. Het najaar van het M HKA stond volledig in het teken van Panamarenko met de grootschalige retrospectieve “Panamarenko Universum”, een ode aan één van de belangrijkste referentiekunstenaars van het museum. Deze unieke overzichtstentoonstelling bracht voor het eerst een thematische en chronologische structuur aan in de veelheid aan tuigen en toestellen die Panamarenko tussen 1965 en 2005 maakte. Op die manier wou “Panamarenko Universum” een helder en tegelijk gevarieerd beeld neerzetten van Panamarenko’s indrukwekkende oeuvre.

Tijdens dit event kregen de aspirant-leden een exclusieve rondleiding in de tentoonstelling “Panamarenko Universum”. Ze kregen de unieke kans de tentoonstelling in avant-première te bezoeken, twee dagen voor de publieke opening én in aanwezigheid van de kunstenaar zelf. Vervolgens was er een diner voorzien, waarop de aspirant-leden kennis met elkaar en de kunstenaar konden maken en overleggen over de toekomstige activiteiten.

Het lanceringsevenement is uitstekend verlopen. De aanwezigen waren erg enthousiast over de tentoonstelling én over de gesmaakte aanwezigheid van Panamarenko zelf. De catering van het diner werd op schitterende wijze verzorgd door de cateraar “le cuisinier d’Anvers”. Iedereen, ook de kunstenaar, was erg tevreden na afloop. Er waren in totaal 41 personen aanwezig op het startevenement.

LEDEN

Eind 2014 telde de M HKArt Circle 8 duo’s. De werving van nieuwe leden loopt door in 2015, wanneer ook het activiteitenprogramma volledig van start gaat.

21 Nocturnes en verhuur accommodatie

Het M HKA biedt de mogelijkheid aan bedrijven, organisaties en particulieren om (private) nocturnes, evenementen en workshops in te richten, buiten de normale openingsuren van het museum.

Een nocturne omvat een (geleid) museumbezoek met gebruik van de inkomhal en balie voor ontvangst van de genodigden en mogelijkheid tot aanbieden van een receptie en/of catering.

Beschikbare museumruimtes kunnen worden afgehuurd voor het organiseren van workshops, personeelsdagen, brainstormmomenten, colloquia en dergelijke. Anders dan bij nocturnes zijn de niet-afgehuurde museumruimtes in een dergelijk geval afgesloten.

Bovendien worden steeds meer programma's op maat uitgewerkt.

—	Verhuur accommodatie 2004:	€ 8.837,80
—	Verhuur accommodatie 2005:	€ 17.836,80
—	Verhuur accommodatie 2006:	€ 33.629,05
—	Verhuur accommodatie 2007:	€ 31.005,14
—	Verhuur accommodatie 2008:	€ 40.054,06
—	Verhuur accommodatie 2009:	€ 3.118,00 (Sluiting M HKA).
—	Verhuur accommodatie 2010:	€ 20.629,30
—	Verhuur accommodatie 2011:	€ 44.955,84
—	Verhuur accommodatie 2012:	€ 45.629,29
—	Verhuur accommodatie 2013:	€ 66.582,29
—	Verhuur accommodatie in 2014:	€ 82.202,77

De omzet van het verhuur van de accommodatie vertoont een aanzienlijke stijging tegenover de voorgaande jaren. De omzet is met bijna 25% gestegen tegenover 2013, wat ook een topjaar was. Het resultaat van 2014 is het beste ooit en vormt bijna een verdubbeling van de resultaten van voorgaande jaren.

Dit is volgens een bevraging van de huurders te danken aan mond-aan-mond reclame, de aantrekkelijke tentoonstelling *Panamarenko Universum*. Dit gecombineerd met het feit dat we promotie voor evenementen maken via direct mailings met evenementenfolders in het kader van populaire tentoonstellingen en het plaatsen van advertenties in gespecialiseerde brochures, zoals Event Manager Guide.

Datum	Wie	Wat	Locatie	Bedrag	Detail	M HKA met rondleiding	M HKA zonder rondleiding	Cinema Zuid	Panamarenko huis
1/5/2014	Willemsfonds	Algemene Vergadering, rondleiding en brunch	M HKAFE en tentoonstellings-zalen	702,00 €		33			
1/16/2014	Verhaert	Rondleiding en receptie voor het personeel	M HKAFE en tentoonstellings-zalen	3.365,88 €		70			
1/24/2014	De Olifant	Nieuwjaarsfeest en viering 20-jarig bestaan	M HKAFE	2.445,00 €			206		
1/24/2014	De Olifant - CC CookingCorner bvba	Nieuwjaarsfeest en viering 20-jarig bestaan: verbruik koffie, melk en suiker door cateraar	M HKAFE	17,00 €	Verbruik koffie, melk en suiker cateraar		0		
1/30/2014	Bank Degroef	Rondleiding voor het personeel	Tentoonstellings-zalen	75,00 €	Return sponsoring	15			
1/30/2014	VOKA - Kamer Van Koophandel Antwerpen - Waasland	Bijeenkomst met een rondleiding en receptie met speech	M HKAFE en tentoonstellings-zalen	354,00 €	Aangeboden door Wouter De Ploey / McKinsey	27			
2/8/2014	Accent Events	Huwelijksfeest met receptie, walking dinner en dansfeest	Dubbele zaal en puntzaal gelijkvloers	10.329,94 €			530		
2/11/2014	Bank Degroef	Bezoek aan het Panamarenkohuis met een rondleiding en een borrel	Panamarenko-huis	— €	Return sponsoring				10

Datum	Wie	Wat	Locatie	Bedrag	Detail	M HKA met rondleiding	M HKA zonder rondleiding	Cinema Zuid	Panamarenkohnuis
3/27/2014	Hugo Puttaert	Boekvoorstelling Think in Colour	M HKAFE en INBOX	302,50 €	Social Warehouse, enkel personeelskost		150		
3/28/2014	ZNA Middelheim	Pensioneringsfeest	Tentoonstellings-zalen	— €	Geannuleerd	o			
4/1/2014	Bank Degroof	Bezoek aan het Panamarenkohnuis met een rondleiding en een borrel	Panamarenkohnuis.	— €	Return sponsoring				10
4/15/2014	Odetten-Ville	Fotoshoot voor de nieuwe collectie van het kledingmerk “Odetten-Ville”	Tentoonstellings-zalen	363,00 €			9		
4/24/2014	Vrije Basisschool Natan	Vernissage van hun kunstproject met Jan Hoet	M HKAFE, auditorium en eventueel INBOX	— €	Geannuleerd		o		
5/7/2014	Café Corsari - VRT	Feestje voor de productie met hapjes, drankjes en DJ	M HKAFE en dakterras Scheldekant	4.539,80 €			120		
5/16/2014	Nachtzorg Antwerpen	Feest voor 10-jarig bestaan: receptie met speeches en typerondleiding van het Meet Me@M HKA-project	Dakterras Scheldekant, M HKAFE en tentoonstellings-zalen	2.924,30 €		85			
6/3/2014	Bank Degroof	Bezoek aan het Panamarenkohnuis met een rondleiding en een borrel	Panamarenkohnuis	— €	Return sponsoring				10
6/7/2014	Matthias Mallentjer - Production Office	Verjaardagsfeest met dinertje in beperkte groep, live optredens, receptie, drankjes, middernachtsnacks en DJ-set	M HKAFE en dakterrassen	6.381,06 €			250		
6/10/2014	Bank Degroof	Bezoek aan het Panamarenkohnuis met een rondleiding en een borrel, lunch in het M HKA, gevolgd door een rondleiding in de lopende tentoonstellingen	Panamarenkohnuis// M HKA met M HKAFE, dakterras en tentoonstellings-zalen	500,20 €	Return sponsoring	10			10
6/11/2014	Bank Degroof	Cocktail: previewrondleiding in Don't You Know Who I Am – Kunst na Identiteitspolitiek, gevolgd door een receptie	M HKAFE, dakterrassen en tentoonstellings-zalen	1.623,00 €	Return sponsoring	35			
6/18/2014	Euromelanoma	Projectie van huidvlekken en informatie in het kader van “de week tegen huidkanker”	Op de buitengevel van het museum	— €	Social Warehouse én visibiliteit in de pers		o		
6/27/2014	Karel de Grote Hogeschool - Sint Lucas	Proclamatie Masters en afgestudeerden januari van Sint-Lucas met speeches vooraf en gevolgd door een receptie	M HKAFE, dakterrassen en tentoonstellings-zalen	4.987,00 €			200		
8/12/2014	I.N.I.T.I.A.L.S. L.A.	Fotoshoot boek “Kinderdromen” voor uitgeverij Lannoo	Tentoonstellings-zalen	121,00 €		12			
9/12/2014	Karel de Grote Hogeschool - Sint Lucas	Proclamatie Bachelors en Masters tweede zit van Sint-Lucas met speeches vooraf en gevolgd door een receptie	M HKAFE, dakterrassen en tentoonstellings-zalen	4.089,20 €			200		
9/13/2014	Riviera Bridge Club	Bridgenamiddag met wisselende groepen	M HKAFE	553,30 €			224		
9/23/2014	Bank Degroof	Bezoek aan het Panamarenkohnuis met een rondleiding en een borrel	Panamarenkohnuis	— €	Return sponsoring – Geannuleerd				o

Datum	Wie	Wat	Locatie	Bedrag	Detail	M HKA met rondleiding	M HKA zonder rondleiding	Cinema Zuid	Pana- marenko huis
10/6/2014	Het Laatste Nieuws - Jan Verheyen	Boekvoorstelling Jan Verheyen met een receptie en speech door Sven Gatz en filmvoorstelling van Alles moet Weg	Cinema Zuid, Zaal 2 en Café UFO	837,93 €				140	
10/7/2014	Bank Degroof	Nocturne Panamarenko Universum met rondleiding, speeches en walking dinner	Tentoonstellingszalen, M HKAFE en dakterrassen	1.278,50 €	Return sponsoring	700			
10/10/2014	Vrienden van het Van AbbeMuseum	Rondleiding in Panamarenko Universum, gevolgd door een lunch	Tentoonstellingszalen en M HKAFE	1.478,40 €		48			
10/23/2014	CAHF - Contemporary Art Heritage Flanders	Etentje voor journalisten, in het kader van de opening van LATT - David Claerbout en John Gerrard	M HKAFE	— €	Partner – Aangeboden door M HKA		43		
10/24/2014	Kunstwerkt	Koffie en startmoment voor de wandeling langs de deelnemende instellingen van The Big Draw	M HKAFE	— €	Partner “The Big Draw” Geannuleerd		0		
10/30/2014	Karel De Grote Hogeschool	Teambuildingsactiviteit voor de poetsploeg Campus Groenplaats: opdrachten, gevolgd door een hapje en een drankje	Het Salon, tentoonstellingszalen en M HKAFE	487,20 €		19			
11/2/2014	Geronimo	Première docureeks Flying Doctors met speeches en een receptie	Zaal 2 van Cinema Zuid	1.295,50 €				147	
11/6/2014	Ritmo Interim	Rondleiding in de tentoonstelling Panamarenko Universum	Tentoonstellingszalen	97,00 €		33			
11/9/2014	ATV	Rondleiding in de tentoonstelling Panamarenko Universum, gevolgd door een borrel	Tentoonstellingszalen en M HKAFE	— €	Return sponsoring	66			
11/13/2014	McKinsey & Company	Rondleiding in de tentoonstelling Panamarenko Universum, gevolgd door een borrel	Tentoonstellingszalen en M HKAFE	— €	Return sponsoring – Geannuleerd	0			
11/14/2014	Bank Degroof	Nocturne Panamarenko Universum met rondleiding, speeches en walking dinner	Tentoonstellingszalen, M HKAFE en dakterrassen	1.082,50 €	Return sponsoring	250			
11/27/2014	Locus	Netwerkmoment met onthaalkoffie, inhoudelijke sessie, lunch en rondleiding	Auditorium, M HKAFE en tentoonstellingszalen	581,25 €		7	13		
11/27/2014	Balthazar Events	Rondleiding, speeches en walking dinner	Tentoonstellingszalen en eventueel dakterras	— €	Geannuleerd	0			
12/2/2014	VOKA - Kamer Van Koophandel Antwerpen - Waasland - Kunstkamer en Private Art Support foundation	Onthaal met een drankje, rondleiding in de tentoonstelling Panamarenko Universum, speeches en voorstelling van het PASf en een afsluitende receptie	Tentoonstellingszalen en M HKAFE	3.200,40 €	Return sponsoring	120			
12/3/2014	Prem Group	Nocturne Panamarenko Universum met onthaal, rondleiding en receptie	Tentoonstellingszalen en M HKAFE	25,00 €	Return sponsoring	62			
12/4/2014	Jada Events / GE Industrial Services	Klantenevenement met onthaal, receptie, presentatie, diner, rondleiding en afsluitend drankje	Tentoonstellingszalen	3.531,50 €		60			

Datum	Wie	Wat	Locatie	Bedrag	Detail	M HKA met rondleiding	M HKA zonder rondleiding	Cinema Zuid	Pana- marenko huis
12/9/2014	Bank Degroof	Lunch in het M HKA gevolgd door een rondleiding in de tentoonstelling Panamarenko Universum	Panamarenkohuis// M HKA met M HKAFE en tentoonstellingszalen	— €	Geannuleerd	0			
12/10/2014	Jada Events/Ten	Jubileum ingenieursbureau Ten: rondleiding, speeches, achtergrondmuziek, walking dinner	Tentoonstellingszalen	7.672,00 €		200			
12/11/2014	Café Corsari - VRT	Feestje voor de productie met hapjes, drankjes en DJ	M HKAFE	4.635,26 €			120		
12/12/2014	The Oval Office - BMW 7 Club	VIP-pakket Panamarenko: onthaal met hapjes en drankjes in het M HKA, VIP-bezoek aan het Panamarenkohuis, driegangendiner in het M HKA en rondleiding in Panamarenko Universum	Panamarenkohuis, M HKAFE en tentoonstellingszalen	4.385,00 €		14			12
12/13/2014	De Nationale Loterij	Nocturne met onthaal, rondleiding en walking dinner	M HKAFE en tentoonstellingszalen	6.324,70 €		46			
12/16/2014	SD Worx	Klantenseminarie met onthaal, inhoudelijke sessie, lunch en rondleiding	Auditorium, M HKAFE en tentoonstellingszalen	75,00 €	Uitgesteld naar 19/2/2015 wegens ziekte 60% van de deelnemers	0			
12/19/2014	Stedelijk Lyceum Cadix	Voorstelling GIP-opdracht en bezoek aan de tentoonstelling Panamarenko Universum	Auditorium en tentoonstellingszalen	36,00 €	Korting voor scholen		10		
2014	Amarant	Lessen in 2014	Auditorium	1.506,45 €			2083		
TOTAAL				82.202,77 €		1912	4158	287	52

22 Fotocredits

Foto's

- 1 *Panamarenko Universum: Panamarenko*, 2014, foto M HKA
- 2 Vlaamse Musea betogen in Brussel, 2014, foto M HKA
- 3 *Olga Chernysheva - collectiepresentatie 2014*, workshop *Hans Eijckelboom*, *Photonotes*, 1992, foto M HKA
- 4 *El Hotel Eléctrico*, Luc Tuymans, 2014, foto M HKA
- 5 *Narcisse Tordoir, The Pink Spy 2*, 2013, collection M HKA, foto M HKA
- 6 Museumnacht 2014, foto Bram Goots
- 7 *Don't You Know Who I Am?*, Haegue Yang, *Blind Curtain - Flesh Behind Tricolore* and Katja Novitskova, *Approximation XIV, XVI and XVII*, *Branching X, XI*, 2014, foto M HKA
- 8 *Olga Chernysheva Series 'Domestication'*, 2014, foto M HKA
- 9 *DIALOOG #1 - Anne-Mie Van Kerckhoven en Andrea Pichl*, 2014, Anne-Mie Van Kerckhoven, *Contorted myself four times*, James, 2013, foto M HKA
- 10 *INBOX Wout Vercammen: A well-considered idea of an exhibition in 3 parts*, 2014, Wout Vercammen, foto M HKA
- 11 Verwerving Kerry James Marshall, *Untitled*, 1999, collection M HKA, foto M HKA
- 12 M HKA in het Paleis op de Meir, Cultuurmarkt Vlaanderen, 2014, foto M HKA
- 13 Museumnacht 2014, performance, *A Horse Called Turkey*, foto Bram Goots
- 14 *Panamarenko Universum: Panamarenko*, publicatie M HKA, uitgever Ludion, 2014, foto M HKA
- 15 ARTtube, screenshot 2014
- 16 *Artist Talks - Johan Pas - Anton Corbijn*, Cinema Zuid, 2014, foto M HKA
- 17 *Kerry James Marshall - Painting and Other Stuff*, Kerry James Marshall, *Red, Black, Green 2011-2012*, Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, Madrid 2014
- 18 *Opbouw Panamarenko Universum: Panamarenko*, 2014, foto M HKA
- 19 *Opbouw Don't You Know Who I Am?*, 2014, foto M HKA
- 20 *Vrienden van het M HKA*, daguitstap naar Musée du Louvre-Lens, 2014, foto M HKA
- 21 *Bedrijvenclub*, opening Panamarenko Universum 2014, foto Bram Goots
- 22 *Don't You Know Who I Am?*, opening M HKA 2014, foto Bram Goots
- 23 *Reis naar het morgenland, sculpturen op doortocht in Antwerpen*, 2014, foto M HKA

